

SUNDHETSTILSTANDEN
OG
MEDISINALFORHOLDENE
1925.

73DE ÅRGANG.

(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1925.)

73IÈME ANNÉE.

UTGITT AV
DET STATISTISKE CENTRALBYRÅ.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE 27°.)

OSLO.

STEENSKE BOKTRYKKERI JOHANNES BJØRNSTAD A/S

1928.

Norges Offisielle Statistikk, rekke VII. (Statistique Officielle de la Norvège, série VII.)

Trykt 1925:

- Nr. 186. Norges handel 1924. (*Commerce.*)
— 187. Skolevesenets tilstand 1923. (*Instruction publique.*)
— 188. Sundhetstilstanden og medisinalforholdene 1922. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
— 189. Norges jernbaner 1924—1925. (*Chemins de fer norvégiens.*)
— 190. Norges telegrafvesen 1924—1925. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)
— 191. Sjømannsforsikringen 1923. Fiskerforsikringen 1923. (*Assurances contre les accidents des marins. Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.*)
— 192. Kommunevalgene 1925. (*Élections en 1925 pour les conseils communaux et municipaux.*)
— 193. Forsikringsselskaper 1924. (*Sociétés d'assurances.*)
— 194. Norges industri 1924. (*Statistique industrielle de la Norvège.*)
— 195. Ulykkesforsikringen 1923. (*Assurances contre les accidents du travail.*)
— 196. Alkoholstatistikk 1924—1925. (*Statistique de l'alcool.*)
— 197. Norges postvesen 1925. (*Statistique postale.*)
— 198. Den Norske Statskasses Finanser 1913/14—1926/27. (*Finances de l'État.*)
— 199. Arbeidslønnen i jordbruket. Driftsåret 1925—26. (*Salaires des ouvriers agricoles en 1925—1926.*)
— 200. Folkemengdens bevegelse 1923. (*Mouvement de la population.*)

Norges Offisielle Statistikk, rekke VIII. (Statistique Officielle de la Norvège, série VIII.)

Trykt 1926:

- Nr. 1. Fattigvesenet 1922, 1923 og 1924. (*Assistance publique.*)
— 2. Meglingsinstitusjonens virksomhet. Tariffavtaler og arbeidskonflikter 1925. (*Entremise publique. Conventions collectives et conflits du travail en 1925.*)
— 3. Norges bergverksdrift 1925. (*Mines et usines.*)
— 4. Norges kommunale finanser 1923—1924. (*Finances des communes.*)
— 5. Norges sparebanker 1925. (*Caisses d'épargne.*)
— 6. Folkemengdens bevegelse 1911—1920. Hovedoversikt. (*Aperçu général du mouvement de la population en Norvège pendant les années 1911—1920.*)
— 7. Norges handel 1925. (*Commerce.*)
— 8. Norges fiskerier 1924. (*Grandes pêches maritimes.*)
— 9. Sykeforsikringen 1925. (*Assurance-maladie.*)
— 10. Skiftevesenet samt Overformynderiene 1923 og 1924. (*Successions, faillites et biens pupillaires.*)

Trykt 1927:

- Nr. 11. Norges Brandkasse 1923—1925. (*Statistique de l'office national d'assurance contre l'incendie.*)
— 12. Lønninger 1925—1926. (*Gages et salaires.*)
— 13. Sundhetstilstanden og medisinalforholdene 1923. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
— 14. Forbudsavstemningen 18 oktober 1926. (*Plébiscite du 18 octobre 1926 de la prohibition des spiritueux.*)
— 15. Den Norske Statskasses Finanser 1913/14—1927/28. (*Finances de l'État.*)

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK. VIII. 59.

SUNDHETSTILSTANDEN
OG
MEDISINALFORHOLDENE
1925.

73DE ÅRGANG.

(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1925.)

73IÈME ANNÉE.

UTGITT AV
DET STATISTISKE CENTRALBYRÅ.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE 27*.)

OSLO.

STEENSKE BOKTRYKKERI JOHANNES BJØRNSTAD A/S

1928.

For årene	1882—1897	se Norges Offisielle Statistikk, rekke III.	
— « —	1898—1903	— « —	— IV.
— « —	1904—1911	— « —	— V.
— « —	1912—1916	— « —	— VI.
For året	1917	— « —	— VII, nr. 3.
— « —	1918	— « —	— VII, « 58.
— « —	1919	— « —	— VII, « 108.
— « —	1920	— « —	— VII, « 138.
— « —	1921	— « —	— VII, « 152.
— « —	1922	— « —	— VII, « 188.
— « —	1923	— « —	— VIII, « 13.
— « —	1924	— « —	— VIII, « 29.

Innhold.

	Side.
Innledning.	
1. Innledende bemerkninger	1*
2. Antall lægedistrikter og medisinalpersonale i 1925	1*
3. Sykehus, sanatorier, tuberkulosehjem og andre under medisinalvesenet hørende anstalter	2*
4. Vaksinasjonen i 1925	4*
5. Rettsmedisinske forretninger	5*
6. Dødelighetsforholdene i 1925	6*
7. Samlet antall dødsfall og dødsfall med kjent dødsårsak	8*
8. Oversikt over de viktigste dødsårsaker	9*
9. Epidemiske sykdommer	13*
10. Tuberkulose	16*
11. Kreft	19*
12. Veneriske sykdommer	21*
13. Spedalskhet	22*
14. Sinnssykdom	23*
15. Samlet antall fødsler i 1925, dødsfall på barselseng, obstetrisiske operasjoner m. m.	23*
Résumé en français	27*
 Tabeller.	
Tabell 1. Lægedistrikter og medisinalpersonale	30*
Tabell 2. Antallet av sykeplasser og behandlede syke m. m. på sykehusene i 1925	34*
Tabell 3. Antallet av sykeplasser og behandlede lungetuberkulose på sanatorier og tuberkulosehjem i 1925	40*
Tabell 4. Oppgave over dødsfall med kjent dødsårsak fordelt etter fylker	42*
Tabell 5. Oppgave over dødsfall med kjent dødsårsak fordelt etter alder og kjønn	56*
Tabell 6. Tilfelle av epidemiske sykdommer meldt av lægene i 1925 i rikets bygd- der og byer fylkesvis fordelt	70*
Tabell 7. Tilfelle av epidemiske sykdommer meldt av lægene i bygdene etter måned i 1925	72*
Tabell 8. Tilfelle av epidemiske sykdommer meldt av lægene i byene etter måned i 1925	73*
Tabell 9. Dødsfall av tuberkulose i de forskjellige aldersgrupper fylkesvis fordelt	74*
Tabell 10. Meldte tilfelle av tuberkulose sykdommer i 1925 ifølge de innsendte ut- drag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder	76*
Tabell 11. Dødsfall av maligne svulster fylkesvis i 1925	84*
Tabell 12. Dødsfall av maligne svulster etter alder og kjønn i 1925	86*
Tabell 13. Veneriske sykdommer meldt av lægene i 1925	90*
Tabell 14. Innkomne tilfelle av venerisk sykdom på sykehusene i 1925	90*
Tabell 15. Utdrag av jordmødrenes bøker	91*

Table des matières.

	Pages.
T e x t e.	
1. Introduction.....	1*
2. Nombre de sections et de personnels médicaux en 1925.....	1*
3. Établissements médicaux.....	2*
4. Vaccination.....	4*
5. Examens médico-légaux.....	5*
6. Mortalité totale en 1925.....	6*
7. Nombre total de décès et causes de décès connues.....	8*
8. Les causes de décès les plus importantes.....	9*
9. Maladies épidémiques.....	13*
10. Tuberculose.....	16*
11. Cancer.....	19*
12. Maladies vénériennes.....	21*
13. Lèpre.....	22*
14. Insania.....	23*
15. Nombre de naissances en 1925, mortalité puerpérale, opérations obstétricales....	23*
Résumé en français.....	27*
 T a b l e a u x.	
Tableau 1. Sections médicales et nombre de médecins, de dentistes, de sages-femmes, de pharmacies et pharmaciens.....	30*
Tableau 2. Nombre des lits et des malades soignés, etc., aux hôpitaux en 1925 ...	34*
Tableau 3. Nombre des lits et des malades souffrants de tuberculose pulmonaire soignés aux sanatoriums et aux dispensaires des tuberculeux en 1925..	40*
Tableau 4. Causes de décès par préfecture.....	42*
Tableau 5. Causes de décès par âge et sexe.....	56*
Tableau 6. Cas des maladies épidémiques déclarés par les médecins répartis par préfecture en 1925.....	70*
Tableau 7. Cas des maladies épidémiques déclarés dans les districts ruraux par mois en 1925.....	72*
Tableau 8. Cas des maladies épidémiques déclarés dans les villes par mois en 1925.	73*
Tableau 9. Mortalité de tuberculose par âge et préfecture.....	74*
Tableau 10. Cas des maladies tuberculeuses d'après les registres de commissions de santé.....	76*
Tableau 11. Décès par tumeurs malignes par préfecture en 1925.....	84*
Tableau 12. Décès par tumeurs malignes par âge et sexe en 1925.....	86*
Tableau 13. Cas des maladies vénériennes déclarés par les médecins.....	90*
Tableau 14. Cas nouveaux des maladies vénériennes traités dans les hôpitaux.....	90*
Tableau 15. Extrait des registres des sages-femmes.....	91*

1. Innledende bemerkninger.

Introduction.

Herved fremlegges medisinalberetningen for riket og for de enkelte fylker for 1925.

Medisinalberetningen for riket har samme innhold som de foregående. Medisinalberetningene for fylkene er utarbeidet på grunnlag av fylkeslægenes og de enkelte distriktslægers årsberetninger, og der er lagt hovedvekten på å gi et bilde av sundhetstilstanden og de hygieniske forhold på de forskjellige steder av landet. Dessuten inneholder beretningene en rekke opplysninger av mer administrativ-statistisk art, som antallet av lægedistrikter og deres størrelse og folkemengde, medisinalpersonale, sykehusforhold, fødsler og dødsfald o. s. v.

Dr. Ivar Tøsti har hjulpet Byrådet med utarbeidelsen av fylkesberetningene. Han har gjennomgått samtlige innkomne beretninger og har, forsåvidt angår sundhetstilstanden og hygieniske forhold, skrevet nærværende sammendrag.

2. Antall lægedistrikter og medisinalpersonale.

Nombre de sections et de personnels médicaux en 1925.

I tabell 1 i tabellavdelingen er gitt en oversikt over landets inndeling i lægedistrikter og antall læger, tannlæger, jordmødre, apotek og apotekpersonale.

Riket var ved utgangen av 1925 delt i 399 lægedistrikter, hvorav 11 stadsfysikater og 26 stadslægedistrikter. Av forandringer i løpet av 1925 kan nevnes at Andebu herred i Vestfold blev overført fra Stokke til Sem lægedistrikt. Birkenes lægedistrikt i Aust-Agder er blitt ophevet og Birkenes herred lagt til Lillesand og Tveit herred til Oddernes lægedistrikt. Jondal herred i Hordaland er blitt eget lægedistrikt. Angående de enkelte lægedistrikters størrelse og folkemengde henvises til fylkesberetningene, hvor disse oppgaver er meddelt under hvert fylke. Dessuten henvises til den offisielle publikasjon «Norges civile, geistlige, rettslige og militære inndeling» med tillegg, utgitt av det Statistiske Centralbyrå.

Foruten de 399 distriktslægestillinger var der 2 distriktslægestillinger uten fast distrikt, 1 for det hele land og 1 for Finnmark. 1 distriktslægestilling uten fast distrikt for hele landet blev ophevet i 1925. I 1925 blev der opprettet fylkeslægeembede i Østfold og Telemark fylke. Ved utgangen av 1925 var der ansatt fylkeslæge i 16 fylker, og i 12 av disse var stillingen kombinert med distriktslægestilling. I alle stadsfysikater og stadslægedistrikter var stadsfysikus eller stadslægen ordfører i byens helseråd, i de øvrige lægedistrikter var det, når undtas 1 kommune, distriktslægen.

I 1925 blev der uteksaminert 73 nye læger, hvorav 7 kvinner. Der døde 37 læger i 1925, altså en nettotilgang i året på i alt 36 læger. Antallet av autoriserte læger ved utgangen av 1925 var i henhold til den offisielle lægefotegnelse 1544, hvorav 94 kvinner. 48 læger var bosatt i utlandet. Av de øvrige er 1388 nevnt i distriktslægenes innberetning om antall læger bosatt i de forskjellige distrikter.

I 1925 blev der uteksaminert 44 nye tannlæger, hvorav 7 kvinner, 3 tannlæger fikk lisens på grunnlag av utenlandsk eksamen. Ifølge fortegnelsen over autoriserte læger, tannlæger og dyrlæger var der ved utgangen av 1925 i alt 741 tannlæger, hvorav 193 kvinner. Av disse hadde 667 kjent bopel i de forskjellige lægedistrikter. 20 var bosatt i utlandet.

Ifølge distriktslægenes opgaver var der 1 534 praktiserende jordmødre i riket i 1925. Der blev uteksaminert 62 jordmødre i året, derav 42 ved jordmorskolen i Oslo og 20 ved jordmorskolen i Bergen.

I 1925 var der 248 apotek og filialapotek i virksomhet. Der blev åpnet 5 nye apotek i året, 5 apotek, oprettet i 1924 og 1925, var ennå ikke trådt i virksomhet ved utgangen av 1925. Av samtlige apotek hadde 35 salgbart privilegium og de øvrige, undtagen Rikshospitalets apotek, personlig privilegium. Det samlede antall eksaminert apotekpersonale var efter distriktslægenes opgaver 678. 36 kandidater underkastet sig apotekereksamen i 1925, herav 17 kvinner, og 36 farmasøitmedhjelpereksamen, hvorav 17 kvinner.

3. Sykehus, sanatorier, tuberkulosehjem og andre under medisinalvesenet hørende anstalter.

Établissements médicaux.

I tabell 2 side 34* er der gitt en oversikt over sykehusenes virksomhet. Tabellen omfatter opgaver fra 136 sykehus med 9742 sykeplasser. For en del av disse sykehus er oppgavene meget ufullstendige.

Foruten sykehus som er nevnt i tabellen var der i Oslo en del større privatklinikker, som tilsammen disponerte over ca. 250 sykeplasser. Dessuten var der i fiskeridistriktene og på en rekke av ekserserplassene en del mindre sykehus og sykestuer, som er åpne i fisketiden og under våbenøvelsene. Ved landsfengslene og de forskjellige fattighus var der innrettet sykeavdelinger, og ved en del bergverk og en del industrielle foretagender fantes større eller mindre sykestuer.

Av sykehusene tilhørte følgende staten: Rikshospitalet, Kvinneklinikken og det Militære Sykehus i Oslo og Marinens Sykehus på Horten. Under statens styre hørte dessuten Vårsildavgiftsfondets sykehus ved Haugesund, dernæst 3 mindre sykehus som bare brukes under fisket. Der var i alt 21 fylkessykehus, nemlig 1 i Hedmark, Opland, Buskerud, Vestfold, Østfold, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland og Møre, 2 i Nord-Trøndelag, 4 i Nordland, 2 i Troms og 3 i Finnmark. I de fleste byer og en del ländistrikter fantes kommunale sykehus, til dels i forbindelse med epidemilasaretter.

Følgende nye sykehus eller sykehusavdelinger blev tatt i bruk i 1925: I november åpnedes Mysen sykestue med 16 senger. På Stensby sykehus, Eidsvoll, blev i mai åpnet en tuberkuloseavdeling på 10 senger. I august 1925 blev Hedmarks nye fylkessykehus i Elverum ferdig. Det er beregnet på 120 pasienter, hvorav 100 for kirurgiske tilfelle, 10 for vanskelige fødsler og 10 for veneriske sykdommer. På Hamar har de katolske søstre åpnet en privat klinikk på 12 senger. Trysil sykehus er utvidet fra 14 til 20—25 senger. Øvre Rendals sykestue er blitt ominnredet og oppusset og har plass til 8 pasienter. På Gjøvik åpnedes i april 1925 det felles kommunale sykehus med 50 senger, hvorav 10 for tuberkulose. Sykehuset er vesentlig beregnet på å motta kirurgiske pasienter. På Florø har Røde Kors leiet og modernisert Vårsildfondets gamle sykehus. Sykehuset kan motta 38 pasienter, hvorav 10 på epidemiavdelingen. Svolvær sykestue er blitt utvidet og forbedret. I Brønnøy blev sanitetsforeningens nye sykestue med 10—12 senger tatt i bruk. Likeledes åpnedes i 1925 en sykestue i Øksnes med 12 senger. Denne er oprettet av Øksnes og Langenes krets av Røde Kors. Endelig blev i april 1925 Røde Kors sykestue i Mehavn med 12 senger åpnet for drift.

Følgende oversikt viser det samlede antall sykeplasser på almindelige sykehus i hvert fylke ved utgangen av 1925 og dette antall i forhold til folkemengden.

I oppgavene er tatt med alle sykehus for hvilke sengeantallet er oppgitt, uansett om de har innsendt sykehusliste eller ikke.

Fylker.	Antall sykehus.	Antall sykeplasser i alt.	Pr. 1 000 innbyggere.	Fylker.	Antall sykehus.	Antall sykeplasser i alt.	Pr. 1 000 innbyggere.
Østfold	13	533	3.1	Hordaland	5	89	0.5
Akershus	7	627	3.1	Bergen	5	679	7.1
Oslo	14	3 547	14.0	Sogn og Fjordane	7	101	1.1
Hedmark	23	584	3.7	Møre	4	257	1.6
Opland	8	333	2.4	Sør-Trøndelag	10	762	4.4
Buskerud	7	270	1.9	Nord-Trøndelag	5	262	2.8
Vestfold	6	338	2.6	Nordland	13	296	1.6
Telemark	10	376	2.9	Troms	5	263	2.7
Aust-Agder	6	210	2.8	Finnmark	7	187	3.9
Vest-Agder	4	242	3.0				
Rogaland	10	476	2.8	Riket i alt	169	10 432	3.8

I 1925 var der 3 fødselsstiftelser i virksomhet: Kvinneklubben i Oslo, Fødselsstiftelsen i Bergen, begge tilhørende staten og forbundet med jordmorskoler, dessuten E. C. Dahls Stiftelse i Trondhjem. Til Kvinneklubben i Oslo er knyttet en avdeling for kvinnesykdommer.

Ved utgangen av 1925 var der i alt 12 tuberkulosesanatorier med plass for 987 pasienter og 4 kysthospitaller med plass for 352 pasienter. 4 sanatorier og 3 kysthospitaller tilhørte staten, nemlig Glitre sanatorium i Hakedal, Landeslogen i Setesdal, Reknes i Molde og Vensmoen i Saltdal og kysthospitalene i Fredriksvern, Vadsø og Tromsø. Av kommunale folkesanatorier har man Vardåsen, tilhørende Oslo kommune. Staten yder driftstilskudd til følgende private sanatorier: Oslo sanitetsforenings folkesanatorium, Grefsen, Lyster sanatorium og Hagevik kysthospital. De øvrige, Gjøsegården ved Kongsvinger, Mesnalien kursted, Granheim, og Kornhaug sanatorium i Follebu og Røde Kors sanatorium, Sand i Ryfylke, drives helt for privat regning. Det sistnevnte blev åpnet i juli 1925 og har plass for 23 pasienter.

Enn videre har man rundt i distriktene 103 tuberkulosehjem med plass for 2037 pasienter.

Disse fordelte sig således på de forskjellige fylker:

Fylker.	Antall tuberkulosehjem.	Antall sykeplasser.	Fylker.	Antall tuberkulosehjem.	Antall sykeplasser.
Østfold	3	68	Rogaland	3	85
Akershus	6	146	Hordaland	3	65
Hedmark	13	196	Sogn og Fjordane	5	56
Opland	6	111	Møre	5	131
Buskerud	5	152	Sør-Trøndelag	8	144
Vestfold	4	91	Nord-Trøndelag	6	101
Telemark	6	109	Nordland	13	241
Aust-Agder	2	54	Troms	6	124
Vest-Agder	2	58	Finnmark	7	105

Følgende nye tuberkulosehjem blev tatt i bruk i 1925: Rove tuberkulosehjem ved Holmestrand med 30 plasser, på Hernes i Bodin et privat tuberkulosehjem på 11 senger og Målselv tuberkulosehjem på 14 senger.

Av disse tuberkulosehjem drives 1 av staten, 55 av kommunene eller fylkeskommunene, 20 av Norske Kvinners Sanitetsforening, 6 av lokale tuberkuloseforeninger og resten av andre private foreninger eller komiteer. Staten yder til alle de kommunale og private pleiehjem et meget betydelig bidrag til deres driftsutgifter, idet den deltar med 40 pct. i utgiftene ved ubemidlede tuberkuloses forpleining i henhold til tuberkuloseovens § 6. Antallet av patienter innlagt efter tuberkuloseovens § 6 kan for tiden settes til ca. 90 pct. av det samlede sengeantall på tuberkulosehjemmene.

Foruten de ovenfor nevnte tuberkulosehjem beregnet på lungetuberkulosepatienter har man Solvang tuberkulosehjem i Kristiansand, som vesentlig er lysbehandlingsanstalt for kirurgisk tuberkulose og hudtuberkulose med 36 plasser, Trondhjems lægeforenings skrofulosehjem, Saltburå, og Kleiven i Stjørdal med plass for 64 barn og Talvik tuberkulosehjems barneavdeling med plass for 30 skrofuløse barn.

I tabell 3 i tabellavdelingen er meddelt opgave over tilfelle av lungetuberkulose behandlet på sanatorier og pleiehjem.

Tabellen omfatter belegget på 102 tuberkulosehjem, idet man mangler opgaver fra 1 pleiehjem.

På sanatorier er der tilsammen behandlet 3516 tilfelle av lungetuberkulose, hvorav 1694 menn og 1822 kvinner, og på tuberkulosehjemmene 3857 tilfelle, hvorav 1863 menn og 1994 kvinner. Foruten de her nevnte anstalter for tuberkuløse tas der også imot tuberkuløse patienter på de almindelige sykehus, og de fleste større offentlige sykehus har særskilt avdeling for tuberkuløse sykdommer. Ifølge de mottatte opgaver er der i 1925 i alt behandlet 2224 tilfelle av lungetuberkulose. I 1925 har altså i alt 9597 lungetuberkuløse fått sykehusbehandling mot 8922 i 1924 og 7813 i 1923.

Av pleiestiftelser for spedalske hadde man ved utgangen av 1925: Pleiestiftelsen nr. 1 i Bergen, som tilhører staten, dessuten St. Jørgens hospital i Bergen, hvor der for øvrig ikke innlegges nye patienter. Brøset pleiehjem ved Trondhjem blev nedlagt fra 1ste juli 1925.

Antall av sinnssykeasyler ved utgangen av 1925 var 22 med i alt 4539 sykeplasser. Av disse var 6 statsasyler, Gaustad ved Oslo, Eg ved Kristiansand, Rotvold, Reitgjerdet og Kriminalasylet ved Trondhjem, Rønvik ved Bode. 13 asyler tilhørte kommuner og fylkeskommuner, og 3 asyler er private.

4. Vaksinasjonen i 1925.

Vaccination.

Antallet av vaksinerte i riket var ifølge embedslægenes innberetninger i 1925 38733 mot 52839 i 1924. Antallet av vaksinerte fordelte sig således på de forskjellige fylker:

Østfold	2816	Telemark	2268	Møre	2080
Akershus	3251	Aust-Agder	776	Sør-Trøndelag	2460
Oslo	2625	Vest-Agder	865	Nord-Trøndelag	1443
Hedmark	3136	Rogaland	1872	Nordland	3783
Opland	1268	Hordaland	1377	Troms	1726
Buskerud	2684	Bergen	178	Finnmark	885
Vestfold	2166	Sogn og Fjordane	1074		
					Tils. 38733

Av årsberetningen for «Det Animale Vakcine-Institut» for året 1925 hitsettes:

I slutningen av januar 1925 blev der i Narvik konstatert et tilfelle av kopper hos en svensk fyrbøter på d/s «Balto» (av Haugesund), som kom fra Rotterdam. Patienten blev straks innlagt på epidemisykehuset. Fra vaksineinstituttet sendtes til Narvik og nærmeste omegn ifølge telegramordre ca. 2 000 vaksineporsjoner. Noget nytt tilfelle inntraff ikke, og kopper har ellers ikke forekommet i Norge i 1925.

Der har i årets løp kun vært vaksinert 5 kalver; samtlige har gitt særdeles godt anslag, og ingen av dem har vist noget abnormt ved obduksjonen. Tilsammen høstedes 168,8 gr., gjennomsnittlig 33,8 gr. pr. kalv.

Der inkom i årets løp 1 352 rekvisisjoner, og der utsendtes 9 412 rør med vaksine beregnet til 86 105 personer.

Der er hittil innberettet om 33 995 1ste gangs vaksinasjoner og om 3 547 revaksinasjoner med anslag i henholdsvis 97,5 pct. og 72,1 pct.

I henhold til de i 1925 innkomne forsinkede meddelelser om vaksinasjoner og revaksinasjoner i 1924 blir for dette år å opføre 58 043 første gangs vaksinasjoner og 24 932 revaksinasjoner.

Til armeen er i 1925 ekspedert 2 240 porsjoner og til marinen 920 porsjoner. Der er innberettet i alt om 1 937 militære revaksinasjoner med anslag i 63 pct. Divisjonslægen ved 3dje divisjon innberetter at han ved utskrivningsmøtene i Haugesund har funnet over 17 pct. ikke vaksinerte blandt de fremmøtte 20-årige — et forhold som er i høi grad beklagelig, men ikke er annet enn ventelig på dette sted, hvor der gjennom årrekker har vært drevet et intenet antivaksinasjonsarbeide.

Podningen og høstningen av kalvene på instituttet har foregått som tidligere år. Den anvendte vaksine stamme er stadig ført videre, delvis oppfrisket med norsk retrovaksine. All vaksine har før utsendelsen vært bakteriologisk undersøkt og har alltid vært prøvet ved instituttets gratisvaksinasjoner i månedene mai—august. Ved disse fremmøtte 258 barn. Samtlige fikk godt anslag uten komplikasjoner av noget slags. Av 871 podesnitt kom 869 pustler.

5. Rettsmedisinske forretninger.

Examens médico-légaux.

Der blev i 1925 i alt innsendt 249 saker til den Rettsmedisinske Kommissjon. Av disse saker ansås 9 som kommissjonen uvedkommende. De øvrige 240 fordelte sig således på de forskjellige fylker:

Østfold	9	Telemark	9	Møre	11
Akershus	31	Aust-Agder	10	Sør-Trøndelag	11
Oslo	38	Vest-Agder	10	Nord-Trøndelag	9
Hedmark	6	Rogaland	11	Nordland	12
Opland	7	Hordaland	2	Troms	7
Buskerud	28	Bergen	6	Finnmark	5
Vestfold	17	Sogn og Fjordane	1		

Av det samlede antall var 152 almindelige rettsmedisinske forretninger, 86 rettspsykiatriske og 2 rettskjemiske. Av de almindelige rettsmedisinske forretninger var 71 legale obduksjoner (28 av nyfødte barn og 43 andre), 43 synsforretninger over lik og likrester, 7 undersøkelser av levende i anledning av tilføiet legemsskade, 3 undersøkelser til avgjørelse av spørsmål om stedfunnet samleie, 8 undersøkelser om svangerskap og fødsel, 8 undersøkelser av barn og voksne kvinner til avgjørelse av spørsmål om forøvet utukt og 12 andre rettsmedisinske

undersøkelser. 225 saker blev henlagt uten å foranledige nogen forføining fra kommisjonens side, men 15 gav foranledning til at kommisjonen fant å måtte henlede vedkommende rekvirents opmerksomhet på saken. For øvrig henvises til den Rettsmedisinske Kommissjons beretning for 1925.

6. Dødelighetsforholdene i 1925.

Mortalité totale en 1925.

I 1925 blev der registrert i alt 30 481 dødsfall, herav 15 247 menn og 15 234 kvinner. Dødeligheten pr. 1000 levende var 11,0, henholdsvis 11,3 ‰ for menn og 10,7 ‰ for kvinner. Dødeligheten i rikets bygder var i 1925 11,0 ‰ og i byene 11,2 ‰. Som følgende oversikt viser var dødeligheten i 1925 meget gunstig, sammenlignet med tidligere år.

Døde pr. 1000 levende.

Décès par mille habitants.

	1916.	1917.	1918.	1919.	1920.	1921.	1922.	1923.	1924.	1925.
Menn	14.5	14.1	17.9	14.2	13.1	11.9	12.2	11.8	11.5	11.3
Kvinner	13.2	13.1	16.4	13.4	12.5	11.2	11.9	11.4	11.1	10.7
Riket i alt	13.8	13.6	17.2	13.8	12.8	11.5	12.0	11.6	11.2	11.0
Bygder	13.3	13.2	16.5	13.9	12.8	11.5	11.9	11.5	11.2	11.0
Byer	14.3	13.8	17.6	13.4	12.8	11.4	12.3	11.8	11.2	11.2

Dødeligheten i de enkelte aldersklasser blandt menn og kvinner i 1925, sammenlignet med de to foregående år, fremgår av følgende tabell:

Dødeligheten efter kjønn og alder 1923—1925.

Mortalité par sexe et groupes d'âge 1923—1925.

Alder.	Beregnet middelfolkemengde.			Antall dødsfall.			Døde pr. 1000 levende.		
	1923.	1924.	1925.	1923.	1924.	1925.	1923.	1924.	1925.
Menn.									
0—1 år	30 401	29 496	27 607	1 706	1 624	1 519	56,12	55,06	55,02
1—4 «	120 743	121 117	119 369	616	585	569	5,10	4,84	4,77
5—9 «	145 578	145 083	146 628	283	274	289	1,94	1,89	1,97
10—14 «	142 534	143 085	142 968	278	218	282	1,95	1,52	1,97
15—19 «	135 420	136 025	137 402	553	529	547	4,08	3,89	3,98
20—24 «	121 482	121 091	122 195	785	853	822	6,46	7,04	6,73
25—29 «	105 148	105 627	106 510	615	676	673	5,85	6,40	6,32
30—39 «	163 461	166 709	170 715	1 006	986	931	6,14	5,91	5,45
40—49 «	129 601	130 687	131 888	974	942	918	7,52	7,21	6,96
50—59 «	99 389	100 506	102 151	1 246	1 244	1 269	12,54	12,38	12,42
60—69 «	75 303	76 022	76 626	1 996	1 945	2 046	26,51	25,58	26,70
70—79 «	43 739	44 677	45 699	2 842	2 839	2 843	64,98	63,55	62,21
80 år og over	14 640	14 829	15 157	2 750	2 572	2 539	187,84	173,44	167,51
Tils.	1 327 439	1 334 954	1 344 915	15 650	15 287	15 247	11,79	11,45	11,34

Alder.	Beregnet middelfolkemengde.			Antall dødsfall.			Døde pr. 1000 levende.		
	1923.	1924.	1925.	1923.	1924.	1925.	1923.	1924.	1925.
Kvinner.									
0—1 år	29 159	27 883	26 182	1 350	1 279	1 194	46,30	45,87	45,60
1—4 «	115 867	116 594	114 924	543	444	418	4,69	3,81	3,64
5—9 «	140 258	139 821	141 010	262	250	231	1,87	1,79	1,64
10—14 «	136 829	137 261	137 216	265	279	246	1,94	2,03	1,79
15—19 «	131 784	131 917	132 652	554	574	545	4,21	4,35	4,11
20—24 «	125 979	126 279	126 552	665	709	692	5,28	5,62	5,47
25—29 «	111 658	113 834	115 813	572	638	598	5,12	5,60	5,16
30—39 «	178 859	182 249	185 883	968	961	857	5,41	5,27	4,61
40—49 «	145 034	147 261	149 423	945	918	932	6,52	6,23	6,24
50—59 «	115 337	115 981	116 971	1 198	1 229	1 158	10,39	10,60	9,90
60—69 «	90 973	91 881	92 834	2 003	1 976	1 938	22,02	21,51	20,88
70—79 «	54 635	56 055	57 580	3 087	3 000	3 060	56,50	53,52	53,14
80 år og over	20 289	20 593	21 006	3 481	3 306	3 365	171,57	160,54	160,19
Tils.	1 396 661	1 407 609	1 418 046	15 893	15 563	15 234	11,38	11,06	10,74

Av samtlige dødsfall i 1925 var 2 713 barn under 1 år mot 2 903 i 1924 og 3 056 i 1923. Sedvanligvis uttrykkes spebarnsdødeligheten ved forholdet mellom antallet av døde under ett år og antallet av levendefødte i samme år. Beregnet på denne måte får man at spebarnsdødeligheten i Norge i 1925 var 50,4 pro mille for hele riket under ett og henholdsvis 48,9 pro mille i bygdene og 55,5 pro mille i byene.

Som nedenstående tabell viser har dødeligheten blandt levendefødte barn i første leveår vært sterkt nedadgående, særlig i de siste år. Nedgangen har vært mest utpreget i byene.

Døde i alderen 0—1 år pr. 1 000 levendefødte i hvert år.

Décès d'enfants de moins d'un an par mille nés-vivants.

	1916.	1917.	1918.	1919.	1920.	1921.	1922.	1923.	1924.	1925.
Menn	71.0	70.6	69.4	67.8	64.9	60.6	61.0	54.1	54.4	55.0
Kvinner ...	56.6	57.0	56.4	56.3	50.5	47.7	48.5	45.4	45.9	45.5
Riket i alt	64.0	64.0	63.1	62.3	57.9	54.3	54.9	49.8	50.3	50.4
Bygder	52.9	59.7	57.5	61.4	55.2	52.2	51.6	48.2	48.3	48.9
Byer	74.7	71.7	77.3	64.8	65.4	60.3	64.8	55.0	56.7	55.5

Oversikten på neste side viser hvorledes dødeligheten stillet sig i de forskjellige fylker. Det skal imidlertid bemerkes at de summariske forholdstall ikke gir et riktig bilde av forholdene fordi befolkningens alderssammensetning varierer sterkt fra fylke til fylke.

For oppgaver angående dødelighetsforholdene i Norge henvises for øvrig til de årlige oversikter over folkemengdens bevegelse og de fem- og tiårige sammendrag av disse, hvor man vil finne samtlige dødsfall fordelt etter de dodes kjønn, alder og ekteskapelige stilling. Dessuten henvises til dødelighetstabeller for det norske folk, utarbeidet av det Statistiske Centralbyrå for hvert 10-år fra 1871—1920, hvor man vil finne tilbakegående oversikter over dødelighetsforholdenes utvikling gjennom et lengere tidsrum.

Antall døde pr. 1000 levende i riket, bygdene og byene fylkesvis i 1925.

Mortalité par préfecture en 1925.

Fylker.	Riket.			Bygder.			Byer.		
	Utregnet hjemmehørende middel-folkemengde.	Dødsfall i 1925.	Døde av 1000 levende.	Utregnet hjemmehørende middel-folkemengde.	Dødsfall i 1925.	Døde av 1000 levende.	Utregnet hjemmehørende middel-folkemengde.	Dødsfall i 1925.	Døde av 1000 levende.
Riket	2 762 961	1) 30 481	11,0	1 964 692	21 548	11,0	798 269	8 921	11,2
Østfold	169 482	1 793	10,6	123 154	1 252	10,2	46 328	541	11,7
Akershus	199 258	1 851	9,3	196 261	1 806	9,2	2 997	45	15,0
Oslo	253 855	2 789	11,0	—	—	—	253 855	2 789	11,0
Hedmark	159 967	1 774	11,1	151 824	1 703	11,2	8 143	71	8,7
Opland	136 658	1 455	10,6	126 336	1 361	10,8	10 322	94	9,1
Buskerud	145 134	1 456	10,0	108 370	1 105	10,2	36 764	351	9,5
Vestfold	128 830	1 408	10,9	85 447	893	10,5	43 383	515	11,9
Telemark	130 214	1 328	10,2	89 329	935	10,5	40 885	393	9,6
Aust-Agder	73 763	999	13,5	55 871	729	13,0	17 892	270	15,1
Vest-Agder	80 314	1 052	13,1	54 913	741	13,5	25 401	311	12,2
Rogaland	172 628	1 990	11,5	99 075	1 161	11,7	73 553	829	11,3
Hordaland	162 676	1 777	10,9	162 676	1 777	10,9	—	—	10,9
Bergen	96 039	1 142	11,9	—	—	—	96 039	1 142	11,9
Sogn og Fjordane ..	92 920	1 100	11,8	91 466	1 085	11,9	1 454	15	10,3
Møre	164 886	1 820	11,0	129 113	1 446	11,2	35 773	374	10,5
Sør-Trøndelag	174 040	1 938	11,1	118 065	1 296	11,0	55 975	642	11,5
Nord-Trøndelag	93 469	1 066	11,4	85 405	964	11,3	8 064	102	12,6
Nordland	184 405	1 962	10,6	165 858	1 779	10,7	18 547	183	9,9
Troms	96 682	1 046	10,8	82 312	908	11,0	14 370	138	9,6
Finmark	47 741	723	15,1	39 217	607	15,5	8 524	116	13,6

7. Samlet antall dødsfall og dødsfall med kjent dødsårsak.

Nombre total de décès et causes de décès connues.

Liksom i tidligere år stemmer medisinalstatistikkens opgaver over døde ikke helt overens med prestenes opgaver over samtlige registrerte dødsfall, idet distriktslægenes dødsårsakslistene omfatter 463 dødsfall mindre enn prestenes lister.

I 1920 var der 1 386 dødsfall som ikke var blitt meldt til helseårsaksførerne, i 1921 1 057, i 1922 725 i 1923 572 og i 1924 647.

	1921.	1922.	1923.	1924.	1925.
Prestenes opgave over alle registrerte dødsfall	30 698	32 484	31 543	30 850	30 481
Antall dødsfall etter lægenes dødsårsakslistene	29 641	31 759	30 971	30 203	30 018
Lægenes opgave i procent av alle dødsfall	96.6	97.8	98.2	97.9	98.5

Disse dødsfall, som ikke er kommet med i dødsårsaksstatistikken, fordeler seg ujevnt på de forskjellige aldersklasser. De tilhører fortrinnsvis de aller yngste

¹⁾ Heri innbefattet 12 med hjemsted uopgitt.

og de eldste aldersgrupper, men også forholdsvis mange dødsfall blandt folk i 30—40-års alderen er ikke kommet til helserådsordførernes kunnskap.

Av de 30 018 dødsfall i 1925 som er tatt med på lægenes dødsårsakslistene var der 820 tilfelle hvor dødsårsaken var ukjent, herav 723 i bygdene og 97 i byene. Av det hele antall dødsfall utgjorde dødsfall med ukjent årsak 2,7 pct. for riket. I landdistriktene er procenten betydelig høiere enn i byene, nemlig 3,4 pct., mot 1,1 pct. i byene. I løpet av de siste år er dødsfall med ukjent dødsårsak i forhold til samtlige dødsfall gått noget ned.

	1920	1921	1922	1923	1924	1925
	%	%	%	%	%	%
Riket	3.9	3.1	3.0	2.9	2.8	2.7
Bygder.....	4.9	3.9	3.7	3.6	3.5	3.4
Byer	1.5	1.3	1.2	0.5	1.2	1.1

Innen de forskjellige fylker er hyppigheten av «ukjent dødsårsak» temmelig forskjellig. I bygdene utgjorde i 1925 «ukjent dødsårsak» i pct. av det hele antall:

Østfold	1.1	Telemark	0.9	Møre	4.8
Akershus.....	0.8	Aust-Agder	1.4	Sør-Trøndelag	1.9
Hedmark.....	1.3	Vest-Agder.....	4.8	Nord-Trøndelag.....	2.2
Opland.....	2.6	Rogaland.....	4.5	Nordland.....	4.2
Buskerud.....	1.8	Hordaland.....	3.0	Troms.....	12.2
Vestfold.....	1.6	Sogn og Fjordane	4.9	Finnmark.....	16.7

Som man vil se svinger procenttallene mellom 0.8 i Akershus og 16.7 i Finnmark. Stor procent dødsfall med ukjent årsak finner man for øvrig også i Troms og Nordland og på Vestlandet. I byene er antall dødsfall med ukjent årsak så lite at det ikke vil ha nogen interesse å beregne procentforholdet for de enkelte fylker.

Dødsfall med ukjent dødsårsak finnes særlig blandt barn og gamle mennesker. Dødsårsakene var opgitt som ukjent for i alt 227 dødsfall i alderen 0—1 år eller 9,1 pct. av samtlige dødsfall i denne gruppe etter lægenes dødsårsakslistene. Av disse faller det overveiende antall på bygdene, nemlig 203 eller 11,1 pct. av samtlige dødsfall blandt barn på 0—1 år, mens det tilsvarende antall i byene bare var 24 eller 3,6 pct.

Som tidligere nevnt finner man også fortrinsvis barn og gamle mennesker blandt de døde som overhodet ikke var kommet med i lægenes dødsårsaksstatistikk. Blandt dødsfall med kjent årsak vil altså de laveste og de høieste aldersgrupper bli noget for svakt representert, et forhold som må tas i betraktning ved beregningen av dødeligheten av de forskjellige sykdommer.

8. Oversikt over de viktigste dødsårsaker.

Les causes de décès les plus importantes.

I tabell 4, side 42* er meddelt opgaver over dødsfall med kjent dødsårsak, fordelt etter fylker, og i tabell 5, side 56* er meddelt opgaver over dødsfall med kjent dødsårsak, fordelt etter alder og kjønn. I begge tabeller er opgavene utarbeidet særskilt for landdistrikter og byer.

Det samlede antall dødsfall med kjent dødsårsak var i 1925 29 198, herav 28 017 dødsfall av sykdommer og 1 181 ved selvmord og ulykker.

Blandt dødsårsakene spiller tuberkulosen den største rolle. Den er angitt for 5 202 eller 18,6 pct. av samtlige dødsfall av sykdom. Dernæst kommer alderdomssvakhet med 4 193 eller 15,0 pct. og kreft med 3 259 eller 11,6 pct.

Tabellen nedenfor viser de hyppigst forekommende dødsårsaker pr. 100 000 levende i 1925 i rikets bygder og byer med særskilt opgave for de 6 største byer.

Dødsfall pr. 100 000 levende i 1925.

Décès par 100 000 habitants en 1925

Dødsårsak. <i>Cause de décès.</i>	Riket. <i>Royaume.</i>	Bygder. <i>Districts ruraux.</i>	Byer. <i>Villes.</i>	Oslo.	Bergen.	Trondhjem	Stavanger.	Drammen.	Kr.sand.
6. Alderdomssvakhet	151.8	174.5	95.8	75.6	115.6	92.9	98.0	93.1	70.2
17. Lungebetendelse (krupøs)	43.4	42.8	45.1	40.6	39.6	21.4	76.7	11.6	64.8
18. Influensa	2.0	1.9	2.1	2.0	1.0	-	-	-	5.4
21, 22, 23. Rosen, flegmone, abscess, septikopyæmi ...	10.8	9.2	14.8	13.0	18.7	26.8	10.6	15.5	16.2
33—41. Tuberkulose	188.3	188.1	188.8	171.0	219.7	260.8	191.7	166.9	194.3
8—16, 19—20, 24—32, 42— 45. Andre infeksjonssyk- dommer	36.8	36.9	36.6	20.1	56.2	48.2	29.8	23.3	70.2
50. Diabetes	9.7	8.4	12.7	13.4	7.3	7.1	12.8	11.6	10.8
46—49, 51—58. Andre blod- og ernæringssykdommer .	11.4	10.1	14.8	16.9	5.2	12.5	17.0	27.2	10.8
59. Apopleksi og hjerne- emboli	76.8	71.6	89.7	79.6	107.2	85.8	89.4	69.9	59.4
60—68. Andre hjernesykdommer .	32.1	31.5	33.5	31.5	36.4	23.2	31.9	34.9	59.4
70. Klappefeil	47.2	43.1	57.5	79.2	16.7	85.8	74.5	54.3	54.0
71. Hjertemuskel sykdom .	16.2	13.2	23.7	11.4	69.8	10.7	25.6	23.3	21.6
72. Arteriosklerose	39.0	32.0	56.2	47.3	53.1	59.0	63.9	93.1	118.7
74. Hjertelammelse	27.8	26.7	30.6	26.8	36.4	17.9	40.5	31.0	37.8
76—79. Bronkitt, astma, lungebetendelse (katarr.)	52.4	52.5	52.1	59.5	50.0	71.5	63.9	66.0	70.2
82—83. Plevritt	2.8	2.5	3.5	4.3	4.2	8.9	2.1	-	-
80—81, 84. Andre sykdom- mer i åndedretsorganene	3.8	2.8	6.4	10.6	4.2	8.9	4.3	7.8	-
85—93. Sykdommer i for- døielsesorganene	41.9	41.3	43.2	57.1	48.9	33.9	19.2	23.3	54.0
94—95. Nefritt (akutt og kronisk)	27.7	25.3	33.6	29.9	45.8	44.7	23.4	27.2	37.8
100—108. Kreft	118.0	112.3	131.9	154.4	128.1	114.3	119.3	89.3	124.2
Andre sykdommer	74.1	70.0	84.3	102.5	64.6	73.3	83.1	116.4	70.1
	1 014.0	996.7	1 056.9	1 046.7	1 128.7	1 107.6	1 077.7	985.7	1 149.9

Dødelighetsforholdene i by og bygd var, som det vil ses, temmelig ensartet når det gjelder tuberkulose, andre infeksjonssykdommer, lungebetendelse og bronkitt samt fordøielsessykdommer. Derimot er dødeligheten av alderdomssvakhet næsten dobbelt så høi på landet som i byene, mens på den annen side byene har en betydelig større dødelighet av blod- og ernæringssykdommer, hjerne- og hjertesykdommer, nyresykdom og kreft. Denne store forskjell på bygd og by skyldes visstnok for en stor del det forhold at på landsbygden, hvor lensmennene utferdiger dødsanmeldelsen, blir der opført alderdomssvakhet som dødsårsak i mange

tilfelle hvor en læge vilde ha opgitt en mere bestemt diagnose. For å belyse spørsmålet litt nærmere har man undersøkt forholdet mellom opgitte dødsfall av alderdomssvakhet og samtlige dødsfall av sykdom for personer over 60 år. I landdistriktene var alderdomssvakhet i 1925 anført som dødsårsak for 32.2 pct. av alle dødsfall over 60 år, mens i byene bare for 17.8 pct. For landdistriktenes vedkommende er der dog stor forskjell på de enkelte fylker. Den høieste procent finner vi i Sogn og Fjordane, hvor 45 pct. av alle dødsfall blandt personer over 60 år skulde skyldes alderdomssvakhet. Dernæst kommer Nordland med 40.9 pct., Finnmark med 40.7 og Sør-Trøndelag med 39.3 pct. I de øvrige fylker på Vestlandet og nordensfjells ligger procenten meget høit, mens på Østlandet og Sørlandet procenten er betydelig lavere, i Akershus og Østfold således 20—22 pct. Det er utvilsomt så at i landdistriktene skjuler den ubestemte diagnose alderdomssvakhet i høiere grad enn i byene andre mere bestemte alderdomssykdommer, særlig kreft, arteriosklerose og lignende sykdomstilstander.

For dødeligheten av de viktigste spebarnssykdommer henvises til nedenstående oversikt, hvor man har beregnet antallet av dødsfall av de viktigste dødsårsaker i alderen 0—1 år pr. 1 000 levendefødte i 1925 i rikets bygder og byer med særskilt opgave for de 4 største byer.

Dødsfall i alderen 0—1 år pr. 1 000 levendefødte i 1925.

Décédés au-dessous de 1 an par 1 000 nés-vivants en 1925.

Dødsårsak. <i>Cause de décès.</i>	Riket. <i>Royaume.</i>	Bygder. <i>Districts rurales.</i>	Byer. <i>Villes.</i>	Oslo.	Bergen.	Trondhjem.	Stavanger.
1—5. Medfødt svakhet og dannelsesfeil	18.3	17.1	22.2	29.2	11.7	16.4	35.4
29. Akutt gastro-enteritt (cholera nostras)	2.9	2.2	5.1	5.4	2.5	8.2	2.5
17. Lungebetendelse (krupøs) ...	2.3	2.0	3.6	2.2	1.2	1.0	4.9
33—41. Tuberkulose	1.6	1.5	2.1	1.4	2.5	3.1	1.2
8—16, 18—28, 30—32, 42—45. Andre infeksjonssykdommer.	3.6	3.3	4.6	6.1	1.2	6.2	2.5
55. Rakitt	0.3	0.3	0.4	-	0.6	2.0	-
60. Meningitt (suppurativ)	0.4	0.4	0.4	-	-	2.0	-
67. Kramper hos småbarn	3.8	3.6	4.4	2.2	3.1	2.0	7.3
76—84. Andre sykd. i åndedrettsorg. Øvrige sykdommer	5.9	5.6	6.8	5.1	10.5	14.4	14.6
	2.5	2.5	2.7	2.5	1.2	2.1	1.2
Dødsfall av sykdom tils. 0—1 år	41.6	38.5	52.3	54.1	34.5	57.4	69.6

Som det fremgår av opgaven viser byene for næsten alle de nevnte årsakers vedkommende en høiere dødelighetsprocent enn bygdene. Denne store forskjell mellom by og bygd er dog visstnok for en stor del ikke reell, men skyldes det før omtalte forhold at dødsårsaksstatistikkens opgaver for dødsfall blandt spebarn er betydelig mere fullstendige for byene enn for bygdene.

For å få et inntrykk av forholdene i 1925, sammenlignet med de nærmest foregående år, har man endelig utarbeidet en oversikt over dødeligheten av de viktigste årsaker pr. 100 000 av middelfolkemengden i femåret 1921/25 og i hvert av årene 1922—1925.

De viktigste dødsårsaker 1921—1925.

Causes de décès les plus importantes 1921—1925.

Dødsårsak. <i>Cause de décès.</i>	Pr. 100 000 innbyggere. <i>Par 100 000 habitants.</i>				
	1921/25.	1922.	1923.	1924.	1925.
6. Alderdomssvakhet	166.2	175.8	176.9	158.3	151.8
17. Lungebetendelse (krupøs)	47.3	54.7	51.7	44.8	43.4
18. Influenta	8.0	20.1	12.6	3.5	2.0
21, 22, 23. Rosen, abscess, flegmone og septikopyæmi	10.1	10.2	10.4	9.6	10.8
33—41. Tuberkulose	195.9	204.4	190.2	199.9	188.3
8—16, 19—20, 24—32, 42—45. Andre infeksjonssykdommer	37.5	39.6	35.7	31.9	36.8
50. Diabetes	9.8	10.3	10.8	8.4	9.7
46—49, 51—58. Andre blod- og ernærings sykdommer	11.5	12.3	11.3	11.5	11.4
59. Apopleksi og hjerneemboli	73.5	71.8	77.1	73.3	76.8
60—68. Andre hjernesykdommer	37.1	43.2	36.2	37.5	32.1
70. Klappfeil	46.3	47.0	44.8	48.1	47.2
71. Hjertemuskelsykdommer	16.8	18.0	18.1	16.3	16.2
72. Arteriosklerose	36.5	37.5	35.2	36.5	39.0
74. Hjertelammelse	28.1	28.6	29.4	28.1	27.8
76—79. Bronkitt, astma og lungebetendelse (kattarralsk)	59.2	67.5	60.6	54.9	52.4
82—83. Plevritt	3.6	4.1	4.0	3.9	2.8
80—81, 84. Andre sykdommer i åndedrettsorganene	4.2	4.3	4.8	4.2	3.8
85—93. Sykdommer i fordøelsesorganene	41.1	39.8	41.3	43.1	41.9
94—95. Nefritt (akutt og kronisk)	25.7	25.2	24.6	26.0	27.7
100—108. Kreft	110.9	110.7	109.8	111.4	118.0
Øvrige sykdommer	78.0	79.7	76.3	77.5	74.1
Dødsfall av sykdom tilsammen	1 047.3	1 104.8	1 061.8	1 028.7	1 014.0

Dødeligheten av tuberkulose var lavere i 1925 enn i de foregående år. Det samme gjelder sykdommer i åndedrettsorganene. Dødeligheten av kreft viser fremdeles en stigende tendens, det samme gjelder apopleksi og hjerneemboli, arteriosklerose og nefritt. På samme tid har dødeligheten av alderdomssvakhet fortsatt å falle, hvilket skulde tyde på at dødsårsaksstatistikkens materiale etterhånden blir bedre, idet lægene i større utstrekning enn tidligere har opgitt mere bestemte diagnoser.

For å vise dødeligheten blandt barn under 1 år av de viktigste sykdommer har man likeledes i omstående tabell beregnet antall dødsfall pr. 1000 levende fødte for en rekke viktige årsaker i de siste 20 år.

De viktigste dødsårsaker i alderen 0—1 år i 1906—1925.

Causes de décès les plus importantes de l'âge 0—1 an 1906—1925.

Dødsårsak. <i>Cause de décès.</i>	Pr. 1000 levendefødte. <i>Par 1000 nés-vivants.</i>							
	1906-10	1911-15	1916-20	1921-25	1922	1923	1924	1925
	1—5. Medfødt svakhet og dannelsefeil.....	16.9	17.1	18.2	17.5	17.9	16.6	17.4
29. Akutt gastro-enteritt (cholera nostras).....	5.9	6.3	3.6	2.8	3.2	2.0	3.0	2.9
17. Lungebetendelse (krupøs)	1.9	2.6	2.9	2.5	2.6	2.6	2.5	2.3
33—41. Tuberkulose.....	2.3	2.1	1.7	1.6	1.6	1.4	1.8	1.6
8—16, 18—28, 30—32, 42— 45. Andre infeksjonssykdommer	6.3	6.3	5.6	3.9	4.3	4.8	3.4	3.6
55. Rakitt.....	0.9	0.7	0.3	0.4	0.5	0.3	0.2	0.3
60. Meningitt (suppurativ).	0.6	0.6	0.6	0.5	0.5	0.6	0.5	0.4
67. Kramper hos småbarn.	4.8	4.8	4.5	4.2	4.8	3.8	3.7	3.8
76—84. Andre sykdommer i åndedrettsorganene.....	9.2	8.0	7.0	6.7	7.9	6.4	5.8	5.9
Øvrige sykdommer....	3.3	2.3	2.5	2.5	2.4	2.6	3.1	2.5
Dødsfall av sykdom tilsammen 0—1 år.....	52.1	50.8	46.9	42.6	45.7	41.1	41.4	41.6

Sammenligner man perioden 1921—25 med de foregående, ser man at dødeligheten er gått sterkest ned for akutt gastro-enteritt (53 pct.), tuberkulose (30 pct.), andre infeksjonssykdommer (38 pct) og rakitt (56 pct.).

9. Epidemiske sykdommer.

Maladies épidémiques.

I tabell 6 side 70* gis en oversikt over meldte tilfelle av epidemiske sykdommer i rikets bygder og byer fylkesvis fordelt og i tabell 7 og 8 side 72* og 73* meldte tilfelle av epidemiske sykdommer etter måned særskilt for bygder og byer. Tabellene er utarbeidet etter de innsendte månedslister over epidemiske sykdommer, som er rettet og supplert ved hjelp av de senere innkomne årslister. Da ikke alle læger har meddelt opgaver over antall tilfelle pr. måned, stemmer antall tilfelle av de forskjellige sykdommer ikke fullt overens i tabell 6 og tabellene 7 og 8. For antall dødsfall av epidemiske sykdommer henvises til dødsårsakstabellen på side 42* og side 56*. For antall tilfelle og dødsfall av epidemiske sykdommer i de enkelte lægedistrikter i hvert fylke henvises til fylkesberetningene. Det bemerkes at da ethvert tilfelle av epidemisk sykdom anmeldes fra det distrikt hvor sykdommen optrer, mens dødsfall derimot i almindelighet registreres i det distrikt hvor begravelsen har funnet sted, kan det naturligvis forekomme at et sykdomstilfelle er kommet med i statistikken for ett distrikt og det tilsvarende dødsfall i et annet. Nogen fullstendig overensstemmelse mellom antall tilfelle og dødsfall av de forskjellige sykdommer er det umulig å få for de enkelte distrikters vedkommende; for fylkene derimot skulde sannsynligvis antallet av tilfelle og dødsfall omtrent svare til hverandre.

Sundhetstilstanden i riket er betegnet som gjennomgående god og til dels meget god

Av kopper optrådte i 1925 1 tilfelle i Narvik. Kopper har ikke forekommet i landet siden 1921, da der blev meldt 2 tilfelle.

Av eksantematisk tyfus forekom i alt 14 tilfelle: 1 i Oslo, 1 i Trondhjem, 1 i Nordland i Nordfold distrikt og 11 tilfelle i Troms, i Katfjord i Hillesøy; intet dødsfall.

Av tyfoidfieber (herunder paratyfus) anmeldtes i 1925 adskillig flere enn i de nærmest foregående år, nemlig: 781 mot 489 i 1924 og 364 i 1923. Sykdommen var mest utbredt i Sør-Trøndelag. Fra Trondhjem blev anmeldt i alt 210 tilfelle av paratyfus. Fra Hordaland, Bergen og Møre er der også meldt forholdsvis mange tilfelle. På Østlandet og Sørlandet forekom næsten ikke tyfoidfieber i 1925; heller ikke i de 3 nordlige fylker hadde sykdommen større utbredelse.

Epidemisk cerebros spinalmeningitt optrådte med spredte tilfelle i de fleste fylker, i alt 41 med 18 dødsfall.

Akutt poliomyelitt optrådte i 1925 med usedvanlig mange tilfelle, 642 mot 85 i 1924 og 75 i 1923. Sykdommen optrådte epidemisk i juni—august på Vestlandet, særlig omkring Haugesund, og fulgte utover høsten kysten nordover helt op til Nordland og østover inn i det Trondhjemske.

Av skarlagensfeber var anmeldt 1 410 tilfelle mot 1 380 i 1924. I almindelighet hadde sykdommen et mildt forløp, enkelte steder så mildt at utvilsomt en rekke tilfelle slett ikke kom under lægebehandling.

Meslinger optrådte epidemisk i Østfold, Aust- og Vest-Agder, Rogaland, Møre, Sør-Trøndelag og Nordland. Fra Møre meddeles at sykdommen optrådte til dels ondartet med mange komplikasjoner. Dette var også tilfelle i en del distrikter i Rogaland. For øvrig opplyses at den gjennomgående hadde et mildt forløp. Fra Aust-Agder og Nordland berettes at den ikke sjelden også angrep voksne.

Difteri optrådte med 1 212 tilfelle mot 1 606 i 1924.

Av dysenteri anmeldtes 616 tilfelle i 1925 mot 104 i 1924 og 69 i 1923. Den overveiende del forekom i Bergen og Hordaland fylker.

Kikhoste hadde størst utbredelse i 1925 i Akershus, Hedmark, Telemark, Vest-Agder og Rogaland.

Akutt diarré optrådte som en ganske alvorlig og langvarig epidemi i en rekke distrikter i Hedmark og Opland.

For øvrig henvises til fylkesberetningene, hvor de viktigere sykdommers opptreden på de forskjellige steder i 1925 er nærmere beskrevet.

For å gi et inntrykk av de epidemiske sykdommers opptreden og dødelighet nu, sammenlignet med i tidligere år, har man i omstående tabell meddelt en oversikt over det gjennomsnittlige antall behandlede tilfelle pr. år av de viktigste epidemiske sykdommer og inntrufne dødsfall blandt disse i hver femårsperiode fra 1876—1925. Videre har man beregnet letaliteten i de forskjellige perioder. Det bemerkes at man for nøiaktighets skyld ved beregningen av dødelighetsprocentene har benyttet de absolutte tall for hele femåret.

Gjennomsnittlig antall meldte tilfelle og dødsfall pr. år samt dødeligheten pr. 100 tilfelle av epidemiske sykdommer 1876—1925.

Nombre annuel des cas et des décès et la léthalité des maladies épidémiques 1876—1925.

	Eksantematisk tyfus.	Tyfoidefeber (paratyfus).	Cerebro-spinal-meningitt.	Akutt poliomyelitt.	Kopper.	Skarlagensfeber.	Meslinger.	Difteri (group).	Dysenteri.	Barselfeber.	Kikhoste.	Influenza.	
1876—80	Tilf.	92	2758	141	-	92	7004	2249	1329	406	635	4381	-
	Dødsf.	10	293	52	-	9	1095	50	322	23	183	257	-
	%	11.0	10.6	36.7	-	9.8	12.8	2.2	24.2	5.6	28.8	5.9	-
1881—85	Tilf.	194	1956	37	-	124	7333	6419	5101	418	506	5944	-
	Dødsf.	20	211	15	-	15	830	201	1394	33	143	312	-
	%	10.2	10.8	41.1	-	11.9	11.3	3.1	27.3	8.0	28.2	5.3	-
1886—90	Tilf.	25	1737	73	-	29	8075	7818	7372	279	537	6679	²⁾ 26578
	Dødsf.	2	176	26	-	2	553	239	1648	21	166	328	155
	%	7.2	10.2	36.4	-	6.8	6.8	3.1	22.4	7.4	30.9	4.9	0.6
1891—95	Tilf.	92	1227	33	-	44	4926	6618	5686	270	436	7040	29527
	Dødsf.	7	143	13	-	4	246	252	1251	19	129	341	425
	%	7.8	11.7	37.7	-	9.9	5.0	3.8	22.0	6.9	29.5	4.8	1.4
1896—1900	Tilf.	27	1251	44	-	20	5110	7338	2172	179	368	8022	23191
	Dødsf.	2	160	17	-	2	161	223	310	12	117	390	223
	%	6.6	12.8	38.7	-	9.2	3.1	3.0	14.3	6.5	31.7	4.9	1.0
1901—05	Tilf.	30	1068	52	¹⁾ 515	21	4130	6954	3628	162	304	8397	16707
	Dødsf.	4	120	22	61	1	109	202	299	15	101	369	126
	%	11.8	11.3	42.7	11.8	5.8	2.6	2.9	8.2	9.2	33.2	4.4	0.8
1906—10	Tilf.	18	920	31	167	49	4056	6661	6558	66	267	8724	18254
	Dødsf.	-	88	11	22	4	90	128	492	6	85	355	123
	%	-	9.6	35.3	13.4	8.5	2.2	1.9	7.5	8.5	31.9	4.1	0.7
1911—15	Tilf.	15	625	133	620	3	5482	12873	5196	100	263	8666	14940
	Dødsf.	2	68	68	97	-	91	119	372	6	73	282	100
	%	13.7	10.8	51.5	15.7	-	1.7	0.9	7.2	5.8	27.6	3.3	0.7
1916—20	Tilf.	-	1327	86	119	7	3578	7798	8953	212	221	9861	107277
	Dødsf.	-	95	40	22	-	63	99	585	10	65	211	1936
	%	-	7.2	47.0	18.4	-	1.8	1.3	6.5	4.7	29.4	2.1	1.8
1921—25	Tilf.	9	640	45	180	-	1701	10469	2526	255	215	11763	53823
	Dødsf.	1	47	19	25	-	10	70	153	9	44	196	218
	%	14.0	7.4	43.5	13.9	-	0.6	0.7	6.0	3.7	20.5	1.7	0.4

Ved bedømmelsen av forholdet mellem antall tilfelle og antall dødsfall må det tas i betraktning at mortalitetsstatistikkens opgaver alltid har vært mere pålitelige og fullstendige enn morbiditetsstatistikkens. Dette gjelder særlig for sykdommer som skarlagensfeber, meslinger, kikhoste og influensa, hvor utvilsomt en stor del lettere tilfelle ikke er kommet under lægebehandling. Letaliteten er derfor særlig for disse sykdommers vedkommende sannsynligvis for høi, men tallene vil dog allikevel gi et nogenlunde riktig bilde av utviklingen.

¹⁾ Gjennomsnittlig for 1904 og 1905.

²⁾ — " 1889 " 1890.

Av tabellen fremgår det at flekktyfus er blitt forholdsvis sjelden hos oss. Kopper har Norge sågodtsom vært fri for i de siste 15 år. Det kan nevnes at fra 1911 til og med 1925 har der bare forekommet i alt 52 tilfelle, derav kun 3 i siste femårsperiode. Dødeligheten av skarlagensfeber er særlig siden siste halvdel av 80-årene gått sterkt ned, og sannsynligheten taler for at sykdommen nu forløper enn lettere enn tallene gir inntrykk av, da som ovenfor nevnt ikke tilnærmelsesvis alle tilfelle er blitt anmeldt fordi sykdommen har vært så mild at læge ikke har vært søkt. Antall tilfelle av difteri svinger, som det vil ses, sterkt, men temmelig regelmessig, og sykdommen synes ikke å være mindre utbredt enn tidligere, men dødeligheten er dog sterkt nedsatt. Man vil legge merke til den påfallende forskjell i dødeligheten etter at difteriserummet fra 1895 av i stigende utstrekning er blitt benyttet under behandlingen av sykdommen.

10. Tuberkulose.

Tuberculose.

Opgave over antall dødsfall av de forskjellige former av tuberkulose spesifisert for de enkelte fylker og aldersklasser finnes i tabell 4 og 5 på side 42* og 56*. Dessuten har man i tabell 9 gitt en oversikt over samtlige dødsfall av tuberkulose distriktsvis fordelt etter kjønn og alder.

Der var i 1925 meldt i alt 5202 dødsfall av tuberkulose mot 5486 i 1924 og 5181 i 1923. Blandt de døde var der 2464 menn og 2738 kvinner. Av disse tuberkulosedødsfall falt 78 pct. på lungetuberkulose og 22 pct. på annen tuberkulose. Det relative forhold mellom lungetuberkulose og annen tuberkulose er litt forskjellig hos de to kjønn. Hos mennene utgjorde lungetuberkulosen i 1925 74.6 pct. av alle tuberkulosedødsfall, mens hos kvinnene 80.8 pct. Forholdet er omtrent det samme i byene og på landet.

Det opgitte antall dødsfall av alle former av tuberkulose og lungetuberkulose pr. 10 000 levende var i 1925, sammenlignet med de to foregående år:

	Tuberkulose i alt.					Lungetuberkulose.				
	Riket.			Byg- der.	Byer.	Riket.			Byg- der.	Byer.
	M.	K.	Tils.			M.	K.	Tils.		
1923.....	18.6	19.5	19.0	18.9	19.4	14.2	15.4	14.8	14.7	15.1
1924.....	19.3	20.7	20.0	20.0	19.8	14.8	16.8	15.8	15.9	15.7
1925.....	18.3	19.3	18.8	18.8	18.9	13.7	15.6	14.7	14.5	15.0

Som man vil se er tuberkulosedødeligheten i 1925 igjen gått ned både i bygder og byer. Da dødsårsaksstatistikken, som før nevnt, ikke omfatter alle stedfunne dødsfall i Norge og følgelig heller ikke alle forekommende dødsfall av tuberkulose, vil disse dødelighetskvotienter være noget for lave. For å komme så nær op til det virkelige forhold som mulig er der foretatt en beregning av det «antatte virkelige» antall dødsfall av tuberkulose blandt menn og kvinner i riket, bygder og byer, idet man har forutsatt at blandt dødsfall av ukjent årsak skyldes en like stor procent tuberkulose som blandt dødsfall med kjent sykdomsårsak.

Ved å sette det således «beregnete» antall dødsfall av tuberkulose i forhold til de levende i de tilsvarende grupper skulde man få et såvidt mulig nøyaktig uttrykk for tuberkulosedødelighetens høide. Ved denne beregning får man følgende tall for dødeligheten av tuberkulose i alt og lungetuberkulose pr. 10 000 levende i de 3 siste år:

	Tuberkulose i alt.					Lungetuberkulose.				
	Riket.			Byg- der.	Byer.	Riket.			Byg- der.	Byer.
	M.	K.	Tils.			M.	K.	Tils.		
1923.....	19.2	19.9	19.6	19.5	19.8	14.6	15.8	15.2	15.1	15.5
1924.....	19.9	21.3	20.6	20.7	20.4	15.2	17.3	16.3	16.3	16.2
1925.....	19.0	19.8	19.4	19.3	19.6	14.1	15.9	15.0	14.8	15.5

Disse forholdstall beregnet på grunnlag av det «antatte samlede» antall dødsfall av tuberkulose ligger, som man vil se, noget høiere enn de ovenfor anførte, beregnet på grunnlag av de av lægene «opgitte» antall dødsfall av denne sykdom. Forskjellen er imidlertid ikke særlig betydelig på grunn av at differensen mellom lægenes opgaver over dødsfall med kjent årsak og samtlige stedfunne dødsfall nu er forholdsvis liten, men går man lenger tilbake i tiden, vil denne forskjell naturligvis være større.

Det bemerkes at en oversikt over tuberkulosedødelighetens utvikling i Norge siden 1867 er tatt inn i medisinalberetningen for 1923, hvortil henvises. Følgende oversikt viser tuberkulosedødeligheten i riket for menn og kvinner innen de enkelte aldersgrupper 1886—1925:

Dødeligheten av tuberkulose i riket for menn og kvinner i de forskjellige aldersklasser 1886—1925.

Mortalité de tuberculose par sexe et âge 1886—1925.

	Pr. 10 000 innbyggere. Par 10 000 habitants.										
	1886— 90	1891— 95	1896— 1900	1901— 05	1906— 10	1911— 15	1916— 20	1921— 25	1923	1924	1925
Menn. <i>Hommes.</i>											
0—1 år. an.	58.1	61.9	60.1	49.1	34.9	29.4	24.1	22.1	19.7	23.4	25.0
1—4 « «	26.5	23.7	27.4	20.4	18.5	15.1	11.3	9.3	10.1	8.5	10.1
5—9 « «	12.8	12.5	15.0	11.9	10.3	8.6	7.7	5.9	6.4	5.3	5.4
10—14 « «	10.5	11.9	14.5	13.0	11.6	8.7	8.6	7.3	7.5	6.5	8.3
15—19 « «	21.1	25.2	31.9	30.9	28.9	27.2	26.6	22.9	21.8	21.5	21.7
20—24 « «	40.0	46.5	50.4	49.5	45.8	48.8	49.3	43.8	41.7	45.8	39.4
25—29 « «											
30—39 « «	28.9	33.5	36.0	32.4	31.2	29.0	28.4	25.2	26.6	25.7	23.6
40—49 « «	23.4	26.5	27.0	26.0	23.2	22.0	21.1	17.7	17.4	18.1	17.2
50—59 « «	21.6	27.6	28.1	23.7	23.4	21.9	18.6	15.9	14.7	17.9	14.2
60—69 « «	21.8	29.8	29.6	26.4	24.0	21.7	19.6	18.5	18.6	20.7	17.4
70—79 « «	17.5	21.1	22.8	17.4	19.0	18.1	15.4	14.6	14.2	13.2	17.5
80 år og over	8.2	9.2	10.2	9.1	7.5	8.4	5.8	6.3	4.8	7.4	7.9
I alt. Total	24.3	27.2	29.9	26.8	24.4	23.0	22.2	19.7	19.2	19.9	19.0

	Pr. 10 000 innbyggere.										
	1886— 90	1891— 95	1896— 1900	1901— 05	1906— 10	1911— 15	1916— 20	1921— 25	1923	1924	1925
Kvinner. <i>Femmes.</i>											
0—1 år. <i>an.</i>	60.6	57.5	57.5	43.1	31.0	27.1	21.8	17.0	17.2	21.2	14.1
1—4 « «	24.0	23.8	27.3	20.9	16.2	12.6	11.7	8.9	8.2	8.5	9.9
5—9 « «	14.4	14.6	19.2	14.3	12.9	10.4	8.5	7.0	6.1	7.2	6.8
10—14 « «	17.9	19.1	22.3	20.8	19.1	15.4	13.3	11.9	11.1	12.0	11.1
15—19 « «	28.5	32.1	37.5	39.0	35.5	33.3	32.8	31.9	30.7	32.7	30.7
20—24 « «	35.7	38.3	41.9	43.8	43.9	40.6	40.7	42.0	40.3	44.2	39.4
25—29 « «						39.5	37.5	36.6	34.2	38.0	36.1
30—39 « «	37.3	39.2	41.1	40.4	38.5	33.6	31.8	25.7	26.0	25.8	23.6
40—49 « «	28.3	32.4	31.8	30.4	27.9	25.4	22.9	18.1	17.6	17.5	16.6
50—59 « «	24.7	26.4	28.9	25.3	23.8	19.3	18.9	15.7	14.2	15.9	13.9
60—69 « «	23.0	27.6	29.3	24.4	22.4	19.5	16.9	15.3	15.1	16.0	13.7
70—79 « «	18.8	25.4	24.8	18.3	19.9	16.7	14.4	14.5	13.7	14.3	13.4
80 år og over	5.1	11.9	9.2	8.1	8.1	9.2	6.8	8.2	5.9	7.3	13.8
I alt. <i>Total</i>	27.2	29.3	31.9	29.5	27.4	24.2	22.9	20.9	19.9	21.3	19.8

Sammenligner man siste 5-års periode med de foregående, vil man finne at tuberkulosedødeligheten har fortsatt å synke både for menn og kvinner i de aller fleste aldersklasser. En undtagelse danner kvinner i 20—24-års alderen. I denne aldersgruppe har tuberkulosedødeligheten gjennemgående ligget høiere i siste 5-års periode enn i de to foregående. For de aller eldste, menn over 80 år og kvinner over 70 år, har dødeligheten også steget noget i 1921—25, sammenlignet med 1916—20.

Tuberkulosedødeligheten i de enkelte fylker fra 1911—25 fremgår av følgende oversikt:

Dødsfall pr. 10 000 innbyggere av tuberkulose i alt og lungetuberkulose i de enkelte fylker 1911—25.

Mortalité de la tuberculose totale et de la tuberculose des poumons par préfecture.

Fylker.	Tuberkulose i alt.						Lungetuberkulose.					
	1911— 15	1916— 20	1921— 25	1923	1924	1925	1911— 15	1916— 20	1921— 25	1923	1924	1925
Østfold	19.1	16.6	14.8	14.1	15.3	14.0	14.9	13.4	11.4	10.7	12.3	11.1
Akershus	18.3	15.5	15.4	14.4	16.2	13.9	15.1	13.2	12.8	11.6	13.7	10.8
Oslo	22.5	20.1	17.8	17.4	18.1	17.1	17.9	16.3	14.2	14.0	14.4	13.7
Hedmark	21.9	23.2	17.6	13.1	19.5	17.3	17.3	18.1	13.9	10.3	15.7	13.6
Opland	17.1	17.4	15.0	13.7	14.6	14.3	13.1	13.3	11.5	10.6	11.8	10.0
Buskerud	19.9	17.5	16.4	16.1	17.1	14.3	15.4	13.5	12.9	12.3	13.1	11.2
Vestfold	18.8	17.9	15.4	16.9	14.9	14.6	15.3	14.1	12.2	13.0	11.4	11.9
Telemark	24.7	23.5	20.2	22.3	18.5	17.1	18.4	17.9	15.5	15.2	14.7	13.5
Aust-Agder	23.8	21.4	19.2	18.0	19.8	19.4	19.2	17.5	16.0	15.4	16.4	15.0
Vest-Agder	25.9	23.2	20.5	17.8	19.2	23.0	21.0	18.9	17.0	15.0	15.6	18.9
Rogaland	23.5	22.9	19.7	19.2	21.0	20.3	17.6	17.2	14.9	15.2	16.2	15.4
Hordalad	20.8	21.2	20.6	19.6	22.1	20.0	16.2	16.3	15.6	15.5	16.7	14.3
Bergen	24.9	25.8	21.3	20.4	22.6	22.4	20.3	19.9	16.8	15.5	18.3	18.1
Sogn og Fjord..	26.6	25.2	22.7	23.4	21.6	21.1	20.3	19.8	18.0	17.8	17.2	17.0
Møre	26.8	26.2	22.8	24.3	20.5	22.4	21.6	20.8	17.6	17.7	16.5	15.9
Sør-Trøndelag . .	35.6	31.4	28.8	29.2	29.9	26.7	29.2	26.3	23.5	23.6	24.4	21.4
Nord-Trøndelag .	28.8	26.7	25.3	20.8	28.7	23.4	23.3	20.7	20.1	16.9	22.4	18.6
Nordland	29.3	30.3	27.3	26.1	27.0	26.6	23.0	24.1	21.7	20.4	20.4	21.7
Troms	29.5	32.3	29.8	28.7	32.1	26.7	22.5	25.1	22.9	22.7	25.0	21.5
Finmark	49.0	44.2	41.6	41.4	38.9	35.4	35.3	34.0	32.1	32.5	30.4	27.6

Som man vil se er nedgangen i 1925 temmelig utbredt over hele landet; bare Vest-Agder og Møre fylker har en høiere tuberkulosedødelighet i 1925 enn i foregående år. Sammenligner man siste femårsperiode med de to foregående, vil man finne at en bedring av forholdene har funnet sted i alle fylker.

Det bemerkes dog at denne tabell ikke gir et helt riktig grunnlag til bedømmelse av forholdet mellom de forskjellige fylker. Man har nemlig ved beregningen ikke kunnet ta hensyn til den innflydelse som den forskjellige aldersfordeling har på høiden av den samlede tuberkulosedødelighet på de forskjellige steder, på grunn av at man savner årlige beregninger over den levende befolkning fordelt etter kjønn og alder i de enkelte fylker.

Angående tuberkulosedødeligheten blandt menn og kvinner i bygdene sammenlignet med i byene innen de forskjellige aldersklasser henvises til medisinalberetningen for 1923, hvor man side 17 vil finne en tabell som viser dette forhold omkring folketellingen i 1920.

I tabell 10 i tabellavdelingen finnes opplysning om meldte tilfelle av tuberkulose sykdommer, utarbeidet efter de innsendte utdrag av helserådernes tuberkuloseprotokoller. Opgaven omfatter tilfelle av smitteførende tuberkulose, idet bare disse ifølge tuberkuloseloven av 8 mai 1900 skal meldes til helserådsordførerne. I 1925 var der meldt i alt 7 827 tilfelle av tuberkulose, 3 522 menn og 4 305 kvinner. Av disse var 7 487 lungetuberkulose. Disse tall gir imidlertid ikke et helt riktig bilde av forholdet, da et ikke ubetydelig antall tilfelle smitteførende tuberkulose aldri blir meldt til helserådene og således ikke innført i tuberkuloseprotokollene. Ifølge tuberkuloseprotokollene blev der innlagt på sykehus i henhold til tuberkuloselovens § 6 i alt 1 790, herav 1 168 i bygdene og 622 i byene.

11. Kreft.

Cancer.

Antall dødsfall av maligne svulster vil finnes i den almindelige tabell over samtlige dødsårsaker side 42* og side 56*. Dessuten har man i tabell 11 og 12 side 84* og side 86* utarbeidet opgave over dødsfall av karcinomer og sarkomer spesifisert efter svulstens primære sete. Tabellen over kreftsykdommens fordeling efter sykdommens lokalisasjon i de forskjellige organer er utarbeidet på grunnlag av innhentede spesialoppgaver med nøiere spesifikasjon av de maligne svulster.

I 1925 er der opgitt 3 259 dødsfall av kreft, 1 554 blandt menn og 1 705 blandt kvinner. Herav falt 2 206 på bygdene og 1 053 på byene. Av det samlede antall tilfelle var 3 086 eller 94.7 pct. karcinomer og 173 eller 5.3 pct. sarkomer.

Fordøielsesorganene leverer den største kontingent til kreftdødeligheten med 65 pct. av alle kreftdødsfall. Følgende sammenstilling viser forholdet mellom de to kjønn i riket, bygder og byer:

	Riket.	Bygder.	Byer.
Menn.....	73.9	74.4	72.6
Kvinner.....	56.7	61.4	47.9
I alt.....	64.9	67.9	58.6

Kreft i fordøielsesorganene utgjorde en langt større del av samtlige kreftdødsfall hos menn enn hos kvinner, og dette trekk finner vi både i bygder og byer. For begge kjønn er kreft i fordøielsesorganene en hyppigere lokalisasjon på landsbygden enn i byene.

Beregnet pr. 10000 levende var kreftdødeligheten i 1925, sammenlignet med tidligere år, som følgende tabell viser:

Dødeligheten av kreft pr. 10 000 innbyggere 1916—1925.

Mortalité de cancer par 10 000 habitants 1916—1925.

	Kreft i alt. <i>Cancer, toutes formes.</i>					Kreft i fordølelsesorganene. <i>Cancer des organes digestifs.</i>				
	Riket.			Byg- der.	Byer.	Riket.			Byg- der.	Byer.
	M.	K.	Tils.			M.	K.	Tils.		
1916.....	10.7	10.3	10.5	10.1	11.3	8.4	6.3	7.3	7.3	7.5
1917.....	9.5	10.2	9.8	9.3	10.9	7.5	6.6	7.0	6.9	7.4
1918.....	9.9	10.1	10.0	9.7	10.8	7.6	6.4	7.0	6.9	7.1
1919.....	9.2	10.3	9.8	9.3	10.9	7.1	6.2	6.6	6.4	7.1
1920.....	10.5	10.6	10.6	10.3	11.3	8.1	6.3	7.2	7.2	7.3
1921.....	10.5	10.6	10.5	9.8	12.2	8.2	6.3	7.2	6.9	7.9
1922.....	10.5	11.5	11.0	10.3	12.7	7.9	6.8	7.4	7.1	8.0
1923.....	10.9	11.1	11.0	10.3	12.7	8.2	6.2	7.2	7.0	7.8
1924.....	11.2	11.1	11.2	10.8	12.0	8.5	6.6	7.5	7.5	7.6
1925.....	11.6	12.0	11.8	11.2	13.2	8.5	6.8	7.7	7.6	7.7

Da spesialoppgaver over dødsfall av maligne svulster bare foreligger fra 1919 av, har man i disse tabeller, for å få dem jevnførbare med de tidligere år, overalt benyttet dødsårsakslistenes oppgaver over kreftdødsfall.

Dødeligheten av kreft i 1925 er høiere enn i foregående år, særlig for kvinnenens vedkommende. Stigningen er, som det vil ses, sterkest i byene. Kreftdødeligheten i byene ligger ganske betraktelig høiere enn i bygdene, men ved sammenligningen mellom oppgavene for by og bygd må det tas i betraktning at materialet for byene er bedre og mere fullstendig, da det her alltid er læger som oppgir diagnosen på dødsanmeldelsene, mens dette som bekjent ikke er tilfelle på landet. Det er visnok berettiget å anta at et større antall krefttilfelle på landet enn i byene er kommet inn blandt dødsfall av alderdomssvakhet og dødsfall av «ukjent årsak».

Nedenstående oversikt viser dødeligheten i de enkelte fylker pr. 10 000 levende i 1923, 1924 og 1925 :

	1923	1924	1925		1923	1924	1925
Østfold	10.2	10.7	11.9	Rogaland	10.1	9.5	10.7
Akershus	11.6	11.2	10.3	Hordaland	9.3	8.8	8.9
Oslo	13.8	12.6	15.4	Bergen	12.9	11.7	12.8
Hedmark	9.6	10.3	12.0	Sogn og Fjordane	10.0	11.4	11.3
Opland	12.1	12.1	13.1	Møre	11.4	12.0	11.2
Buskerud	11.8	12.3	10.5	Sør-Trøndelag...	10.0	11.4	10.6
Vestfold	12.4	13.8	15.0	Nord-Trøndelag ..	11.8	12.6	11.9
Telemark	11.0	10.2	11.1	Nordland	8.5	9.5	9.7
Aust-Agder	14.6	14.7	18.0	Troms	8.2	9.4	8.6
Vest-Agder	11.0	10.3	14.2	Finnmark	9.4	8.3	10.9

Da kreften likesom tuberkulosen særlig er knyttet til visse aldersklasser, gjelder det også her at dødeligheten beregnet på grunnlag av alle aldersklasser under ett ikke gir et riktig bilde av sykdommens utbredelse i de enkelte fylker, fordi den forskjellige fordeling etter kjønn og alder på de forskjellige steder vil virke forstyrrende på sammenligningen. Hertil kommer et annet moment som kanskje er av vel så stor betydning, nemlig at dødsårsaksstatistikken er av meget forskjellig kvalitet i de forskjellige fylker, et forhold som også blev berørt under omtalen av dødeligheten av alderdomssvakhet. Forskjellen mellom kreftdødeligheten i to fylker behøver altså ikke å bero på en så meget større utbredelse av sykdommen på det ene sted enn på det annet, men vil i mange tilfelle for en

vesentlig del ha sin årsak i at det statistiske materiale har vært så meget mere fullstendig i det ene fylke enn i det annet.

Dødeligheten av kreft pr. 10 000 levende i de forskjellige aldersklasser i riket vil ses av følgende oversikt:

Dødeligheten av kreft i riket etter kjønn og alder
1911—1925.

Mortalité de cancer par sexe et groupes d'âge 1911—1925.

	1911—15		1916—20		1921—25		1923		1924		1925	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Under 30 år	0.28	0.33	0.31	0.32	0.42	0.38	0.41	0.38	0.44	0.40	0.46	0.45
30—40 år ..	2.48	3.06	1.99	2.94	2.16	3.17	2.26	4.08	2.40	3.24	2.46	2.42
40—50 « ..	8.97	11.32	7.98	12.10	7.87	12.07	7.56	11.51	8.80	11.95	8.49	13.65
50—60 « ..	26.96	23.81	25.26	25.35	25.18	26.32	26.13	26.18	25.77	24.14	25.45	27.70
60—70 « ..	56.20	44.69	56.66	44.10	60.81	49.09	61.49	48.48	60.77	48.98	60.56	49.66
70—80 « ..	81.55	59.29	84.11	64.12	97.38	73.84	94.43	71.20	95.57	74.39	103.72	79.54
80 år og over	71.23	54.92	79.91	58.35	95.86	74.30	95.63	70.48	105.20	71.87	108.86	84.26
Tilsammen	10.17	9.62	10.00	10.06	10.93	11.25	10.89	11.06	11.19	11.10	11.55	12.00

Som det fremgår av tabellen er kreftdødeligheten for personer under 30 år ganske ubetydelig, men stiger for begge kjønn sterkt med alderen, særlig i 50-årene og opover, og når sitt maksimum både for menn og kvinner i 70—80-års alderen.

Ved bedømmelsen av utviklingen i dødelighetskvotienten i de siste år må det imidlertid tas i betraktning at antallet av læger utover landet er steget sterkt, samtidig som det almindelige videnskapelige fremskritt i medisinen og den økede interesse for denne viktige folkesykdom har bevirket at kreftdiagnosen etterhånden stilles i flere og flere tilfelle. Dette vil umiddelbart bevirke en stigning i dødelighetskvotienten, uten at kreften som dødsårsak i virkeligheten behøver å ha tiltatt.

Angående kreftdødeligheten i bygder og byer blandt menn og kvinner i de forskjellige aldrer henvises til tabellen side 21 i medisinalberetningen for 1923, som viser forholdet omkring folketellingen i 1920.

12. Veneriske sykdommer.

Maladies vénériennes.

Om antall tilfelle av veneriske sykdommer meldt av lægene i de forskjellige fylker i 1925 henvises til tabell 13 side 90*. Tabellen er utarbeidet på grunnlag av månedslistenes oppgaver over disse sykdommer, som er rettet og komplettert ved hjelp av de senere innkomne årslister. Angående forholdet i de enkelte lægedistrikter i hvert fylke henvises til tabellen i fylkesberetningene. I 1925 blev der av lægene meldt 7 644 tilfelle av veneriske sykdommer mot 7 686 i 1924 og 6 524 i 1923. Av det samlede antall i 1925 var 6 205 menn og 1 439 kvinner.

I tabell 14 side 90* er gitt opplysninger om innkomne tilfelle av veneriske sykdommer på sykehusene i 1925. Som det vil ses var der i alt innkommet 749 tilfelle, hvorav 385 menn og 364 kvinner. Oppgavene fra sykehusene er dog som før nevnt ofte meget ufullstendige.

13. Spedalskhet.

Lèpre.

Ved utgangen av 1925 fantes der i alt 107 spedalske i Norge, 48 menn og 59 kvinner. Av disse blev 72 forpleiet på anstalter og 35 utenfor.

Følgende oversikt viser tilgangen og avgangen av spedalske i anstaltene i året:

Antallet av spedalske forpleiet i anstaltene.

Lépreux soignés dans les hospices.

Anstalt.	Tilbake- liggende fra 1924.			Innkome i 1925.			Tilsammen be- handlet.			Døde.			Tilbake- liggende ved utgangen av 1925.			Spedalsk- hetens form hos de tilbake- liggende.			Antall for- plei- nings- dager.	Dag- lig mid- del- legg
	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Knutet.	Glatt.	Blandet.		
Pleiestiftelsen nr. 1 ¹⁾	56	25	31	3	2	1	59	27	32	7	3	4 ²⁾	63	31	32	18	45	-	22480	61,
St. Jørgens hospital ³⁾ ..	10	2	8	-	-	-	10	2	8	3	1	2	7	1	6	-	5	2	2877	7,
Brøset pleie- hjem.....	12	7	5	-	-	-	12	7	5	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	78	34	44	3	2	1	81	36	45	11	4	7	70	32	38	18	50	2	25357	

Hertil kommer 2 kvinner behandlet på Rikshospitalet, Oslo.

Det bemerkes at Brøset pleiehjem blev nedlagt fra 1 juli 1925 og alle pasienter overflyttet til Pleiestiftelsen nr. 1 i Bergen.

De spedalske utenfor anstaltene fordeler sig på de forskjellige fylker således som det fremgår av følgende oversikt:

Spedalske utenfor anstaltene fylkesvis ved utgangen
av 1925.

Lépreux hors des hospices.

Fylke.	Til- sammen.	Menn.	Kvinner.	Sykdomsform:		
				Knutet.	Glatt.	Lepra tuber- culoïdes.
Akershus fylke.....	1	-	1	-	-	1
Vestfold —	1	1	-	-	1	-
Rogaland —	3	2	1	1	2	-
Hordaland —	6	2	4	1	5	-
Bergens by.....	1	-	1	-	1	-
Sogn og Fjordane fylke....	5	4	1	-	5	-
Møre —	4	1	3	1	3	-
Sør-Trøndelag —	3	1	2	1	2	-
Nord-Trøndelag —	4	2	2	2	2	-
Nordland —	7	3	4	1	6	-
Tilsammen	35	16	19	7	27	1

¹⁾ Omfatter både kur- og pleieavdelingen. ²⁾ Heri medregnet 11 pasienter, 7 menn og 4 kvinner, overflyttet fra Brøset pleiehjem. ³⁾ Der optas ingen nye pasienter på hospitalet.

For øvrig henvises til publikasjonen «De spedalske i Norge 1921—25» (N. O. S. VIII. 20), utarbeidet av overlægen for den spedalske sykdom.

14. Sinnssykdom.

Insania.

På rikets sinnssykeasyler blev der i alt behandlet 6 451 patienter i 1925. Ved utgangen av 1924 lå der tilbake 4 919. Der innkom i året 1 532 og utgikk 1 382, herav 289 ved død. Middelbelegget var 5 004 og antall forpleiningsdager 1 826 949. Av hele belegget forpleiedes for privat regning, d. v. s. av vedkommende sykes pårørende eller ved legatmidler, bare 654 eller 10 pct. av det samlede antall patienter på asyler i 1925. For resten av patientene blev forpleiningsutgiftene utredet av det offentlige.

Ifølge opgave fra fylkene blev i henhold til loven av $27/6$ 1891 forpleiet 9 316 sinnssyke med statsbidrag, og av disse 5 488 på asyl. De samlede utgifter for stat og kommuner beløp sig i 1925 til 11.7 millioner kroner. For øvrig henvises til beretningen om sinnssykeasylenes virksomhet i 1925, utgitt av overlægen for sinnssykevesenet.

15. Samlet antall fødsler i 1925, dødsfall på barselseng, obstetriske operasjoner m. m.

Nombre de naissances en 1925, mortalité puerpérale, opérations obstétricales.

I henhold til prestenes fødselsregistre fødte i 1925 54 403 kvinner i alt 55 192 barn, hvorav 53 835 var levendefødte og 1 357 dødfødte. Av det samlede antall fødsler var 765 tvillingfødsler og 12 trillingfødsler. Fødselshyppigheten pr. 1000 innbyggere var i 1925 19.48 mot 21.05 i 1924 og 22.51 i 1923. For øvrig henvises til Folkemengdens bevegelse for 1925, hvor man vil finne samtlige fødsler fordelt på fylkenes bygder og byer og på de enkelte måneder i året, særskilt for gutter og piker og ekte og uekte barn.

I tabell 15 side 91* er meddelt utdrag av jordmødrenes bøker, utarbeidet av helserådsordførerne. Tabellen inneholder, som det vil ses, antall av betjente barselkvinner, og av disse hvor mange førstefødende og hvor mange flerfødende og hvor mange gifte og ugifte. Dessuten finnes opgave over fostrenes leie og antall operasjoner utført av jordmødrene. For barnenes vedkommende gis opplysning om utviklingsgrad, antall levendefødte og dødfødte, samt for levendefødte særskilt opgave over antall døde innen 24 timer.

Det samlede antall barselkvinner betjent av jordmødre i 1925 var ifølge jordmorprotokollene 50 987 eller 93.7 pct. av samtlige fødende kvinner. Herav døde 3 kvinner uforløst. Ved de fødsler hvor jordmor blev tilkalt fødtes der i alt 51 714 barn. Derav var 536 aborter (barn født i 5te, 6te og 7de kalendermåned), 1 078 var ufullbårne (barn født i 8de kalendermåned) og 50 100 fullbårne (barn født etter 8de kalendermåned). Av barnene var 50 215 levendefødt og 1 164 dødfødt. Av de levendefødte barn døde 382 innen 24 timer, av disse var 150 født i 7de kalendermåned eller tidligere.

I 1925 er der av lægene meldt 145 dødsfall på barselseng eller 2.7 pr. 1000 barselkvinner. I bygdene var barseldødeligheten 2.6 pro mille og i byene 2.9 pro mille. Under dødsfall på barselseng er tatt med dødsfall av barselfeber og alle andre svangerskaps- og barselsykdommer. Av barselfeber blev der i 1925 meldt 195 tilfelle, herav 42 dødsfall. Av samtlige fødende blev 3.6 pro mille

angrepet av sykdommen, og av disse angrepne døde 21.5 pct. Barselfeber forekommer hyppigere på landet enn i byene, men til gjengjeld er dødeligheten her så meget større. Antall dødsfall på barselseng i det hele og antall tilfelle og dødsfall av barselfeber i de forskjellige fylker i 1925 ses av følgende oversikt:

Dødsfall på barselseng, fylkesvis.

Décès pendant les couches, par préfecture.

	Barselkvinner.	Død på barselseng.	Barselfeber.			Barselkvinner.	Død på barselseng.	Barselfeber.	
			Antall tilfelle.	Antall dødsfall.				Antall tilfelle.	Antall dødsfall.
Riket	54 403	145	195	42	10. Vest-Agder ..	1 466	5	2	1
Byer	12 208	35	36	10	11. Rogaland	3 457	6	6	2
Bygder	42 195	110	159	32	12. Hordaland ...	3 440	4	12	1
Fylker:					13. Bergen	1 630	4	4	2
1. Østfold	3 154	7	6	5	14. Sogn og Fjordane	1 865	4	6	1
2. Akershus	4 476	6	8	-	15. Møre	3 333	8	24	5
3. Oslo	2 816	12	-	-	16. Sør-Trøndelag	3 434	11	17	3
4. Hedmark	3 582	6	16	3	17. Nord-Trøndelag	2 071	5	8	1
5. Opland	2 918	8	8	5	18. Nordland	4 077	16	23	4
6. Buskerud	2 844	8	10	1	19. Troms	2 221	10	11	2
7. Vestfold	2 467	7	8	1	20. Finnmark	1 353	9	11	3
8. Telemark	2 451	5	7	2					
9. Aust-Agder	1 348	4	8	-					

Dødsfall på barselseng og særskilt av barselfeber i 1925 var, sammenlignet med foregående år:

Dødsfall på barselseng.

Mortalité puerpérale.

	Antall barselkvinner.			Død på barselseng.			Pr. 1000 barselkvinner.		
	Riket.	Bygder.	Byer.	Riket.	Bygder.	Byer.	Riket.	Bygder.	Byer.
1921..	65059	47180	17879	144	104	40	2.2	2.2	2.0
1922..	62834	47178	15656	159	101	58	2.5	2.1	3.7
1923..	61691	47024	14667	172	119	53	2.8	2.5	3.6
1924..	58280	44571	13709	170	120	50	2.9	2.7	3.6
1925..	54403	42195	12208	145	110	35	2.7	2.6	2.9

Barselseber.

Fièvre puerpérale.

	Antall tilfelle av barselseber.			Angrepne pr. 1000 fødende.			Antall dødsfall av barselseber.			Døde i pct. av angrepne.		
	Riket.	Bygder.	Byer.	Riket.	Bygder.	Byer.	Riket.	Bygder.	Byer.	Riket.	Bygder.	Byer.
1921....	262	215	47	4.0	4.6	2.6	51	44	7	19.5	20.5	14.9
1922....	204	174	30	3.3	3.7	1.9	45	32	13	22.1	18.4	43.3
1923....	203	166	37	3.3	3.5	2.5	47	33	14	23.2	19.9	37.8
1924....	212	176	36	3.6	3.9	2.6	36	26	10	17.0	14.8	27.8
1925....	195	159	36	3.6	3.8	2.9	42	32	10	21.5	20.1	27.8

Antall obstetriske operasjoner utført av lægene i de forskjellige fylker fremgår av følgende tabell:

Antall obstetriske operasjoner utført av læger i de forskjellige fylker i 1925.

Opérations obstétricales effectuées par les médecins en 1925.

	Barselvinner.	Operasjoner.		Herav:							
		I alt.	Pr. 100 barselkvinner.	Tangforløsning.	Vending.	Uttrekning.	Partus præmaturus artificialis.	Keisersnitt.	Perforasjon.	Embryotomi.	Efterbyrdsoperasjon.
Riket	54403	2718	5.0	2037	139	184	39	22	26	4	267
Fylker:											
Østfold	3154	237	7.5	196	7	15	7	-	3	-	9
Akershus ...	4476	270	6.0	215	1	15	-	-	1	-	38
Oslo	2816	406	14.4	305	21	25	1	15	5	-	34
Hedmark ...	3582	160	4.5	132	6	12	-	-	1	-	9
Opland	2918	110	3.8	91	3	9	-	-	-	-	7
Buskerud ...	2844	126	4.4	98	2	6	-	-	-	-	20
Vestfold ...	2467	130	5.3	99	4	13	2	-	-	-	12
Telemark ...	2451	115	4.7	89	4	9	-	-	-	-	13
Aust-Agder .	1348	82	6.1	64	5	4	-	-	1	-	8
Vest-Agder .	1466	84	5.7	53	8	7	7	1	1	-	7
Rogaland ..	3457	142	4.1	105	8	10	4	2	-	-	13
Hordaland ..	3440	82	2.4	65	6	5	-	-	1	-	5
Bergen	1630	148	9.1	94	15	20	8	-	-	3	8
Sogn og Fjordane	1865	55	2.9	46	5	-	-	-	-	-	4
Møre	3333	147	4.4	102	12	15	-	-	3	-	15
Sør-Trøndelag	3434	132	3.8	79	15	9	2	3	3	-	21
Nord-Trøndelag	2071	87	4.2	65	1	1	4	1	1	-	14
Nordland ...	4077	97	2.4	64	8	7	1	-	3	1	13
Troms	2221	62	2.8	44	6	2	-	-	1	-	9
Finnmark...	1353	46	3.4	31	2	-	3	-	2	-	8

Følgende oversikt viser disse operasjoners utfall for mødre og barn:

Obstetrisiske operasjoners utfall for mødre og barn.
Résultats des opérations obstétricales pour les mères et les enfants.

Operasjon.	Samlet antall opera- sjoner.	Mødre.				Barn.			
		Utfallet er oppgitt for	Derav død.	Forhold i pct.		Utfallet er oppgitt for	Derav var død- født.	Forhold i pct.	
				i 1924.	i 1925.			i 1924.	i 1925.
Tangforløsning	2037	1915	2	0.6	0.1	1940	117	5.0	6.0
Vending	139	139	6	5.0	4.3	139	37	35.4	26.6
Uttrekning	184	176	3	2.5	1.7	184	45	20.1	24.5
Partus præmaturus ar- tificialis	39	39	-	-	-	39	6	27.6	15.4
Keisersnitt	22	22	-	10.3	-	22	6	34.5	27.3
Perforasjon	26	26	-	3.2	-	-	-	-	-
Embryotomi	4	4	-	-	-	-	-	-	-
Efterbyrdsoperasjon...	267	245	2	0.8	0.8	-	-	-	-

Angående antall operasjoner utført av jordmødrene henvises til utdraget av jordmødrenes bøker, tabell 15.

Det Statistiske Centralbyrå, Oslo 23 mars 1928.

Gunnar Jahn.

Julie E. Backer.

Résumé.

La présente publication pour 1925 de la statistique médicale de la Norvège a été élaborée d'après les mêmes principes que les volumes précédents. Ce sont toujours les médecins de section qui dans leurs rapports annuels fournissent les matériaux à la statistique médicale.

A la fin de 1925 le royaume comptait 399 sections médicales civiles. Le nombre total des médecins autorisés était de 1544, dont 94 femmes. L'augmentation nette de médecins en 1925 était de 36. Le nombre de sages-femmes diplômées était de 1534 et le nombre de pharmacies de 248.

Dans le tableau 2 page 34* se trouve un relevé du mouvement des hôpitaux. On a reçu des rapports de 136 hôpitaux avec 9742 lits disponibles. Quant aux établissements antituberculeux il y avait 16 sanatoriums avec 1339 lits et 103 dispensaires des tuberculeux avec des places pour 2037 malades. Pour le traitement des lépreux on avait 2 hôpitaux. Le nombre des asiles d'aliénés était de 22 disposant de 4539 places de malades.

La vaccination a été pratiquée sur 38 733 personnes, soit par des médecins soit par des aides-vaccinateurs.

Le nombre total des décès enregistrés par les curés en 1925 était de 30 481, correspondant à une mortalité de 11,0 pour mille habitants. Dans les tableaux pages 6*—8* on trouvera le taux de la mortalité générale et celui de la mortalité infantine en 1916—1925, en outre la mortalité par sexe et groupes d'âge 1923—1925 et la mortalité par préfecture en 1925. Pour renseignements détaillés de la mortalité en Norvège voir: les publications annuelles sur le mouvement de la population, l'aperçu général pour les années 1911—1920 (Norges Offisielle Statistikk VIII. 6) et Tables de mortalité selon les expériences 1911/12—1920/21. (Norges Offisielle Statistikk VII. 142.)

La statistique des causes de décès établie par les médecins officiels comprenait en 1925 30 018 décès ou 98,5 % des cas enregistrés par les curés. Pour 820 ou 2,7 % la cause de décès était inconnue. A la campagne la proportion était de 3,4 % et dans les villes seulement 1,1 %. Dans les tableaux 4 et 5 sont rendus des renseignements sur les causes de décès par préfecture et par groupes d'âge. La nomenclature employée est la même que pour les années précédentes. Une traduction en latin de la liste des causes de décès on trouvera dans la statistique médicale pour 1922 page 26*. La proportion des causes de décès les plus importantes par 100 000 habitants en 1925 a été calculée dans le tableau page 10*, et dans le tableau page 11* est rendue la mortalité des causes de décès les plus importantes parmi les enfants de moins d'un an. Pages 12*—13* on trouvera des tableaux rétrospectifs pour les mêmes causes de décès.

Maladies épidémiques: Des renseignements sur les cas de maladies épidémiques déclarés par les médecins dans les différentes préfectures et par mois sont rendus dans les tableaux 6, 7 et 8. Pour le mouvement des cas et des décès des maladies épidémiques et leur léthalité depuis 1876 voir le tableau page 15*.

Tuberculose: Les décès occasionnés par les différentes formes de la tuberculose répartis par préfectures et par groupes d'âge on trouvera dans les tableaux 4 et 5 sous les numéros 33—41. Dans le tableau 9 on a groupé tous les décès de tuberculose par districts, sexe et âge. La mortalité de tuberculose totale et la tuberculose pulmonaire en 1925 se voit par les tableaux pages 16* et 17*. Dans le tableau pages 17* et 18* on a calculé la mortalité par sexe et âge 1886—1925. Dans ces tableaux on a, pour établir les taux de mortalité, fait une évaluation du nombre total de décès de tuberculose au cours de chaque période. En calculant ce nombre on a supposé que la fréquence de décès par tuberculose soit aussi grande parmi les décès par cause connue que parmi les décès par cause inconnue ou mal définie. On a constaté le pourcent de décès «observés» de tuberculose au rapport de tous les décès par cause connue avec distinction quant au sexe et à l'âge, séparément pour les districts ruraux et les villes. Les chiffres relatifs sont appliqués au nombre total de décès (décès par mort violente exceptés) dans les groupes correspondants

d'après la statistique du mouvement de la population. En tab. 10 on trouvera le nombre des cas de tuberculose ouverte, qui selon la loi (8 mai 1900) doivent être déclarés par les médecins et inscrits dans les registres de tuberculose.

Cancer. Le nombre de décès par tumeurs malignes se voit par les tableaux 4 et 5, numéros 100—108, et dans les tableaux spéciaux 11 et 12. Dans ces derniers tableaux les décès de tumeurs malignes sont répartis d'après la location de la tumeur et par préfectures et groupes d'âge. Le taux de la mortalité de cancer pour les deux sexes à la campagne et dans les villes pendant les années 1916—1925 se voit par le tableau page 20*, et dans le tab. page 21* est rendue la mortalité de cancer par sexe et groupes d'âge de 1911—1925.

Maladies vénériennes. Pour le nombre des cas de maladies vénériennes déclarés par les médecins en 1925 voir tableau 13 page 90*, pour les villes aussi les données mensuelles dans le tableau 8. Le nombre des cas traités dans les hôpitaux se voit par le tab. 14.

Lèpre. Le nombre des lépreux dans les hôpitaux et dehors de ceux-ci à la fin de 1925 est donné dans les tableaux page 22*. Pour les renseignements sur la lèpre en Norvège on est aussi renvoyé à la publication quinquennale «Rapport sur les lépreux en Norvège 1921—1925».

Aliénation. Pour renseignements sur les hospices d'aliénés de la Norvège, le nombre des malades, formes de maladies, résultats du traitement, voir: «Le rapport des hospices d'aliénés pour 1925». (Norges Offsielle Statistikk VIII. 17.)

Natalité, mortalité puerpérale, opérations obstétricales. Le nombre de naissances enregistrées en 1925 était de 55 192, dont 53 835 nés-vivants et 1 357 mort-nés (enfants nés après 28 semaines de gestation sans aucun signe de vie). La natalité par 1 000 habitants était de 19,48 en 1925 contre 21,05 en 1924 et de 22,51 en 1923. Pour la répartition géographique et mensuelle des naissances par sexe et enfants légitimes et illégitimes voir: «Mouvement de la population pour 1925».

Dans le tab. 15 page 91* on trouvera un extrait des registres des sages-femmes. Suivant ces rapports 93,7 % de toutes les femmes en couches ont été assistées par sages-femmes.

Le nombre des décès puerpéraux de la grossesse et de l'accouchement se voit par les tab. 4 et 5, numéros 24 et 113—121. La mortalité puerpérale en général et la léthalité et la mortalité de fièvre puerpérale en 1921—1925 se voit par les tab. pages 24* et 25*.

Les opérations obstétricales effectuées par les médecins, et leurs résultats pour les mères et les enfants sont indiqués dans les tab. pages 25* et 26*.

TABELLER

Tabell 1. Lægedistrikter og medisinalpersonale.

Sections médicales et nombre de médecins, de dentistes, de sages-femmes, de pharmacies et pharmaciens.

Lægedistrikter.	Antall:					Lægedistrikter.	Antall:				
	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek og filialapotek.	Eksaminiert apotekpers.		Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek og filialapotek.	Eksaminiert apotekpers.
Østfold fylke.....	65	41	74	22	56	Romedal.....	1	-	1	-	-
Fredrikshald stadsl.distr.	11	5	5	3	6	Stange.....	6	1	3	1	2
Sarpsborg stadslægedistr..	6	11	6	4	11	Sør-Odal.....	2	1	2	1	1
Fredrikstad stadsfysikat	8	9	7	4	14	Nord-Odal.....	2	-	3	-	-
Moss stadslægedistrikt...	10	6	4	3	9	Vinger.....	5	4	2	1	2
Spydeberg.....	1	1	2	1	3	Eidskog.....	1	-	2	1	2
Skiptvet.....	1	-	1	-	-	Brandval.....	1	-	2	-	-
Rakkestad.....	2	2	3	1	2	Grue.....	2	1	3	1	3
Eidsberg.....	4	4	9	2	5	Hof.....	1	-	1	-	-
Aremark.....	2	-	1	-	-	Åsnes.....	4	1	2	1	3
Rødenes og Øymark....	1	1	3	1	1	Våler.....	2	-	1	-	-
Idd.....	1	1	3	-	-	Elverum.....	9	3	7	1	2
Skjeberg.....	1	-	4	-	-	Trysil.....	2	1	7	1	2
Hvaler.....	1	-	2	-	-	Åmot.....	2	1	4	1	3
Borge.....	2	-	4	1	2	Stor-Elvdal.....	1	1	4	1	1
Tune.....	2	-	2	1	2	Rendal.....	1	-	2	-	-
Glemmen.....	4	-	4	-	-	Alvdal.....	-	1	2	-	-
Råde.....	3	-	7	1	1	Tynset.....	1	2	2	1	2
Rygge.....	3	1	4	-	-	Tolga.....	1	-	2	-	-
Våler.....	1	-	2	-	-	Engerdal.....	1	-	2	-	-
Hobøl.....	1	-	1	-	-	Kvikne.....	1	1	1	-	-
Akershus fylke....	128	40	83	18	44	Opland fylke.....	56	29	58	10	27
Kråkstad.....	2	3	5	1	2	Lillehammer stadsl.distr...	8	6	3	2	9
Frogn.....	5	1	6	2	3	Gjøvik stadsl.distrikt....	5	6	3	1	4
Nesodden.....	1	-	1	-	-	Lesja.....	1	-	3	-	-
Oppegård.....	2	1	2	-	-	Lom.....	1	1	4	-	-
Aker.....	60	13	24	5	15	Vågå.....	1	-	1	-	-
Bærum.....	14	7	6	3	8	Sel og Heidal.....	1	2	3	1	3
Asker.....	13	2	3	1	3	Nordre Fron.....	1	2	1	-	-
Aurskog.....	2	-	3	-	-	Søndre Fron.....	1	-	1	-	-
Høland.....	3	2	5	1	1	Ringebu.....	1	1	1	1	1
Enebakk.....	1	-	2	-	-	Øyer.....	1	-	1	-	-
Fet.....	2	-	3	-	-	Gausdal.....	4	-	2	-	-
Serum.....	2	-	3	1	1	Fåberg.....	1	-	1	-	-
Lillestrøm.....	8	3	6	1	4	Biri.....	1	-	1	-	-
Nittedal.....	3	-	1	-	-	Snertingdal.....	1	-	1	-	-
Ullensaker.....	3	3	2	1	3	Vardal.....	1	-	1	-	-
Nes.....	1	1	3	1	2	Østre Toten.....	4	2	3	1	2
Nannestad.....	1	-	1	-	-	Vestre Toten.....	4	1	3	-	-
Eidsvoll.....	4	4	6	1	2	Lunner.....	1	-	2	-	-
Hurdal.....	1	-	1	-	-	Jevnaker.....	3	1	2	1	2
Oslo stadsfysikat.	355	221	108	27	133	Brandbu.....	2	2	4	1	2
Hedmark fylke.....	65	30	68	16	33	Gran.....	2	2	2	-	-
Hamar stadslægedistr....	8	8	3	2	6	Søndre Land.....	3	-	3	-	-
Ringsaker.....	5	2	4	1	2	Nordre Land.....	1	1	1	1	2
Nes.....	1	-	1	-	-	Torpa.....	1	-	1	-	-
Vang.....	3	1	3	1	1	Sør-Aurdal.....	1	-	3	-	-
Løten.....	2	1	2	1	1	Nord-Aurdal.....	2	2	2	1	2
						Etnedal.....	1	-	1	-	-
						Nordre Valdres.....	1	-	3	-	-
						Østre Slidre.....	1	-	1	-	-

Tabell 1 (forts.). Lægedistrikter og medisinalpersonale.

Lægedistrikter.	Antall:					Lægedistrikter.	Antall:				
	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek og filialapotek.	Eksaminiert apotekpers.		Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek og filialapotek.	Eksaminiert apotekpers.
Buskerud fylke....	56	35	57	16	37	Lårdal.....	1	1	5	-	-
Drammens stadsfysikat..	18	19	9	5	14	Vinje.....	1	-	3	-	-
Kongsberg stadsdistrikt.	3	3	3	2	5	Aust-Agder fylke..	30	17	52	8	16
Norderhov.....	6	5	7	2	6	Risør stadslægedistr....	2	1	3	1	2
Ådal.....	1	-	3	-	-	Arendal stadslægedistr....	9	9	8	2	6
Nes.....	1	1	2	1	2	Holt.....	2	2	3	1	2
Gol.....	1	-	2	-	-	Søndeled.....	-	-	3	-	-
Ål.....	1	-	3	-	-	Dyvåg.....	1	-	2	-	-
Sigdal.....	1	-	2	-	-	Åmli.....	1	-	2	1	1
Krødsherad.....	1	-	1	-	-	Froland.....	1	-	4	-	-
Modum.....	4	2	5	2	4	Tromøy.....	2	-	6	-	-
Øvre Eiker.....	3	1	3	1	3	Vestre Nedenes.....	2	3	6	1	2
Nedre Eiker.....	3	2	2	1	1	Lillesand.....	3	1	4	1	2
Drammens lægedistrikt..	9	2	7	1	1	Vegusdal.....	1	-	4	-	-
Sandsvær.....	2	-	2	1	1	Evje.....	1	-	3	1	1
Rollag.....	1	-	3	-	-	Bygland.....	4	1	1	-	-
Nore og Opdal.....	1	-	3	-	-	Valle.....	1	-	3	-	-
Vestfold fylke....	53	32	52	13	35	Vest-Agder fylke..	32	21	60	6	15
Horten stadslægedistr....	8	5	4	2	6	Kristiansands stadsfysik...	14	13	7	3	9
Tønsberg stadsdistr....	9	10	5	2	8	Mandal stadslægedistr....	1	4	4	1	2
Sandefjord stadsdistr....	6	7	6	2	6	Oddernes.....	1	-	5	-	-
Larvik stadslægedistr....	7	6	5	3	8	Vennesla.....	1	-	3	-	-
Holmestrand stadsdistr..	4	2	2	1	2	Søgne.....	1	-	2	-	-
Svelvik.....	2	-	3	1	2	Halse.....	1	-	2	-	-
Skoger.....	1	-	2	-	-	Laudal.....	1	-	3	-	-
Hof.....	1	-	4	-	-	Bjelland.....	1	-	3	-	-
Ramnes.....	1	-	3	-	-	Audnedal.....	1	-	6	-	-
Borre.....	1	-	1	-	-	Lista.....	1	-	3	-	-
Stokke.....	1	-	3	1	1	Farsund.....	2	1	4	1	2
Sem.....	3	-	3	-	-	Lyngdal.....	1	-	4	-	-
Nøtterøy.....	5	2	4	-	-	Hægebostad.....	1	-	2	-	-
Sandeherad.....	1	-	1	-	-	Kvinesdal.....	1	-	3	-	-
Brunlanes.....	3	-	4	1	2	Flekkefjord.....	3	3	7	1	2
Hedrum.....	-	-	2	-	-	Sirdal.....	1	-	2	-	-
Telemark fylke....	55	24	73	13	35	Rogaland fylke....	63	29	97	15	49
Notodden stadsd.d.....	4	3	4	1	2	Stavanger stadsfysikat...	27	17	20	6	24
Kragerø stadsd.d.....	3	3	3	1	4	Egersund stadslægedistr....	2	3	2	1	4
Langesund stadsd.d.....	1	1	1	1	2	Hagesund stadsfysikat..	8	4	8	3	10
Skien stadsfysikat.....	8	8	9	3	11	Sokndal.....	1	-	2	-	-
Porsgrund stadsd.d.....	5	3	5	2	5	Lund.....	1	-	2	-	-
Drangedal.....	1	-	3	-	-	Eigersund.....	1	-	4	-	-
Skåtøy.....	1	-	2	-	-	Time.....	3	-	6	1	2
Bamble.....	1	-	2	-	-	Sandnes.....	3	3	4	1	4
Eidanger.....	3	1	4	1	2	Hetland.....	4	-	11	-	-
Gjerpen og Siljan.....	1	-	2	-	-	Høgsfjord.....	1	-	6	-	-
Solum.....	7	-	5	-	-	Finnøy.....	1	-	3	-	-
Holla.....	7	2	8	2	5	Nedstrand.....	1	-	3	-	-
Heddal.....	1	-	1	-	-	Hjelmeland.....	1	-	3	-	-
Tinn.....	4	2	6	1	2	Sand.....	4	1	6	1	1
Hjartdal.....	1	-	2	-	-	Kopervik.....	2	1	9	1	3
Seljord.....	1	-	1	-	-	Skudenes.....	1	-	3	1	1
Kviteseid.....	2	-	2	1	2	Skåre.....	1	-	2	-	-
Nissedal.....	1	-	3	-	-	Skjold.....	1	-	3	-	-
Fyresdal.....	1	-	2	-	-						

Tabell 1 (forts.). Lægedistrikter og medisinalpersonale.

Lægedistrikter.	Antall:					Lægedistrikter.	Antall:				
	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek og filialapotek.	Eksaminert apotekpers.		Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek og filialapotek.	Eksaminert apotekpers.
Hordaland fylke...	37	8	114	7	10	Vanylven	1	-	2	-	-
Jondal	1	-	1	-	-	Sande	1	-	3	-	-
Strandebarm	1	-	2	-	-	Herøy	1	-	3	-	-
Kvinnherad	1	1	7	-	-	Ulstein	1	-	2	-	-
Skånevik	2	-	3	-	-	Volda	1	1	4	1	2
Ølen	1	-	3	-	-	Ørsta	1	1	2	-	-
Sveio	1	-	5	-	-	Hjørundfjord	1	-	2	-	-
Finnås	1	-	5	-	-	Stranda	1	1	4	-	-
Stord	2	1	5	1	1	Norddal	1	-	3	-	-
Tysnes	1	-	4	-	-	Ørskog	1	-	4	-	-
Fusa	2	1	5	-	-	Skodje	-	-	2	-	-
Fana	1	-	4	2	2	Borgund	1	-	6	-	-
Os	3	-	1	-	-	Haram	1	-	4	-	-
Sund—Austevoll	1	-	6	-	-	Vestnes	1	-	3	-	-
Askøy	2	1	11	1	1	Eid	3	-	2	-	-
Haus	2	-	8	1	1	Grytten	1	1	5	1	2
Bruvik	1	-	3	-	-	Neset	1	-	3	-	-
Hosanger	1	-	4	-	-	Molde	6	3	5	1	3
Manger	1	-	8	-	-	Bud	1	-	7	-	-
Lindås	1	-	8	-	-	Kvernes	1	-	5	-	-
Røldal	1	-	2	-	-	Gjemnes	1	-	4	-	-
Ullensvang	2	-	3	-	-	Tingvoll	1	-	5	-	-
Odda	3	2	3	1	2	Sunnadal	1	-	4	-	-
Ulvik	1	-	3	-	-	Surnadal	1	1	3	1	2
Kvam	1	-	4	-	-	Stangvik	1	-	2	-	-
Voss	3	2	6	1	3	Rindal	1	-	1	-	-
Bergen stadsfysikat	79	49	32	12	44	Aure	1	-	2	-	-
Sogn og Fjordane fylke	30	5	88	7	9	Halsa	1	-	5	-	-
Hafslo	1	-	5	-	-	Edey	1	-	5	-	-
Luster	3	-	3	-	-	Sør-Trøndelag fylke	81	27	95	13	34
Lærdal	1	-	5	1	1	Trondhjems stadsfysikat..	49	22	21	10	25
Sogndal	1	1	2	-	-	Bjørnør	1	-	2	-	-
Aurland	1	-	2	-	-	Åfjord	1	-	6	-	-
Leikanger	1	-	3	-	-	Bjugn	1	-	4	-	-
Balestrand	1	-	3	-	-	Rissa	1	-	4	-	-
Vik	2	-	3	1	2	Ørland	1	-	2	-	-
Kyrkjebø	2	1	4	-	-	Frøya	1	-	6	-	-
Lavik	1	-	5	-	-	Hitra	1	-	5	-	-
Gulen	1	-	6	-	-	Hemne	1	-	5	-	-
Askvoll	1	-	5	1	1	Orkdal	4	1	9	1	3
Fjaler	1	-	3	-	-	Rennebu	1	-	2	-	-
Gaular	1	-	3	-	-	Opdal	1	-	3	-	-
Førde	2	-	4	1	1	Røros	2	2	3	1	3
Gloppen	1	1	4	-	-	Singsås	1	-	3	-	-
Naustdal	1	-	3	-	-	Støren	1	1	6	1	3
Kinn	2	1	5	1	1	Melhus	1	-	3	-	-
Bremanger	1	-	3	-	-	Bersa	1	-	4	-	-
Selje	1	-	2	-	-	Leinstrand	1	-	3	-	-
Vågsøy (Ytre Nordfjord).	1	-	2	1	2	Strinda	8	1	1	-	-
Davik	1	-	4	-	-	Malvik	1	-	1	-	-
Nordfjordeid	1	1	2	1	1	Selbu	2	-	2	-	-
Innvik	1	-	6	-	-	Nord-Trøndelag fylke	38	12	58	7	16
Møre fylke	56	21	119	10	26	Meråker	1	-	1	-	-
Ålesund stadsfysikat	12	9	11	3	10	Stjørdal	4	2	3	1	2
Kristiansund stadsfys.	9	4	6	3	7	Hegra	1	-	1	-	-

Tabell 1 (forts.). Lægedistrikter og medisinalpersonale.

Lægedistrikter.	Antall:					Lægedistrikter.	Antall:				
	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek og filialapotek.	Eksaminert apotekpers.		Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek og filialapotek.	Eksaminert apotekpers.
Leksvik	1	1	2	-	-	Ankenes	1	-	2	-	-
Frosta	1	-	1	-	-	Ofofen	1	-	6	1	1
Skogn	2	-	2	-	-	Lødingen	1	-	5	1	1
Levanger	4	2	4	1	2	Vågan	1	-	4	1	2
Verdal	2	1	2	1	2	Gimsøy	1	-	2	-	-
Verran	1	-	4	-	-	Borge	1	-	4	-	-
Inderøy	1	-	6	-	-	Buksnes	1	1	5	1	2
Stod	5	4	5	2	5	Flakstad	2	-	3	-	-
Snåsa	1	-	2	-	-	Værøy	1	-	2	-	-
Beitstad	1	-	4	-	-	Hadsel	5	1	8	2	4
Grong	1	-	2	-	-	Bø	1	-	2	-	-
Lierne	1	-	2	-	-	Øksnes	1	-	3	-	-
Overhalla	1	-	2	-	-	Sortland	1	1	2	1	1
Namsos	4	2	3	1	4	Dverberg	2	-	3	1	1
Klinga	1	-	1	-	-						
Fosnes	1	-	2	-	-	Troms fylke	25	7	77	6	15
Flataanger	1	-	1	-	-	Tromsø stadsl.distr.	6	4	6	3	9
Vikna	1	-	2	1	1	Harstad stadsl.d.	3	3	1	1	3
Leka	1	-	2	-	-	Kvæfjord	1	-	3	-	-
Kolvereid	1	-	4	-	-	Trondenes	1	-	5	-	-
						Bjarkøy	1	-	2	-	-
Nordland fylke	66	16	129	17	32	Ibestad	1	-	8	-	-
Mosjøen stadsl.d.	1	1	1	1	1	Salangen	1	-	3	1	2
Bodø stadsl.d.	2	3	4	2	4	Tranøy	1	-	4	-	-
Narvik stadsl.d.	5	3	7	1	3	Sørreisa	1	-	2	-	-
Svolvær stadsl.d.	2	1	2	1	3	Berg	1	-	5	-	-
Bindal	1	-	2	-	-	Lenvik	1	-	5	-	-
Vik	1	-	1	-	-	Målselv	1	-	3	-	-
Brønnøy	1	1	2	1	3	Bardu	1	-	1	-	-
Vega	1	-	2	-	-	Balsfjord	1	-	4	-	-
Velfjord	1	-	2	-	-	Tromsøysund	1	-	6	-	-
Tjøtta	1	-	4	-	-	Lyngen	1	-	5	-	-
Vefsn	1	-	2	-	-	Karlsøy	1	-	6	-	-
Hattfjellidal	1	-	1	-	-	Skjervøy	1	-	8	1	1
Alstahaug	2	1	3	1	2						
Herøy	1	-	2	-	-	Finmark fylke	18	3	40	5	12
Nesna	1	-	5	-	-	Alta	1	-	3	-	-
Hemnes	1	-	3	-	-	Talvik	1	-	4	-	-
Mo	1	1	2	1	3	Loppa	1	-	3	-	-
Lurøy	2	-	3	-	-	Hammerfest	2	1	4	1	2
Rødøy	1	-	2	-	-	Måsøy	1	-	3	-	-
Meløy	1	-	2	-	-	Kjelvik	1	-	2	1	3
Gildeskål	1	-	2	-	-	Kistrand	1	-	1	-	-
Beiarn	1	-	1	-	-	Karasjok	1	-	1	-	-
Bodin	4	1	5	-	-	Lebesby	1	-	2	-	-
Skjerstad	1	-	3	-	-	Tana	1	-	2	-	-
Fauske	2	1	4	1	1	Gamvik	1	-	3	-	-
Saltdal	4	-	2	-	-	Vadse	2	-	4	1	2
Sørfold	1	-	3	-	-	Sør-Varanger	2	1	4	1	2
Nordfold	1	-	2	-	-	Varde	2	1	4	1	3
Steigen	1	-	1	-	-						
Hamarøy	1	-	1	-	-						
Tysfjord	1	-	2	-	-						
						Riket	1388	667	1534	248	678

Tabell 2. Antallet av sykeplasser og behand-
Nombre des lits et des malades

Sykehus.	Antall syke- plasser ved årets utgang.	Tilbakeleggende 1 januar 1925.			Innkomet.			
		Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	
Oslo.	Rikshospitalet	538	461	241	220	5743	3055	2688
	Kv.klinikkens gynækolog. avd.	37	12	-	12	640	-	640
	Oslo kommunale sykehus.	2394	1712	789	923	13402	6069	7333
	Oslo militære sykehus	54	15	15	-	720	720	-
	Diakonisseanstaltens sykehus	70	57	12	45	544	185	359
«Vor Frue» hospital	70	40	5	35	1084	109	925	
Østfold	Moss kommunale sykehus ¹⁾	30	30	11	19	314	137	177
	Moss Epidemilaserett	20	1	1	-	15	5	10
	Østfold fylkessykehus ²⁾	60	23	12	11	94	47	47
	Fredrikstad komm. sykehus.	65	39	20	19	421	189	232
	Fredrikstad komm. epidemilaserett ..	50	-	-	-	10	6	4
	Betesda sykehus, Fredrikstad	24	15	11	4	188	80	108
	St. Josefs hospital, Fredrikstad	65	31	19	12	862	402	460
	Fredrikshald komm. sykehus.	60	18	10	8	211	122	89
	St. Josefs hospital i Fr.hald	24	15	3	12	188	69	119
	Sarpsborg komm. sykehus	100	34	20	14	493	258	235
	Askim kommunale sykestue.	12	7	4	3	73	26	47
	Trøgstad sykestue	7	-	-	-	25	13	12
Mysen sykestue	16	-	-	-	8	5	3	
Akershus	Akers kommunale sykehus ²⁾	326	235	98	137	2894	1117	1777
	Diakonhjemmets sykehus	91	69	37	32	698	383	315
	Bærum kommunale sykehus	120	81	29	52	1442	504	938
	Asker epidemisykehus	20	1	1	-	23	10	13
	Eidsvoll kommunale sykehus.	25	14	11	3	274	138	136
Hedmark	Eidskog kommunale sykehus	20	11	5	6	41	23	18
	Kongsvinger epidemisykehus	14	-	-	-	9	7	2
	Hamar komm. sykehus	36	31	14	17	593	275	318
	Hamar epidemisykehus	50	4	2	2	49	27	22
	Stange sykehus	30	29	14	15	109	52	57
	Ringsaker komm. sykehus	42	39	14	25	165	85	80
	Finsal sykehjem	32	27	17	10	115	53	62
	Furnes sykehjem	16	16	6	10	23	11	12
	Løten sykehjem	25	18	11	7	74	33	41
	Valsø sykehjem	16	6	3	3	35	16	19
	Elverum sykehus	24	4	1	3	19	8	11
	Hedmark fylkes sykehus, Elverum ³⁾ ..	120	-	-	-	425	219	206
	Østby sykestue, Trysil	11	6	4	2	95	58	37
	Trysil sykehus	20	8	3	5	123	55	68
Storelvdalens sykehus	23	5	3	2	67	47	20	
Tynset sykehus	34	30	19	11	191	88	103	
Åmot sykehus	31	29	13	16	65	33	32	
Opland	Søndre Lands sykehus	46	33	21	12	284	128	156
	Vestre Slidre sjukeheim	14	11	7	4	55	22	33
	Østre Totens sykehus	30	21	12	9	126	49	77
	Gjøvik felles kommunale sykehus ⁴⁾ ..	50	7	4	3	581	249	332
	Opland fylkessykehus, Lillehammer ..	120	62	36	26	985	470	515
Røde Kors klinikk, Lillehammer	23	14	7	7	132	42	90	

¹⁾ Budgettåret 1924—25. ²⁾ Budgettåret 1925—26. ³⁾ Opgaven gjelder tiden $\frac{1}{4}$.

lede syke m. m. på sykehusene i 1925.
soignés, etc., aux hôpitaux en 1925.

Tilsammen behandlet.			Utgått:						Tilbakeleggende 31 desember 1925.			Antall forplei- nings- dager.
			levende.			døde.						
Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	
6204	3296	2908	5529	2892	2637	240	162	78	435	242	193	191138
652	-	652	622	-	622	6	-	6	24	-	24	-
15114	6858	8256	12159	5448	6711	1174	584	590	1781	826	955	648167
735	735	-	702	702	-	14	14	-	19	19	-	14070
601	197	404	496	159	337	48	25	23	57	13	44	21831
1074	114	960	1012	104	908	22	2	20	40	8	32	23210
344	148	196	303	128	175	14	7	7	27	13	14	10345
16	6	10	10	1	9	5	4	1	1	1	-	510
117	59	58	71	36	35	17	11	6	29	12	17	8878
460	209	251	375	167	208	39	21	18	46	21	25	17453
10	6	4	10	6	4	-	-	-	-	-	-	214
203	91	112	175	74	101	11	8	3	17	9	8	6369
893	421	472	805	386	419	36	17	19	52	18	34	20739
229	132	97	171	109	62	34	13	21	24	10	14	7817
203	72	131	173	66	107	14	3	11	16	3	13	7410
527	278	249	435	221	214	57	34	23	35	23	12	14624
80	30	50	74	26	48	1	1	-	5	3	2	1912
25	13	12	22	12	10	-	-	-	3	1	2	756
8	5	3	2	2	-	-	-	-	6	3	3	172
3129	1215	1914	2790	1063	1727	122	58	64	217	94	123	90274
767	420	347	650	344	306	47	36	11	70	40	30	24062
1523	533	990	1389	468	921	39	20	19	95	45	50	39495
24	11	13	21	10	11	-	-	-	3	1	2	567
288	149	139	258	130	128	13	7	6	17	12	5	8751
52	28	24	30	17	13	8	3	5	14	8	6	2559
9	7	2	9	7	2	-	-	-	-	-	-	229
624	289	335	562	252	310	26	19	7	36	18	18	13712
53	29	24	43	24	19	3	2	1	7	3	4	1517
138	66	72	92	48	44	15	7	8	31	11	20	11991
204	99	105	147	72	75	15	8	7	42	19	23	14040
142	70	72	99	45	54	14	9	5	29	16	13	11027
39	17	22	19	8	11	3	1	2	17	8	9	6787
92	44	48	59	27	32	14	9	5	19	8	11	7368
41	19	22	31	14	17	5	1	4	5	4	1	2347
23	9	14	16	4	12	4	2	2	3	3	-	1181
425	219	206	343	166	177	19	15	4	63	38	25	11138
101	62	39	92	57	35	4	2	2	5	3	2	2911
131	58	73	112	46	66	4	2	2	15	10	5	3759
72	50	22	60	41	19	5	4	1	7	5	2	3198
221	107	114	188	87	101	15	11	4	18	9	9	9352
94	46	48	55	32	23	18	8	10	21	6	15	9012
317	149	168	270	121	149	16	11	5	31	17	14	14695
66	29	37	53	22	31	5	2	3	8	5	3	3782
147	61	86	115	49	66	12	5	7	20	7	13	8567
588	253	335	515	213	302	24	14	10	49	26	23	12427
1047	506	541	923	436	487	59	38	21	65	32	33	35667
146	49	97	116	37	79	11	4	7	19	8	11	6244

25—⁸¹/₁₂ 25. *) Til ²⁷/₄ var bare det gamle sykehus på 10 pl. i bruk.

Tabell 2 (forts.). Antallet av sykeplasser og

Sykehus.	Antall syke- plasser ved årets utgang.	Tilbakeleggende 1 januar 1924.			Innkomet.			
		Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	
Buskerud	Drammens komm. og Buskerud fylkes sykehus ¹⁾	150	164	78	86	2643	1082	1561
	Drammens epidemilasarett.....	40	2	2	-	27	9	18
	«St. Josefs» hospital, Drammen.....	22	7	4	3	338	168	170
	Hønefoss lasarett.....	10	-	-	-	1	1	-
	Kongsberg sykehus.....	37	12	4	8	48	27	21
	Nore kraftanlægs sykestue.....	12	2	2	-	41	32	9
Vestfold	Holmestrand sykehus.....	15	4	-	4	103	28	75
	Marinens sykehus, Horten.....	86	29	16	13	630	348	282
	Overl. Mantheys priv.klinikk, Horten..	12	2	2	-	129	37	92
	Vestfold fylkes sykehus, Tønsberg ²⁾ ...	192	96	-	-	1849	-	-
	Sandefjord komm. sykehus.....	9	6	1	5	78	46	32
Larvik komm. sykehus.....	24	14	4	10	326	150	176	
Telemark	Telemark fylkes sykehus, Skien.....	120	99	60	39	1483	781	702
	Skien epidemilasarett.....	40	6	3	3	64	30	34
	«St. Josefs» hospital, Porsgrund.....	18	9	3	6	91	21	70
	Porsgrund sykehus.....	20	17	5	12	107	27	80
	Brevik sykehus.....	22	12	6	6	213	84	129
	Langesunds sykehus.....	5	-	-	-	25	6	19
	Kragerø komm. sykehus.....	20	4	1	3	166	60	106
	Notodden komm. sykehus.....	31	17	7	10	282	145	137
	Notoddens epidemilasarett.....	40	-	-	-	24	9	15
Rjukan sykehus.....	60	32	20	12	631	243	388	
Aust-Agder	Risør sykehus.....	22	17	8	9	147	70	77
	Tvedestrand sykehus.....	11	8	2	6	123	44	79
	Aust-Agder og Arendals sykehus.....	100	57	35	22	784	364	420
	«St. Franciskus» hospit., Arendal.....	30	10	7	3	266	137	129
	Grimstad komm. sykehus.....	27	3	1	2	53	22	31
V. Agder	Kristiansands komm. sykehus.....	106	39	18	21	796	361	435
	«St. Josefs» hospital, Kristiansand...	90	30	13	17	1440	724	716
	Mandal komm. sykehus.....	20	13	6	7	192	97	95
	Vest-Agder fylkessykehus, Flekkefjord.	26	17	4	13	216	121	95
Rogaland	Egersund kommunale sykehus.....	18	6	3	3	173	61	112
	Sandnes kommunale sykehus.....	23	4	4	-	112	46	66
	Rogaland fylkessykeh., Stavanger...	50	47	25	22	674	331	343
	Stavanger komm. sykehus.....	92	91	39	52	1078	462	616
	Stavanger epidemilasarett.....	105	22	13	9	279	146	133
	«St. Franciskus» hospital, Stavanger.	30	5	2	3	562	255	307
	Sanitetsfor. klinikk, Stavanger.....	30	11	-	11	233	52	181
	Haugesund sykehus.....	60	50	24	26	433	191	242
	— — — epidemiavdeling..	32	16	-	-	85	-	-
	Kopervik sykehus.....	12	1	-	1	49	27	22
	Vårsildfondets sykehus, Skudenes....	14	-	-	-	2	2	-
Horda- land.	Odda kommunale sykehus.....	28	11	5	6	224	118	106
	Voss private sykehus.....	25	9	6	3	94	48	46
	Voss kommunale epidemisykehus.....	12	1	-	1	15	6	9

¹⁾ Budgettåret 1925—26. ²⁾ Sykehusliste ikke innkommet.

behandlede syke m. m. på sykehusene i 1925.

Tilsammen behandlet.			Utgått:						Tilbakeleggende 31 desember 1925.			Antall forplei- nings- dager.
			levende.			døde.						
Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	
2807	1160	1647	2553	1045	1508	91	44	47	163	71	92	61135
29	11	18	26	10	16	-	-	-	3	1	2	692
345	172	173	330	164	166	7	3	4	8	5	3	5120
1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	6
60	31	29	46	26	20	9	3	6	5	2	3	2854
43	34	9	34	30	4	1	1	-	8	3	5	789
107	28	79	95	24	71	7	2	5	5	2	3	2387
659	364	295	610	335	275	16	10	6	33	19	14	16226
131	39	92	128	37	91	3	2	1	-	-	-	2268
1945	-	-	1786	-	-	61	-	-	98	-	-	-
84	47	37	68	38	30	8	4	4	8	5	3	2881
340	154	186	308	136	172	13	6	7	19	12	7	7475
1582	841	741	1420	739	681	63	43	20	99	59	40	44926
70	33	37	66	30	36	3	2	1	1	1	-	1584
100	24	76	74	14	60	11	4	7	15	6	9	4615
124	32	92	95	22	73	17	6	11	12	4	8	5395
225	90	135	207	80	127	6	6	-	12	4	8	4313
25	6	19	23	5	18	1	1	-	1	-	1	523
170	61	109	158	57	101	4	1	3	8	3	5	4357
299	152	147	269	141	128	11	6	5	19	5	14	7125
24	9	15	20	7	13	1	1	-	3	1	2	976
663	263	400	615	241	374	22	11	11	26	11	15	12631
164	78	86	140	69	71	12	6	6	12	3	9	5594
131	46	85	124	42	82	4	2	2	3	2	1	2304
841	399	442	728	337	391	40	22	18	73	40	33	33189
276	144	132	259	137	122	4	3	1	13	4	9	5591
56	23	33	43	21	22	8	1	7	5	1	4	2362
835	379	456	758	344	414	25	16	9	52	19	33	20519
1470	737	733	1395	693	702	40	24	16	35	20	15	24873
205	103	102	192	97	95	2	1	1	11	5	6	5140
233	125	108	212	110	102	9	8	1	12	7	5	6634
179	64	115	170	60	110	4	2	2	5	2	3	4160
116	50	66	100	44	56	7	3	4	9	3	6	3513
721	356	365	644	319	325	33	16	17	44	21	23	17907
1169	501	668	1036	437	599	47	28	19	86	36	50	33153
301	159	142	234	124	110	17	6	11	50	29	21	11742
567	257	310	550	249	301	5	2	3	12	6	6	8330
244	52	192	227	48	179	3	1	2	14	3	11	4252
483	215	268	391	175	216	34	14	20	58	26	32	20914
101	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2133
50	27	23	46	26	20	1	1	-	3	-	3	1403
2	2	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	27
235	123	112	196	100	96	17	10	7	22	13	9	6770
103	54	49	89	46	43	7	5	2	7	3	4	3560
16	6	10	15	6	9	1	-	1	-	-	-	842

Tabell 2 (forts.). Antallet av sykeplasser og

Sykehus.	Antall sykeplasser ved årets utgang.	Tilbakeleggende 1 januar 1925.			Innkomet.			
		Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	
Bergen	(Bergens komm. sykehus ¹⁾	459	427	211	216	3670	1786	1884
	«Røde Kors» klinikk, Bergen.....	30	20	10	10	627	194	433
	Søsterhj. Betaniens sykehus.....	70	-	-	-	-	-	-
	«St. Franciskus» hospital.....	85	36	18	18	1459	696	763
	Diakonisseanst. klinikk.....	35	18	6	12	767	269	498
Sogn og Fjordane	(Høyanger sykehus.....	6	-	-	-	19	13	6
	Vårsildfondets sykehus, Kalvåg.....	9	-	-	-	14	14	-
	Vårsildfondets sykehus, Florø.....	35	-	-	-	22	11	11
Møre	(Ålesund komm. sykehus ¹⁾	78	79	32	47	1183	473	710
	Møre fylkes sykehus, Molde.....	71	41	21	20	776	288	488
	Kristiansunds komm. sykehus.....	96	36	16	20	474	181	290
Sør-Trøndelag	(Trondhjems sykehus.....	260	287	-	-	2262	-	-
	Trondhjems sykehus epidemiavd.....	190	16	-	-	311	-	-
	Tilfredshets sykehus, Tr.hjem.....	33	28	1	27	290	12	278
	Kalvskindets — —.....	100	75	30	45	167	54	113
	St. Elisabeths hospital —.....	96	33	13	20	1358	500	858
	Orkdals sykehjem.....	52	46	21	25	115	39	76
	Meldals sykehjem.....	32	32	16	16	51	22	29
	Selbu sykehjem.....	32	27	15	12	23	12	11
	Opdal sykehjem.....	20	18	8	10	29	18	11
Roros sykehus.....	10	-	-	-	46	30	16	
Løkken Verk sykehus.....	7	1	1	-	81	33	48	
Mrd-T.lag	(Innherrred sykehus, Levanger ¹⁾	142	131	50	81	1323	606	717
	(Meraker sykehjem ²⁾	24	-	-	-	73	35	38
Nordland	Nordl. fylkessykeh., Søvik i Alstahaug	35	36	20	16	476	226	250
	Bodø sykehus.....	36	25	17	8	421	195	226
	Bodø epidemilasarett.....	18	-	-	-	15	10	5
	Sulitjelma sykehus.....	16	2	1	1	157	69	88
	Narviks komm. sykehus.....	32	14	8	6	619	257	362
	Gravdal sykehus.....	30	11	8	3	122	71	51
	Svolvær sykestue.....	18	6	1	5	76	37	39
	Svolvær epidemilasarett.....	12	3	1	2	9	5	4
	Fylkessykehuset i Stokmarknes.....	55	32	16	16	408	182	226
	Mosjøen og Vefsn sykestue.....	14	10	5	5	56	28	28
Sortland sykestue.....	9	7	3	4	93	26	67	
Røde Kors sykestue, Andenes.....	9	4	3	1	32	13	19	
Troms	(Fylkessykehuset i Harstad.....	25	14	6	8	143	79	64
	Troms og Tromsø sykehus.....	147	81	46	35	1354	619	735
	Tromsø epidemilasarett.....	25	4	4	-	44	16	28
	«St. Elisabeths» hospital, Tromsø....	52	24	11	13	553	270	283
	Skjærøy sykehus.....	14	8	5	3	39	18	21
Finmark	(Hammerfest sykehus ¹⁾	48	43	18	25	560	281	279
	«St. Vincenz» hospital, Hammerfest..	25	6	3	3	113	39	74
	Vardø sykehus.....	56	30	19	11	473	285	188
	Fylkessykehuset, Vadsø.....	26	20	11	9	231	123	108
A/S Sydvaranger sykehus, Kirkenes..	15	10	7	3	161	102	59	

¹⁾ Budgettåret 1925—26. ²⁾ Opgaven gjelder tiden ¹⁹/₁₀ 24—³¹/₁₂ 25.

behandlede syke på sykehusene i 1925.

Tilsammen behandlet.			Utgått:						Tilbakeleggende 31 desember 1925.			Antall forplei- nings- dager.
			levende.			døde						
Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	
4097	1997	2100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	160492
647	204	443	607	188	419	15	7	8	25	9	16	10691
1495	714	781	1439	685	754	10	5	5	46	24	22	26306
785	275	510	762	265	497	9	6	3	14	4	10	12149
19	13	6	18	12	6	1	1	-	-	-	-	214
14	14	-	14	14	-	-	-	-	-	-	-	235
22	11	11	22	11	11	-	-	-	-	-	-	-
1262	505	757	1155	456	699	52	31	21	55	18	37	25830
817	309	508	755	282	473	22	9	13	40	18	22	21043
510	200	310	448	173	275	27	14	13	35	13	22	16842
2549	1147	1402	2062	-	-	197	-	-	290	-	-	104421
327	164	163	310	-	-	11	-	-	6	-	-	6173
318	13	305	285	12	273	-	-	-	33	1	32	9948
242	84	158	85	35	50	44	9	35	113	40	73	38417
1391	513	878	1316	476	840	24	9	15	51	28	23	26030
161	60	101	102	35	67	15	6	9	44	19	25	1904
83	38	45	38	14	24	12	7	5	33	17	16	11591
50	27	23	19	9	10	4	1	3	27	17	10	10116
47	26	21	29	15	14	2	-	2	16	11	5	-
46	30	16	42	28	14	1	-	1	3	2	1	2070
82	34	48	80	34	46	1	-	1	1	-	1	1278
1454	656	798	1267	561	706	67	43	24	120	52	68	45641
73	35	38	39	18	21	13	4	9	21	13	8	-
512	246	266	484	228	256	12	10	2	16	8	8	12927
446	212	234	403	188	215	13	9	4	30	15	15	11459
15	10	5	10	7	3	-	-	-	5	3	2	448
159	70	89	154	66	88	4	4	-	1	-	1	-
633	265	368	595	241	354	17	12	5	21	12	9	11130
133	79	54	112	67	45	9	7	2	12	5	7	4664
82	38	44	65	31	34	7	4	3	10	3	7	2866
12	6	6	11	5	6	1	1	-	-	-	-	280
440	198	242	390	170	220	24	11	13	26	17	9	14331
66	33	33	52	26	26	2	1	1	12	6	6	4687
100	29	71	90	26	64	2	1	1	8	2	6	2596
36	16	20	30	14	16	3	2	1	3	-	3	1173
157	85	72	131	74	57	9	3	6	17	8	9	6814
1435	665	770	1288	588	700	55	31	24	92	46	46	42244
48	20	28	47	20	27	1	-	1	-	-	-	1203
577	281	296	539	265	274	10	4	6	28	12	16	12910
47	23	24	27	11	16	11	8	3	9	4	5	2925
603	299	304	558	270	288	22	15	7	23	14	9	14899
119	42	77	106	38	68	9	2	7	4	2	2	3687
503	304	199	442	263	179	21	16	5	40	25	15	13092
251	134	117	214	116	98	13	6	7	24	12	12	8647
171	109	62	157	100	57	7	5	2	7	4	3	4697

Tabell 3. Antallet av sykeplasser og behandlede lunge-
 Nombre des lits et des malades souffrant de tuberculose pulmonaire soignés

	Antall sykeplasser i alt.	Tilbakeleggende fra forrige år.			Innkommet.		
		Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.
Statssanatorier:							
Glittre sanatorium, Hakadal.....	50	49	26	23	148	86	62
Landeskogen — Setesdal.....	134	125	68	57	339	188	151
Reknes — Molde.....	ca. 100	100	44	56	320	131	189
Vensmoen — Saltdalen.....	116	118	60	58	371	192	179
Kommunalt folkesanatorium							
Vardåsen sanatorium, Asker.....	136	127	60	67	312	138	174
Andre folkesanatorier:							
Oslo sanitetsforenings sanatorium, Grefsen	138	136	56	80	297	132	165
Lyster sanatorium, Sogn.....	120	116	60	56	341	181	160
Private sanatorier:							
Gjøsegården sanatorium pr. Kongsvinger	30	21	5	16	51	15	36
Mesnaliens kurst. for brystsvake pr. Lilleh.	39	68	24	14	114	50	64
Kornhaug sanatorium, Follebu.....	48	48	22	26	122	57	65
Granheim — — — — —	53	50	27	23	129	60	69
Røde Kors sanatorium, Sand i Ryfylke.	23	-	-	2)	44	12	32
I alt på sanatorier.....	987	928	452	476	2588	1242	1346
Tuberkulosehjem i:							
Østfold fylke.....	68	71	28	43	73	26	47
Akershus —	146	125	61	64	252	116	136
Hedmark —	196	182	88	94	198	92	106
Opland —	111	107	56	51	137	66	71
Buskerud —	152	136	66	70	194	108	86
Vestfold —	91	59	32	27	91	42	49
Telemark —	109	106	61	45	92	42	50
Aust-Agder —	54	49	26	23	84	43	41
Vest-Agder —	58	63	24	39	65	31	34
Rogaland —	85	79	41	38	59	25	34
Hordaland —	65	62	31	31	54	27	27
Sogn og Fjordane —	47	42	13	29	37	15	22
Møre —	131	117	62	55	136	56	80
Sør-Trøndelag —	144	139	63	76	82	42	40
Nord-Trøndelag —	101	3) 66	25	29	112	58	46
Nordland —	241	223	112	111	170	77	93
Troms —	124	119	64	55	70	36	34
Finnmark 4) —	98	94	45	49	112	52	60
I alt på tuberkulosehjem.....	2021	1839	898	929	2018	954	1056

1) De utgåtte er ikke fordelt på menn og kvinner. 2) Sanatoriet åpnet 1/7 1925. på menn og kvinner. 3) Kautokeino tub.hjem har ikke innsendt opg. 4)

tuberkuløse på sanatorier og tuberkulosehjem i 1925.

aux sanatoriums et aux dispensaires des tuberculeux en 1925.

Tilsammen behandlet.			Utgått						Tilbake­liggende 31 desember 1925.			Gjen­nem­snittlig daglig belegg.	Kurpenger pr. dag.
			levende.			døde.							
Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.		
197	112	85	147	84	63	1	1	-	49	27	22	49	} Kr. 1.20 for voksne, kr. 1.00 for barn. Økonomisk vel­stillede betaler ved Vens­moen kr. 3.15, ved Lande­skogen kr. 6.50—8.00.
464	256	208	336	185	151	1	-	1	127	71	56	131	
420	175	245	314	-	-	2	1)	-	104	41	63	105	
489	252	237	372	190	182	2	2	-	115	60	55	118	
439	198	241	300	138	162	4	-	4	135	60	75	133	Kr. 3.00.
433	188	245	296	128	168	2	2	-	135	58	77	138	Kr. 3.10.
457	241	216	329	171	158	2	2	-	126	68	58	124	
72	20	52	56	16	40	4	1	3	12	3	9	21	Kr. 13.00—16.00
152	74	78	111	47	64	5	1	4	36	26	10	39	« 14.00—17.00
170	79	91	128	58	70	5	2	3	37	19	18	45	« 9.00—13.00
179	87	92	121	54	67	6	2	4	52	31	21	53	« 11.00—13.00
44	12	32	22	6	16	-	-	-	22	6	16	21	« 10.00—12.00
3516	1694	1822	2532	1077	1141	34	13	19	950	470	480	-	
144	54	90	51	13	38	18	5	13	75	36	39		
377	177	200	187	91	96	49	19	30	141	67	74		
380	180	200	125	61	64	67	33	34	188	86	102		
244	122	122	116	67	49	31	15	16	97	40	57		
330	174	156	128	70	58	49	20	29	153	84	69		
150	74	76	39	17	22	28	17	11	83	40	43		
198	103	95	60	25	35	35	19	16	103	59	44		
133	69	64	63	30	33	18	12	6	52	27	25		
128	55	73	39	14	25	26	14	12	63	27	36		
138	66	72	37	17	20	19	8	11	82	41	41		
116	58	58	24	12	12	29	11	18	63	35	28		
79	28	51	22	13	9	15	4	11	42	11	31		
253	118	135	89	36	53	35	19	16	129	63	66		
221	105	116	53	22	31	29	15	14	139	68	71		
178	94	84	42	23	19	42	19	23	94	52	42		
393	189	204	75	34	41	88	45	43	230	110	120		
189	100	89	24	15	9	48	24	24	117	61	56		
206	97	109	61	30	31	45	20	25	100	47	53		
3857	1863	1994	1235	590	645	671	319	352	1951	954	997		

³⁾ For Hegra er tallet for de tilbake­liggende (12) samt for de innkomne (8) ikke fordelt

med kjent dødsårsak fordelt etter fylker.
par préfecture.

Telemark.		Aust-Agder.		Vest-Agder.		Rogaland.		Hordaland.		Bergen.		Sogn og Fjordane.		Møre.		Sør-Trøndelag.		Nord-Trøndelag.		Nordland.		Troms.		Finnmark.			
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
16	14	10	8	4	2	15	9	26	21	-	-	14	12	13	21	15	15	8	7	39	17	10	5	14	18		
2	4	3	1	4	4	13	14	-	-	7	5	-	-	12	11	9	6	5	3	2	5	1	-	1	3		
-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-		
-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-		
1	1	-	-	-	2	4	2	2	-	-	-	2	1	1	1	4	1	-	-	-	1	2	1	1	-		
1	1	-	-	-	1	1	3	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-		
1	1	-	-	1	1	2	-	1	2	-	-	-	2	2	2	1	1	1	-	1	-	3	1	1	-		
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	1	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1		
58	62	62	64	49	72	87	121	134	202	-	-	92	150	119	164	111	147	104	91	132	168	59	72	31	37		
9	16	15	15	5	20	20	52	-	-	30	81	-	1	11	25	16	36	5	7	5	6	3	9	6	4		
1	1	-	2	2	2	-	-	5	5	1	-	2	1	1	4	4	1	1	2	2	1	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	3	1	1	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	2	-	-	1	6	2	-	-	2	1	1	-	3	-	-	2	-	-	-	-	-	1		
-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	1	3	-	1	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	3	1	1	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-		
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
1	-	-	-	-	-	2	6	4	4	-	-	1	3	4	2	5	2	5	5	15	7	2	-	-	-		
-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	3	1	1	1	1	2	5	5	1	-	-	-	-		
-	-	-	1	2	1	3	-	1	-	-	-	1	1	1	1	2	-	-	4	2	2	1	3	3	3		
-	-	-	1	4	1	1	-	-	-	-	-	-	2	3	3	5	-	-	-	-	1	-	-	-	-		
1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-		
5	5	8	1	6	4	10	14	2	2	-	-	1	3	-	-	1	3	1	1	1	3	1	1	5	2		
-	2	-	3	5	1	2	5	-	1	2	-	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	2	-	-	-	4	1	3	3	3	-	-	-	-	1	-	2	-	1	-	6	3	4	1	3	1		
-	-	-	-	1	1	2	-	-	6	5	-	-	-	1	-	1	-	-	6	1	-	2	-	-	-		
27	13	16	16	18	28	33	20	38	30	-	-	13	14	26	19	27	20	14	11	23	24	7	8	11	6		
2	7	6	5	5	11	24	34	-	20	18	-	1	9	5	7	5	5	2	3	6	2	2	7	2	2		
2	-	1	-	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	6	-	-	1	-	1	1	-	-	-	2	-		
-	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	1	-	1	-	1	2	1	-	-	-	-	-	1	3	4	1	1	-	6	-	2	1	1	-		
-	1	1	-	1	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-		
-	1	1	-	1	-	1	-	2	-	-	-	1	1	1	-	-	2	2	-	-	1	-	-	-	-		
-	1	1	-	1	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-		

Tabell 4 (forts.). Opgave over dødsfall

Dødsårsaker.	Riket til- sam- men.	Østfold.		Akershus.		Oslo.		Hedmark.		Oppland.		Buskerud.		Vestfold.	
		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
22. Flegmone, abscess	L	27	3	2	1	-	-	2	1	-	2	1	-	1	-
	B	20	-	1	-	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-
23. Septikopyæmi	L	126	4	4	3	4	-	7	2	6	6	4	5	4	4
	B	76	1	4	-	-	7	12	-	-	-	5	1	1	-
24. Barsel-feber	L	32	-	5	-	-	-	-	3	-	4	-	1	-	1
	B	10	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
25. Pemfigus hos nyfødte	L	3	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
	B	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26. Tetanus	L	10	1	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	B	9	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
29. Akutt gastro-enteritt (cholera nostras)	L	276	9	12	11	15	-	54	34	17	12	11	6	5	4
	B	111	6	4	-	-	16	10	3	1	-	2	1	5	6
31. Koldfeber	L	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32. Aktinomykose	L	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	5	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
33. Tuberkulose i lunger	L	2852	52	78	85	116	-	86	116	49	66	55	57	41	46
	B	1198	25	31	1	4	166	182	5	4	9	8	17	23	32
34. — - tarmkanal	L	109	2	2	4	4	-	4	3	4	6	1	2	2	1
	B	27	2	5	-	-	2	-	-	1	1	-	1	-	1
35. — - urin- og kjønns- organer	L	50	-	2	1	-	-	-	1	2	2	2	-	2	1
	B	11	-	-	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	1
36. — - ben og ledd	L	73	-	3	4	2	-	6	4	2	1	2	2	1	1
	B	17	-	-	1	-	2	1	-	1	-	1	-	2	-
37. — - lymfekjertler (skrofulose)	L	27	1	2	1	-	-	-	1	2	-	1	1	-	-
	B	9	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
38. — - hud (lupus)	L	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
39. — - hjernehinne	L	455	12	5	13	12	-	11	13	10	13	6	10	8	4
	B	181	3	2	-	2	25	24	3	-	3	1	3	3	2
40. — - andre organer ell. med uopgitt sete	L	60	1	-	1	-	-	4	3	1	3	-	1	2	-
	B	25	-	-	-	-	5	11	-	-	-	-	2	-	-
41. Miliærtuberkulose	L	67	1	2	2	6	-	1	1	1	1	2	-	2	-
	B	38	2	-	-	-	10	2	-	1	-	-	1	1	-
42. Spedalskhet	L	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
43. Syfilis, medfødt	L	5	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	10	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-
44. — , ervervet etter fødselen	L	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	B	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
45. Andre infeksjonssykdommer ...	L	14	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-
	B	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-

med kjent dødsårsak fordelt etter fylker.

Telemark.		Aust-Agder.		Vest-Agder.		Rogaland.		Hordaland.		Bergen.		Sogn og Fjordane.		Møre.		Sør-Trøndelag.		Nord-Trøndelag.		Nordland.		Troms.		Finnmark.	
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
-	1	-	-	-	-	1	-	1	2	-	-	1	1	2	-	-	1	1	-	2	-	-	1	-	
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4	-	-	1	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	
9	1	1	2	1	1	4	2	4	5	-	-	6	4	6	1	4	3	2	4	3	4	4	-	1	1
1	1	1	2	2	3	5	5	-	-	5	5	-	-	2	2	8	2	-	4	3	1	1	3	1	-
-	1	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	1	-	4	-	1	-	1	-	4	-	1	-	1	1
-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	1	1	-	1	1	1	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
2	5	1	1	3	1	6	1	7	9	8	5	3	6	2	2	6	3	8	2	4	9	-	-	5	-
3	4	-	1	1	1	2	8	-	-	8	-	-	-	3	1	5	6	-	-	2	3	1	1	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
52	69	38	39	40	72	74	76	102	117	-	-	66	69	96	114	109	137	62	83	168	174	71	85	40	52
23	30	13	18	21	12	36	66	-	-	84	87	1	2	25	17	53	71	8	12	20	20	9	18	4	16
4	3	-	2	2	2	-	1	3	2	-	-	2	2	5	9	7	6	3	2	4	7	2	3	2	1
-	1	1	-	-	-	-	1	2	1	2	1	-	1	1	1	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	-	-	1	1	6	3	-	-	1	2	1	6	2	-	1	1	5	2	1	2	-	-
1	-	-	-	-	2	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	1	1	3	3	2	3	3	-	-	3	3	2	3	2	4	4	1	2	-	4	-	2	-
-	-	-	-	1	2	1	-	-	2	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	4	1	-	-	2	-	1	1	2	-	-	-	1	1	1	1	1	2	1
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	10	9	4	4	6	14	16	24	23	-	-	15	5	14	24	22	14	13	8	34	16	11	12	19	12
6	5	4	2	4	1	10	12	-	-	12	6	-	-	6	8	11	4	4	1	4	1	-	-	5	1
1	1	3	-	1	-	3	1	3	4	-	-	1	5	4	1	2	-	-	5	2	3	1	-	3	-
1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
1	-	1	-	1	2	2	2	4	3	-	-	4	1	7	2	3	1	2	4	2	2	1	-	1	3
-	-	1	1	2	1	-	-	-	-	5	5	-	-	1	1	-	-	2	-	-	-	1	1	1	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	4	-	1	-	-	1	-

Tabell 4 (forts.). Opgave over dødsfall

Dødsårsaker.	Riket til- sam- men.	Østfold.		Akershus.		Oslo.		Hedmark.		Opland.		Buskerud.		Vestfold.	
		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
<i>IV. Kroniske blod- og ernærings- sykdommer.</i>															
46. Gikt (arthritis urica)	L	4	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	B	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
47. Kronisk revmatisme. Arthritis deformans	L	32	-	3	1	1	-	1	1	1	3	-	2	-	-
	B	6	-	-	1	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
48. Skjorbuk	L	4	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
49. Beriberi	L	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
50. Diabetes	L	166	7	5	5	12	-	7	6	5	6	3	4	1	3
	B	101	3	7	-	-	16	18	-	-	-	1	3	4	3
51. Leukæmi, psevdoleukæmi	L	26	2	1	4	2	-	1	1	-	-	1	1	2	-
	B	17	1	-	-	-	8	3	-	-	-	1	-	-	-
52. Perniciøs anæmi	L	65	3	1	5	2	-	9	3	3	1	6	2	1	1
	B	50	4	1	-	1	2	12	-	-	1	1	3	-	4
53. Morbus maculosus Werlhofii, pur- pura hæmorrhagica	L	9	1	1	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-
	B	7	2	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-
54. Hæmofili	L	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
55. Rakitt	L	34	4	2	1	-	-	-	2	2	-	-	-	-	1
	B	8	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1
56. Andre sykdommer i denne gruppe	L	14	-	1	1	1	-	-	2	1	-	2	-	-	-
	B	18	-	-	-	-	3	4	1	-	-	1	2	-	-
Kroniske forgiftninger:															
57. Alkoholisme	L	5	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	8	-	-	-	-	3	1	1	-	-	-	-	-	-
58. Andre kroniske forgiftninger ..	L	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>V. Sykdommer i nervesystemet.</i>															
59. Apopleksi og hjerneemboli	L	1407	31	52	70	69	-	54	68	62	48	41	34	23	27
	B	716	20	34	3	1	88	114	2	3	5	7	18	17	25
60. Meningitt (suppurativ)	L	119	4	5	7	1	-	2	2	5	1	3	7	6	1
	B	38	-	2	-	-	2	2	1	-	-	1	1	1	3
61. Paralysis generalis	L	15	-	-	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	B	15	2	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-
62. Andre sinnssykdommer	L	72	1	2	19	13	-	1	2	1	2	1	-	5	-
	B	41	-	2	-	-	9	14	-	-	-	-	2	-	-
63. Epilepsi	L	71	-	-	11	4	-	2	4	1	2	2	3	4	-
	B	15	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-
64. Andre hjernesykdommer	L	71	3	1	2	2	-	2	2	4	2	3	3	-	1
	B	47	5	2	-	-	8	8	-	1	-	-	-	1	2
65. Ryggmargstæring (tabes dorsalis)	L	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	B	9	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
66. Andre ryggmargssykdommer ..	L	50	3	1	3	-	-	3	-	2	-	4	1	2	-
	B	23	3	1	-	-	2	4	1	-	-	2	-	-	-

med kjent dødsårsak fordelt etter fylker.

Telemark.		Aust-Agder.		Vest-Agder.		Rogaland.		Hordaland.		Bergen.		Sogn og Fjordane.		Møre.		Sør-Trøndelag.		Nord-Trøndelag.		Nordland.		Troms.		Finnmark.		
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
.	.	.	.	.	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
2	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
1	1	.	.	.	.	2	2	3	5	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	1	2	.	.	.	
.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
1	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
11	7	3	6	2	6	5	6	5	5	.	.	4	2	5	6	5	5	1	1	6	8	2	1	.	.	
2	5	1	3	3	2	3	11	.	.	2	5	.	.	.	1	2	2	.	1	1	.	1	1	.	.	
1	.	.	.	2	.	2	.	2	1	.	.	.	.	1	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	1	2	3	.	2	1	1	1	1	.	1	.	1	1	.	2	3	2	3	1	1	.	.	.	.	
3	1	.	1	1	1	2	2	.	.	2	1	.	1	1	3	1	3	.	.	.	.	.	.	.	.	
1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	1	1	1	.	.	.	.	.	.	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	1	.	.	.	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1	.	.	.	
2	.	1	.	.	.	3	.	1	1	.	1	1	1	.	1	1	1	.	.	2	1	.	.	2	4	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	1	1
.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	1	1	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1	2	1	.	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	.	.	.	1	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
38	44	28	30	17	27	32	34	50	58	.	.	24	34	50	62	32	41	36	29	52	39	25	23	13	10	
14	26	7	11	7	10	22	38	.	.	45	58	.	.	15	19	20	28	7	3	6	15	8	7	6	7	
2	1	3	.	2	2	2	5	10	3	.	.	2	2	2	.	2	3	1	1	9	6	12	2	2	1	
2	1	.	1	.	1	1	2	.	.	3	4	.	.	2	.	3	1	.	.	.	.	3	.	.	1	
.	.	2	.	.	.	1	.	1	.	.	4	1	.	.	.	4	2	1	.	.	.	.	.	.	.	
.	.	.	.	1	.	.	1	.	.	4	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
2	2	1	.	.	.	.	2	.	3	.	.	1	3	3	2	4	1	1	.	.	.	.	.	.	.	
.	.	1	.	.	2	.	1	.	.	4	2	.	.	.	1	1	1	1	.	.	.	.	.	.	.	
1	1	4	3	1	3	1	1	3	2	.	.	1	.	1	.	3	1	1	3	3	3	.	.	2	.	
1	1	1	1	1	2	1	1	.	.	2	.	.	.	2	.	.	1	.	.	.	1	.	.	.	.	
4	4	3	1	.	.	2	3	1	6	.	.	1	2	1	2	2	2	2	.	.	5	2	1	.	.	
2	.	.	.	.	.	2	1	.	.	3	4	.	.	.	1	3	.	.	.	.	.	.	.	1	.	
.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
1	.	1	.	.	.	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	
4	2	.	.	2	.	1	1	1	.	.	.	2	1	2	1	2	1	3	1	.	.	.	1	1	.	
.	.	.	.	1	3	1	.	.	.	.	.	.	.	2	.	1	.	.	.	.	4	1	.	.	.	

Tabell 4 (forts.). Opgave over dødsfall

Dødsårsaker.	Riket til- sam- men.	Østfold.		Akershus.		Os.		Hedmark.		Opland.		Buskerud.		Vestfold.		
		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
67. Kramper hos småbarn	L	179	14	7	9	4	-	-	4	1	2	-	2	1	6	5
	B	64	1	2	-	-	5	6	-	1	-	-	2	1	3	5
68. Andre sykd. i nervesystemet ..	L	37	2	-	2	-	-	-	-	3	2	2	-	2	-	1
	B	16	-	-	-	-	3	7	-	-	-	-	1	-	-	2
<i>VI. Sykdommer i kretsløpsorganene.</i>																
69. Endo-, perikarditt	L	50	3	-	-	1	-	-	1	-	2	-	4	1	-	-
	B	38	3	3	-	-	5	7	-	-	-	-	-	-	-	-
70. Klappefeil	L	846	26	43	38	57	-	-	41	42	28	35	13	19	13	15
	B	459	6	10	-	1	88	113	1	1	-	2	5	11	8	14
71. Hjertemuskelsykdommer	L	260	8	10	12	13	-	-	16	3	9	14	10	13	8	8
	B	189	1	4	-	1	16	13	2	2	-	-	3	3	9	10
72. Arteriosklerose	L	628	36	21	43	18	-	-	30	18	24	18	9	9	15	18
	B	449	26	29	1	1	67	53	1	-	-	-	12	15	14	23
73. Aneurysma	L	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-
	B	11	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
74. Hjertelammelse	L	524	19	18	50	33	-	-	32	25	22	10	15	10	17	12
	B	244	5	4	-	-	35	33	2	5	4	3	7	5	8	6
75. Andre hjerte- og karsykdommer	L	77	3	2	2	4	-	-	2	4	-	4	2	2	4	2
	B	40	3	4	-	-	9	6	-	-	2	2	1	-	1	-
<i>VII. Sykdommer i åndedrettsorganene.</i>																
76. Bronkitt, akutt	L	227	15	7	10	14	-	-	9	11	11	7	2	3	8	5
	B	64	4	-	-	-	6	11	-	-	-	-	2	2	2	3
77. — , kronisk, bronkiektasi ..	L	254	9	10	13	13	-	-	12	21	10	16	10	9	7	10
	B	128	3	4	-	-	19	29	-	-	10	16	3	4	2	4
78. Astma, emfysem	L	106	5	2	3	6	-	-	2	5	7	6	5	1	2	1
	B	22	-	-	-	-	7	7	-	-	-	-	1	-	-	1
79. Lungebetendelse, katarralsk ...	L	444	18	15	15	11	-	-	16	21	20	12	9	16	8	12
	B	202	1	2	-	-	31	41	-	1	1	-	3	4	3	2
80. Lungegangræn	L	8	-	1	2	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
	B	8	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
81. Lungeemboli	L	22	1	-	2	1	-	-	-	-	-	1	4	2	-	1
	B	22	1	-	-	-	6	7	1	-	-	-	1	-	-	1
82. Plevritt, serøs	L	37	2	3	1	1	-	-	2	2	-	3	2	-	1	-
	B	15	1	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
83. — , purulent	L	12	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-
	B	13	-	-	-	-	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-
84. Andre sykd. i åndedrettsorg...	L	25	1	1	3	1	-	-	-	-	-	-	3	1	2	-
	B	22	-	-	-	-	4	9	-	1	-	-	1	-	-	-
<i>VIII. Sykdommer i fordøiellesorganene.</i>																
85. Mage-tarmkatarr (kronisk)	L	66	1	4	6	1	-	-	3	1	2	2	1	1	-	-
	B	23	-	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-	2	1	1
86. Mage-, duodenalsår	L	138	4	2	11	4	-	-	6	2	4	1	8	4	5	-
	B	51	-	-	1	-	13	6	-	-	-	-	1	-	3	1

med kjønt dødsårsak fordelt efter fylker.

Telemark	Aust-Agder.		Vest-Agder.		Rogaland.		Hordaland.		Bergen.		Sogn og Fjordane.		Møre.		Sør-Trøndelag.		Nord-Trøndelag.		Nordland.		Troms.		Finnmark.		
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
7	3	4	4	1	2	6	5	12	8	-	-	4	1	10	4	7	3	5	1	10	8	-	3	13	3
3	1	4	-	1	2	5	3	-	-	3	3	-	1	5	1	2	-	-	-	1	1	-	-	2	-
-	-	-	-	2	-	1	1	-	3	-	-	-	2	3	-	-	-	1	1	5	-	2	-	1	1
1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	1	-	1	-	-	1	-	2	-	-	2	2	-	2	4	3	-	-	4	2	6	4	1	2
-	1	-	-	2	1	-	2	-	4	3	-	-	-	1	-	1	-	1	3	1	-	-	-	-	-
31	29	19	14	18	17	23	18	27	42	-	-	21	22	16	18	20	25	11	19	27	22	14	9	9	5
9	12	2	4	5	12	10	34	-	-	7	9	1	1	6	10	16	32	3	4	3	7	2	5	2	3
1	8	10	6	5	6	11	7	18	12	-	-	1	3	8	5	1	7	7	4	5	4	2	2	1	2
3	1	3	8	1	3	9	13	-	-	26	41	-	-	3	3	4	2	2	-	2	-	-	-	-	1
10	10	18	6	12	7	16	20	36	24	-	-	19	11	22	18	21	12	26	8	36	16	12	5	2	2
12	9	8	5	17	13	23	21	-	-	28	23	-	-	5	2	17	16	2	1	-	2	1	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
25	12	7	9	12	2	9	8	17	15	-	-	11	6	14	8	9	12	5	14	19	18	8	11	6	4
8	3	5	6	2	6	17	10	-	-	12	23	-	-	8	4	4	6	-	-	4	2	2	2	2	1
3	4	5	1	-	1	1	4	4	8	-	-	-	-	1	-	-	2	2	2	1	2	2	2	1	-
-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	5	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-
9	5	7	2	3	-	7	8	6	2	-	-	2	1	6	4	7	8	1	3	10	10	6	8	5	5
8	1	-	1	2	1	4	5	-	-	3	2	-	-	-	1	1	1	-	1	-	3	-	-	-	-
5	3	-	8	4	10	5	6	5	7	-	-	3	7	3	5	4	7	2	3	7	9	4	3	1	3
1	5	2	3	5	5	1	5	-	-	9	6	-	-	-	2	4	7	1	-	-	1	2	1	2	1
3	-	-	3	1	1	3	5	3	5	-	-	4	3	6	4	5	-	3	-	2	3	3	2	2	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
5	10	10	12	9	8	14	23	14	23	-	-	4	3	23	15	11	7	9	12	14	11	18	7	3	6
-	-	1	4	3	-	15	15	-	-	10	17	-	-	4	3	17	9	-	2	2	3	3	-	1	4
-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	3	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	3	1	-	2	1	1	-	1	-	3	2	-	-
-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	3	1	-	1	1	-	1	-	-	-
1	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	2	-	1	-	2	1	-	-	2	1	-	1	-	1
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-
3	1	-	1	-	3	1	3	3	5	-	-	1	2	3	2	1	2	-	-	2	6	3	1	1	-
12	4	4	2	1	3	6	1	7	7	-	-	5	3	3	5	7	3	-	3	4	2	2	1	2	-
3	1	-	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3	-	-	-	2	-	-	-	-	-

Tabell 4 (forts.). Opgave over dødsfall

Dødsårsaker.	Riket til- sam- men.	Østfold.		Akershus.		Oslo.		Hedmark.		Opland.		Buskerud.		Vestfold.	
		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
		87. Blindtarmbetendelse(appendicitt)	L B	107 36	1 3	- 4	6 1	5 -	- 9	9 5	8 -	4 -	4 1	5 1	2 -
88. Diffus peritonitt	L B	134 51	3 2	4 2	4 -	9 -	- 5	10 9	6 -	7 -	3 -	3 1	2 -	3 1	3 5
89. Inneklemmt brokk	L B	49 21	2 1	2 -	- -	1 -	- 1	- 3	2 -	1 -	3 -	1 -	- 1	- -	1 -
90. Volvulus og ileus av andre årsaker	L B	161 48	- -	4 2	11 -	6 -	- 9	- 13	11 -	8 -	6 -	6 -	3 1	1 1	3 -
91. Gallestensykdommer	L B	53 32	2 1	5 -	4 -	6 -	- 3	- 17	2 -	2 -	3 -	1 1	- 1	- -	1 1
92. Leverkirrose	L B	28 24	1 1	- -	1 -	1 -	- 15	- 2	3 -	1 -	1 -	1 -	- 1	3 2	- -
93. Andre sykdommer i fordøielse-organene	L B	76 59	2 1	3 1	7 -	4 -	- 12	- 19	5 -	1 -	2 1	- 1	- -	2 -	- 1
<i>IX. Sykdommer i urin- og kjønnsorganene.</i>															
94. Nefritt, akutt	L B	54 19	1 1	1 2	3 -	- -	- 4	- 2	2 1	1 -	1 -	3 1	- -	2 -	1 1
95. — , kronisk (morb. Brightii)	L B	444 249	20 13	10 9	24 -	25 -	- 41	- 29	9 1	11 2	14 10	10 11	19 19	11 11	17 8
96. Cystitt, cystopyelitt	L B	106 61	3 1	- -	8 1	1 -	- 10	- 10	10 -	1 -	4 -	1 -	3 1	1 1	3 2
97. Nyresten- og blærestensykd....	L B	19 9	2 -	- -	- -	- -	- 1	- 2	- -	- -	- -	- -	- -	- 1	5 -
98. Andre nyre- og urinveissykd...	L B	107 51	4 6	- -	5 -	1 -	- 17	- 1	4 1	- -	16 -	1 -	5 2	1 1	1 1
99. Sykdommer i kjønnsorganene som ikke henhører under nogen annen gruppe	L B	12 4	1 -	- -	1 -	- -	- 1	- -	3 -	- -	1 -	- -	- 1	- -	- -
<i>X. Svulster.</i>															
100. Karcinom (kreft) i huden	L B	53 11	3 -	- -	- -	- -	- 2	- 2	2 -	4 -	6 -	3 -	- 2	2 2	1 1
101. — i mavesekken	L B	1161 423	40 15	35 13	57 -	46 1	- 84	- 64	58 -	41 1	34 5	44 3	35 5	21 5	49 18
102. — - fordøielseorg. ellers	L B	342 194	14 8	11 5	13 -	17 -	- 47	- 25	15 -	16 2	12 2	16 2	14 2	10 2	10 4
103. — - brystkjertelen.	L B	95 66	- -	6 1	- -	18 -	- -	- 22	- -	9 -	- -	2 -	- 3	5 3	5 2
104. — - livmoren	L B	104 95	- -	12 4	- -	10 -	- -	- 36	- -	9 -	- -	7 -	- 7	2 -	3 2
105. — - andre organer eller med uopgitt sete ..	L B	335 207	5 5	5 6	17 -	15 -	- 44	- 46	14 -	11 1	18 1	10 -	9 1	8 1	11 8
106. Sarkom i bensystemet	L B	40 24	1 2	2 1	1 -	1 -	- 5	- 7	1 -	2 -	4 1	1 -	- -	2 2	2 2

Tabell 4 (forts.). Oppgave over dødsfall

Dødsårsaker.	Riket til- sam- men.	Østfold.		Akershus.		Oslo.		Hedmark.		Oppland.		Buskerud.		Vestfold.		
		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
107. Sarkom i lymfekjertlene.....	L	19	-	1	1	1	-	-	1	1	-	-	3	-	1	-
	B	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
108. — - andre organer eller med uopgitt sete....	L	57	2	2	3	5	-	-	3	1	2	2	6	4	2	2
	B	28	2	1	-	-	4	4	-	-	1	1	1	-	-	1
109. Andre svulster.....	L	60	2	1	6	6	-	-	-	2	2	1	2	2	-	4
	B	74	-	1	-	-	17	24	-	-	3	-	-	2	-	1
<i>XI. Sykdommer i hud, bindevev, ben og ledd som ikke kan henføres under nogen av de foregående grupper.</i>																
110. Hudsykdommer.....	L	10	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	2	-	1
	B	9	-	-	-	-	3	1	1	-	-	-	1	-	-	-
111. Gangræn (ikke senil).....	L	7	-	-	2	1	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-
	B	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
112. Ben- og leddsykdommer.....	L	18	-	-	-	1	-	-	-	4	-	-	2	-	1	1
	B	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>XII. Svangerskaps- og barsel- sykdommer.</i>																
113. Barselkrampe.....	L	30	-	-	-	2	-	-	-	2	-	2	-	1	-	-
	B	9	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
114. Emboli og trombose.....	L	14	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
	B	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1
115. Blødning.....	L	16	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	2	-	2
	B	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
116. Livmorbristning.....	L	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
117. Dystoki.....	L	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
118. Abort.....	L	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
119. Ektopisk svangerskap.....	L	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
120. Andre svangerskaps- og barsel- sykdommer.....	L	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	B	5	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
121. Ukjent eller uopgitt årsak....	L	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>XIII. Andre sykdommer.</i>																
122. Myksødem.....	L	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
123. Basedows sykdom.....	L	10	-	1	-	2	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1
	B	8	-	1	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
124. Addisons —.....	L	5	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	B	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
126. Andre sykdommer (med spesiell angivelse).....	L	10	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
	B	26	-	-	1	-	8	14	-	-	-	1	-	-	-	-
Samtlige dødsfall av sykdommer	L	19580	567	601	831	832	-	-	785	804	625	633	492	484	409	407
	B	8437	253	264	18	20	1246	1411	33	35	48	58	137	185	212	257

med kjent dødsårsak fordelt etter fylker.

Telemark.		Aust-Agder.		Vest-Agder.		Rogaland.		Hordaland.		Bergen.		Sogn og Fjordane.		Møre.		Sør-Trøndelag.		Nord-Trøndelag.		Nordland.		Troms.		Finnmark.	
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
1	.	2	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1	2	.	2	.	.	1	.	.	.	.	.	.
.	1	1	.	2	.	3	1	1	2	.	.	1	2	2	1	1	.	4	.	1	1	.	.	.	
2	1	1	2	.	.	2	1	.	.	1	.	.	1	1	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	
2	1	1	1	.	.	1	1	3	2	.	.	1	2	1	.	3	2	3	2	3	2	3	2	1	
.	.	1	1	1	2	.	1	.	.	2	8	.	.	2	1	2	1	.	.	1	1	.	2	.	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	1	1	.	.	1	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	1	.	.	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	1	.	1	1	.	.	1	.	.	.	.	2	.	1	.	.	.	.	.	1	1	.	.	.	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	1	.	2	.	3	.	1	.	2	.	.	2	.	1	4	.	.	4	.	3	3	.	1	.	
.	1	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	1	1	.	.	.	1	1	.	.	2	.	
.	1	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1	.	.	.	.	1	.	4	1	.	1	.	1	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	.	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	1	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	1	.	.	1	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	1	1	.	.	.	.	1	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	
2	1	1	.	.	.	1	1	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
481	442	368	314	314	361	503	546	754	841	.	.	428	502	647	679	602	629	457	424	831	770	391	348	250	228
166	179	111	149	138	158	306	463	.	.	490	594	4	7	170	188	288	332	57	48	81	92	54	80	46	59

Tabell 4 (forts.). Opgave over dødsfall

Dødsårsaker.	Riket til- sam- men.	Østfold.		Akershus.		Oslo.		Hedmark.		Oppland.		Buskerud.		Vestfold.		
		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
<i>XIV. Unaturlig død.</i>																
127. Selvmord	L	107	4	2	16	4	-	-	9	1	3	4	3	1	6	1
	B	41	2	-	-	-	18	5	-	-	-	-	-	-	1	-
128. Drap og mord	L	6	-	2	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	B	4	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
129. Ulykkestilfelle:																
a. Akutt alkoholforgiftning	L	7	-	-	1	2	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-
	B	8	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-
b. Andre akutte forgiftninger	L	17	-	-	1	-	-	-	2	2	-	-	1	-	-	-
	B	5	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-
c. Drukning	L	423	21	6	25	4	-	-	16	5	8	2	12	1	15	3
	B	94	14	1	-	-	8	1	-	-	1	-	4	2	2	3
d. Forfrysning	L	7	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	B	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
e. Forbrenning	L	53	2	1	-	1	-	-	-	-	1	-	2	4	2	1
	B	20	-	-	-	-	4	7	-	-	-	-	-	-	-	1
f. Elektr. strøm og lynnedslag	L	10	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	1	1	-
	B	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
g. Vådeskudd	L	26	1	-	4	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	-
	B	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
h. Andre ulykkestilfelle (med spesiell angivelse)	L	220	11	2	29	7	-	-	13	5	9	3	14	2	3	2
	B	126	8	1	1	-	43	11	-	-	-	-	7	1	1	2
Dødsf. ved unaturlig død	L	876	39	13	81	20	-	-	44	14	25	9	33	9	29	7
	B	305	25	3	1	-	82	25	1	-	1	-	12	4	6	6
Dødsf. med ukjent årsak	L	¹ 723	7	6	9	6	-	-	14	7	24	11	8	11	6	8
	B	97	5	-	-	1	27	16	1	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	L	¹ 21179	613	620	921	858	-	-	843	825	674	653	533	504	444	422
	B	8839	233	267	19	21	1355	1452	35	35	49	58	149	189	219	263

¹ Inkl. 6 uopgitt alder og kjønn.

A n m. Av følgende sykdommer er der ikke meldt noget dødsfall i 1925: eksantematisk tyfus (nr. 125).

med kjent dødsårsak fordelt etter fylker.

Telemark.		Aust-Agder.		Vest-Agder.		Rogaland.		Hordaland.		Bergen.		Sogn og Fjordane.		Møre.		Sør-Trendelag.		Nord-Trendelag.		Nordland.		Troms.		Finnmark.	
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
7	-	1	2	-	1	3	1	3	2	-	-	8	3	7	-	2	2	7	-	2	1	1	-	-	-
1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	4	-	-	-	1	-	3	-	1	-	1	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	-	1	-	2	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-
15	3	15	-	8	3	16	4	35	4	-	-	25	2	32	1	19	4	14	-	53	4	28	2	15	3
11	1	2	-	5	-	10	-	-	4	5	1	3	-	1	1	7	1	-	3	-	2	-	4	1	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	1	1	1	1	1	1	6	3	-	-	1	3	-	2	2	-	1	4	2	1	2	3	1	
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	
-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	1	-	-	-	1	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3	-	4	-	1	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
10	5	4	1	5	-	5	-	14	2	-	-	14	1	5	3	14	2	5	-	15	4	4	-	5	2
5	-	1	1	3	1	2	3	-	-	11	6	-	-	2	3	3	5	1	1	2	-	3	-	1	-
35	9	24	5	15	5	26	7	62	12	-	-	47	10	47	6	41	11	28	1	78	11	38	4	25	6
17	1	3	1	8	1	17	4	-	-	23	9	3	-	2	3	15	6	2	2	8	-	8	-	5	1
3	6	5	5	20	15	20	31	26	25	-	-	22	23	38	32	9	16	12	8	42	32	49	59	55	47
3	-	-	-	4	2	1	-	-	-	4	5	-	-	4	3	6	4	-	-	-	2	4	1	2	1
519	457	397	324	349	381	549	584	842	878	-	-	497	535	732	717	652	656	497	433	951	813	478	411	330	281
186	180	114	150	150	161	324	467	-	-	517	608	7	7	176	194	309	342	59	50	89	94	66	81	53	61

(nr. 8), barnekooper (nr. 12), miltbrand (nr. 27), asiatisk kolera (nr. 28), pest (nr. 30), og akromegali

Tabell 5. Opgave over dødsfall

Causes de décès

Dødsårsaker. (Causes de décès.) L = {Landdistrikter. {Districts ruraux. B = {Byer. {Villes.	Til- sam- men.	Derav		Alder og kjønn									
				0—11 mnd.		1—4 år.		5—9 år.		10—14 år.		15—19 år.	
		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
<i>I. Medfødte sykdommer og dannelsesfeil.</i>													
1. Medfødt svakhet	L	634	353	281	350	274	3	5	-	2	-	-	-
	B	235	124	111	121	107	3	4	-	-	-	-	
2. — cyanose	L	10	7	3	6	3	-	-	1	-	-	-	
	B	15	8	7	7	6	1	1	-	-	-	-	
3. Andre medfødte eller i umiddelbar tilslutning til fødselen opptredende sykdommer	L	41	20	21	20	20	-	1	-	-	-	-	
	B	25	10	15	10	14	-	-	1	-	-	-	
4. Misdannelser i centralnervesystemet	L	34	16	18	15	16	1	2	-	-	-	-	
	B	4	-	4	-	2	-	1	-	-	1	-	
5. Andre dannelsesfeil	L	13	7	6	7	5	-	1	-	-	-	-	
	B	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	
<i>II. Alderdomssykdommer.</i>													
6. Alderdomssvakhet	L	3428	1477	1951	-	-	-	-	-	-	-	-	
	B	765	243	522	-	-	-	-	-	-	-	-	
7. Alderdomsgangræn	L	66	30	36	-	-	-	-	-	-	-	-	
	B	28	10	18	-	-	-	-	-	-	-	-	
<i>III. Infeksjonssykdommer.</i>													
9. Tyfoidfeber	L	31	20	11	-	-	1	-	-	-	2	3	
	B	17	4	13	-	-	-	-	-	1	1	1	
10. Epidemisk cerebrospinalmeningitt	L	15	11	4	4	-	-	-	2	1	1	-	
	B	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	1	
11. Akutt poliomyelitt	L	71	41	30	2	-	1	5	6	2	7	4	
	B	6	3	3	-	-	1	1	1	-	1	1	
13. Meslinger	L	35	17	18	4	6	7	4	4	3	-	2	
	B	23	8	15	4	3	4	8	-	3	-	1	
14. Skarlagensfeber	L	4	3	1	1	-	1	-	-	1	1	-	
	B	2	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	
15. Kikhoste	L	116	57	59	45	43	12	16	-	-	-	-	
	B	34	13	21	8	13	4	8	1	-	-	-	
16. Difteri (croup)	L	44	30	14	3	1	10	4	9	5	3	-	
	B	25	11	14	-	-	5	9	4	3	-	1	
17. Lungebetendelse (kru- pø)	L	840	445	395	44	38	35	19	3	7	7	9	
	B	360	188	172	24	19	18	14	5	3	-	1	
18. Influenza	L	37	24	13	1	1	-	-	-	-	-	1	
	B	17	7	10	1	-	3	-	-	-	-	-	
19. Dysenteri	L	17	3	14	-	-	1	2	-	4	-	-	
	B	5	2	3	-	-	-	1	-	-	-	-	
20. Giktfeber	L	37	23	14	2	-	1	-	1	2	2	1	
	B	13	7	6	-	-	-	-	-	2	-	2	
21. Rosen	L	28	13	15	1	3	-	1	-	-	1	1	
	B	22	11	11	4	2	1	-	-	-	-	-	

Tabell 5 (forts.). Opgave over dødsfall

Dødsårsaker.	Til- sam- men.	Derav		Alder og kjønn										
				0—11 mud.		1—4 år.		5—9 år.		10—14 år.		15—19 år.		
		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
22. Flegmone, abscess.....	L	27	13	14	2	-	1	1	1	1	-	-	2	2
	B	20	14	6	2	1	1	1	-	-	1	1	1	-
23. Septikopyæmi.....	L	126	73	53	3	3	2	4	1	2	10	4	4	3
	B	76	38	38	2	2	1	2	2	2	3	3	3	2
24. Barsel-feber.....	L	32	-	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	B	10	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
25. Pemfigus hos nyfødte..	L	3	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26. Tetanus.....	L	10	8	2	1	1	-	-	1	-	2	-	-	-
	B	9	6	3	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-
29. Akutt gastro-enteritt (cholera nostras).....	L	276	154	122	52	41	20	19	5	2	2	1	1	-
	B	111	57	54	33	28	10	7	2	1	-	-	-	-
31. Koldfeber.....	L	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32. Aktinomykose.....	L	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
33. Tuberkulose i lunger..	L	2852	1286	1566	5	7	7	8	10	24	33	62	154	227
	B	1198	552	646	3	2	4	7	6	4	10	23	54	109
34. — tarmka- nal.....	L	109	51	58	-	-	3	3	1	2	5	6	6	7
	B	27	12	15	-	-	1	-	-	-	4	5	2	-
35. — urin- og kjønnsor- ganer...	L	50	29	21	-	-	-	-	-	-	1	-	2	3
	B	11	7	4	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
36. — ben og ledd....	L	73	41	32	1	-	1	-	-	1	3	1	3	3
	B	17	12	5	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
37. — lymfe- kjertler (skrofu- lose)....	L	27	14	13	2	-	2	4	1	1	3	2	1	-
	B	9	3	6	-	3	-	2	1	-	-	1	-	-
38. — hud (lu- pus)....	L	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
39. — hjerne- hinner..	L	455	248	207	28	11	60	61	36	35	29	37	32	23
	B	181	106	75	12	4	30	25	15	11	20	7	13	14
40. — andre or- ganer eller med uopgitt sete....	L	60	34	26	3	-	2	-	-	2	3	-	1	4
	B	25	7	18	-	-	-	1	1	-	3	-	1	-
41. Miliærtuberkulose.....	L	67	36	31	2	3	6	1	1	4	4	2	6	5
	B	38	24	14	1	-	1	2	1	2	-	2	5	2
42. Spedalskhet.....	L	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	8	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
43. Syfilis, medfødt.....	L	5	3	2	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	B	10	7	3	7	3	-	-	-	-	-	-	-	-
44. — , erhvervet etter fødselen.....	L	7	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
45. Andre infeksjonssyk- dommer.....	L	14	5	9	2	2	1	1	-	1	-	-	-	-
	B	4	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-

Tabell 5 (forts.). Opgave over dødsfall

Dødsårsaker.	Til- sam- men.	Derav		Alder og kjønn										
				0—11 mnd.		1—4 år.		5—9 år.		10—14 år.		15—19 år.		
		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
67. Kramper hos småbarn..	L	179	116	63	96	55	15	8	2	-	1	-	2	-
	B	64	37	27	31	22	6	4	-	1	-	-	-	-
68. Andre sykdommer i ner- vesystemet	L	37	21	16	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	B	16	6	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VI. Sykdommer i krets- løpsorganene.</i>														
69. Endo-, perikarditt	L	50	29	21	1	-	1	-	-	2	1	2	5	4
	B	38	17	21	-	-	1	1	1	1	1	2	3	3
70. Klappefeil	L	846	395	451	4	3	4	3	2	3	4	3	11	8
	B	459	174	285	1	1	-	-	1	3	6	2	2	8
71. Hjertemuskelsykdommer	L	260	133	127	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	B	189	82	107	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
72. Arteriosklerose	L	628	387	241	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	449	234	215	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
73. Aneurysma	L	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	11	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
74. Hjertelammelse	L	524	297	227	6	2	3	1	2	2	-	-	3	1
	B	244	125	119	1	2	-	1	1	-	1	-	1	1
75. Andre hjerte- og kar- sykdommer	L	77	33	44	-	1	-	-	2	1	-	1	1	-
	B	40	18	22	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
<i>VII. Sykdommer i ånde- drettsorganene.</i>														
76. Bronkitt, akutt	L	227	124	103	56	47	24	15	5	4	1	1	1	3
	B	64	32	32	10	7	3	2	-	-	-	-	-	-
77. — , kronisk, bron- kiektasi	L	254	104	150	1	3	-	-	-	-	-	1	1	-
	B	128	52	76	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-
78. Astma, emfysem	L	106	59	47	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	22	13	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
79. Lungebetendelse, katar- ralsk	L	444	220	224	69	53	38	43	8	2	4	3	2	-
	B	202	95	107	34	28	16	9	1	-	-	1	1	-
80. Lungegangræn	L	8	4	4	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	B	8	5	3	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-
81. Lungeemboli	L	22	11	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	B	22	9	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
82. Plevritt, serøs	L	37	18	19	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
	B	15	8	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
83. — , purulent	L	12	11	1	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-
	B	13	10	3	1	-	2	-	1	-	-	-	1	-
84. Andre sykdommer i ån- dedrettsorganene	L	25	17	8	4	2	2	1	-	-	1	-	1	-
	B	22	8	14	1	-	-	1	-	2	-	-	1	-
<i>VIII. Sykdommer i for- døiellesorganene.</i>														
85. Mave-tarmkatarr (kro- nisk)	L	66	31	35	11	10	1	1	1	1	-	-	1	-
	B	23	8	15	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-
86. Mave-, duodenalsår	L	138	91	47	1	-	-	-	-	-	-	1	3	1
	B	51	39	12	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

med kjent dødsårsak fordelt etter alder og kjønn.

(åge et sexe).											Ukjent alder.									
20-24 år.		25-29 år.		30-39 år.		40-49 år.		50-59 år.		60-69 år.		70-79 år.		80-89 år.		90-100 år.		Over 100 år.		
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.		K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	3	1	1	-	4	5	8	4	3	6	1	-	-	-	-	-	-
1	1	-	1	-	-	-	-	3	1	-	1	2	4	-	2	-	-	-	-	-
2	3	2	-	2	2	2	-	5	1	6	2	2	4	-	1	-	-	-	-	-
3	2	1	4	1	1	2	2	-	3	2	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-
9	15	10	7	18	12	36	49	43	57	76	106	124	132	50	49	4	4	-	-	-
5	8	8	8	9	12	28	28	30	32	41	68	84	91	9	22	-	2	-	-	-
2	-	2	1	-	1	7	8	22	11	28	21	48	61	23	24	-	-	-	-	-
-	-	1	-	2	-	5	5	18	18	24	26	22	32	9	25	1	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	7	4	60	29	193	115	114	80	12	13	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	6	6	43	23	99	85	79	92	6	9	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	4	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	6	3	4	11	11	23	23	45	21	75	53	85	76	32	22	4	3	-	1	-
1	2	2	7	9	13	12	22	10	25	19	25	19	38	42	12	19	-	2	1	-
-	1	1	1	-	1	2	2	7	2	8	16	9	13	3	5	-	-	-	-	-
-	1	1	1	-	1	2	-	5	2	2	5	7	4	1	6	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	2	1	-	5	1	6	5	16	7	8	16	-	2	-	-	-
1	1	-	-	1	-	1	1	1	1	4	2	6	12	5	4	1	2	-	-	-
-	-	1	-	-	1	1	4	7	5	25	39	38	66	27	25	3	5	-	-	-
-	-	-	1	1	-	4	6	6	7	15	27	15	27	25	22	-	1	-	-	-
1	-	-	-	-	1	2	1	11	4	22	10	14	22	6	9	2	-	-	-	1
-	-	-	-	1	-	2	-	2	1	1	2	6	5	1	1	-	-	-	-	-
1	1	-	-	1	2	5	6	7	5	16	24	37	46	27	33	5	6	-	-	-
-	1	-	1	-	1	3	3	4	4	14	16	12	20	10	21	-	2	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	1	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	2	1	2	1	2	2	1	1	2	3	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-
1	-	-	-	3	3	1	2	1	4	3	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-
1	2	3	1	1	1	1	3	3	1	4	4	4	4	1	1	-	-	-	-	-
2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	2	3	2	-	3	-	-	-	-	-
3	1	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	2	-	1	-	-	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	2	3	2	2	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	2	1	-	-	1	1	-	2	3	1	-	2	-	-	-	-	-
-	-	4	-	1	-	2	-	-	-	-	3	2	2	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	2	1	-	-	1	1	-	2	3	3	-	2	-	-	-	-	-
-	1	-	-	1	1	-	3	5	-	4	5	5	8	2	4	-	1	-	-	-
-	-	-	-	1	3	-	2	-	2	1	3	1	5	1	-	-	-	-	-	-
2	-	3	2	15	6	12	8	22	11	18	9	11	5	4	4	-	-	-	-	-
1	-	1	2	5	1	11	1	9	3	5	3	3	2	3	-	-	-	-	-	-

med kjent dødsårsak fordelt efter alder og kjønn.

(âge et sexe).											Ukjent alder.								
20—24 år.		25—29 år.		30—39 år.		40—49 år.		50—59 år.		60—69 år.		70—79 år.		80—89 år.		90—100 år.		Over 100 år.	
M. K.	M. K.	M. K.	M. K.	M. K.	M. K.	M. K.	M. K.	M. K.	M. K.	M. K.		M. K.	M. K.	M. K.	M. K.	M. K.	M. K.	M. K.	M. K.
9	6	3	5	9	1	2	5	4	-	6	2	3	5	1	-	-	-	-	-
1	1	1	-	5	2	2	2	2	3	3	3	-	-	-	1	-	-	-	-
3	12	2	6	12	10	7	8	4	6	6	8	5	3	4	-	-	-	-	-
1	2	-	2	3	6	1	2	4	5	5	3	1	5	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	4	-	3	3	1	6	8	8	5	6	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	1	3	-	4	2	6	3	1	-	-	-	-
1	1	4	2	7	3	3	3	11	8	17	12	24	24	5	11	1	1	-	-
-	1	-	-	-	1	1	2	3	2	8	6	4	4	2	5	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	6	5	5	5	4	9	7	9	1	4	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	1	3	1	7	1	3	4	6	-	6	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	1	2	3	1	4	1	5	5	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	9	1	6	1	-	1	-	-	-	-	-	-
2	-	6	-	1	-	-	-	4	4	5	6	6	8	-	3	-	-	-	-
2	-	2	1	-	3	4	5	5	4	7	4	3	6	1	3	-	-	-	-
3	4	1	4	2	3	3	2	4	2	2	6	2	1	-	-	-	-	-	-
-	1	-	1	1	-	1	-	1	3	2	2	1	-	1	-	-	-	-	-
8	5	7	2	14	19	20	30	43	29	49	55	53	58	17	19	2	-	-	-
1	2	4	3	10	16	19	16	27	17	39	32	24	12	6	10	-	-	-	-
-	-	3	-	2	1	1	-	2	2	21	2	37	5	21	3	1	-	-	-
-	-	-	-	2	-	3	2	3	3	12	4	15	5	4	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	1	1	9	-	4	1	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	2	2	1	2	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	1	2	-	1	1	2	11	6	48	1	29	1	2	-	-	-
-	-	-	-	2	-	1	-	4	-	7	-	19	1	14	2	1	-	-	-
-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	2	-	3	1	2	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	1	-	-	3	6	5	11	6	10	8	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2	3	5	2	2	2	-	-
-	1	1	2	15	5	47	45	116	87	176	164	211	180	55	49	2	5	-	-
-	-	-	-	6	2	20	9	46	24	63	69	68	66	16	29	3	2	-	-
-	-	-	4	2	1	15	11	35	25	74	33	47	56	22	16	1	-	-	-
1	-	-	5	2	8	8	19	18	37	26	32	19	7	11	-	1	-	-	-
-	-	-	1	-	6	-	28	-	17	-	24	-	11	-	7	-	1	-	-
-	-	-	-	-	4	1	23	-	14	-	10	-	9	-	5	-	-	-	-
-	1	-	2	6	-	26	-	24	-	22	-	17	-	6	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	7	-	26	-	33	-	18	-	7	-	3	-	-	-	-
2	2	2	6	6	9	11	14	32	57	42	62	38	29	16	2	1	-	-	-
-	-	2	-	2	5	9	17	31	31	28	25	32	8	13	1	-	-	-	-
2	1	-	1	2	-	1	2	2	4	7	4	2	3	3	1	-	-	-	-
2	-	-	1	-	-	1	2	3	1	5	3	3	4	-	-	-	-	-	-

Tabell 5 (forts.). Oppgave over dødsfall

Dødsårsaker.	Til- sam- men.	Derav		Alder og kjønn											
				0—11 mnd.		1—4 år.		5—9 år.		10—14 år.		15—19 år.			
				M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.		
126. Andre sykdommer (med spesiell angivelse).....	L B	10 26	5 11	5 15	2 -	1 -	- 1	3 1	- 2	- 1	- -	- -	- -	- -	- -
Samtlige dødsfall av sykdommer.....	L B	19580 8437	9735 3858	9845 4579	921 344	689 286	340 142	285 125	145 62	140 54	165 63	186 64	327 114	363 167	- -
<i>XIV. Unaturlig død.</i>															
127. Selvmord.....	L B	107 41	82 35	25 6	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	6 -	1 -
128. Drap og mord.....	L B	6 4	2 3	4 1	- 1	- -	2 -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -
129. Ulykkestilfelle:															
a. Akutt alkoholforgiftning.....	L B	7 8	5 8	2 -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 -	- -
b. Andre akutte forgiftninger.....	L B	17 5	9 2	8 3	- -	- -	3 -	2 -	1 -	- -	- -	- -	- -	- -	2 -
c. Drukning.....	L B	423 94	372 82	51 12	1 2	- -	37 10	14 1	27 19	5 2	31 3	5 1	48 7	8 2	- -
d. Forfrysning.....	L B	7 3	7 3	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 1	- -	1 -	- -	- -
e. Forbrenning.....	L B	53 20	30 10	23 10	2 1	1 -	24 5	11 5	- 3	3 -	- -	- 1	- -	- -	- -
f. Elektrisk strøm og lynnedslag.....	L B	10 1	7 1	3 -	- -	- -	- -	1 -	- -	- -	- -	- -	- -	1 -	- -
g. Vådeskudd.....	L B	26 3	24 3	2 -	- -	- -	1 -	- -	- -	1 -	6 -	- -	6 1	- -	- -
h. Andre ulykkestilfelle (med spesiell angivelse)	L B	220 126	179 92	41 34	5 1	3 -	9 1	7 1	5 6	- 5	8 3	2 1	13 9	4 1	- -
Dødsf. ved unaturlig død	L B	876 305	717 239	159 66	8 5	6 -	74 16	35 7	33 28	9 7	46 7	7 3	76 17	15 3	- -
Dødsf. m. ukjent årsak....	L B	¹ 723 97	369 62	348 35	110 13	93 11	33 -	27 1	15 -	6 -	5 1	1 -	7 -	3 2	- -
I alt	L B	21179 8839	10821 4159	10352 4680	1039 362	788 297	447 158	347 135	193 90	155 61	216 71	194 67	410 131	381 172	- -

A n m. Av følgende sykdommer er der ikke meldt noget dødsfall i 1925: Eksantema-pest (nr. 30) og akromegali (nr. 125).

¹ Inkl. 6 med uopgitt alder og kjønn.

med kjent dødsårsak fordelt etter alder og kjønn.

(åge et sexe).																				Ukjent alder.	
20—24 år.		25—29 år.		30—39 år.		40—49 år.		50—59 år.		60—69 år.		70—79 år.		80—89 år.		90—100 år.		Over 100 år.			
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.		
-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
1	-	-	-	1	1	2	2	3	2	1	7	1	1	-	-	-	-	-	-	-	
487	494	384	401	515	549	485	595	764	682	1269	1240	2000	1997	1572	1741	357	476	2	5	2	2
168	194	167	203	230	255	300	334	426	442	635	651	750	940	402	728	53	136	1	-	1	-
5	2	5	1	14	2	17	8	14	3	14	4	5	4	2	-	-	-	-	-	-	-
5	-	2	2	4	2	10	1	5	-	8	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	1	-	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	5	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	1	-	1	1	-	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
73	4	34	-	50	3	24	1	18	1	18	6	6	4	2	-	1	-	-	-	-	2
8	1	7	-	9	2	8	-	4	1	3	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1	-	2	-	-	1	-	1	-	3	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-
-	-	3	-	2	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	2	-	3	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	-	22	-	19	3	21	1	22	5	21	6	11	6	5	4	-	-	-	-	-	-
7	-	6	-	14	1	11	2	13	2	8	3	8	9	3	9	1	-	1	-	-	-
100	8	69	3	91	11	66	12	62	15	55	17	24	14	10	7	1	-	-	-	-	2
21	2	15	4	29	5	37	4	24	4	21	5	10	11	7	10	1	1	1	-	-	-
8	6	7	3	7	9	11	13	20	16	23	43	69	64	46	49	7	14	-	-	1	1
1	2	1	-	8	1	10	5	8	2	8	4	8	3	3	4	1	-	-	-	-	-
595	508	460	407	613	569	562	620	846	713	1347	1300	2093	2075	1628	1797	365	490	2	5	5	3
190	198	183	207	267	261	347	343	458	448	664	660	768	954	412	742	55	137	2	-	1	-

tisk tyfus (nr. 8), barnekopper (nr. 12), miltbrand (nr. 27), asiatick kolera (nr. 28),

Tabell 6. Tilfelle av epidemiske sykdommer meldt av
Cas des maladies épidémiques déclarés par

Fylker. Préfectures.		Eksante- matisk tyfus.	Tyfoidefeber (paratyfus).	Cerebro- spinal- meningitt.	Akutt poliomyelitt.	Skarlagens- feber.	Meslinger.	Difteri (croup).	Dysenteri.	Barsefeber.	Septiko- pyæmi.
L = {Landdistrikter. Districts ruraux.	B = {Byer. Villes.										
Riket. Royaume		14	781	41	642	1410	10373	1212	616	195	269
Bygder. Districts ruraux		12	365	28	557	863	6590	674	290	159	144
Byer. Villes		2	416	13	85	547	3783	538	326	36	125
Bygder og byer fylkesvis:											
Østfold	{L	-	9	2	4	8	914	24	6	6	19
	{B	-	4	-	-	4	305	13	-	-	6
Akershus	{L	-	16	2	5	155	254	78	-	8	13
	{B	-	-	-	-	3	-	2	-	-	-
Oslo	B	1	38	5	-	189	103	96	4	-	32
Hedmark	{L	-	6	1	6	49	77	49	-	16	7
	{B	-	1	-	-	4	47	2	-	-	-
Opland	{L	-	3	1	15	22	141	16	43	7	7
	{B	-	-	-	-	2	9	-	1	1	-
Buskerud	{L	-	11	1	2	25	42	2	-	8	6
	{B	-	1	1	-	28	3	2	-	2	3
Vestfold	{L	-	6	-	5	49	6	19	-	7	8
	{B	-	2	-	1	17	5	14	-	1	4
Telemark	{L	-	2	-	7	36	3	11	-	2	1
	{B	-	-	1	-	27	3	8	2	5	9
Aust-Agder	{L	-	-	-	1	10	265	3	-	7	8
	{B	-	2	-	1	12	22	1	-	1	2
Vest-Agder	{L	-	6	-	4	22	849	11	4	2	3
	{B	-	9	-	-	45	738	6	-	-	41
Rogaland	{L	-	14	1	17	17	724	33	32	4	2
	{B	-	16	-	28	68	432	50	10	2	5
Hordaland	L	-	125	5	67	33	171	41	176	12	6
Bergen	B	-	79	1	13	7	32	222	305	4	8
Sogn og Fjordane	{L	-	11	5	52	28	124	29	23	6	10
	{B	-	9	-	2	-	-	2	1	-	-
Møre	{L	-	23	6	23	78	915	16	-	18	9
	{B	-	24	2	6	54	599	63	3	6	3
Sør-Trøndelag	{L	-	95	3	60	51	655	22	-	12	6
	{B	1	210	1	6	5	1271	6	-	5	2
Nord-Trøndelag	{L	-	12	-	70	28	76	30	1	8	14
	{B	-	2	-	3	9	1	3	-	-	2
Nordland	{L	1	9	1	200	128	1038	122	-	19	18
	{B	-	5	2	25	27	141	14	-	4	2
Troms	{L	11	6	-	18	60	153	97	-	10	5
	{B	-	4	-	-	14	68	22	-	1	4
Finnmark	{L	-	11	-	1	64	183	71	5	7	2
	{B	-	10	-	-	32	9	12	-	4	2

¹⁾ 1 tilf. av kopper i Narvik.

lægene i 1925 i rikets bygder og byer, fylkesvis fordelt.
les médecins, répartis par préfecture en 1925.

	Pemfigus hos nyfødte.	Rosen.	Røde hunde.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte katarrer i åndretts- organene.	Influenta.	Lunge- betendelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutt diarré (kolerine).	Skjorbuk.
59	1885	663	4790	1373	12066	142316	26029	7021	6335	3150	27	31242	14	
38	1001	365	2474	901	7377	81568	16558	4890	4268	1961	7	18275	12	
21	884	298	2316	472	4689	60748	9471	2131	2067	1189	20	12967	2	
1	85	10	261	8	93	6998	686	412	272	215	.	1227	2	
2	49	2	245	3	140	3938	444	229	122	98	1	862	1	
1	141	59	445	33	1241	11868	3151	567	353	296	.	2255	1	
3	3	4	11	.	.	400	109	25	8	6	.	56	.	
.	216	45	286	32	570	13123	1901	381	242	257	9	2147	.	
3	86	15	298	61	1345	9129	2161	566	309	145	.	3643	1	
1	5	1	33	2	77	490	146	10	10	10	.	309	.	
3	55	14	291	28	340	5806	1800	263	184	136	.	2863	.	
.	9	7	40	2	12	1701	534	25	26	5	.	588	.	
1	77	8	161	20	493	9520	1339	537	297	176	1	1650	.	
2	54	5	212	5	53	5942	1317	120	99	74	.	1364	.	
3	42	13	101	6	434	3066	519	210	109	51	.	650	.	
.	41	11	131	10	335	3407	716	126	85	44	.	689	.	
.	36	118	84	1	570	4412	996	171	183	83	.	759	6	
.	60	97	208	10	625	3918	792	101	140	67	.	844	.	
4	32	5	48	5	338	1842	494	118	57	39	.	266	.	
.	30	2	77	7	182	1179	257	31	34	16	.	214	.	
1	21	2	22	49	527	1564	309	125	76	21	1	254	.	
2	23	14	34	18	613	2351	221	60	90	33	1	474	.	
1	33	19	71	15	577	1810	283	282	165	43	1	437	.	
.	122	11	248	23	907	5599	1103	328	333	111	6	1468	.	
2	58	28	102	4	336	4118	371	408	316	154	.	1352	.	
7	111	67	371	18	798	6889	438	254	320	260	1	2239	.	
7	44	3	71	31	211	2115	345	162	162	79	.	650	1	
.	1	1	.	.	5	171	23	3	2	2	.	25	.	
4	46	11	74	194	96	2385	883	254	436	111	.	469	.	
.	37	2	85	121	180	1549	597	186	125	57	.	359	.	
.	95	34	178	138	301	4214	608	227	312	95	2	541	.	
1	73	15	164	153	91	5409	39	140	205	75	1	825	.	
.	42	3	73	151	93	3927	400	146	253	90	.	542	1	
2	4	.	16	13	.	635	101	14	29	11	.	89	.	
1	79	12	105	78	158	5622	1270	251	496	128	1	468	.	
2	16	1	72	17	43	2170	576	73	110	30	.	276	1	
1	22	5	24	2	65	1866	168	104	203	79	1	62	.	
2	23	12	48	5	23	1514	90	14	67	27	.	66	.	
5	7	6	65	77	159	1306	775	87	85	20	.	187	.	
.	7	1	35	33	35	363	67	11	20	6	1	73	.	

Tabell 7. Tilfelle av epidemiske sykdommer meldt av lægene i bygdene etter måned i 1925.
Cas des maladies épidémiques déclarés dans les districts ruraux par mois en 1925.

Sykdom.	I alt.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	Desember.
Eksantematisk tyfus	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Tyfoidfieber	336	23	17	16	23	11	45	27	64	58	28	10	14
Cerebrospinalmeningitt	28	4	3	2	1	-	1	3	3	4	1	3	3
Akutt poliomyelitt	548	6	1	4	1	7	12	37	167	168	81	48	16
Skarlagensfeber	862	69	92	65	65	71	77	53	67	71	108	56	68
Meslinger	6 590	1 063	897	891	991	797	640	443	206	133	198	238	103
Difteri (croup)	668	84	63	46	55	61	52	44	49	59	42	54	59
Dysenteri	289	-	-	-	5	-	2	7	67	56	37	58	57
Barsel feber	159	18	11	23	21	10	13	5	10	14	15	9	10
Pyæmi, septhæmi	138	7	15	12	10	6	7	13	12	7	17	14	18
Pemfigus hos nyfødte	38	1	3	4	3	3	6	3	4	1	1	2	7
Rosen	1 001	82	70	73	89	82	80	78	69	96	92	107	83
Røde hunde	365	30	26	36	13	16	17	16	14	6	30	44	117
Variceller	2 474	313	335	228	217	200	169	166	79	88	132	291	256
Kusma	901	208	178	126	78	63	36	64	20	41	28	24	35
Kikhoste	7 377	763	707	661	485	545	651	568	549	493	564	665	726
Akutte katarrer i åndedrettsorganene.	81 562	10 379	9 849	9 449	7 579	7 238	6 090	4 531	3 727	4 583	5 754	5 955	6 428
Influenza	16 558	2 422	2 939	2 537	1 606	1 395	865	511	472	702	804	1 035	1 270
Lungebetendelse	4 890	584	575	623	569	580	413	241	155	172	279	320	379
Plevritt	4 268	424	410	401	440	405	375	351	304	271	272	294	321
Giktfeber	1 961	177	171	174	191	165	179	138	115	115	160	166	210
Malaria	7	1	-	-	2	-	1	-	-	2	-	1	-
Akutt diarré (kolerine)	18 275	1 066	987	1020	1 099	1 183	1 478	2 724	3 195	2 121	1 474	1 053	875
Skjørbuk	12	1	-	1	1	2	-	-	6	1	-	-	-
Tilsammen	149 310	17 725	17 349	16 392	13 544	12 840	11 209	10 023	9 354	9 262	10 117	10 440	11 055

Tabell 8. Tilfelle av epidemiske sykdommer meldt av lægene i byene etter måned i 1925.
Cas des maladies épidémiques déclarés dans les villes par mois en 1925.

Sykdom.	I alt.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	Desember.
Eksantematisk tyfus	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Tyfoidfeber	407	15	7	36	11	34	165	26	32	42	22	10	7
Cerebrospinalmeningitt	13	-	-	2	4	1	1	2	1	1	-	-	1
Akutt poliomyelitt	85	-	-	2	-	-	15	16	24	19	7	2	-
Encephalitis lethargica	14	2	4	3	-	1	-	1	1	2	-	-	-
Kopper	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	539	63	44	49	60	28	33	16	28	42	67	63	46
Meslinger	3 741	581	774	708	505	379	208	122	29	26	131	164	114
Difteri (croup)	533	69	41	28	33	30	34	39	57	31	50	75	46
Dysenteri	326	13	4	4	-	4	2	42	194	36	5	6	16
Barsel-feber	34	2	5	5	2	4	1	-	-	5	4	2	4
Pyæmi, septhæmi	110	9	8	7	11	4	8	4	6	18	16	8	11
Pemfigus hos nyfødte	21	3	2	1	-	1	1	1	1	4	4	3	-
Rosen	812	69	44	46	75	74	48	43	50	64	118	90	91
Røde hunde	273	22	25	18	26	10	19	8	11	18	16	55	45
Variceller	2 193	171	187	189	199	203	155	83	76	87	183	341	319
Kusma	461	115	96	73	48	28	19	9	12	13	14	8	26
Kikhoste	4 468	370	426	378	431	516	509	285	277	336	303	332	305
Akutte katarrar i åndedretsorganene.	53 155	6 640	5 905	5 397	4 618	4 230	3 535	2 256	2 363	3 413	4 436	4 952	5 410
Katarralsk og follikulær angina	12 134	1 103	1 195	1 101	918	1 016	825	518	684	945	1 322	1 322	1 185
Influenza	8 550	1 556	1 621	1 167	773	633	283	154	272	313	466	585	727
Lungebetendelse	1 949	214	208	225	216	255	138	73	55	81	139	138	207
Plevritt	1 907	190	199	194	190	187	142	124	116	137	134	139	155
Giktfeber	1 071	98	91	97	104	112	72	47	61	83	89	110	107
Malaria	20	3	1	1	2	2	1	-	1	3	4	1	1
Akutt diarré (kolerine)	11 949	790	712	629	616	736	867	1 515	2 309	1 539	911	718	607
Skjorbuk	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	104 770	12 099	11 599	10 360	8 842	8 489	7 081	5 384	6 660	7 258	8 442	9 125	9 431
Veneriske sår	194	18	15	16	12	25	15	22	12	16	14	17	12
Nye tilfelle av chanker og syfilis	803	69	88	81	68	54	59	43	65	75	79	82	40
Gonorré og uretritt	3 590	257	305	263	247	243	338	296	339	350	369	355	228

Tabell 9. Dødsfall av tuberkulose i de
 Mortalité de tuberculose

Fylker. Préfectures. L = Landdistrikter. Byer. Villes.	Alder												
	0—1		1—5		5—10		10—15		15—20		20—25		
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
Riket. Royaume	57	30	117	114	74	86	118	152	288	404	467	490	
Bygder. Districts ruraux	41	21	81	77	49	69	81	110	205	272	348	353	
Byer. Villes	16	9	36	37	25	17	37	42	83	132	119	137	
Fylker:													
Østfold	{L	1	1	5	3	-	1	5	9	8	12	10	20
	{B	-	-	2	1	1	1	1	3	5	12	7	10
Akershus	{L	3	1	6	5	3	2	5	2	8	18	24	31
	{B	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	3
Oslo	B	4	-	10	12	5	4	7	6	22	29	34	34
Hedmark	{L	1	3	6	5	-	6	4	4	10	19	18	22
	{B	-	-	3	-	-	-	1	-	-	1	1	-
Opland	{L	1	1	4	4	-	3	1	5	7	7	16	17
	{B	-	-	2	1	-	-	1	-	1	1	1	3
Buskerud	{L	1	1	2	3	3	4	1	2	6	11	12	16
	{B	-	-	1	-	2	1	2	5	5	10	5	4
Vestfold	{L	1	-	4	2	3	3	-	1	5	7	12	10
	{B	-	-	1	2	-	-	2	-	1	5	10	7
Telemark	{L	1	-	1	4	1	4	1	3	11	8	10	18
	{B	1	-	-	2	2	1	6	1	1	8	4	7
Aust-Agder	{L	-	2	1	1	6	2	1	2	6	4	11	3
	{B	2	1	-	-	-	1	-	1	3	2	4	4
Vest-Agder	{L	-	2	1	1	-	1	3	7	3	11	8	13
	{B	-	-	-	1	2	-	-	1	5	2	4	1
Rogaland	{L	2	1	2	7	-	5	7	6	18	14	22	16
	{B	1	3	2	7	2	3	3	4	3	13	10	12
Hordaland	L	2	2	8	11	11	6	7	8	13	21	30	25
Bergen	B	1	3	6	5	3	2	5	6	10	14	14	22
Sogn og Fjordane	{L	3	-	5	-	1	2	4	4	12	16	24	13
	{B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Møre	{L	-	1	4	9	2	4	5	12	26	21	35	32
	{B	2	1	1	2	1	2	2	3	7	4	6	7
Sør-Trøndelag	{L	5	1	11	7	4	3	8	13	27	21	26	35
	{B	3	-	2	2	7	2	2	5	11	13	7	15
Nord-Trøndelag	{L	3	-	5	-	1	3	7	5	11	20	15	24
	{B	1	-	1	1	-	-	-	1	1	3	2	4
Nordland	{L	9	2	8	7	4	10	7	13	22	37	48	33
	{B	1	-	-	-	-	-	1	3	6	5	8	1
Troms	{L	1	2	3	3	4	5	5	6	11	12	20	16
	{B	-	-	-	1	-	-	-	1	1	4	2	-
Finnmark	{L	7	1	5	5	6	5	10	8	1	13	7	9
	{B	-	-	5	-	-	-	4	2	-	5	-	2

forskjellige aldersgrupper fylkesvis fordelt.
par åge et préfecture.

og kjønn (åge et sexe).												Tuberkulose i alt. Tuberculose, total.		Herav lunge- tuberkulose. Dont tub. pulmon.	
25—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70 og derover.		M.	K.	M.	K.
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.				
371	418	388	415	220	248	145	160	129	125	90	96	2464	2738	1838	2212
256	279	280	305	137	170	101	120	91	97	70	82	1740	1955	1286	1566
115	139	108	110	83	78	44	40	38	28	20	14	724	783	552	646
5	8	12	18	8	8	4	5	9	8	2	1	69	94	52	78
1	6	8	1	2	2	3	1	2	1	1	-	33	38	25	31
15	26	20	32	9	6	10	5	4	9	4	4	111	141	85	116
-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	6	1	4
34	39	33	39	28	21	21	13	10	15	5	9	213	221	166	182
20	23	24	25	9	9	6	12	10	6	4	8	112	142	86	116
1	2	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	8	4	5	4
7	14	17	10	7	12	3	9	6	6	2	4	71	92	49	66
6	2	-	1	1	1	1	1	2	1	1	-	16	10	9	8
16	13	12	2	4	6	2	7	3	5	7	3	69	73	55	57
3	3	3	3	1	1	-	3	-	-	-	-	22	30	17	23
10	-	9	15	3	9	3	1	5	3	3	2	58	53	41	46
8	9	7	3	3	2	2	-	3	1	1	-	38	29	32	25
14	10	13	14	7	7	5	8	3	3	1	5	68	84	52	69
2	6	6	3	8	5	1	2	1	2	-	-	32	37	23	30
5	7	10	9	1	10	2	4	6	2	3	1	52	47	38	39
4	5	3	-	1	5	-	2	1	-	1	-	19	21	13	18
6	16	9	13	5	3	5	4	3	5	5	6	48	82	40	72
3	3	2	5	4	2	2	-	2	2	4	-	28	17	21	12
14	16	12	18	8	12	5	4	4	2	3	1	97	102	74	76
8	14	8	10	8	11	2	4	3	1	1	-	51	82	36	66
26	23	31	19	5	15	6	11	7	6	2	9	148	156	102	117
22	22	17	14	18	9	2	7	4	1	3	1	105	106	84	87
11	12	7	16	8	6	8	7	3	3	4	4	90	83	66	69
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	2	1	2
18	19	16	25	12	13	6	10	6	7	3	6	133	159	96	114
4	6	4	4	4	-	2	-	-	-	-	-	33	29	25	17
23	20	14	20	8	14	6	12	8	14	10	6	150	166	109	137
12	10	9	16	4	7	4	4	5	3	1	2	67	79	53	71
17	15	13	11	5	9	3	5	3	4	1	3	84	99	62	83
2	2	3	1	-	2	1	-	1	-	-	-	12	14	8	12
37	34	43	33	17	16	12	7	4	6	6	9	217	207	168	174
2	3	2	4	1	2	-	1	3	-	-	2	24	21	20	20
8	15	11	15	13	10	10	7	4	5	5	7	95	103	71	85
2	3	1	4	-	5	1	1	-	-	2	-	9	19	9	18
4	8	7	10	8	5	5	2	3	3	5	3	68	72	40	52
1	3	1	2	-	3	-	-	-	1	-	-	11	18	4	16

Tabell 10. Meldte tilfelle av tuberkuløse sykdommer i 1925 ifølge de innsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder.

Cas des maladies tuberculeuses d'après les registres de commissions de santé.

Lægedistrikter.	I alt.			Derav:		Utgått.		Antall tilfelle hvor imidlertid på sykehus har funnet sted i henhold til lovens § 6.
	Sum.	M.	K.	Lunge-tub.	Tub. i andre organer.	I alt.	Derav døde.	
Riket	7827	3522	4305	7487	340	6848	4172	1790
Byer	2289	1058	1231	2271	18	2107	1200	622
Bygder	5538	2464	3074	5216	322	4741	2972	1168
Fylker:								
Østfold	317	136	181	304	13	288	173	66
Fredrikshald stadsl.distr.	29	10	19	29	-	25	7	8
Sarpsborg — « —	38	15	23	38	-	14	14	8
Fredrikstad stadsfysikat	21	11	10	21	-	47	17	12
Moss stadslægedistrikt..	10	7	3	10	-	7	6	2
Spydeberg	10	3	7	8	2	28	3	-
Skiptvet	4	1	3	4	-	-	-	-
Rakkestad	7	4	3	6	1	4	4	-
Eidsberg	20	6	14	18	2	16	14	1
Aremark	6	4	2	5	1	7	3	3
Rødenes og Øymark....	8	2	6	7	1	5	5	-
Idd	26	13	13	25	1	29	21	4
Skjeberg	29	13	16	28	1	9	9	4
Hvaler	10	5	5	10	-	11	8	2
Borge	13	7	6	12	1	14	10	7
Tune	21	9	12	19	2	11	11	3
Glemmen	27	11	16	26	1	28	21	7
Råde	14	7	7	14	-	10	10	4
Rygge	12	3	9	12	-	14	5	-
Våler	4	2	2	4	-	2	2	1
Hobøl	8	3	5	8	-	7	3	-
Akershus	532	236	296	523	9	542	226	140
Kråkstad	9	3	6	9	-	6	2	2
Frogn	16	8	8	15	1	11	10	3
Nesodden	8	4	4	8	-	8	2	3
Oppegård	15	7	8	15	-	15	8	1
Aker	220	92	128	220	-	315	98	64
Bærum	49	23	26	48	1	31	18	29
Asker	26	12	14	26	-	10	2	5
Aurskog	5	2	3	3	2	3	3	1
Høland	26	14	12	22	4	13	12	2
Enebakk	10	4	6	10	-	5	3	2
Fet	6	3	3	6	-	6	4	1
Serum	7	3	4	6	1	4	3	2
Lillestrøm	65	33	32	65	-	42	17	10
Nittedal	7	2	5	7	-	4	3	2
Ullensaker	12	4	8	12	-	10	4	-
Nes	12	6	6	12	-	10	8	7
Eidsvoll	34	12	22	34	-	40	22	6
Nannestad	3	3	-	3	-	7	5	-
Hurdal	2	1	1	2	-	2	2	-
Oslo	773	376	397	770	3	837	416	191
Hedmark	303	135	168	281	22	359	205	151
Hamar stadslægedistrikt	8	3	5	8	-	11	9	3
Ringsaker	19	7	12	19	-	15	12	7

Tabell 10 (forts.). Meldte tilfelle av tuberkuløse sykdommer i 1925 ifølge de innsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder.

Lægedistrikter.	I alt.			Derav:		Utgått.		Antall tilfelle hvor innleggel. se på sykehus har funnet sted i henhold til lovens § 6.
	Sum.	M.	K.	Lunge- tub.	Tub. i andre organer.	I alt.	Derav døde.	
Nes	4	2	2	4	-	6	5	2
Vang	22	9	13	22	-	16	16	15
Løten	10	5	5	10	-	9	5	9
Romedal	9	2	7	9	-	9	3	7
Stange	24	15	9	23	1	23	13	11
Sør-Odal	9	6	3	9	-	8	5	2
Nord-Odal	9	3	6	7	2	10	6	4
Vinger	7	4	3	7	-	7	6	6
Eidskog	8	2	6	8	-	7	3	3
Brandval	13	9	4	13	-	7	7	7
Grue	16	6	10	15	1	13	13	4
Hof	13	3	10	13	-	13	4	6
Åsnes	20	10	10	18	2	18	15	8
Våler	9	2	7	7	2	10	5	5
Elverum	19	7	12	18	1	21	19	5
Trysil	13	5	8	11	2	82	11	17
Åmot	19	4	15	19	-	15	11	5
Stor-Elvdal	2	2	-	2	-	3	3	2
Rendal	4	3	1	4	-	9	4	2
Alvdal	7	3	4	6	1	8	7	1
Tynset	11	7	4	8	3	10	3	5
Tolga	20	11	9	14	6	16	12	12
Engerdal	3	2	1	3	-	2	1	2
Kvikne	5	3	2	4	1	11	7	1
Opland	212	102	110	197	15	204	143	57
Lillehammer stadsl.distr.	9	6	3	9	-	11	6	4
Gjøvik —«—	25	18	7	25	-	14	11	4
Lesja	9	3	6	7	2	10	6	4
Lom	9	6	3	4	5	9	8	1
Vågå	1	-	1	1	-	7	5	1
Sel og Heidal	12	2	10	11	1	9	4	3
Nordre Fron	3	3	-	3	-	6	5	-
Søndre Fron	4	2	2	4	-	5	5	1
Ringebu	4	2	2	4	-	9	3	1
Øyer	1	-	1	1	-	1	1	1
Gausdal	2	1	1	2	-	4	2	1
Fåberg	11	5	6	11	-	11	8	6
Biri	3	2	1	1	2	5	4	-
Snertingdal	4	2	2	2	2	7	4	1
Vardal	17	9	8	16	1	7	3	3
Ø. Toten	9	2	7	9	-	8	6	4
V. Toten	20	10	10	19	1	12	10	4
Lunner	8	4	4	8	-	2	2	4
Jevnaker	8	6	2	8	-	5	4	2
Brandbu	7	2	5	7	-	8	8	3
Gran	7	3	4	7	-	5	3	3
Søndre Land	5	1	4	5	-	5	2	2
Nordre Land	1	-	1	1	-	2	2	-
Torpa	2	1	1	1	1	2	2	1
Sør-Aurdal	7	5	2	7	-	10	7	1
Nord-Aurdal	8	2	6	8	-	11	8	-
Etnedal	4	2	2	4	-	3	3	-
Nordre Valdres	9	2	7	9	-	12	9	-
Østre Slidre	3	1	2	3	-	4	2	2

Tabell 10 (forts.). Meldte tilfelle av tuberkuløse sykdommer i 1925 ifølge de innsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder.

Lægedistrikter.	I alt.			Derav:		Utgått.		Antall tilfelle hvor innleggel- se på sykehus har funnet sted i henhold til lovens § 6.
	Sum.	M.	K.	Lunge- tub.	Tub. i andre organer.	I alt.	Derav døde.	
Buskerud.....	337	151	186	327	10	190	165	91
Drammen stadsfysikat..	45	20	25	45	-	37	34	17
Kongsberg stadsl.district	15	7	8	14	1	11	9	6
Norderhov.....	30	13	17	30	-	15	13	10
Ådal.....	10	2	8	9	1	8	6	4
Nes.....	5	1	4	5	-	7	7	4
Gol.....	9	5	4	9	-	9	5	3
Ål.....	13	7	6	10	3	12	10	1
Sigdal.....	26	11	15	25	1	8	8	4
Krødsherad.....	3	1	2	3	-	1	1	1
Modum.....	34	12	22	34	-	26	25	7
Øvre Eiker.....	33	19	14	32	1	15	12	6
Nedre Eiker.....	16	8	8	16	-	9	7	11
Drammen.....	48	26	22	48	-	9	8	10
Sandsvær.....	20	7	13	20	-	7	7	5
Rollag.....	3	-	3	2	1	2	2	-
Nore og Opdal.....	27	12	15	25	2	14	11	2
Vestfold.....	256	117	139	252	4	236	133	65
Horten stadsl.district	13	6	7	13	-	33	9	7
Tonsberg —←—	17	7	10	17	-	36	11	11
Sandefjord —←—	14	10	4	14	-	5	5	-
Larvik —←—	25	13	12	25	-	19	17	4
Holmestrand —←—	4	1	3	4	-	5	3	1
Svelvik.....	11	5	6	11	-	8	6	2
Skoger.....	17	8	9	17	-	14	13	4
Hof.....	19	6	13	19	-	4	4	5
Ramnes.....	10	5	5	10	-	4	4	4
Borre.....	8	5	3	8	-	10	4	4
Andebu.....	-	-	-	-	-	-	-	-
Stokke.....	7	3	4	6	1	10	9	1
Sem.....	26	13	13	25	1	21	17	9
Netterøy.....	19	11	8	19	-	9	5	8
Sandeherad.....	37	10	27	36	1	28	16	-
Brunlanes.....	20	9	11	19	1	24	7	5
Hedrum.....	9	5	4	9	-	6	3	-
Telemark.....	244	106	138	237	7	300	184	90
Notodden stadsl.district	6	3	3	6	-	19	10	6
Kragerø —←—	6	2	4	6	-	8	6	1
Langesund —←—	3	1	2	3	-	6	3	3
Skien stadsfysikat.....	24	11	13	24	-	31	17	15
Porsgrund stadslægedistr.	15	1	14	15	-	22	13	2
Drangedal.....	8	5	3	8	-	10	7	2
Skåtøy.....	24	13	11	24	-	39	11	16
Bamble.....	2	1	1	2	-	5	3	-
Eidanger.....	11	6	5	11	-	13	9	2
Gjerpen og Siljan.....	15	6	9	13	2	15	5	6
Solum.....	29	12	17	29	-	18	17	9
Holla.....	28	13	15	25	3	29	15	4
Heddal.....	3	2	1	3	-	5	5	1
Tinn.....	17	6	11	17	-	29	16	19
Hjartdal.....	2	-	2	2	-	2	2	-
Seljord.....	15	5	10	14	1	7	5	-
Kviteseid.....	12	6	6	12	-	11	10	3
Nissedal.....	8	4	4	7	1	9	8	-
Fyresdal.....	6	2	4	6	-	5	5	-

Tabell 10 (forts.). Meldte tilfelle av tuberkuløse sykdommer i 1925 ifølge de innsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder.

Lægedistrikter.	I alt.			Derav:		Utgrått.		Antall tilfelle hvor innlegelse på sykehus har funnet sted i henhold til lovens § 6.
	Sum.	M.	K.	Lunge- tub.	Tub. i andre organer.	I alt.	Derav døde.	
Lårdal.....	7	5	2	7	-	12	12	1
Vinje.....	3	2	1	3	-	5	5	-
A u s t - A g d e r	202	94	108	201	1	153	107	23
Risor stadslægedistrikt..	-	-	-	-	-	5	5	-
Arendal —«—	39	19	20	39	-	26	22	8
Holt.....	14	8	6	13	1	14	7	-
Sønedeled.....	16	8	8	16	-	9	6	-
Dyvåg.....	8	2	6	8	-	4	4	-
Åmli.....	9	1	8	9	-	5	3	2
Froland.....	23	12	11	23	-	8	8	3
Tromøy.....	15	11	4	15	-	13	11	4
Vestre Nedenes.....	24	11	13	24	-	20	20	3
Lillesand.....	9	2	7	9	-	18	4	1
Vegusdal.....	6	2	4	6	-	3	2	1
Evje.....	12	7	5	12	-	9	3	1
Bygland.....	7	1	6	7	-	8	3	-
Valle.....	20	10	10	20	-	16	9	-
V e s t - A g d e r	266	120	146	254	12	234	149	55
Kristiansand stadsfysikat	53	29	24	52	1	65	33	14
Mandal stadslægedistrikt	15	7	8	15	-	7	4	-
Oddernes.....	14	8	6	13	1	22	11	1
Vennesla.....	22	12	10	21	1	9	9	6
Søgne.....	16	4	12	16	-	10	3	6
Halse.....	18	7	11	18	-	21	15	4
Laudal.....	14	5	9	13	1	6	6	3
Bjelland.....	22	6	16	20	2	8	8	-
Audnedal.....	19	10	9	19	-	26	21	8
Lista.....	11	4	7	11	-	17	10	5
Farsund.....	6	2	4	6	-	5	4	2
Lyngdal.....	11	6	5	9	2	10	6	4
Hægebostad.....	4	1	3	4	-	3	3	2
Kvinesdal.....	12	6	6	11	1	5	5	-
Flekkefjord.....	27	12	15	25	2	18	9	-
Sirdal.....	2	1	1	1	1	2	2	-
R o g a l a n d	553	242	311	544	9	340	251	60
Stavanger stadsfysikat..	190	86	104	187	3	101	81	22
Egersund stadslægedistr.	7	5	2	7	-	6	1	-
Haugesund stadsfysikat.	49	20	29	49	-	44	19	17
Sokndal.....	21	11	10	19	2	4	4	-
Lund.....	11	4	7	11	-	6	5	-
Eigersund.....	15	6	9	14	1	7	5	-
Time.....	18	8	10	18	-	14	14	-
Sandnes.....	39	15	24	39	-	27	19	4
Hetland.....	38	12	26	38	-	20	14	3
Høgsfjord.....	33	14	19	33	-	12	11	-
Finnøy.....	16	9	7	14	2	12	9	1
Nedstrand.....	7	2	5	6	1	10	9	2
Hjelmeland.....	15	9	6	15	-	16	14	2
Sand.....	25	14	11	25	-	15	9	4
Kopervik.....	29	12	17	29	-	17	16	2
Skudenes.....	4	1	3	4	-	4	3	-
Skåre.....	27	12	15	27	-	20	14	1
Skjold.....	9	2	7	9	-	5	4	2

Tabell 10 (forts.). Meldte tilfelle av tuberkuløse sykdommer i 1925 ifølge de innsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder.

Lægedistrikter.	I alt.			Derav:		Utgått.		Antall tilfelle hvor innlegelse på sykehus har funnet sted i henhold til lovens § 6.
	Sum.	M.	K.	Lunge- tub.	Tub. i andre organer.	I alt.	Derav døde.	
Hordaland	399	200	199	386	13	316	255	44
Jondal	8	6	2	8	-	4	3	1
Strandebarm	6	3	3	6	-	4	4	-
Kvinnherad	9	5	4	9	-	7	6	2
Skånevik	33	18	15	32	1	8	8	1
Ølen	4	4	-	4	-	4	4	-
Sveio	16	11	5	15	1	13	8	-
Finnås	12	6	6	10	2	16	11	-
Stord	5	3	2	5	-	2	2	1
Tysnes	20	4	16	19	1	17	8	-
Fusa	35	19	16	34	1	26	25	-
Fana	17	8	9	17	-	22	13	3
Os	3	2	1	3	-	5	2	-
Sund-Austevoll	11	9	2	11	-	6	6	2
Askey	35	16	19	35	-	25	25	-
Haus	26	11	15	25	1	18	18	1
Bruvik	12	5	7	12	-	5	4	5
Hosanger	14	9	5	14	-	12	12	1
Manger	18	8	10	18	-	29	11	2
Lindås	52	20	32	51	1	22	22	8
Røldal	3	-	3	2	1	4	1	-
Ullensvang	7	6	1	7	-	4	3	-
Odda	11	3	8	11	-	11	10	2
Ulvik	6	4	2	2	4	7	7	-
Kvam	7	3	4	7	-	3	1	3
Voss	29	17	12	29	-	42	41	12
Bergen	193	92	101	192	1	210	121	82
Sogn og Fjordane ..	234	112	122	214	20	199	134	30
Hafslo	17	9	8	14	3	15	13	-
Luster	9	2	7	9	-	11	3	-
Lærdal	8	4	4	8	-	6	1	3
Sogndal	4	1	3	4	-	6	2	-
Aurland	7	3	4	5	2	6	4	-
Leikanger	5	4	1	5	-	8	6	-
Balestrand	5	4	1	5	-	6	3	-
Vik	6	2	4	6	-	2	1	1
Kyrkjebo	11	3	8	11	-	9	7	3
Lavik	8	4	4	8	-	6	4	2
Gulen	11	6	5	11	-	10	6	3
Askvoll	8	3	5	8	-	8	7	1
Fjaler	13	6	7	12	1	5	5	1
Gaular	11	6	5	7	4	13	10	-
Førde	12	5	7	10	2	2	1	2
Gloppen	8	4	4	5	3	9	7	4
Naustdal	7	3	4	7	-	11	9	-
Kinn	12	6	6	11	1	8	4	2
Bremanger	13	5	8	11	2	10	3	-
Selje	22	8	14	21	1	20	15	1
Vågsey (Ytre Nordfjord)	8	7	1	7	1	8	8	6
Davik	10	5	5	10	-	4	4	-
Nordfjordeid	3	3	-	3	-	9	6	-
Innvik	16	9	7	16	-	7	5	1
Møre	609	281	328	571	38	428	281	84
Ålesund stadsfysikat..	44	26	18	44	-	30	25	16
Kristiansund	45	18	27	45	-	27	17	18

Tabell 10 (forts.). Meldte tilfelle av tuberkuløse sykdommer i 1925 ifølge de innsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder.

Lagedistrikter.	I alt.			Derav:		Utgått.		Antall tilfelle hvor innleggel- se på sykehus har funnet sted i henhold til lovens § 6.
	Sum.	M.	K.	Lunge- tub.	Tub. i andre organer.	I alt.	Derav døde.	
Vanylven	22	8	14	21	1	12	9	3
Sande	19	7	12	18	1	11	11	2
Herøy	15	5	10	14	1	20	14	2
Ulstein	19	11	8	12	7	12	1	2
Volda	14	7	7	14	-	13	8	3
Ørsta	18	12	6	15	3	20	10	3
Hjørundfjord	9	4	5	9	-	7	6	1
Stranda	21	8	13	21	-	8	8	-
Norddal	6	4	2	6	-	8	3	-
Ørskog	16	11	5	14	2	10	10	-
Skodje	21	4	17	21	-	5	2	-
Borgund	33	15	18	33	-	11	11	5
Haram	17	10	7	17	-	12	3	1
Vestnes	23	6	17	17	6	30	8	4
Eid	18	15	3	18	-	20	13	4
Grytten	16	2	14	15	1	15	8	-
Neset	9	1	8	8	1	4	4	-
Molde	16	8	8	16	-	15	10	2
Bud	36	16	20	36	-	18	15	-
Kvernes	59	25	34	55	4	27	23	3
Gjemnes	18	7	11	15	3	13	13	-
Tingvoll	9	3	6	9	-	9	6	3
Sunnadal	4	2	2	4	-	4	3	2
Surnadal	20	13	7	17	3	18	8	-
Stangvik	4	2	2	4	-	5	4	1
Rindal	12	8	4	9	3	5	5	-
Aure	11	4	7	11	-	9	5	1
Halsa	26	14	12	24	2	22	15	5
Edøy	9	5	4	9	-	8	3	3
Sør-Trøndelag	610	253	357	589	21	527	349	132
Trondhjems stadsfysikat	210	80	130	210	-	162	117	67
Bjørner	22	7	15	22	-	12	10	2
Åfjord	18	10	8	18	-	14	14	-
Bjugn	30	15	15	28	2	17	17	3
Rissa	20	4	16	18	2	19	10	3
Ørland	12	6	6	11	1	28	10	1
Frøya	48	19	29	44	4	35	22	4
Hitra	15	9	6	13	2	37	6	2
Hemne	8	3	5	8	-	2	2	1
Orkdal	37	18	19	36	1	32	27	16
Rennebu	15	9	6	15	-	16	6	3
Opdal	7	5	2	6	1	4	3	4
Reros	12	6	6	11	1	13	10	5
Singsås	14	8	6	12	2	12	7	2
Støren	24	10	14	24	-	29	26	2
Melhus	15	3	12	11	4	3	2	2
Børsa	7	4	3	6	1	7	7	1
Leinstrand	22	13	9	22	-	29	14	3
Strinda	54	18	36	54	-	50	33	10
Malvik	20	6	14	20	-	6	6	1
Selbu ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-
Nord-Trøndelag	282	127	155	260	22	243	171	49
Meråker	14	7	7	12	2	9	7	6
Stjørdal	22	10	12	20	2	18	13	2
Hegra	12	7	5	12	-	8	5	-

¹⁾ Ingen liste innkommet.

Tabell 10 (forts.). Meldte tilfelle av tuberkuløse sykdommer i 1925 ifølge de innsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder.

Lægedistrikter.	I alt.			Derav:		Utgått.		Antall tilfelle hvor innleggelse på sykehus har funnet sted i henhold til lovens § 6.
	Sum.	M.	K.	Lunge- tub.	Tub. i andre organer.	I alt.	Derav døde.	
Leksvik	10	4	6	10	-	5	3	1
Frosta	13	6	7	13	-	9	3	3
Skogn	22	12	10	20	2	13	9	-
Levanger	20	9	11	19	1	20	14	5
Verdal	13	5	8	12	1	18	18	6
Verran	12	7	5	9	3	7	4	4
Inderøy	6	1	5	6	-	6	5	-
Stod	21	8	13	21	-	17	11	4
Snåsa	9	5	4	8	1	11	8	2
Beitstad	15	6	9	14	1	18	12	2
Grong	7	3	4	7	-	4	3	4
Lierne ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-
Overhalla	10	5	5	9	1	6	5	1
Namsos	13	4	9	12	1	12	9	-
Klinga	11	6	5	7	4	11	10	3
Fosnes	5	2	3	5	-	11	9	-
Flatanger	5	4	1	5	-	6	6	-
Vikna	17	6	11	16	1	5	4	4
Leka	7	3	4	5	2	11	4	-
Kolvereid	18	7	11	18	-	18	9	2
Nordland	906	388	518	824	82	708	384	168
Mosjøen stadslægedistr. . .	8	2	6	8	-	5	5	2
Bodø —«—	112	49	63	112	-	45	14	7
Narvik —«—	32	18	14	32	-	14	11	10
Svolvær —«—	19	7	12	18	1	10	7	6
Bindal	7	5	2	6	1	10	8	1
Vik	12	5	7	12	-	14	11	6
Brønnøy	10	5	5	9	1	13	5	-
Vega	6	3	3	5	1	2	2	1
Velfjord	8	5	3	7	1	11	4	2
Tjøtta	7	2	5	5	2	3	1	-
Vefsn	20	12	8	20	-	15	11	16
Hattfjelldal	8	3	5	7	1	1	1	-
Alstahaug	14	5	9	14	-	10	9	6
Herøy	3	1	2	3	-	11	11	1
Nesna	11	5	6	10	1	17	10	4
Hemnes	17	7	10	17	-	20	15	2
Mo	34	15	19	33	1	28	13	6
Lurøy	14	8	6	10	4	9	9	-
Rødøy	1	-	1	1	-	6	6	-
Meløy	7	2	5	7	-	15	8	-
Gildeskål	12	6	6	9	3	18	6	2
Beiarn	5	2	3	5	-	17	7	1
Bodin	18	6	12	17	1	35	11	9
Skjerstad	5	1	4	4	1	5	3	-
Fauske	22	9	13	22	-	12	12	3
Saltdal	32	13	19	21	11	49	9	5
Sørfold	16	9	7	15	1	7	4	2
Nordfold	17	4	13	17	-	11	11	1
Steigen	22	5	17	22	-	14	8	1
Hamarøy	28	9	19	27	1	25	10	2
Tystfjord	33	14	19	28	5	25	12	16
Ankenes	14	6	8	14	-	9	7	1

¹⁾ Ingen liste innkommet.

Tabell 10 (forts.). Meldte tilfelle av tuberkuløse sykdommer i 1925 ifølge de innsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder.

Lægedistrikter.	I alt.			Derav:		Utgått.		Antall tilfelle hvor innleggel- se på sykehus har funnet sted i henhold til lovens § 6.
	Sum.	M.	K.	Lunge- tub.	Tub. i andre organer.	I alt.	Derav døde.	
Ofoten	13	9	4	9	4	18	15	3
Lødingen	25	11	14	25	-	16	7	3
Vågan	4	3	1	4	-	-	-	-
Gimsøy	13	4	9	12	1	5	5	3
Borge	48	20	28	48	-	26	14	5
Buksnes	17	12	5	17	-	10	10	1
Flakstad	12	6	6	12	-	8	6	3
Værøy	10	5	5	10	-	29	4	3
Hadsel	45	14	31	45	-	31	26	14
Bø	23	13	10	20	3	18	10	3
Øksnes	28	16	12	28	-	14	2	1
Sortland	81	28	53	44	37	40	17	11
Dverberg	13	4	9	13	-	7	7	5
Troms	325	138	187	310	15	276	195	89
Tromsø stadslægedistr...	21	10	11	21	-	16	15	21
Harstad —“—	16	6	10	16	-	13	6	3
Kvæfjord	15	4	11	12	3	13	4	1
Tromsnes	37	20	17	37	-	30	23	11
Bjarkøy	11	-	11	11	-	6	-	-
Ibestad	37	15	22	33	4	42	29	6
Salangen	21	9	12	20	1	22	14	3
Tranøy	9	8	1	9	-	6	6	2
Sørreisa	20	6	14	20	-	8	8	6
Berg	9	5	4	9	-	5	2	1
Lenvik	20	7	13	17	3	26	19	7
Målselv	21	6	15	19	2	10	6	1
Bardu	7	2	5	7	-	4	2	2
Balsfjord	16	7	9	16	-	10	7	-
Tromsøysund	19	12	7	18	1	22	17	4
Lyngen	14	9	5	14	-	13	12	5
Karlsøy	12	4	8	12	-	11	8	2
Skjervøy	20	8	12	19	1	19	17	14
Finnmark	274	116	158	251	23	258	130	123
Alta	18	10	8	17	1	28	11	11
Talvik	27	11	16	25	2	9	7	9
Loppa	6	3	3	6	-	12	7	6
Hammerfest	17	8	9	16	1	36	16	11
Måsøy	12	4	8	11	1	13	6	12
Kjelvik	12	5	7	12	-	15	10	8
Kistrand	3	2	1	2	1	4	3	2
Karasjok	6	2	4	6	-	8	1	9
Lebesby	14	3	11	10	4	6	5	5
Tana	20	5	15	19	1	26	17	9
Gamvik	24	9	15	20	4	16	11	7
Vadsø	36	14	22	35	1	12	11	8
Ser-Varanger	40	19	21	40	-	53	9	15
Varde	39	21	18	32	7	20	16	11

Tabell II. Dødsfall av maligne svulster
 Décès par tumeurs malignes

Svulstens primære sete. (Le siège de la tumeur primaire.) L = Landdistrikter. B = Byer. Districts ruraux. B = Villes.	Til- sam- men.	Derav. Dont.		Østfold.		Akershus.		Oslo.		Hedmark.		Opland.		Buskerud.		Vestfold.		
		Total.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Karcinomer:																		
1. Hud	L 28 B 9	10	18	1	-	-	-	1	2	2	3	2	1	1	2	1	1	-
2. Lebe	L 25 B 2	19	6	2	-	-	-	1	-	1	6	1	1	1	1	1	1	-
3. Tunge	L 12 B 14	8	4	1	1	-	-	6	2	1	1	1	1	1	1	1	1	-
4. Munnslimhinne	L 8 B -	5	3	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	-
5. Overkjeve	L 21 B 7	15	6	-	-	1	-	-	2	1	1	1	1	1	1	1	1	-
6. Svelg	L 6 B 3	3	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7. Spiserør	L 65 B 38	43	22	3	1	5	4	16	2	1	1	3	3	3	3	2	2	-
8. Mavesekk	L 1161 B 423	623	538	40	35	57	46	84	64	58	41	34	44	35	21	49	29	-
9. Tynntarm	L 24 B 22	12	12	1	-	-	-	1	-	3	3	3	2	-	2	-	3	2
10. Tykktarm	L 56 B 26	39	17	2	2	2	5	8	5	3	-	1	2	-	1	3	1	-
11. Rectum	L 64 B 39	34	30	4	1	1	-	8	4	-	4	2	2	5	1	3	-	-
12. Lever, galleblære	L 111 B 56	54	57	5	8	5	7	8	11	8	7	1	7	4	4	3	2	-
13. Pankreas	L 10 B 10	9	1	-	-	-	-	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14. Larynx	L 8 B 4	4	4	1	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-
15. Lunger	L 9 B 9	4	5	-	-	1	1	2	4	-	-	-	-	-	1	1	-	-
16. Nyrrer, gl. suprarenales	L 11 B 4	3	8	-	-	-	-	1	1	-	2	3	-	-	1	-	-	-
17. Urinblære, urinveier	L 34 B 10	20	14	1	2	1	-	2	2	1	3	1	1	1	1	2	-	-
18. Ytre genitalier	L 7 B 8	4	3	1	-	-	-	1	2	-	1	-	-	1	-	-	1	-
19. Testis	L 2 B 2	2	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
20. Prostata	L 57 B 23	57	3	4	-	-	-	10	-	6	-	10	3	2	-	2	-	-
21. Uterus	L 104 B 95	-	104	12	-	10	-	-	-	9	-	7	-	2	-	3	-	-
22. Ovarier	L 21 B 18	-	21	-	-	4	-	-	-	-	-	3	-	1	-	3	-	-
23. Mammæ	L 95 B 66	-	95	6	-	18	-	-	-	9	-	2	-	5	-	5	-	-
24. Andre kjertelorganer	L 7 B 6	2	5	1	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-
25. Underlivet (uten angivelse av organ)	L 47 B 63	17	30	2	6	4	-	7	15	1	2	1	1	1	1	2	1	-
26. Forskjellig lokalisasjon, uopgitt	L 97 B 39	44	53	1	2	5	-	2	12	2	1	2	1	2	5	3	4	-
Karcinomer	L 2090 B 996	1031	1059	62	69	87	106	1177	195	89	90	70	82	58	48	71	52	-

fylkesvis i 1925.
par préfecture en 1925.

Telemark.		Aust-Agder.		Vest-Agder.		Rogaland.		Hordaland.		Bergen.		Sogn og Fjordane.		Møre.		Sør-Trøndelag.		Nord-Trøndelag.		Nordland.		Troms.		Finnmark.			
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
1	2	.	3	2	1	.	.	1	.	.	.	.	.	2	2	1	.	.	.	.	2	.	.	1	.	.	
2	.	1	.	2	.	.	1	.	1	.	.	3	.	1	.	1	.	.	.	.	.	1	.	.	1	.	
.	.	.	1	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	1	1	.	1	1	1	1	.	.	1	.	
.	.	1	.	.	.	.	3	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	1	1	1	1	.	.	1	.	
1	.	.	1	1	.	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1	.	2	.	.	.	
1	.	1	.	2	1	.	.	1	1	.	2	2	1	1	1	1	.	1	1	1	1	.	.	1	.		
.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	.	2	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	
.	1	3	.	.	2	.	2	.	4	.	5	2	.	1	1	2	4	2	8	1	4	1	1	4	2	.	
29	25	20	17	16	17	24	32	41	37	.	.	25	34	39	33	29	31	26	32	.	.	.	.	15	8	.	
11	10	7	15	7	11	8	12	.	.	20	25	1	1	11	8	17	6	6	2	57	43	29	13	15	8	.	
3	.	.	1	1	.	.	.	1	.	.	.	.	1	.	.	1	1	1	.	4	2	3	1	.	3	.	
3	.	3	3	1	2	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	
4	.	2	.	.	1	3	1	2	1	2	2	4	.	5	1	2	2	4	.	3	1	.	.	.	.	.	
1	3	2	1	3	2	2	1	2	2	2	2	2	3	3	3	3	4	4	1	2	1	4	1	.	.		
3	2	2	1	2	2	4	5	.	.	2	.	2	3	3	3	1	1	1	.	.	1	1	1	1	1	1	
1	3	7	4	2	3	2	.	2	3	.	5	5	1	4	3	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	
1	1	3	3	.	2	.	.	.	.	.	1	.	.	1	1	2	2	2	.	.	.	.	2	.	.	.	
1	.	1	.	.	.	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	.	1	1	.	1	.	1	1	1	1	1	.	1	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	.	.	.	.	1	1	.	.	1	.	1	.	.	1	.	1	.	.	2	.	2	.	.	.	1	.	
.	.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	3	.	1	1	1	1	1	.	.	.	
.	.	1	1	1	1	1	.	2	.	2	.	1	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	.	.	1	1	.	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
1	.	2	.	4	.	3	.	1	.	.	2	.	1	5	.	2	.	2	.	5	.	3	.	.	.	.	
.	.	.	.	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	4	.	4	.	2	.	5	.	4	.	.	5	.	13	.	6	.	6	.	10	.	.	3	.	1	.	
.	2	.	3	.	3	.	9	.	1	.	12	.	1	.	.	.	9	.	.	.	.	.	.	.	1	.	
.	1	.	.	.	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	.	.	2	.	1	1	4	.	8	.	3	.	4	.	1	.	2	.	.	.	.	.	.	.	1	.	
.	.	5	1	.	6	.	4	.	.	1	10	.	.	.	6	.	1	.	5	.	.	.	.	.	1	.	
.	2	.	1	.	1	.	8	.	.	1	.	.	.	.	1	.	7	.	1	.	.	.	.	.	1	.	
.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	1	.	
2	5	2	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	
.	3	2	.	.	3	.	.	2	.	.	.	.	.	1	.	2	.	1	.	.	.	.	.	.	1	.	
.	2	1	1	1	.	6	.	12	.	1	.	4	.	2	7	6	2	3	1	2	2	2	1	2	1	1	
.	.	1	1	1	.	4	.	.	6	.	.	.	.	1	.	1	.	1	.	1	1	1	2	1	1	1	
47	52	45	34	36	35	47	56	65	75	.	.	40	59	65	71	53	58	48	50	83	74	42	23	23	20		
16	20	14	32	12	25	28	46	.	.	42	80	1	1	13	21	26	40	9	2	5	7	5	5	2	7		

svulster fylkesvis i 1925.

Telemark.		Aust-Agder.		Vest-Agder.		Rogaland.		Hordaland.		Bergen.		Sogn og Fjordane.		Møre.		Sør-Trøndelag.		Nord-Trøndelag.		Nordland.		Troms.		Finnmark.			
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
1	1	-	1	3	-	-	1	-	1	-	-	1	1	5	1	2	-	1	-	1	3	-	-	-	-		
1	1	-	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	2	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-		
-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-		
1	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-		
1	1	1	1	2	-	2	-	1	2	-	-	1	-	2	-	1	1	-	2	-	-	1	-	-	-		
2	2	3	1	5	-	3	1	1	4	-	-	2	2	9	3	2	3	2	-	6	3	1	1	-	-		
3	2	1	3	1	-	2	2	-	-	1	-	-	1	1	2	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-		
49	54	48	35	41	35	50	57	66	79	-	-	42	61	74	74	55	61	50	50	89	77	43	29	23	20		
19	22	15	35	13	25	30	48	-	-	43	80	1	1	14	23	27	41	9	2	6	7	6	5	2	7		

etter alder og kjønn i 1925.

par åge et sexe en 1925.

og kjønn. Age et sexe.

20—25		25—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100		Alder uopgitt			
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	4	4	6	2	4	1	1	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	3	1	4	-	2	-	-		
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	1	7	8	1	4	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	6	2	2	2	1	1	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	2	1	1	2	1	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	5	1	1	2	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	3	2	3	1	1	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	3	3	3	17	4	12	10	3	2	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	2	1	3	11	3	11	3	3	-	-	-	-	-		
-	1	1	2	15	5	47	45	116	87	176	164	211	180	55	49	2	5	-	-		
-	-	-	-	6	2	20	9	46	24	63	69	68	66	16	29	3	2	-	-		
-	-	-	-	1	-	1	1	3	4	6	2	2	3	1	1	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	1	2	6	3	2	5	1	1	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	2	1	7	15	5	11	7	4	4	-	-	-	-		
1	-	-	-	2	-	2	2	2	2	4	3	4	1	1	4	-	-	-	-		
-	-	-	-	2	-	4	2	3	4	12	6	8	11	6	5	1	-	-	-		
-	-	-	-	1	1	3	3	3	3	9	9	6	1	-	2	-	-	-	-		
-	-	-	-	1	2	1	4	4	11	19	15	12	22	6	3	-	-	-	-		
-	-	-	-	2	1	-	-	2	6	7	12	4	13	2	3	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	4	-	2	1	1	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-		

Tabell 12 (forts.). Dødsfall av maligne

Svulstens primære sete.	Til- sam- men. Total.	Derav Dont		Alder										
				0-1		1-5		5-10		10-15		15-20		
		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.			
14. Larynx	{ L 8	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	{ B 4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15. Lunger	{ L 9	4	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	{ B 9	4	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16. Nyrrer, gl. suprarenales	{ L 11	3	8	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	{ B 4	1	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
17. Urinblære, urinveier	{ L 34	20	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	{ B 10	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18. Ytre genitalier	{ L 7	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	{ B 8	2	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19. Testis	{ L 2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	{ B 2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20. Prostata	{ L 57	57	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	{ B 23	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21. Uterus	{ L 104	-	104	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	{ B 95	-	95	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22. Ovarier	{ L 21	-	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	{ B 18	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
23. Mammæ	{ L 95	-	95	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	{ B 66	1	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24. Andre kjertelorganer	{ L 7	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	{ B 6	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25. Underlivet (uten angivelse av organ)	{ L 47	17	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	{ B 63	20	43	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26. Forskjellig lokalisasjon, uopgitt	{ L 97	44	53	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	{ B 39	15	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karcinomer	{ L 2090	1031	1059	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	{ B 996	426	570	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Sarkomer :														
27. Bensystemet	{ L 40	21	19	-	-	-	1	1	-	-	1	1	1	1
	{ B 24	13	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
28. Lymfeknuter	{ L 19	12	7	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1
	{ B 5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
29. Hjerne, nerver, bulb. oculi	{ L 22	10	12	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	2
	{ B 8	4	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
30. Forskjellig lokalisasjon, uopgitt	{ L 35	24	11	1	-	3	1	2	-	-	-	1	-	-
	{ B 20	11	9	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-
Sarkomer	{ L 116	67	49	1	1	3	2	4	-	2	1	2	4	4
	{ B 57	30	27	-	-	2	-	-	-	2	-	1	1	1
Tilsammen	{ L 2206	1098	1108	1	2	3	5	4	-	2	1	2	4	4
	{ B 1053	456	597	-	-	3	-	-	-	2	-	1	1	1

svulster efter alder og kjønn i 1925.

og kjønn.

20-25		25-30		30-40		40-50		50-60		60-70		70-80		80-90		90-100		Alder uopgitt	
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	-	-	-	3	4	1	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	1	-	-	2	1	2	7	5	5	4	4	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	1	2	2	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	1	2	1	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	-	-	1	1	1	2	-	2	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	19	-	25	-	10	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	7	-	10	-	2	-	1	-	-	-
-	1	-	2	-	6	-	26	-	24	-	22	-	17	-	6	-	-	-	-
-	-	-	1	-	7	-	26	-	33	-	18	-	7	-	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	-	1	-	6	-	6	-	3	-	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	4	-	5	-	6	-	2	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	6	-	28	-	17	-	24	-	11	-	7	-	1	-	-
-	-	-	-	-	4	1	23	-	14	-	10	-	9	-	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	-	2	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	3	3	-	1	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	1	1	3	-	3	8	7	8	2	9	1	2	-	1	-	-
-	-	-	1	-	1	2	3	3	8	9	10	6	13	-	7	-	-	-	-
1	-	-	2	2	4	6	6	13	6	13	15	13	9	5	1	-	-	-	-
-	-	2	1	-	1	2	4	11	4	2	3	4	2	3	-	-	-	-	-
2	4	3	9	23	25	72	121	165	183	313	290	331	308	116	102	6	8	-	-
1	-	2	3	11	17	34	75	82	120	131	153	127	136	33	61	4	5	-	-
2	1	-	1	2	-	1	2	2	4	7	4	2	3	3	1	-	-	-	-
2	-	-	1	-	-	-	1	3	1	5	3	3	4	-	-	-	-	-	-
1	-	-	1	1	-	-	2	2	1	1	1	4	1	1	-	-	-	-	-
-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	2	1	1	1	2	1	1	4	2	1	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	1	1	1	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	3	1	2	-	2	-	2	4	2	3	4	2	2	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	1	1	1	2	2	3	2	1	3	-	-	-	-	-	-
3	1	4	4	7	1	4	5	8	10	11	12	12	7	6	1	-	-	-	-
2	1	2	1	1	2	2	3	5	6	9	6	4	7	-	-	-	-	-	-
5	5	7	13	30	26	76	126	173	198	324	302	343	315	122	103	6	8	-	-
3	1	4	4	12	19	36	78	87	126	140	159	131	143	33	61	4	5	-	-

Tabell 13. Veneriske sykdommer meldt av lægene i 1925.
Cas des maladies vénériennes déclarés par les médecins.

Fylker.	Veneriske sår.			Erhvervet syfilis; nye tilfelle.			Medfødt syfilis.			Gonorré og uretritt.		
	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.
Østfold	5	2	7	26	19	45	2	1	3	142	17	159
Akershus	5	1	6	28	14	42	4	-	4	97	22	119
Oslo	100	11	111	339	119	458	1	1	2	2074	480	2554
Hedmark	1	-	1	2	1	3	1	-	1	67	21	88
Opland	1	-	1	9	4	13	-	-	-	35	5	40
Buskerud	7	3	10	42	13	55	-	-	-	147	28	175
Vestfold	11	-	11	18	11	29	1	2	3	153	28	181
Telemark	2	-	2	5	4	9	1	1	2	68	11	79
Aust-Agder	4	-	4	6	-	6	-	-	-	26	2	28
Vest-Agder	2	-	2	12	2	14	1	-	1	105	17	122
Rogaland	26	3	29	99	45	144	2	3	5	512	109	621
Hordaland	2	-	2	1	2	3	-	-	-	7	4	11
Bergen	34	3	37	98	29	127	1	-	1	438	91	529
Sogn og Fjordane ..	-	-	-	-	1	1	1	-	1	11	2	13
Møre	14	-	14	65	19	84	-	2	2	197	54	251
Sør-Trøndelag	20	3	23	47	23	70	2	1	3	342	88	430
Nord-Trøndelag	1	-	1	5	1	6	-	-	-	56	8	64
Nordland	7	1	8	22	7	29	3	3	6	334	54	388
Troms	5	1	6	7	-	7	-	-	-	198	27	225
Finnmark	6	1	7	10	2	12	-	-	-	82	12	94
Riket i alt	253	29	282	841	316	1157	20	14	34	5091	1080	6171
Herav personer:												
Over 15 år	252	29	281	839	309	1148	-	-	-	5083	1036	6119
Under 15 år	1	-	1	2	7	9	20	14	34	8	44	52

Tabell 14. Inkomne tilfelle av venerisk sykdom på sykehusene i 1925.

Cas nouveaux des maladies vénériennes traités dans les hôpitaux.

Fylker.	Veneriske sår.			Erhvervet syfilis; nye tilfelle.			Medfødt syfilis.			Gonorré og uretritt.		
	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.
Østfold	-	-	-	12	11	23	1	1	2	2	2	4
Akershus	1	-	1	8	8	16	2	-	2	4	15	19
Oslo	5	-	5	56	57	113	6	7	13	122	100	222
Hedmark	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Opland	-	-	-	-	1	1	-	-	-	2	1	3
Buskerud	-	-	-	3	3	6	-	-	-	2	1	3
Vestfold	1	-	1	9	-	9	-	-	-	11	-	11
Telemark	-	-	-	1	2	3	1	1	2	2	2	4
Aust-Agder	-	-	-	2	4	6	-	1	1	-	1	1
Vest-Agder	-	-	-	2	2	4	1	-	1	4	2	6
Rogaland	1	-	1	21	22	43	1	2	3	5	5	10
Hordaland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bergen	3	-	3	16	10	26	-	2	2	18	19	37
Sogn og Fjordane ..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Møre	1	-	1	6	5	11	-	3	3	1	5	6
Sør-Trøndelag	1	-	1	10	17	27	2	-	2	3	9	12
Nord-Trøndelag	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	3	4
Nordland	-	-	-	1	1	2	-	-	-	7	9	16
Troms	-	-	-	4	3	7	-	-	-	7	4	11
Finnmark	-	-	-	15	10	25	-	-	-	1	10	11
Riket i alt	13	-	13	166	156	322	14	18	32	192	190	382

Tabell 15. Utdrag av jordmødrenes bøker.
Extrait des registres des sages-femmes.

	Barselkvinner.					Fosterleier:					Fødselen fullendt ved			
	Sum.	Derav:				Isseleie.	Ansiktsleie.	Sete- eller fotleie.	Tverrleie.	Annet eller uopgitt leie.	tang.	vending.	uttrekning.	etterbyrdsoperasjoner.
		Førstefødende.	Flerfødende.	Giftte.	Ugifte.									
Riket	^{1) 2)} 50987	13304	37643	47741	3246	48665	281	1611	166	991	259	89	272	396
Byer.....	13550	4363	9187	12402	1148	13032	57	518	52	88	130	21	44	42
Bygder.....	37437	8941	28456	35339	2098	35633	224	1093	114	903	129	68	228	354
Fylker:														
1. Østfold.....	¹⁾ 3122	860	2262	2931	191	3003	21	113	6	18	38	2	10	6
2. Akershus.....	3843	1139	2704	3620	223	3697	17	113	14	63	2	7	20	22
3. Oslo.....	3524	1416	2108	3134	390	3395	9	155	11	11	-	-	-	-
4. Hedmark.....	3456	836	2620	3188	268	3299	15	86	9	104	6	8	11	27
5. Opland.....	2758	734	2024	2633	125	2571	29	83	8	110	4	2	19	39
6. Buskerud.....	¹⁾ 2707	704	2003	2562	145	2582	24	87	6	37	3	3	16	27
7. Vestfold.....	2408	658	1750	2269	139	2336	16	71	11	14	16	5	6	11
8. Telemark.....	¹⁾ 2270	581	1689	2177	93	2194	21	65	8	13	7	1	7	21
9. Aust-Agder.....	1212	281	931	1171	41	1177	7	39	3	10	16	-	9	10
10. Vest-Agder.....	1456	323	1133	1420	36	1405	7	38	5	24	1	1	9	2
11. Rogaland.....	3275	718	2557	3174	101	3127	14	91	14	61	4	3	10	17
12. Hordaland.....	3189	651	2538	3118	71	3050	17	82	15	63	15	15	17	22
13. Bergen.....	1672	546	1126	1543	129	1599	4	72	8	16	100	14	29	11
14. Sogn og Fjordane.....	1650	334	1316	1612	38	1561	6	61	6	46	14	9	22	17
15. Møre.....	3105	747	2358	2940	165	2948	16	96	11	73	9	3	24	21
16. Sør-Trøndelag.....	3362	862	2500	2990	372	3195	11	129	13	60	6	3	8	14
17. Nord-Trøndelag.....	²⁾ 1951	482	1429	1820	131	1863	8	48	-	55	-	1	9	31
18. Nordland.....	3242	810	2432	2944	298	3073	25	102	6	75	14	5	26	42
19. Troms.....	1866	436	1430	1695	171	1735	7	62	5	93	1	2	14	34
20. Finnmark.....	919	186	733	800	119	855	7	18	7	45	3	5	6	22

¹⁾ I Hvaler, Gol og Porsgrund døde 1 kvinne uforløst; disse er medregnet i summen. ²⁾ Heri medregnet 40 barselkvinner i Hegra som ikke var fordelt på førstefødende og flerfødende.

Tabell 15 (forts.). Utdrag av jordmødrenes bøker.

	Antall barn:			Av fostrene var:						Av barnene var:						Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
	Sum.	Mannkjønn.	Kvinnekjønn.	Aborter (født i 5te, 6te og 7de kalender- måned).		Ufull- bårne (født i 8de kalender- måned).		Fullbårne (født etter 8de kalender- måned).		Levende- fødte. ¹⁾		Derav leven- def., men døde innen 24 timer. ²⁾		Død- fødte. ³⁾			
				M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.		
Riket	51714	26728	24986	289	247	528	550	25911	24189	25887	24328	220	162	658	506	706	12
Byer.....	13747	7080	6667	104	93	195	195	6781	6379	6802	6449	65	59	209	156	192	3
Bygder.....	37967	19648	18319	185	154	333	355	19130	17810	19085	17879	155	103	449	350	514	9
Fylker:																	
1. Østfold	3161	1639	1522	27	20	32	33	1580	1469	1583	1482	17	13	41	28	40	-
2. Akershus	3904	2000	1904	34	26	33	40	1933	1838	1944	1852	24	13	37	38	59	1
3. Oslo.....	3581	1832	1749	22	10	63	71	1747	1668	1755	1698	23	16	64	44	57	-
4. Hedmark	3513	1788	1725	11	21	25	33	1752	1671	1751	1684	10	11	32	30	53	2
5. Opland	2801	1412	1389	17	17	37	29	1358	1343	1369	1347	14	11	33	33	43	-
6. Buskerud	2736	1390	1346	21	21	38	22	1331	1303	1336	1315	18	6	41	17	24	3
7. Vestfold	2448	1327	1121	17	8	21	25	1289	1088	1289	1080	9	16	27	38	40	-
8. Telemark	2301	1205	1096	10	10	26	26	1169	1060	1169	1070	12	7	31	22	32	-
9. Aust-Agder	1236	637	599	3	2	15	13	619	584	618	588	4	-	18	9	20	2
10. Vest-Agder	1479	735	744	6	6	16	14	713	724	717	734	2	6	14	6	23	-
11. Rogaland	3307	1735	1572	22	13	23	25	1690	1534	1676	1537	12	12	41	26	30	1
12. Hordaland	3227	1651	1576	15	8	30	29	1606	1539	1607	1543	13	6	34	27	36	1
13. Bergen	1699	880	819	10	10	16	17	854	792	850	801	5	8	22	15	27	-
14. Sogn og Fjordane.....	1680	891	789	7	5	11	14	873	770	867	769	5	2	18	16	30	-
15. Møre	3144	1607	1537	14	17	24	26	1569	1494	1555	1495	9	7	41	31	39	-
16. Sør-Trøndelag.....	3408	1731	1677	21	26	42	39	1668	1612	1679	1618	15	8	40	38	44	1
17. Nord-Trøndelag	1974	1041	933	12	7	16	26	1013	900	1008	908	10	4	25	19	23	-
18. Nordland	3281	1695	1586	12	9	32	32	1651	1545	1644	1540	14	9	43	41	39	-
19. Troms.....	1902	1060	842	1	5	15	16	1044	821	1023	821	3	4	36	17	34	1
20. Finnmark.....	932	472	460	7	6	13	20	452	434	447	446	1	3	20	11	13	-

1) Herav født før 8. kalendermåned: i riket tils. 106 gutter og 95 piker, hvorav i bygdene 71 gutter og 64 piker, i byene 35 gutter og 31 piker. 2) Herav født før 8de kalendermåned: i riket tils. 81 gutter og 69 piker, hvorav i bygdene 56 gutter og 44 piker, i byene 25 gutter og 25 piker. 3) Som dødfødte regnes barn født uten liv etter utgangen av 28. uke.

FYLKESBERETNINGER
1925

Innhold.

		Side:
I.	Østfold fylke.....	1
II.	Akershus —	7
III.	Oslo by	13
IV.	Hedmark fylke.....	20
V.	Opland —	27
VI.	Buskerud —	35
VII.	Vestfold —	40
VIII.	Telemark —	46
IX.	Aust-Agder —	52
X.	Vest-Agder —	58
XI.	Rogaland —	63
XII.	Hordaland —	70
XIII.	Bergens by.....	76
XIV.	Sogn og Fjordane fylke.....	80
XV.	Møre —	86
XVI.	Sør-Trøndelag —	93
XVII.	Nord-Trøndelag —	100
XVIII.	Nordland —	106
XIX.	Troms —	116
XX.	Finnmark —	122

I. Østfold fylke.

Fylket er delt i 20 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde fremgår av nedenstående oversikt:

Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. $\frac{1}{12}$ 20.	Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. $\frac{1}{12}$ 20.
Fredrikshald stadsl.d..	2.07	11 149	Idd	634.88	11 843
Sarpsborg — — .	7.43	10 947	Skjeberg	263.40	8 122
Fredrikstad stadsfysik.	10.20	15 563	Hvaler	86.42	3 857
Moss stadslægedistrikt	2.10	9 023	Borge	78.58	7 924
Spydeberg	138.37	2 863	Tune	174.91	10 680
Skiptvet	102.45	2 397	Glemmen	48.29	15 275
Rakkestad	430.72	5 852	Råde	244.41	10 687
Eidsberg	505.87	15 418	Rygge	136.77	8 513
Aremark	322.60	1 741	Våler	252.11	2 189
Rødenes og Øymark..	412.35	3 125	Hobøl	142.47	2 442

Medisinalpersonalet var i Østfold ifølge distriktslægens opgaver i de siste 3 år:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek.	Eksaminert apotek- personale.
1923	64	30	73	22	57
1924	66	40	77	22	58
1925	65	41	74	22	56

Av lægene var ved utgangen av 1925 20 offentlig ansatt, nemlig 1 stadsfysikus, 3 stadslæger og 16 distriktslæger. I 1925 blev der opprettet fylkeslægeembede for Østfold, og distriktslægen i Rygge konstituertes i stillingen. Angående fordelingen av læger, tannlæger, jordmødre og apotek på de enkelte lægedistrikter henvises til tabell 1 i hovedberetningen for riket.

Sykepleien i fylket er ifølge distriktslægenes beretninger gjennomgående god og tilstrekkelig.

Fra en rekke lægedistrikter i fylket opplyses at der er ansatt spesielle tuberkulosesøstre, lønnet dels av kommunen, dels av private foreninger.

Sykehus: Østfold fylke har i alt 13 sykehus for indremedisinske, kirurgiske og epidemiske pasienter med i alt 533 sykeplasser. Dessuten 3 tuberkulosehjem med i alt 68 plasser.

Av forandringer i 1925 kan nevnes at Mysen sykestue er bygget ferdig med 16 senger og blev tatt i bruk i november måned.

Sykehusplassene i fylket var ved utgangen av 1925 fordelt på følgende sykehus: Askim kommunale sykehus (12 senger), Trøgstad sanitetsforenings sykestue (7), Mysen sykestue (16), Moss kommunale sykehus (30), Moss epidemilasarrett (20), Østfolds fylkessykehus, Fredrikstad, 60 plasser, hvorav 30 for epidemiske sykdommer, Fredrikstad kommunale sykehus (65), Fredrikstad epidemilasarrett (50), St. Josefs hospital, Fredrikstad (65), Betesda sykehus (24), Sarpsborg kommunale sykehus (100, herav 50 for epidemiske), Fredrikshalds kommunale sykehus (60 inklusive epidemilavdelingen), St. Josefs hospital, Fredrikshald (24).

Fylkets 3 tuberkulosehjem var: Mysen tuberkulosehjem med 22 plasser, Åsebråten tuberkulosehjem, Glemmen (26), og Fredrikshalds tuberkulosehjem i Berg (20).

Spesifiserte oppgaver over antallet av behandlede syke på fylkets sykehus er meddelt i hovedberetningens tabell 2. I hovedberetningens tabell 3 vil man finne oppgaver over antallet av lungetuberkulose behandlet på tuberkulosehjemmene i fylket.

I *Glemmen* ligger Veum sinnssykeasyl med plass for 200 pasienter. På gården Kolstad har Tune kommune opprettet et pleiehjem for sine sinnssyke. Foreløbig er bare kvinneavdelingen ferdig. Denne er godkjent for 20 pasienter.

I *Øymark* ligger Ørje kursted for mannlige alkoholikere, og på *Jeløy* (Rygge) ligger Hvite Bånd's kursted for nervøse kvinner.

Det fremgår videre av beretningene at forpleiningen av fattige syke og gamle gjennemgående er meget god.

Bad tilgjengelige for almenheten: På *Moss* er der 3 kommunale bad, et folkebad (badstue og romerbad), kurbadet (gytjebad) og 1 strømbad. I *Sarpsborg* er der et nytt kommunalt bad, som blev tatt i bruk i august 1925. Det er et fullt ut moderne anlegg, og søkningen har vært større enn påregnet. *Fredrikstad* har et kommunalt bad og *Fredrikshald* en eldre badeanstalt med karbad og dampbad. I landdistriktene finnes et kommunalt damp- og karbad i *Spydeberg*. På *Ørje* er der et lite bad med god søkning og i *Tistedalen* et lite folkebad. I *Skjeberg* ligger Høisand bad (varmt- og koldt vannsbad), som bare er åpent i sommermånedene.

Vaksinasjon. Der blev i Østfold fylke i alt vaksinert 2 816 mot 3 865 i 1924. Fra Skiptvet omtales et tilfelle av rosen med dødelig utgang hos et 1-års barn i tilslutning til vaksinasjon. For øvrig er der ikke meldt nogetsomhelst sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen.

Ifølge fødselsregistrene for Østfold fylke blev der i 1925 født 3 121 levende barn og 75 dødfødte mot 3 537 levende og 111 dødfødte i 1924. I jordmødrenes protokoller var i alt innført 3 065 levende fødsler og 69 dødfødsler mot henholdsvis 3 413 og 96 i 1924. I Østfold skulde der altså være blitt benyttet jordmor ved 98 pct. av fødslene i 1925 og ved 96 pct. i 1924.

Det registrerte antall dødsfall i Østfold var i 1925 1 252 i landdistriktene og 541 i byene, i alt 1 793. I 1924 var de tilsvarende tall 1 236 i landdistriktene, 505 i byene, i alt 1 741. Dødeligheten pr. 1 000 av den hjemmehørende folkemengde var 10,4 i 1924 og 10,6 i 1925.

Distriktslægenes dødsårsakslistene for fylket omfattet i disse to år følgende antall dødsfall:

	Bygder.	Byer.	Tilsammen.	Herav med kjent dødsårsak.		
				Bygder.	Byer.	Tilsammen.
1924.	1 189	508	1 697	1 177	505	1 682
1925.	1 233	550	1 783	1 220	545	1 765

Om dødsfallenes fordeling på de forskjellige årsaker henvises til tabell 4 i hovedberetningen.

Sundhetstilstanden oppgis fra de enkelte distrikter å ha vært god, meget god eller særdeles god. Epidemier av alvorligere art og større omfang har ikke forekommet. De epidemiske sykdommers opptreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen side 4 og 5.

Tyfoidfieber optrådte med 3 tilfelle i *Spydeberg*, alle i samme hus, hvor der i 1924 forekom 1 tilfelle. I *Rygge* var der i juni 1 tilfelle hvor smitten muligens skrev sig fra *Moss*, og i oktober 2 tilfelle innen samme husstand. For øvrig var der 3 tilfelle i *Fredrikstad*, 2 på *Hvaler*, 1 i *Fredrikshald* og 1 i *Tune*. I intet tilfelle er smitekilden påvist.

Akutt poliomyelitt forekom i *Skiptvet* med 2 tilfelle, såvidt vites, uten innbyrdes forbindelse. Dessuten 1 tilfelle i *Eidsberg* og 1 i *Idd*.

Av cerebros spinalmeningitt var der bare 2 tilfelle i fylket, 1 i *Idd* i september og 1 i *Skjeberg* i juni, begge med dødelig utgang.

Difteri optrådte med forholdsvis få tilfelle fordelt over det hele år med i alt 1 dødsfall, flest tilfelle i *Borge* distrikt.

Størst utbredelse har meslinger, variceller og kikhoste hatt, meslinger især i 1ste halvår med de fleste meldte tilfelle i *Fredrikstad*, *Eidsberg* og *Tune*. Variceller og kikhoste var utbredt nokså jevnt over det hele fylke og det hele år, men ikke i noget særlig stort antall.

Tuberkulose synes efter beretningene å holde sig uforandret i de fleste distrikter. Fra *Sarpsborg* meldes dog at sykdommen er i tiltagende, og fra *Rygge* at 1925 var et av de beste år hvad tuberkulosen angår.

Fylkets tuberkulosenevnd trådte i virksomhet i 1921, og siden er der oprettet tuberkulosestasjoner i de fleste kommuner.

I årets løp er i alt innlagt i tuberkulosehjem eller sykehjem efter tuberkuloseovens § 6 39 syke fra landdistriktene og 15 fra de 3 byer, i alt 54. Dette tall utgjør ca. 64 pct. av samtlige som er innlagt i sykehjem eller tuberkulosehjem. Ifølge tuberkuloseprotokollene var der i Østfold fylke i 1925 anmeldt 317 nye tilfelle av smittførende tuberkulose mot 348 i 1924 og 328 i 1923. Forholdet i de enkelte distrikter i fylket vil ses av tabell 10 i hovedberetningen.

Tabellen nedenfor viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter i de siste 3 år.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt						Dødsfall av lungetuberkulose					
	1923		1924		1925		1923		1924		1925	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Fredrikshald stadslægedistrikt ..	14	9	7	12	8	10	13	6	4	11	6	8
Sarpsborg — « — ..	6	9	4	6	9	10	3	4	3	6	6	9
Fredrikstad stadsfysikat	14	8	19	22	12	13	11	4	13	18	10	10
Moss stadslægedistrikt	2	5	6	4	4	5	2	5	6	3	3	4
Spydeberg	2	1	3	5	1	3	2	1	3	5	-	3
Skiptvet	2	1	1	2	-	2	-	1	-	1	-	2
Rakkestad	2	5	2	1	2	3	2	3	1	1	1	2
Eidsberg	13	19	21	17	9	15	12	18	16	13	8	13
Aremark	-	3	-	-	2	1	-	2	-	-	1	1
Rødenes og Øymark	-	3	2	-	2	3	-	2	2	-	1	1
Idd	14	8	9	8	8	13	9	7	7	7	5	12
Skjeberg	1	1	7	11	2	3	1	1	5	9	2	2
Hvaler	2	2	4	2	4	3	1	2	3	2	4	3
Borge	5	3	4	5	5	8	4	2	1	5	4	8
Tune	9	5	7	2	5	6	6	3	6	2	4	5
Glemmen	14	14	15	14	19	18	10	12	15	10	15	11
Råde	3	11	6	5	3	8	2	7	5	4	2	8
Rygge	5	6	4	6	6	4	4	5	4	5	4	3
Våler	-	3	2	1	1	1	-	2	2	-	1	1
Hobøl	2	-	1	2	-	3	1	-	1	1	-	3
Tilsammen	110	116	124	125	102	132	83	87	97	103	77	109

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidefeber (paratyfus).	Cerebro- spinal- meningitt.	Akutt poliomylitt.	Skarlagens- feber.	Meslinger.	Difteri (croup).	Dysenteri.	Barsel-feber.	Septiko- pyæmi.
Fredrikshald stadslægedistrikt..	1	.	.	3	9	4	.	.	-1
Sarpsborg	.	.	.	1	68	3	.	.	.
Fredrikstad stadsfysikat	3	.	.	.	227-1	2	.	.	6-4
Moss stadslægedistrikt.....	.	.	.	.	1	4	.	.	.
Spydeberg	3-1	.	.	.	5	.	.	.	.
Skiptvet	.	.	2-1	.	.	.	.	.	.
Rakkestad	.	.	.	.	10	.	.	1	1
Eidsberg	.	.	1	4	338	1	.	2-2	16
Aremark	.	.	.	.	1	.	.	.	.
Rødenes og Øymark.....	.	.	.	.	2	.	.	.	.
Idd	.	1-1	1	1	15	4	.	1-1	-1
Skjeberg	.	1	.	.	71	.	.	-1	.
Hvaler	2	.	.	.	20-1	.	.	.	-1
Borge	.	.	.	1	101	14	.	.	.
Tune.....	1	.	.	.	195-2	1-1	.	.	.
Glemmen	.	-1	.	.	111	2	.	.	-2
Råde	.	.	.	1	44	1	.	1-1	1-3
Rygge.....	3-1	.	.	.	1	1	3	1	1-1
Våler	-1	.	.	1	.	.	3	.	.
Hobel	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Tilsammen	13-3	2-2	4-1	12	1219-4	37-1	6	6-5	25-13

*) Tallet foran streken eller uten strek betyr antall tilfelle og tallet efter streken

Veneriske sykdommer: Antallet av tilfelle meldt av lægene i de enkelte distrikter var i 1924 og 1925:

Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonoré og uretritt.		Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonoré og uretritt.	
	1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925		1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925
	Fredrikshald.....	7	2	10	15	.	.	28		26	Idd.....	.	1	.	.	.	.
Sarpsborg	1	2	.	6	.	.	3	20	Skjeberg.....	.	.	3	.	.	2	4	3
Fredrikstad.....	1	1	12	6	.	.	30	21	Hvaler.....	.	.	.	.	.	.	.	2
Moss	.	.	1	3	.	.	33	19	Borge.....	1	.	1	4	.	.	12	12
Spydeberg	.	.	.	.	.	.	3	6	Tune.....	.	13	5	.	.	.	11	6
Skiptvet	.	.	.	.	.	.	.	.	Glemmen.....	.	2	1	.	.	1	14	7
Rakkestad.....	.	.	.	.	.	.	4	.	Råde.....	.	1	.	.	.	.	.	.
Eidsberg	3	1	6	3	.	.	21	29	Rygge.....	.	.	.	.	.	.	1	1
Aremark	.	.	.	1	.	.	.	.	Våler.....	.	.	1	.	.	.	.	.
Rødenes og Øymark	.	.	.	.	.	.	.	.	Hobel.....	.	.	.	.	.	.	1	1
Tilsammen	13	7	49	45	.	.	3	164		13	7	49	45	.	3	164	159

Av skabb anmeldtes der i alt i fylket 279 tilfelle i 1924 og 269 i 1925.

Om dødsfall på barselseng og antall fødselsoperasjoner utført av læger i 1925 henvises til hovedberetningen.

sykdommer.*)

	Pemfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Røde hundede.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte katar rer i ånde- drettsorgan.	Infuensa.	Lunge- betændelse (croupes).	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutt diaré (kolerie).	Skjærbuk.	
2-1	9	1	63	1	20-1	990	175-1	35-3	23-2	21	-	217-1	1		
-	11	-	53	-	1	1055	33	120-18	63	28	-	112-3	-		
-	21-1	-	47	-	7-1	1311-6	107	37-9	24	38-1	-	290-4	-		
-	8	1	82	2	112	582-1	129-1	37-3	12	11-2	1	243-2	-		
-	1	-	-	1	4	350-1	8	15-2	11-1	22	-	72-2	-		
-	2-1	-	4	-	1	215-7	33	19	2	3	-	19	-		
-	5	-	14	-	3	193-3	43	5-2	8	11-1	-	36	-		
1	13	2	39	3	27	1596-7	205	48-5	50-1	32	-	199-2	-		
-	2	-	-	-	-	46	3	2-1	-	-	-	4	-		
-	1	-	7	-	-	2-1	5-2	4	3-1	2	-	-	-		
-	5	2	8	-	-	413-2	93	13-1	20	15	-	89	-		
-	17	-	21	-	14	745-2	42	95-4	51-1	25	-	90	-		
-	1	-	1	-	-	122-2	8	18-4	9	2	-	24-1	2		
-	6	4	51	-	8	488-11	27	16-2	19	10	-	105	-		
-	11	-	23	4	7	910-5	44	76-17	44	27	-	135-6	-		
-1	15-3	1	59	-	10	1215-9	56-2	52-7	25	39	-	300-5	-		
-	4	-	17	-	1	299-3	49	36-5	12	20-1	-	54-1	-		
-	1	-	14	-	15	165	26	7-5	7-1	4	-	60-3	-		
-	1	-	3	-	-	72	6	-	10	2-1	-	16-1	-		
-	-	1	-	-	3	167-2	38	6	1	1	-	24	-		
3-2	134	5	12	506	11	233-2	10936-62	1130-6	641-88	394-7	313-6	1	2089	31	3

antall dødsfall.

Hygieniske forhold m. m. For jordbruket, som har stor betydning i de fleste lægedistrikter i fylket, var året godt. I industridistriktene var der stor arbeidsløshet, nødsarbeide og direkte understøttelse, naturligvis med knapphet i levemåte, om man enn ikke merket noget til egentlig nød. Der synes heller ikke å ha vært videre sykkelighet som følge av arbeidsløsheten. (*Fylkeslægen.*)

Fredrikshald. Boligforholdene er fremdeles utilfredsstillende. Flerheten av de mislige leiligheter i kjeller og baggårder bebos som før. Som nevnt i tidligere beretninger er den i de senere år utførte nybygning vesentlig kommet de noget bedre stillede samfundsklasser til gode. Renovasjonen befinner sig på samme standpunkt som før, men der er håp om en bedre ordning i nær fremtid, idet formannskap og helseråd har stillet sig imøtekommende overfor et privat renovasjonsselskap, så dette foretagende nu formentlig må ansees som sikret. Arbeidet med bedring av drikkevannforsyningen har møtt forskjellige vanskeligheter. Der er bevilget en større sum penger til utbedring av den øvre del av ledningsnettet, men forskjellige forhold har forsinket arbeidet. Melkekontrollen har foregått etter samme regler som tidligere. Der er foretatt i alt 1840 undersøkelser av melk og fløte. I det store og hele har melken vært av god kvalitet og renlig behandlet. (*J. Tandberg.*)

Sarpsborg. Stort sett er de hygieniske forhold gode, og de bedres år for år. Husnøden avvikles litt etter hvert. Der har vært jevn arbeidsfortjeneste uten større arbeidsledighet enn at myndighetene makter å avverge nødstilstanden. (*H. O. Løken.*)

Moss. Nogen nybygning er foretatt i årets løp. Det er fremdeles vanskelig å skaffe sig leilighet. Men bolignød kan det neppe sies å være lenger. (*P. Nyquist.*)

Skiptvet. Der bygges fremdeles meget omkring Skiptvet meieri. Herredsstyret har bevilget midler til kartlegning og regulering av bebyggelsen. Levemåten er god. Befolkningen vesentlig gårdbrukere, som for de mindres vedkommende fra mai til september utfører lensearbeide ved Nes tømmerlense og her har god fortjeneste. (*E. Ellertsen.*)

Eidsberg. De hygieniske forhold og kostholdet har ikke undergått nogen vesentlig forandring; dog syntes interessen for tannpleien å være stigende. (*P. R. Waage.*)

Aremark. Levemåten her er konservativ. Folk holder sig gjennomgående til den gamle kost, stabbursmat og grøt. Fisk er lett tilgjengelig, men spiller liten rolle i husholdningen. Skogsarbeide beskjeftiger storparten av befolkningen. Boligforholdene er gjennomgående bra. Men der finnes særlig på vestsiden av Aremarksjøen en rekke meget dårlige boliger. De er opført før 1800 og nu falledige, med et minimum av gulv- og lysflate. (*S. Dehli.*)

Borge. I årets siste måneder adskillig arbeidsløshet, så levemåten for enkelte har vært dårlig, men nød har ikke eksistert. Bolignøden er helt avhjulpet. Her er bygget mange tiltalende og praktiske enkeltmannsboliger av standardtype, særlig ved Torp papirfabrikk. Ved de store fabrikker finnes bad. (*H. Gregertsen.*)

Tune. De hygieniske forhold i det store og hele ganske bra. De store fabrikker i distriktet medfører at en stor del av befolkningen ernærer sig som industriarbeidere. I årets løp har der vært betydelig arbeidsløshet. Boligspørsmålet er fremdeles en oppgave som krever sin løsning. Forholdet har dog bedret sig. (*J. Kjøtholdt.*)

Rygge. Året har stått i arbeidsløshetens tegn, og da en stor del av distriktets innbyggere er industriarbeidere, har det vært en vanskelig tid for mange familier. Man skulde tro at der under slike omstendigheter vilde bli megen sykkelighet og elendighet å se. Men det er etter min erfaring slett ikke så galt som man skulde tro. Jeg har undersøkt 50 barn på Høiden skole i Rygge — uttatt av lærerne som de usleste og fra de fattigste hjem. Noget tydelig tegn på underernæring kunde ikke påvises, og deres mål og vekt holdt sig omkring det normale. I Rygge er husleienevnden ophevet, og husnøden er neppe så stor som før. Der er i årets løp bygget en del hus i strøkene om Moss. (*Fr. Mørch.*)

Våler og Svindal. Kostholdet er jevnt godt og kraftig. Fisk er i årets løp brukt mer enn før. Det viser sig at folk gjerne kjøper den når man bare kan få den på en nogenlunde lettvinnt måte. Fiskeselgerne har også begynt å kjøpe sine varer omkring, men dette skjer dessverre bare periodisk. (*H. L. Hansen.*)

Hobøl. Boligforhold og levemåte må betegnes som gjennomgående nokså bra. Der har hittil ikke vært nogen større arbeidsløshet, men selvsagt har fortjenesten vært mindre enn før for den almindelige arbeider. (*J. Sætre.*)

II. Akershus fylke.

Fylket er delt i 19 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengede fremgår av nedenstående oversikt:

Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folken. pr. $\frac{1}{12}$ 20.	Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folken. pr. $\frac{1}{12}$ 20.
Kråkstad	267.02	8 569	Fet	210.92	5 271
Frogn	220.06	8 554	Serum	194.44	4 815
Nesodden	61.81	2 540	Lillestrøm	146.36	13 633
Oppegård	32.88	4 043	Nittedal	187.11	3 132
Aker	424.54	53 579	Ullensaker	248.97	6 643
Bærum	187.86	19 411	Nes	635.73	9 372
Asker	106.90	7 856	Eidsvoll	447.82	11 590
Aurskog	428.60	5 635	Nannestad	430.92	4 261
Høland	821.52	6 590	Hurdal	284.48	1 700
Enebakk	268.69	3 266			

Medisinalpersonalets størrelse var ifølge distriktslægenes opgaver ved utgangen av de siste 3 år:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek.	Eksaminert apotek- personale.
1923	102	32	84	15	38
1924	125	37	89	17	44
1925	128	40	83	18	44

Av lægene var der 1 fylkeslæge og 18 distriktslæger. Angående fordelingen av læger, tannlæger, jordmødre og apotek på de forskjellige distrikter henvises til tabell 1 i hovedberetningen.

Sykepleien i fylket er ifølge beretningene god, og distriktene er tilstrekkelig forsynt med sykepleiersker.

Sykehus. I Akershus hadde man ved utgangen av 1925 følgende sykehus for kirurgiske, indremedisinske og epidemiske patienter: Akers sykehus med i alt 326 plasser, hvorav 176 på medisinsk avdeling og 150 på kirurgisk avdeling, Diakonhjemmets sykehus med 91 sykeplasser, Bærum's sykehus med ca. 120 sykeplasser, hvorav 60—70 på medisinsk avdeling og 57 på kirurgisk og fødeavdeling. På Eidsvoll er der et kommunalt sykehus på 25 senger og i tilknytning til dette et epidemilasarett på 25 senger. I Asker og Drøbak finnes epidemilasaretter, hvert på 20 senger. Lasaretet i Drøbak har ikke vært i drift i 1925. På Oscarsborg er der et sykehus for de militære, likeledes på Gardermoen.

Akershus fylke har 6 tuberkulosehjem med plass for 146 patienter, nemlig Akers sykehus tuberkuloseavdeling (32), Marie Plahtes minde, Bærum (30), Asker tuberkulosehjem (20), Follo tuberkulosehjem, Ås (24) og Jessheim tuberkulosehjem (30). Hertil kommer Stensby sykehus' tuberkuloseavdeling på 10 senger, som blev åpnet i mai 1925. I Akershus ligger også Grefsen tuberkulosehjem, tilhørende Oslo kommune og medregnet under Oslo kommunale sykehus.

Av tuberkulosesanatorier har man i Akershus Glitre sanatorium i Nittedal med 50 senger, Vardåsen i Asker med 136 senger og Norske Kvinners sanitetsforenings folkesanatorium på Grefsen med plass for 138 patienter.

Spesifiserte oppgaver over antallet av behandlede syke på de forskjellige sykehus i fylket er meddelt i hovedberetningens tabell 2. Det bemerkes at man ikke har mottatt sykehusliste fra Eidsvoll epidemilasearett. Likeledes vil man i hovedberetningens tabell 3 finne oppgave over antallet av lungetuberkulosepatienter behandlet på fylkets tuberkulosehjem og de i fylket beliggende sanatorier.

På Blakstad i Asker ligger Akershus fylkes sinnssykeasyl med 235 plasser, 140 for menn og 95 for kvinner, og i Skedsmo Stav pleiehjem for sinnssyke kvinner. Videre har man statens sinnssykeasyl på Gaustad (330 plasser), Oslo kommunes sinnssykeasyl på Dikemark i Asker (635 plasser) og Dr. Dedichens private asyl med 58 plasser.

Sågodtsom hvert herred har sitt gamle hjem, som tilses som regel av den offentlige læge. I bygdene omkring Oslo finnes en rekke barnehjem som drives dels av Oslo kommune, dels av foreninger, særlig i Oslo.

Med offentlige badeinnretninger er det smått stell i Akershus, hvilket for en stor del henger sammen med den slette vannforsyning i store deler av fylket. I *Aker* er der 4 kommunale bad; dessuten er der innrettet bad i folkeskolene, hvorav det ene kombinert med folkebad. I *Bærum* er der 1 varmbad, kar- og badstuebad; dessuten finnes bad ved de fleste skoler. Ved *Ski st.* har sanitetsforeningen opprettet et kar- og badstuebad, som er åpent en gang i uken for menn og en gang for kvinner. Ved *As landbrukshøiskole* er der kar- og badstuebad for skolens funksjonærer og elever. *Drøbak* og *Hvidsten* har strømbad og varmbad, som er åpent i sommermånedene. På *Eidsvoll* har man Eidsvoll bad, som drives av kommunen og er åpent i sommermånedene. I *Vilberg* nye skolebygning, Eidsvoll, er innrettet et dusjbad hvortil publikum har adgang. Likeledes nevnes bad ved Eidsvoll Verk og Bønsdalens fabrikker.

Vaksinasjon har vært utført i vanlig utstrekning, og der har ikke vært meldt nogen ulempe i forbindelse med denne. Der blev i Akershus ifølge lægenes oppgaver i alt vaksinert 3 251 personer i 1925 mot 3 717 i 1924.

Ifølge fødselsregistrene for Akershus fylke blev der i 1925 født 4 436 levende barn og 112 dødfødte mot 4 549 levende og 119 dødfødte i 1924. I jordmødrenes protokoller var der i 1925 innført i alt 3 796 levendefødsler og 75 dødfødsler mot i 1924 henholdsvis 3 903 og 81. I Akershus skulde der altså være blitt benyttet jordmor ved 85 pct. av samtlige fødsler i 1924 og 85 pct. av fødslene i 1925.

Det registrerte antall dødsfall i Akershus var i 1925 1 851, 1806 i bygdene og 45 i byene. I 1924 var de tilsvarende tall 1 884 i bygdene og 62 i byene, til sammen 1 946. Dødeligheten pr. 1 000 av den hjemmehørende folkemengde i fylket var 9,9 i 1924 og 9,3 i 1925.

Distriktslægenes dødsårsakslisters for fylket omfatter i disse 2 år følgende antall dødsfall:

	Bygder.	Byer.	Tilsammen.	Herav med kjent dødsårsak.		
				Bygder.	Byer.	Tilsammen.
1924.....	1873	29	1902	1859	28	1887
1925.....	1779	40	1819	1764	39	1803

Angående dødsfallenes fordeling på de forskjellige årsaker henvises til tabell 4 i hovedberetningen.

Sundhetstilstanden angis i beretningene å ha vært nokså god i Kråkstad og i det store og hele god i Oppegård og Hurdal. I de øvrige distrikter betegnes den som meget god eller utmerket god. Ikke fra noget distrikt mel-

des om nevneverdige epidemier. De epidemiske sykdommers opptreden i de enkelte lagedistrikter vil ses av tabellen side 10 og 11.

Tyfoidfieber optrådte i *Aker* med 7 tilfelle, intet dødsfall. Tilfellene var fordelt utover året uten påviselig sammenheng. Heller ikke nogen forbindelse med nogen tilfelle i Oslo. I *Bærum* anmeldtes 4 tilfelle, hvorav 3 døde. Samtlige angrepene hadde drukket vann fra Sandvikelven, som fra det sted hvor vannet var drukket mottar tilløp fra flere kloakker som kommer fra anstalter og pleiehjem hvor tyfus er optrådt. I *Sørum* var der 3 tilfelle av paratyfus; samtlige blev innlagt i Eidsvoll lasarett. I *Kråkstad* 1 tilfelle i Ås (paratyfus), muligens smittet i Oslo. Fra *Fet* skriver distriktslægen: Året 1925 er i Fets sundhetsannaler et merkeår, idet det er det første i en særdeles lang rekke hvori der ikke har vært konstatert noget tilfelle av tyfoidfieber, utvilsomt som en følge av den gjennomførte systematiske undersøkelse av befolkningen på bacillbærere. (Ræder.) Den siste av de to opdagede bacillbærersker blev innlagt til galleblæreoperasjon i oktober 1924; siden er intet nytt tilfelle anmeldt. Man må gå henimot 20 år tilbake på et enkelt år nær (1912) for å finne Fet fri for tyfus. I året 1918/19 behandledes over 70 tyfussyke i Fet. (*Fylkeslægen.*)

Encephalitis lethargica optrådte med 1 tilfelle i *Aker* og 4 i *Nes*. De 3 var visstnok sikre, det 4de anmeldtes som tvilsomt.

Akutt poliomyelitt viste sig med i alt 5 tilfelle, i forskjellige distrikter uten innbyrdes forbindelse.

Skarlagensfeber er i hele fylket anmeldt med 158 tilfelle, hvorav 78 i *Aker*, resten fordelt på en rekke distrikter.

Difteri. Der anmeldtes i alt i fylket 80 tilfelle uten dødsfall på sykdommens akutte stadium, kun ett av hjerteparalyse under rekonvalesensen. Sykdommen har som vanlig holdt sig hårdnakket i *Aker* i 9 av årets måneder med jevne tall, fra 2 til 6 pr. mnd. I *Nannestad* en liten epidemi på 8 tilfelle i mars—april og i *Nes* en på 14 i oktober—november. I mai inntraff det sjeldne tilfelle at ikke et eneste tilfelle av difteri anmeldtes i hele fylket. Sykdommen synes i de par siste år tydelig å være på retur og å ha et ganske mildt forløp. (*Fylkeslægen.*)

Meslinger debuterte som epidemi i januar i *Nes* distrikt på selve Årnes, idet en pike kom der på besøk fra Trondhjem og blev syk 2 dager efter hos postmesteren, hvorfra sygdom hurtig spredte sig i og omkring Årnes. Den kulminerte i februar med 37 tilfelle (anmeldte). I *Lillestrøm* notertes i mai 31 tilfelle. Såvel der som i *Nes* var sykdommen avblomstret på 3 måneder. For øvrig forekom der kun spredte tilfelle i 7 andre distrikter i årets første halvdel.

Tuberkulose omtales i beretningene kun av distriktslægene i *Aker*, *Lillestrøm* og *Kråkstad*. I *Aker* anmeldtes 220 nye tilfelle mot 174 i 1924. Der er notert 74 dødsfall (32 m., 42 kv.), 64 er innlagt i tuberkulosehjem i henhold til tuberkuloselovens § 6 (38 m., 26 kv.). Ved helserådet er opprettet en hjelpe-stasjon for tuberkulose med en ny ansatt sykepleierske, som også har kontrollen i hjemmene. Ved hjelpe-stasjonen er der anledning til undersøkelse av pasienter med deres familier, spesielt barn. I *Lillestrøm* notertes 55 nye tilfelle i det hele distrikt. Distriktslægen beklager den lange ventetid (2—4 måneder) for sanatorie-pasienter. (Dette vil fra 1926 av være avhjulpet ved statens nye store sanatorium på Glitre.) I alle distrikters 3 herreder er ansatt helserådssøstre, som gjør et utmerket arbeide. 8 barn fra tuberkulose hjem er anbragt i barnehjem i Notodden og Skarrud — som det ser ut til med godt resultat. I det hele, skriver distriktslægen, er arbeidet mot tuberkulosen i god gang, men dessverre er det så at ikke alle læger anmelder sine tuberkulose til helserådet, især når det gjelder innflyttere. Disse opdages ofte tilfældigvis av helserådssøstere. (*Mossige.*) I *Feiring*

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoideber (paratyfus)	Cerebro- spinal- meningitt.	Akutt poliomyelitt.	Skarlagens- feber.	Meslinger.	Difteri (group).	Dysenteri.	Barsel-feber.	Septiko- pyæmi.
Kråkstad	1	-	1-1	5	10	-	-	-	-1
Frogn	-	-	-	5	2	3	-	-	-
Nesodden	-	-	-	-	3	-	-	-	-
Oppegård	-	1	-	2	2	1	-	-	-
Aker	7	-	1	78	70	41	-	2	5-4
Bærum	4-3	1	-	23	20	1	-	3	-
Asker	-	-	1-1	15	2	4	-	1	2
Aurskog	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Høland	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Enebakk	-	-	-	8	3	-	-	-	1
Fet	-	-	-	-	2	3	-	-	-
Sørums	3	-	-	-	1	-	-	-	-
Lillestrøm	1	-	1-2	19	63	-	-	-	1-1
Nittedal	-	-	-	-	3	2	-	1	1
Ullensaker	-	-	1	-	-	2	-	-	-
Nes	-	-	-	2	71	14	-	-	-
Eidsvoll	-	-	-	-	1	1	-	1	-1
Nannestad	-	-	-	-	-	8	-	-	-
Hurdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	16-3	2	5-4	158	254	80	-	8	13-7

*) Tallet foran streken eller uten strek betyr antall tilfelle og tallet etter streken

synes sykdommen å være meget utbredt, og det faller vanskelig for distriktslægen å få vedkommendes samtykke til innleggelse i tuberkulosehjem, og tvangsinnleggelse var der ikke betingelse for. De fleste av de 6 innleggelser etter tuberkuloseloven, alle fra Eidsvoll, fant sted i den nye tuberkuloseavdeling i bygdens lasarett. De 8 sykepleieforeninger står i rapport med distriktslægen, når hjelp ydes til tuberkulose; således drives foreløbig hjelpestasjonsarbeidet. (Holst.) Fra *Kråkstad* klages over mangel på plasser både i sanatorium og tuberkulosehjem. Likeledes over manglende anmeldelser fra lægene. (Karud.) Fra *Fet* berettes at der var påfallende få dødsfall og få nye tilfelle av tuberkulose.

Efter tuberkuloseprotokollen var der i Akershus fylke i 1925 i alt anmeldt 532 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 500 i 1924 og 423 i 1923. Forholdet i de enkelte distrikter i fylket vil ses av tabell 10 i hovedberetningen. Disse tall gir dog ikke et uttrykk for det virkelige forhold, idet som ovenfor nevnt en stor del anmeldelsespliktige tilfelle ikke blir meldt til helserådene.

Tabellen på neste side viser antallet av dødsfall av tuberkulose i Akershus i de 3 siste år.

Veneriske sykdommer. I forbindelse med disse sykdommer klages over at lægene ikke melder dem til helserådet. For de om Oslo liggende distrikter må det antas at distriktslægene kun får kjennskap til en brøkdel av de op tredende tilfelle, som visstnok for den alt overveiende del blir behandlet av Oslo læger. Der klages videre over mangel på sykehusplass, idet man utelukkende er henvist til Rikshospitalet, da der på de store nye sykehus i Aker og Bærum ikke er avsett plass til veneriske syke. I *Eidsvoll* blev der til helserådet anmeldt 8 nye tilfelle av syfilis gruppert i 2 epidemier. Smittekilden for den ene var en 20-årig pike, som først nektet; men da så sykdommen blev konstatert hos henne og hun

sykdommer.*)

Penfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Røde hunde.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte katar rer i ånde- drettsorgan	Influenta.	Lunge- betendelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria	Akutt diarree (kolerine).	Skjærbuk.
-	4	-	74	7	65	1028-3	172	34-4	25-1	15	-	224-3	-
-	6	4	19	3	14	786	200-1	38-4	14	16	-	123	-
-	1	2	2	-	16	81-2	18	12-2	1	4	-	22	-
-	5	-	18	-	19	612-1	242	16-4	12	3	-	81	-
-	53	26	153	15	425	3280-7	1187	181-26	113	122	-	659-1	1
-	7	8	30	2	35	1374-5	272	33-12	28	31-2	-	256-1	-
-	8	7	18	2	72	823-2	169	33-7	30	15	-	147	-
-	3	-	4	-	24	116-1	53-1	10-3	14	6	-	32-2	-
-	1	1	1	2	24	140	42	12-8	8	3	-	27	-
-	7	2	1	-	27	111	55	25-4	4	1	-	51-1	-
-	9	-	13	-	52-1	900-2	41	8	10	5	-	35	-
-	1	-	2	-	17-1	146-2	58	11-4	2	7	-	11-1	-
-	16-1	6	21	2	119	1451-1	310	43-8	39	24	-	283-4	-
1	5	4	13	-	44	125	52	12-3	10	10	-	20	-
-	3	7	-	-	59-1	104-1	21	37-14	11	6	-	60-2	-
-	2	3	15	-	162	540-11	112	22-2	16	11	-	73-5	-
-	12	-	63	-	67-1	467-11	161	38-4	15	18	-	170-6	-
-	1	-	1	-	-	121-1	15	12-1	5-1	3	-	9	-
-	-	-	1	-	-	63	80	15-3	4	2	-	28	-
1	144-1	63	456	33	1241-4	12268-50	3260-2	592-113	361-2	302-2	-	2311-26	1

antall dødsfall.

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt						Dødsfall av lungetuberkulose					
	1923		1924		1925		1923		1924		1925	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Kråkstad	6	9	5	7	4	6	6	8	5	4	4	6
Frogn	5	6	8	3	4	8	5	5	5	2	2	6
Nesodden	-	1	1	2	1	-	-	1	1	2	1	-
Oppegård	4	1	1	2	4	1	3	1	-	2	3	1
Aker	43	37	36	52	33	50	34	28	28	49	31	41
Bærum	2	14	14	16	17	17	2	11	13	13	10	12
Asker	11	9	17	10	4	5	10	9	14	10	3	5
Aurskog	4	4	2	6	2	-	3	2	2	3	1	-
Høland	3	5	1	3	6	9	2	4	1	3	6	5
Enebakk	5	1	1	6	2	2	3	1	1	5	1	-
Fett	1	7	3	5	2	2	1	6	2	5	2	2
Sorrum	4	5	4	6	1	5	2	5	1	4	-	2
Lillestrøm	11	15	8	11	8	9	8	10	6	11	4	8
Nittedal	2	3	4	4	2	2	2	3	3	4	2	2
Ullensaker	5	13	10	17	-	10	4	11	10	16	-	9
Nes	4	1	6	7	4	7	4	1	5	7	2	7
Eidsvoll	7	10	13	9	13	11	5	7	11	8	10	11
Nannestad	5	2	5	3	5	2	4	2	3	2	3	2
Hurdal	1	-	1	2	1	1	1	-	1	2	1	1
Tilsammen	123	143	140	171	113	147	99	115	112	152	86	120

blev innlagt på sykehus og dette ryktes, kom 8 unge menn for å la sig undersøke, men kun hos 2 blev smitte påvist. Den annen epidemi omfattet en hel husstand på mann, kone og 2 små barn på respektive 2 år og 2 uker. Sykdommen hos disse siste var utvilsomt kongenitt. Hvilken av ektefellene der har vært smittet først har vært umulig å bringe på det rene. (*Holst.*)

Antallet av tilfelle av veneriske sykdommer anmeldt av lægene i de enkelte distrikter var i 1924 og 1925:

Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfllis erhvervet.		Syfllis medfødt.		Gonorré og uretritt.		Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfllis erhvervet.		Syfllis medfødt.		Gonorré og uretritt.	
	1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925		1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925
	Kråkstad	-	-	-	1	-	-	8		2	Fet	-	-	-	-	-	-
Frogn	-	-	1	-	-	-	12	2	Sorum	-	-	2	4	-	-	10	24
Nesodden	-	-	-	-	-	-	-	-	Lillestrøm	-	2	1	5	-	-	-	-
Oppegård	-	1	1	1	-	2	3	1	Nittedal	-	-	-	-	-	-	-	1
Aker	-	1	8	20	3	-	14	33	Ullensaker	-	-	-	-	-	5	2	-
Bærum	-	1	1	4	-	-	14	19	Nes	-	3	2	-	-	-	1	7
Asker	-	-	1	1	-	-	4	11	Eidsvoll	1	8	6	-	2	6	8	-
Aurskog	-	-	1	-	1	-	-	6	Nannestad	-	1	-	-	-	1	-	-
Høland	-	-	-	-	-	-	2	-	Hurdal	-	-	-	-	-	-	-	-
Enebakk	-	-	-	-	-	-	3	1									
									Tilsammen	1	6	31	42	6	4	87	119

Av skabb blev der i Akershus anmeldt 347 tilfelle i 1925 mot 343 tilfelle i 1924.

Om dødsfall på barselseng og antall obstetrisiske operasjoner utført av læger er meddelt opgaver i kap. 15 i hovedberetningen.

Hygieniske forhold m. m. Fra *Aker* skrives at boligspørsmålet fremdeles påkaller størst oppmerksomhet. Der er ennå en hel del, spesielt hytteboere, som lever under dårlige hygieniske forhold. Der er en hel del boliger som burde kondemneres, men på grunn av husnøden må man se tiden an. En del er dog blitt kondemnert, spesielt kjellerleiligheter. Husforholdene bedres etterhvert. Drikkevannspørsmålet er ofte vanskelig, spesielt hvor der kun er brønner i skrånende terreng med bebyggelse den ene ovenfor den annen. Der vil lett bli tilsig og forurensning. (*Kahrs.*) Samme forhold gjør sig gjeldende i Bærum og enda mere i Asker, hvor der ikke er noget kommunalt vannverk. I disse 3 herreder med den sterke tilvekst av bebyggelsen er også kloakkspørsmålet meget vanskelig og meget kostbart å løse utover de vide arealer og i det kupert terreng, likeså renovasjonen i villakvarterene, særlig hvor der ikke er offentlige kloakker. Alle disse 3 nevnte spørsmål står på dagsordenen i de respektive herredsstyrene og finner forhåpentlig om ikke lenge sin løsning. Også i tettbebyggelsen utover de øvrige bygder i fylket er disse saker oppe til drøftelse, men møter store vanskeligheter, da hussamlingene er for små til å gjøre sig nok gjeldende i formannskapene og som regel også for små til å danne egne byggekommuner. Særlig kloakk- og renovasjonsforholdene er på disse steder meget slette. Også i de store flatbygder på Romerike og i Follo skaffer forsyning med drikkevann mange vanskeligheter, både med hensyn til kvalitet og kvantitet. I *Nes* anvendes i stor utstrekning vann fra Glommen og Vormen, og der hvor man ikke det gjør blir det i tørkeperioder snart knapt med vann, så dette må kjøres lange veier. I *Ås* måtte

dette også gjøres i vinterens løp, f. eks. til tuberkulosehjemmet, idet dets to temmelig store brønner gikk tomme. (*Fylkeslægen.*) I *Eidsvoll* utvidedes i årets løp det kommunale vannverks ledninger til den søndre og meget tettbefolkede del av bygden, hvor vannforholdene hittil har vært høist primitive og stadig blev vanskeligere efterhvert som bebyggelsen tiltok. (*Holst.*) Fra *Nesodden* omtales de sommerlige «bileiligheter» — beboelsesrum i uthusene, hvori de fastboende stuer sig sammen, mens de leier ut sine våningshus til byfolk, hvilket kan medføre fare for sundheten. Fra *Kråkstad* distrikt skrives at boliger spesielt i villastrøkene til dels er små og dårlige, så der blir for liten plass til hver familie, som ofte må nøie sig med 1 værelse og kjøkken. I *Oppegård* heller ingen bedring i boligforholdene. Det som dog mest har gitt året 1925 et særpreg er dog den mange steder herskende arbeidsløshet med dårlig og utilstrekkelig levemåte rundt om i de små hjem. Dette tør måskje igjen ha vært en medvirkende faktor til den av flere distriktslæger omskrevne tiltagen av «hjemmebrenning». Denne gir jo en god fortjeneste.

III. Oslo by.

Den trykte beretning fra Oslo helseråd gir en utførlig fremstilling av sundhetstilstanden og de hygieniske forhold i byen. Man skal derfor i nærværende publikasjon innskrenke sig til å nevne enkelte punkter og for øvrig henweise til helserådets egen årsberetning.

Oslo bys flateinnhold utgjør 1 670 hektar. Folkemengden var ifølge Oslo kommunale statistiske kontors folketelling 1 desember 1924 257 719.

Medisinalpersonalet. Følgende antall læger, tannlæger og jordmødre var bosatt i Oslo i 1923, 1924 og 1925:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.
1923.....	345	192	107
1924.....	343	207	106
1925.....	355	221	108

Ved utgangen av 1925 var der i alt 27 apotek med et eksaminert personale på tilsammen 133.

Antallet av privatpraktiserende læger, tannlæger og jordmødre opplyses å være tilstrekkelig, likeledes antallet av utdannede sykepleiersker.

Flertallet av byens befolkning er i henhold til sykeforsikringsloven sykeforsikret i kretssykekassen eller andre godkjente sykekasser, og er således sikret lægehjelp og økonomisk støtte i sykdomstilfelle.

Forsorgsvesesenetts pasienter og Pensjonsinnsrettningens alderdomspensjonister har, efterat bylægeinstitusjonen blev ophevet i 1924, adgang til fritt lægevalg. Lægehjelpen betales av kommunen efter en med lægeforeningen særskilt opprettet tariff.

Sykehus. I Oslo ligger Rikshospitalet med Kvinneklubben (670 sykeplasser) og Oslo militære sykehus (54 plasser). Begge disse tilhører staten. Oslo kommunale sykehus, som er beliggende for størstedelen utenfor byens grenser, hadde i 1925 i alt 2 394 sykeplasser. Foruten disse disponerte Oslo kommune

over 100 sykeplaser på andre sykehus, nemlig 20 på Røde Kors' klinikk, 10 på Diakonisseanstaltens sykehus, 30 på Diakonhjemmet i Aker og 40 på Bærums kommunale sykehus. Foruten de ovenfor nevnte offentlige sykehus har man i Oslo følgende private sykehus og klinikker: Diakonisseanstaltens sykehus (70 plasser), Vor Frues hospital (70 plasser), Røde Kors' klinikk (98), Jervell og Huitfeldts klinikk (32), Dr. Lindboes klinikk (33), Wergelandsveiens klinikk (36), Menighetssøsterhjemmets klinikk (24), Fru Frøliehs barneklinnk (36), Fru Brodtkorbs klinikk (15), Klinikk for vanføre (15).

Tilsammen utgjør dette 3 547 sykeplasser.

Spesifiserte oppgaver over antallet av behandlede syke på de største sykehus i byen er meddelt i hovedberetningens tabell 2.

Tuberkulosesanatorier etc. Oslo kommunes tuberkulosesanatorium på Vardåsen ligger i Asker og har plass for 136 patienter. Angående antallet av behandlede patienter i 1925 se hovedberetningen tabell 3.

Av barnehjem for tuberkulose-truede barn kan nevnes Spedbarnhjemmet i Åkerbergveien, opprettet av Oslo krets av Nationalforeningen mot tuberkulosen, med plass for 45 spedbarn. Det drives av Oslo kommune. Dessuten driver Oslo N. K. S. barnehjemmet Maria Dehli's Minne ved Grorud, som kan motta 40 barn, og Brusetskollen og Vangen friluftsskole ved Hvalstad med plass for 58 større barn.

Sinnsykeasyl. Oslo kommunes sinnsykeasyl, Dikemark i Asker, kan ta imot 635 patienter, 272 menn og 363 kvinner. Beliggende i byen har man Oslo hospitals asyl for kvinner med 63 sykeplasser, dessuten finnes i den kommunale lægevakt 6 plasser for midlertidig anbringelse av sinnsyke.

Med hensyn til sykeavdelinger ved straffeanstalter beliggende i Oslo kan nevnes at ved Akershus Landsfengsel er en særlig stor celle innrettet som sykecelle. Bods-fengslet har en sykeavdeling på 4 sykeplasser, og Landsfengslet for kvinner rår over en sykeavdeling på 4 rum med tilsammen 10 senger.

Av fødehjem fantes i Oslo foruten de to kommunale, Vøienvolden fødehjem og en mindre avdeling ved Krohgstøttens sykehus, Dr. Benestad's fødselsklinik med plass for 13 fødende.

Bad. Der er i Oslo 7 kommunale varmbad, som tilsammen hadde levert 829 722 bad i 1925 mot 821 603 bad i 1924. Av private badeanstalter har man Christiania Bad, som har levert 40 242 bad i 1925 mot 42 769 i 1924, og Kurbadet med 28 000 bad i 1925 mot 29 792 i 1924. Ved Kretssykehusets bad (medisinsk) blev der levert 20 211 bad i 1925 og 23 011 i 1924. I forbindelse med Oslo kommunale desinfeksjonsanstalt står et avlusningsbad, hvor der i 1924 blev levert 12 679 bad og 8 skabbkurer og i 1925 13 483 bad og 6 skabbkurer, omtrent samtlige i forbindelse med desinfeksjon av den badendes (patientens) gangtøi.

Vaksinasjon. Ved den offentlige vaksinasjon, som utførtes i helserådets kontor og i folkeskolene, blev der i 1925 vaksinert 2 352 barn mot 3 161 i 1924. I vaksineinstituttet blev der foretatt 258 vaksinasjoner og 3 revaksinasjoner. Ved offentlig revaksinasjon av skolebarn som gikk ut av folkeskolen blev der i 1925 revaksinert 320 barn. Av privatpraktiserende læger blev ifølge de innkomne års-lister foretatt 15 vaksinasjoner og 17 revaksinasjoner i 1925 mot 28 vaksinasjoner og 33 revaksinasjoner i 1924. Det vites ikke å ha forekommet noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen i Oslo i disse to år.

Fødsler. Ifølge prestenes fødselsregistre var antallet av levendefødte barn i Oslo i 1925 2 773 og antallet av dødfødte 88. I 1924 var de tilsvarende tall henholdsvis 3 295 og 93. Av barnene var i 1925 316 (304 levendefødte og 12

dødfødte) født utenfor ekteskap og i 1924 388 (372 levendefødte og 16 dødfødte).

Fra læger og jordmødre er der i 1925 innkommet til helserådet fødselsmeldinger på 3 451 levendefødte barn og 132 dødfødte mot henholdsvis 3 916 og 133 i 1924. Av levendefødte barn var 760 i 1925 og 778 i 1924 født av utenbys mødre, som bare opholdt sig i Oslo for nedkomstens skyld, og disse er for en stor del ikke innført i fødselsregistrene i Oslo.

Angående Oslo helseråds arbeide for barneforsorg henvises til bilag 5 i helserådets årsberetning. Her skal bare nevnes at i henhold til lov om forsorg for barn av 10 april 1915 søkte i 1925 156 mødre om offentlig bidrag i anledning av nedkomsten.

I de nærmest foregående år var deres antall følgende: 187 i 1924, 213 i 1923, 175 i 1922 og 259 i 1921. Den overveiende del av disse mødre var ugifte.

Dødsfall. Blandt byens hjemmehørende folkemengde inntraff der ifølge prestenes opgaver 2 789 dødsfall mot 2 818 dødsfall i 1924.

Helserådets dødsårsaksstatistikk, hvor der er tatt med de som er død og begravet innen byen, omfattet i alt 2 807 dødsfall i 1925 mot 2 808 i 1924.

Følgende oversikt viser dødelighetsforholdene i Oslo fra 1871. Helserådets opgaver over inntrufne dødsfall er lagt til grunn for beregningen.

År.	Antall dødsfall.	Middel-folkemengde.	Døde pr. 10 000 levende.	År.	Antall dødsfall.	Middel-folkemengde.	Døde pr. 10 000 levende.	År.	Antall dødsfall.	Middel-folkemengde.	Døde pr. 10 000 levende.
1871—75	7 956	358 290	222.1	1896—1900	17 607	1 048 452	167.9	1921	2 804	259 845	107.9
1876—80	10 129	478 823	211.5	1901—1905	17 054	1 123 894	151.7	1922	3 211	258 866	124.0
1881—85	11 995	620 869	193.2	1906—1910	15 546	1 171 361	132.7	1923	2 973	258 875	114.8
1886—90	15 062	691 187	217.9	1911—1915	16 253	1 249 131	130.1	1924	2 808	258 207	108.8
1891—95	15 099	827 037	182.6	1915—1920	16 448	1 293 912	127.1	1925	2 807	256 594	109.4
				1921—1925	14 603	1 292 387	113.0				

Om hvorledes dødeligheten har stillet sig blandt menn og kvinner innen de forskjellige aldersklasser vil man finne opplysninger, foruten i Oslo helseråds beretninger, også i Statistisk Årbok for Oslo by, utgitt av det kommunale statistiske kontor. Dødsfallenes fordeling på de forskjellige årsaker vil ses av tabell 4 i hovedberetningen for riket. Angående dødsfallenes fordeling etter kjønn, alder og årsak henvises til tabell II i Beretningen for Oslo helseråd for 1925.

Sundhetstilstanden i 1925 må betegnes som god. Idet man henviser til tabellen over de epidemiske sykdommer side 16 og 17 og til helserådets trykte beretninger for 1925, skal her kun omtales enkelte sykdommer.

Flekkfeber. I november måned inntraff et tilfelle av flekkfeber, idet en chauffør blev angrepet av sykdommen og innlagt i Ullevål sykehus. Den angrepne blev efter nogen ukers sykehusophold utskrevet helbredet. Smittekilden blev ikke opdaget. Da helserådet fryktet for at personer hvis sykdom ikke var erkjent gikk omkring som smittebærere, blev der i større utstrekning enn sedvanlig igangsatt avlusning og badning ved desinfeksjonsanstalten, spesielt av husvilleherbergenes klientel.

Tyfoidfeber. Av tyfus anmeldtes 7 tilfelle. Ingen døde. 3 var smittet utenlands og 1 utenbys. Dessuten innlagdes på Ullevål epidemiavdeling en bacillbærer, en 73 år gammel mann, som hadde hatt nervefeber i 1896, og som i den senere tid hadde gitt anledning til optreden av typhus abdominalis hos sin

Epidemiske

År.	Eksante- matisk tyfus (fekkfeber).	Tyfoidfeber (paratyfus).	Cerebro- spinal- meningitt.	Akutt poliomyelitt.	Skarlagens- feber.	Meslinger.	Difteri (group).	Dysenteri.	Barsel-feber.	Septiko- pyæmi.	Penfigus (hos nyfødte).
1925.											
Januar	-	2	-	-	15	28	8	4	-	3	-
Februar	-	1	-	-	22	20	5	-	-	3	-
Mars	-	1	1	-	21	19	2	-	-	3	-
April	-	2	3	-	27	17	3	-	-	2	-
Mai	-	4	-	-	9	3	3	-	-	2	-
Juni	-	3	-	-	8	6	1	-	-	2	-
Juli	-	4	1	-	5	2	9	-	-	1	-
August	-	7	-	-	11	2	18	-	-	-	-
September	-	8	-	-	22	1	8	-	-	3	-
Oktober	-	1	-	-	20	2	18	-	-	7	-
November	1	3	-	-	18	2	6	-	-	3	-
Desember	-	2	-	-	11	1	15	-	-	3	-
Tiden er ikke oppgitt for	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hele året	1	38	5	-	189	103	96	4	-	32	-
Antall døds- fall	-	2	1	-	-	1	5	1	-	19	-

utenbys boende familie. En av de syke var isolert i sitt hjem. Av paratyphus B var der 31 tilfelle, hvorav 2 dødsfall. I slutten av juni og begynnelsen av juli var der endel omtrent samtidig opptredende tilfelle, hvorav flere fra samme strøk av byen (Rosenhof), men det lykkedes ikke å påvise nogen smittekilde. 1 gang var innlagt 2 fra samme familie og 1 gang 2 av betjeningen på en av byens klinikker. 1 var efter all sannsynlighet smittet utenbys og 1 utenlands.

Epidemisk cerebros spinalmeningitt. Der anmeldtes 5 tilfelle, 1 i mars, 3 i april og 1 i juli. De angrepsnes alder var 5 måneder, 2 år, 10 år, 15 år og 23 år. Det 5 måneder gamle barn døde.

Encephalitis lethargica (epidemica): 9 tilfelle, ingen dødsfall.

Skarlagensfeber. Der anmeldtes 189 tilfelle. Det største antall i månedene februar, mars, april samt september, oktober og november. Intet dødsfall. Der var 9 syke isolert i 8 hjem.

Difteri. 96 tilfelle; som sedvanlig er kun kliniske tilfelle medregnet. Der døde 5. Fremgangsmåten likeoverfor difteri har vært som tidligere og er fulgt siden høsten 1904. 1 av patientene var isolert i sitt hjem.

Amøbedysenteri (dysenteria tropica). Herav anmeldtes 4 tilfelle, hvoriblandt 2 sjømenn som høsten 1924 var behandlet for denne sykdom i India, og som kom hjem 22 desember s. å. Allerede 25 desember blev den enes far syk med symptomer på en heftig enteritt; han blev innlagt i sykehus og smittet her sin pleierske. Han døde 13 januar. Den riktige diagnose blev først stillet på pleiersken, hvorefter man fikk innlagt først den omtalte sønn og senere den annen sjømann, og hos begge fantes smittestoffet. (Se for øvrig Norsk magasin for lægevidenskapen for juli 1925: J. A. Voss: Nogen tilfelle av amøbedysenteri).

Tuberkulose. I tuberkuloseregistret for Oslo blev i 1925 innført 773 nye tilfelle mot 799 i 1924. Som døde utgikk 416 (431 i 1924), som symptomfri 288 (243) og som fraflyttet byen 133 (118). I registret stod ved årets utgang

sykdommer.

Rosen.	Røde hunde.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte katar- rer i ånde- drettsorg.	Influenta.	Lunge- betendelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutt diarré (kolerine).	Skjørbuk.
12	4	29	6	110	1 935	374	44	29	25	3	150	-
9	4	22	3	97	1 688	408	44	29	22	.	146	-
12	2	17	5	61	1 470	266	50	22	13	.	151	-
14	4	19	.	51	950	124	37	24	26	2	116	-
9	2	16	.	52	825	69	40	26	25	1	99	-
5	1	5	1	49	751	35	28	17	23	.	188	-
15	2	12	1	20	445	36	10	18	13	.	228	-
12	3	7	2	29	474	32	9	10	12	.	357	-
20	5	17	4	30	867	53	13	14	16	1	289	-
39	4	28	2	31	1 054	88	23	12	36	2	169	-
39	3	49	.	22	1 144	175	23	18	20	.	133	-
30	9	29	7	16	1 502	218	60	17	26	.	121	-
-	2	36	1	2	18	23	-	6	-	-	-	-
216	45	286	32	570	13 123	1 901	381	242	257	9	2 147	-
9	.	.	.	5	89	5	103	11	1	.	26	-

2 954, 1 456 menn og 1 498 kvinner. I henhold til tuberkuloseovens § 6 og Justisdepartementets rundskrivelse av 16 desember 1901 er for å hindre sykdommens utbredelse av helserådet fattet beslutning om innleggelse i sykehus eller tuberkulosehjem 191 ganger, hvorav 110 menn, 79 kvinner og 2 gutter. 28 skolebarn er av hensyn til smittefaren nektet skolegang. Av de iår nyanmeldte tilfelle er praktisk talt alle underlagt helserådets kontroll, idet alle innleggelser i sykehus, tuberkulosehjem og sanatorier skjer gjennom avdelingen.

For øvrig henvises til helserådets beretning for 1923, hvor man vil finne en utførlig omtale av tuberkulosearbeidet i Oslo.

Nedenstående oversikt viser utviklingen i tuberkulosedødeligheten i Oslo femårsvis fra 1871.

År.	Tuberkulose i alt.		Lunge- tuberkulose.		År.	Tuberkulose i alt.		Lunge- tuberkulose.	
	Antall dødsfall.	Pr. 10 000 levende.	Antall dødsfall.	Pr. 10 000 levende.		Antall dødsfall.	Pr. 10 000 levende.	Antall dødsfall.	Pr. 10 000 levende.
1871—1875	1 651	45.5	1 269	35.0	1911—1915	2 899	22.5	2 242	17.9
1876—1880	2 131	39.8	1 688	31.6	1916—1920	2 604	20.1	2 110	16.3
1881—1885	2 487	39.6	1 994	31.8	1921—1925	2 300	17.8	1 831	14.2
1886—1890	2 498	35.6	1 986	28.3	1921	460	17.7	358	13.8
1891—1895	2 947	35.0	2 333	27.7	1922	489	18.9	390	15.1
1896—1900	3 709	34.6	2 874	26.8	1923	450	17.4	362	14.0
1901—1905	3 348	29.8	2 574	22.9	1924	467	18.1	373	14.4
1906—1910	3 061	25.9	2 442	20.7	1925	434	16.9	348	13.6

Som det fremgår av nevnte tabell har nedgangen vært meget sterk, idet den samlede tuberkulosedødelighet er sunket med 61 pet. og lungetuberkulosedødeligheten med 59 pet.

Sammenligner man Oslo med hele riket (se hovedberetningene 1923 og 1925 kap. 10), vil man finne at Oslo, som i forrige århundrede stadig lå over gjennomsnittet for hele landet i de siste 25 (20) år, har ligget under dette. Her må dog tas i betraktning det forhold at dødsårsaksstatistikken gjøres op efter begravelsesstedet og ikke efter hjemstedet, således at en del tuberkuløse fra Oslo som dør på sanatorier og pleiehjem utenfor byen ikke er blitt tatt med i statistikken for byen. Nogen vesentlig innflydelse på dødelighetskvotientens høide kan dog dette forhold ikke antas å ha.

Ved beregningen av den samlede tuberkulosedødelighet for Oslo har man imidlertid ikke tatt hensyn til de forskyvninger som har funnet sted i tidens løp i befolkningens sammensetning efter kjønn og alder. Et riktigere bilde av bevegelsen vil derfor nedenstående oversikt gi, hvor man har beregnet tuberkulosedødeligheten blandt menn og kvinner i de forskjellige aldrer.

	Antall dødsfall av tuberkulose pr. 10 000 innbyggere.										
	1871— 75	1876— 80	1881— 85	1886— 90	1891— 95	1896— 1900	1901— 1905	1906— 10	1911— 15	1916— 20	1921— 25
<i>Menn.</i>											
0—1 år...	90.3	79.2	62.8	65.5	65.2	69.1	31.3	29.8	35.4	28.2	26.7
1—4 - ...	69.9	60.4	41.0	46.8	41.0	40.8	30.4	20.4	22.4	18.1	15.4
5—9 - ...	29.1	24.6	24.0	23.8	21.0	23.0	17.4	10.7	9.9	9.1	6.3
10—14 - ...	13.7	10.6	16.3	12.3	15.2	14.4	12.3	12.2	6.7	5.7	5.4
15—19 - ...	20.5	26.2	22.8	24.8	30.8	26.1	27.4	28.3	20.0	23.1	20.9
20—29 - ...	49.6	48.2	52.2	51.9	43.7	41.5	45.7	37.7	31.7	27.1	27.8
30—39 - ...	62.8	54.6	55.3	44.4	43.3	38.5	33.9	34.1	29.6	27.1	22.9
40—49 - ...	61.9	48.9	52.7	39.7	41.5	37.0	36.3	31.2	29.3	23.8	18.5
50—59 - ...	57.8	55.4	55.8	48.8	47.8	50.9	29.9	31.2	26.5	22.0	22.3
60—69 - ...	57.3	62.4	62.7	64.0	52.8	52.0	38.0	37.0	34.7	22.9	23.8
70—79 - ...	52.9	35.1	53.1	41.7	33.9	44.1	25.5	24.7	28.1	14.8	13.0
80 og over..	-	-	18.9	13.5	55.0	28.9	21.3	19.6	4.3	4.2	-
Tilsammen	47.8	44.2	42.5	39.4	37.3	36.0	30.4	26.7	23.7	21.3	19.8
<i>Kvinner.</i>											
0—1 år...	84.1	78.9	48.6	64.9	62.8	68.5	32.8	16.8	29.4	26.3	24.3
1—4 - ...	77.3	48.0	47.8	40.6	43.2	46.9	29.7	19.7	19.3	15.3	14.4
5—9 - ...	28.7	27.3	20.4	24.3	21.8	21.4	17.3	13.2	9.4	8.1	5.1
10—14 - ...	21.1	21.3	24.6	27.6	18.4	22.9	23.9	16.3	12.8	11.5	8.9
15—19 - ...	32.6	27.4	26.4	29.7	29.6	31.4	34.2	33.6	26.7	27.6	26.0
20—29 - ...	39.3	35.0	37.4	31.7	34.5	32.2	37.4	33.5	26.5	25.3	23.7
30—39 - ...	42.9	36.6	49.0	33.9	35.1	37.7	35.0	33.6	26.3	21.7	15.4
40—49 - ...	48.8	43.9	43.8	30.3	35.5	33.4	24.8	24.0	20.7	16.2	13.1
50—59 - ...	51.3	33.0	41.1	35.0	31.6	30.5	23.9	18.7	18.6	16.0	10.8
60—69 - ...	51.2	31.6	38.2	36.4	34.0	30.8	20.1	22.6	19.9	13.9	14.5
70—79 - ...	50.1	45.2	26.9	19.4	36.1	44.2	29.6	23.6	16.8	12.0	12.2
80 og over..	-	9.1	22.5	11.2	25.5	11.7	14.4	18.6	18.6	8.1	5.7
Tilsammen	43.4	35.9	37.2	32.4	33.1	33.5	29.3	25.3	21.4	19.0	16.1

Veneriske sykdommer. Omstående tabell gir opplysning om de fra de praktiserende læger og sykehus meldte tilfelle i 1925 fordelt på de enkelte måneder. I alt er anmeldt 3 478 nye tilfelle av veneriske sykdommer, nemlig av blennorragier 2 776, bløt chanker 116, erhvervet syfilis 571 og medfødt syfilis 15. Av de anmeldte nye tilfelle behandles 353 i sykehus, nemlig for blennorragi 122 menn og 100 kvinner og pikebarn, bløt chanker 5 menn, erhvervet syfilis 56 menn og 57 kvinner samt for medfødt syfilis 6 gutter og 7 piker. 10 av de an-

År.	Blennorragiske tilfelle.			Bløt chanker.			Erhvervet syfilis.			Medfødt syfilis.			Tils.
	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	
1925.													
Januar	49	13	62	2	1	3	12	6	18	-	1	1	84
Februar	68	21	89	4	-	4	14	10	24	1	2	3	120
Mars	40	15	55	4	1	5	5	14	19	2	1	3	82
April	34	12	46	-	1	1	9	12	21	1	-	1	69
Mai	40	10	50	4	-	4	12	6	18	-	-	-	72
Juni	114	16	130	6	-	6	21	5	26	-	1	1	163
Juli	76	14	90	9	1	10	8	1	9	-	-	-	109
August	88	8	96	1	-	1	13	7	20	-	1	1	118
September	69	25	94	1	-	1	11	6	17	-	-	-	112
Oktober	93	19	112	5	-	5	22	5	27	-	-	-	144
November	102	24	126	8	-	8	27	8	35	1	2	3	172
Desember ¹⁾	1 423	403	1 826	61	7	68	241	96	337	2	-	2	2 233
Tils.	2 196	580	2 776	105	11	116	395	176	571	7	8	15	3 478

meldte syfilistilfelle er smittet ad andre veier enn kjønnsdelene, idet nemlig infeksjonsstedet er leben hos 5 menn og 1 kvinne og mandelen hos 1 mann, 2 kvinner og 1 pikebarn.

I henhold til smitteangivelser har sundhetsinspektøren og den kvinnelige læge i det hele undersøkt 22 menn og 19 kvinner, hvorav 7 menn og 14 kvinner var syke. Ingen nektet å la sig undersøke, 1 mann og 1 kvinne lot sig undersøke av privat læge og bragte herom attest, ingen av disse var syke. 52 menn mente sig smittet utenbys, de fleste sjømenn i fremmede havner, 6 menn er opgitt som smittekilde av hustruen, 3 hustruer av deres menn, 8 av mannkjønn og 11 av kvinnekjønn er undersøkt på grunn av intim forbindelse med syke; av disse var 8 kvinner syke, 1 led av syfilis, 7 av blennorrégi. På helserådets kontor er enn videre i årets løp av sundhetsinspektøren og den kvinnelige læge undersøkt 794 menn og 478 kvinner.

Av samtlige undersøkte er ved helserådets foranstaltning i henhold til sundhetsloven 60 menn og 66 kvinner innlagt i sykehus. 399 menn, hvorav 77 med syfilis, er henvist til ambulatorisk spesialbehandling for helserådets regning. 126 kvinner og barn er ambulatorisk behandlet på helserådets kontor av den kvinnelige læge, av disse led 65 av syfilis. Dessuten har mange gamle patienter gått til fortsatt behandling. Der er i 1925 foretatt 646 salvarsaninjeksjoner og 107 vismutinjeksjoner. Der er anmeldt 5 tilfelle av reinfeksjon med syfilis hos menn som tidligere har vært salvarsanbehandlet.

For forbrydelse mot straffelovens § 155 («Den som med kunnskap eller formodning om å lide av smittsom kjønns sykdom ved legemlig omgjengelse eller utuktig forhold smitter eller utsetter nogen for smitte straffes med fengsel inntil 3 år») er i 1925 anmeldt 29 personer, hvorav 1 mann. Herav blev 14 kvinner dømt.

Følgende oversikt viser antall meldte nye tilfelle av veneriske sykdommer i Oslo i årene 1895—1925:

¹⁾ Årsaken til de store tall i desember er den at en hel del læger da har innsendt anmeldelser for hele året.

År.	Blennorragiske tilfelle.		Bløt chanker.		Erhvervet syfilis.		Medfødt syfilis.		Til- sammen.
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
1895.....	1 482	126	387	34	518	206	26	14	2 793
1896.....	1 471	149	393	49	498	235	32	28	2 855
1897.....	2 031	173	447	46	450	233	25	25	3 430
1898.....	2 125	207	433	51	565	259	25	27	3 692
1899.....	1 966	191	491	44	543	221	35	34	3 525
1900.....	1 871	170	507	43	457	195	28	26	3 297
1901.....	1 684	174	292	32	432	208	23	17	2 862
1902.....	1 576	159	418	37	368	196	20	28	2 802
1903.....	1 570	183	401	39	431	183	24	20	2 851
1904.....	1 392	139	347	20	355	154	26	34	2 467
1905.....	1 384	139	278	16	340	128	24	26	2 335
1906.....	1 108	132	169	14	302	129	19	16	1 889
1907.....	903	112	133	10	251	123	10	25	1 567
1908.....	1 055	107	198	21	278	134	24	26	1 843
1909.....	1 149	101	172	19	315	142	31	27	1 956
1910.....	1 261	98	206	14	332	141	27	13	2 092
1911.....	1 373	94	327	27	356	163	19	17	2 376
1912.....	1 266	121	147	18	372	164	22	18	2 128
1913.....	1 326	137	93	6	404	169	27	25	2 187
1914.....	1 135	172	157	14	411	145	24	14	2 072
1915.....	1 403	146	228	15	407	178	31	16	2 424
1916.....	1 756	174	383	22	631	229	28	17	3 240
1917.....	1 514	188	259	14	600	266	19	18	2 878
1918.....	1 384	183	219	31	464	213	18	20	2 532
1919.....	1 719	262	197	14	656	258	11	12	3 129
1920.....	1 548	201	199	24	495	218	14	12	2 711
1921.....	1 744	204	215	22	430	202	20	18	2 855
1922.....	1 690	297	257	26	551	220	13	14	3 068
1923.....	1 658	394	145	24	508	203	6	13	2 951
1924.....	2 224	514	142	15	486	214	20	7	3 622
1925.....	2 196	580	105	11	395	176	7	8	3 478

Av skabb blev der i Oslo anmeldt 217 tilfelle i 1925 mot 193 i 1924.

Om dødsfall på barselseng og antall obstetrisiske operasjoner utført av læger henvises til hovedberetningens kap. 15.

Angående de hygieniske forhold i byen i 1925 henvises til sundhetsinspektørens rapporter tatt inn som bilag til helserådets beretning for dette år.

IV. Hedmark fylke.

Fylket er delt i 26 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde fremgår av oversikten på omstående side.

Medisinalpersonalet i Hedmark fylke var ifølge distriktslægenes oppgaver ved utgangen av de 3 siste år:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek.	Eksaminert apotek-personale.
1923.....	55	29	74	14	33
1924.....	55	30	74	15	33
1925.....	65	30	68	16	33

Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. $\frac{1}{12}$ 20.	Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. $\frac{1}{12}$ 20.
Hamar stadslægedistrikt	1.12	6 406	Hof	416.78	3 346
Ringsaker	897.51	12 207	Åsnes	638.55	5 879
Nes	177.67	3 793	Våler	699.54	4 202
Vang	534.07	13 116	Elverum	1 303.98	11 219
Løten	358.56	6 259	Trysil	2 962.01	6 435
Romedal	384.59	5 480	Åmot	1 323.60	4 373
Stange	345.28	8 394	Stor-Elvdal	2 108.96	4 229
Sør-Odal	514.91	7 045	Rendal	3 222.81	3 539
Nord-Odal	500.33	5 022	Alvdal	2 160.91	4 618
Vinger	500.12	6 765	Tynset	1 023.90	4 094
Eidskog	643.12	6 120	Tolga	2 057.85	3 644
Brandval	509.89	4 141	Engerdal	2 202.51	1 294
Grue	838.71	6 455	Kvikne	1 156.78	1 544

Av lægene var ved utgangen av 1925 25 offentlig ansatt, nemlig: 1 fylkeslæge, 1 stadslæge og 23 distriktslæger. Distriktslægestillingene i Åmot og Alvdal var ikke besatt ved utgangen av 1925. Lægetilsynet var over hele fylket tilstrekkelig.

Forsyningen med tannlæger var også tilstrekkelig i byene og ved enkelte jernbanestasjoner, men der var færre skoletannlæger enn før, da en rekke bygder som hadde hatt sådanne opsa dem av økonomiske grunner.

Fylket er også godt forsynt med utdannede sykepleiersker, såvel i distriktene som på sykehusene og pleiehjemmene.

Sykehus: Hedmark fylkessykehus blev ferdig i august 1925. Det er beregnet på 120 patienter, hvorav 100 kirurgiske fordelt på 4 poster på 25 senger. Hertil kommer 10 senger for vanskelige fødsler og 10 senger for veneriske syke. Sykehuset har til stadighet hatt overbelegg. I Hamar åpnet de katolske søstre i 1925 en privatklinik på 12 senger. Trysil sykehus er blitt utvidet fra 14 til 20—25 senger. Øvre Rendals sykestue er ominnredet og oppusset og har nu 8 senger.

Fylket hadde ved utgangen av 1925 i alt 27 sykehus med tilsammen 649 senger, nemlig 361 for indremedisinske og kirurgiske patienter, 196 for tuberkuløse og 92 for epidemiske. Der var 6 almindelige sykehus. (Hedmark fylkessykehus, Elverum, 120 senger, Hamar kommunes sykehus 36, St. Torfinns klinikk, Hamar, 12, Valseth sykehjem, Romedal, 16, Elverum sykehus 6, Trysil sykehus 20.) 4 epidemisykehus (Kongsvinger 14 senger, Elverum 24, Hamar 50 og Foldal 4), 9 kombinerte sykehus (Eidskog kommunale sykehus med plass for 10 tuberkuløse og 10 andre syke, Stange sykehus 16 tuberkuløse og 14 andre, Ringsaker kommunale sykehus 24 tuberkuløse og 18 andre, Finsal 16 tuberkuløse og 16 andre, Furnes sykehjem 9 tuberkuløse og 7 andre, Løten sykehjem 15 tuberkuløse og 10 andre, Storelvdal sykehus 7 tuberkuløse og 14 andre, Tynset sykehus 16 tuberkuløse og 16 andre, Åmot sykehus 18 tuberkuløse og 17 andre), 4 tuberkulosehjem (Elverum 14 senger, Trysil 12, Nord-Odal 24 og Vinger 15), 4 sykestuer, en i Rendal med 8 plasser, en i Foldal med 5 plasser, en i Nord-Odal med 6 og en i Trysil på 8—10 plasser.

Dessuten har man i fylket to private tuberkulosesanatorier, nemlig Mesnalian kursted ved Lillehammer og Gjøsegården sanatorium pr. Kongsvinger, med plass for henholdsvis 39 og 30 tuberkulosepatienter. For tuberkuløse og tuberkulosestruede barn driver Røde Kors et sommerhjem på Vangsåsen.

Spesifiserte oppgaver over antallet av behandlede syke på fylkets sykehus er meddelt i hovedberetningens tabell 2. Videre vil man i hovedberetningens tabell

3 finne opgitt antallet av lungetuberkuløse behandlet på de 2 sanatorier og på samtlige fylkets tuberkulosehjem og tuberkuloseavdelingene på de kombinerte sykehus.

Ved fylkets sinnssyke asyl Sanderud i Stange var der efter utvidelsen plass for 319 patienter, 179 for menn og 140 for kvinner. I fylket var der ved utgangen av 1925 10 sinnssykekolonier med 128 patienter, derav 41 fra Hedmark.

I fylket er der 31 pleiehjem for gamle med plass for henved 1 000 og 14 barnehjem med plass for vel 200 barn — vesentlig piker.

Av bad tilgjengelige for almenheten var der i 1925 bare 10. På Kongsvinger er der et nytt moderne bad med karbad, dusj, badstue og svømmebasseng. På Hamar er der også åpnet et tidsmessig kommunalt kar- og dampbad, som benyttes flittig. Ved Løtens meieri og Løtens brenneri er der karbad til benyttelse for publikum. Ved Flisen st. er der et lite damp- og karbad. I Elverum leir finnes et godt og velinnrettet folkebad med kardusj og dampbad. I Trysil er sykehusets bad tilgjengelig for almenheten. Det er nu restaurert og tidsmessig utstyrt. Ytre Rendal har et lite folkebad (karbad), likeså Tolga, og i Stor-elvdal er to badstuebad i drift..

Vaksinasjon. Der blev i 1925 vaksinert 3 136 mot 2 798 i 1924. Der er ikke berettet om noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen.

Ifølge fødselsregistrene for Hedmark fylke blev der i 1925 født 3 556 levende barn og 80 dødfødte mot i 1924 3 844 levende og 83 dødfødte. I jordmødrenes protokoller i 1925 var i alt innført 3 435 levendefødte barn og 62 dødfødte mot i 1924 henholdsvis 3 673 og 73. Herav skulde man kunne slutte at ved 95 pct. av alle fødsler i Hedmark i 1924 og 96 pct. av alle fødsler i 1925 er jordmor benyttet.

Det registrerte antall dødsfall i Hedmark var i 1925 1 774, 1 703 i landdistriktene og 71 i byene. For 1924 var antallet 1 693, 1 609 i landdistriktene og 84 i byene. Pr. 1 000 av den hjemmehørende folkemengde var dødeligheten i Hedmark 10,7 i 1924 og 11,1 i 1925. Distriktslægenes dødsårsakslistor for fylket omfattet i disse to år følgende antall dødsfall:

	Bygder.	Byer.	Tilsammen.	Herav med kjent dødsårsak.		
				Bygder.	Byer.	Tilsammen.
1924.....	1 558	72	1 630	1 542	72	1 614
1925.....	1 668	70	1 738	1 647	69	1 716

Angående dødsfallenes fordeling på de forskjellige årsaker henvises til tabell 4 i hovedberetningen for riket.

Sundhetstilstanden i 1925 er av distriktslægene gjennomgående karakterisert som god eller meget god. For *Vang* betegnes den som nogenlunde god og for *Nes* som middels god eller litt under middels god. Fra *Nord-Odal* meldes om en epidemisk optredende konjunktivitt og fra en rekke lægedistrikter om epidemisk optreden av akutt diarré. For øvrig ingen epidemier av betydning.

Tyfoidføber er bare optrådt med i alt 7 tilfelle innen fylket, hvorav 1 dødsfall. Tilfellene var, så vidt ses av beretningene, uten innbyrdes sammenheng og forekom i 4 forskjellige distrikter.

Av epidemisk cerebros spinalmeningitt var der bare 1 tilfelle i *Stange* og av akutt poliomyelitt i alt 6 tilfelle spredt over forskjellige distrikter.

Kikhoste omtales som epidemi i *Nes*, *Trysil* og *Rendal*, hvor den optrådte ganske hårdt i årets første 7—8 måneder med mange komplikasjoner og med 3 dødsfall.

Akutt diarré i epidemisk optreden preget i vesentlig grad sykdomsbilledet i en større del av fylket. I slutningen av 1924 viste sig flere tilfelle av akutt diarré enn vanlig på den årstid, av enkelte læger opfattet som en intestinal form for influensa. I 1925 fikk sykdommen en ganske stor utbredelse, spesielt i bygdene omkring Hamar, og spredte sig så til bygdene i midtre Glommendal så langt som op til *Trysil* og *Rendal* og sydover til og med *Hof*. Fra Vinger—Odal er den ikke omtalt undtagen fra *Nord-Odal*, hvor den først optrådte i november, overført fra tilgrensende gårder i Stange.

Den hadde karakteren av en akutt infeksjonssykdom med symptomer fra mave-tarm: frysninger, feber, brekninger og diarré, til dels forbundet med blødninger fra tarmen. Flere steder var det for det meste eldre som blev angrepet, og av disse døde flere under symptomer av hjertelammelse. Det fremgår av distriktslægenes beretninger at der var megen villrede om årsaken og om opfatningen av sykdommens natur. I nogen tilfelle omkring Hamar blev der påvist positiv Widal, og av disse blev 4—5 innlagt i Hamar epidemisykehus. Men da statens epidemilæge ikke opfattet sykdommen som paratyfus og heller ikke efter foretatte undersøkelser mente at det var dysenteri, blev der fra det offentliges side ikke igangsatt ekstraordinære foranstaltninger. (*Fylkeslægen.*)

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen side 24 og 25.

Tuberkulose. Fra flere kanter av fylket har distriktslægene meddelt at sykdommen ser ut til å øke og mener dette kan tilskrives de økonomisk trykkede tider med mindre arbeidsfortjeneste og dermed sammenhengende dårligere ernæring. Dr. K. *Løken*, *Ringsaker*, har i sin beretning gjort endel betraktninger i anledning av at det er 25 år siden tuberkuloseloven blev satt ut i livet. Han fremholder at sykehusinnleggelse har vært det mest effektive middel til sykdommens forebyggelse, men at man ikke kommer lengere bare på denne måte, da det viser sig at antallet av nye tilfelle og dødsfall av tuberkulose i disse 25 år har holdt sig omtrent uforandret fra år til år. Med en økning av befolkningen på 20 pct. antar han dog at tuberkulosen har avtatt i samme forhold.

Fylkeslægen skriver: «I Hedmark fylke har planen for arbeidet mot tuberkulosen gjennom mange år vært den at man først vilde skaffe tilveie et tilstrekkelig stort antall sykehusplasser, før der i større utstrekning blev gått i gang med andre foranstaltninger. Der rådes nu i 13 tuberkuloseavdelinger over ca. 200 plasser, som var tenkt å skulle være tilstrekkelig, men de er til stadighet fullt belagt, og der er derfor under planleggelse 3—4 mindre tuberkuloseavdelinger med tilsammen ca. 30 senger.

Det viktigste i kampen mot tuberkulosen blir fremtidig i større grad enn før å arbeide for en bedring av folkehelsen i sin almindelighet. Til en begynnelse vil interessen da i det vesentlige samle sig om to foranstaltninger, nemlig hjelpestasjonsarbeidet, som for øvrig lenge har vært drevet av de forskjellige frivillige organisasjoner, men ikke vært ordentlig organisert, og arbeidet for en bedre skolehygiene.

Skolebarnsundersøkelsene, som nu er innført så å si i alle bygder, er gått over til å bli en skolesak og står under ledelse av skoledirektøren. Ved siden herav blev der på forskjellig måte søkt å gjøre lærerstanden interessert i mere enn før å undervise skolebarna i helselære og å få innført forbedringer ved

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidefeber (paratyfus).	Cerebro- spinal- meningitt.	Akutt poliomyelitt.	Skarlagens- feber.	Meslinger.	Difteri (group).	Dysenteri.	Barsel-feber.	Septiko- pyæmi.
Hamar stadslægedistrikt	1	.	.	3	47	2	.	.	.
Ringsaker	.	.	.	4	2	2	.	1	-2
Nes	.	.	1	.	.	2	.	1	.
Vang	3	.	.	7	56	3-1	.	1	.
Løten	.	.	.	.	1	11	.	.	.
Romedal	.	.	.	.	.	3-1	.	1-1	.
Stange	2-1	1	1	6	12	9	.	.	-1
Sør-Odal	.	.	.	.	.	2	.	2	.
Nord-Odal	.	.	1	.	1	.	.	.	2 1
Vinger	.	.	.	7	.	.	.	.	1
Eidskog	.	.	.	.	.	3	.	2-1	.
Brandval	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Grue	.	.	.	.	1	.	.	.	1
Hof	.	.	.	.	1	.	.	.	-1
Åsnes	.	.	.	.	3	2-1	.	1	1-3
Våler	.	.	.	3	.	6 1	.	.	.
Elverum	.	.	2	11	.	3	.	.	.
Trysil	.	.	.	.	.	1	.	.	.
Åmot	.	.	.	6	.	1-1	.	2-1	-1
Stor-Elvdal	.	.	.	.	.	1	.	.	.
Rendal	.	.	.	.	.	.	.	3	1
Alvdal	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Tynset	1	.	1	6	.	.	.	2	1
Tolga	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Engerdal	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Kvikne	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Tilsammen	7-1	1	6	53	124	51-5	-	16-3	7-9

*) Tallet foran streken eller uten strek betyr antall tilfelle og tallet efter streken

skolehusene og deres bruk. Jeg har stått og står i denne hensende i stadig rapport med skoledirektøren. Hvor langt vi kan komme på denne måte er ikke godt å si, men at vi når helt frem er utelukket. Dertil kreves forskjellige foranstaltninger fra statens side, bl. a. at der i lovs form gis pålegg om utvidet undervisning i helselære, husstell, barnepleie m. v. i skolene — ikke minst i lærerskolene. Staten burde også opprette kurser for utdannelse av helsesøstre som bl. a. kunde ta sig av skolepleien.

I kampen mot tuberkulosen er det av stor betydning å kunne ta sig mere av de underernærte, anæmiske barn — de tuberkulose-truede — enn nu er tilfellet. Der blev i 1925 opprettet et hjem for disse i Trysil, hvilket vil bli satt i drift i år. I Grue er et lignende under planleggelse.»

Ifølge tuberkulosprotokollene var der i Hedmark fylke i 1925 anmeldt 303 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 373 i 1924 og 317 i 1923. Forholdet i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabell 10 i hovedberetningen.

Tabellen s. 26 viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter i de 3 siste år.

Veneriske sykdommer: Antallet av tilfelle meldt til lægene i de enkelte distrikter i 1924 og 1925 var følgende: (Se tabellen s. 26.)

Av skabb anmeldtes i 1925 354 tilfelle mot 620 tilfelle i 1924.

sykdommer*).

Pemfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Røde hunde.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte katar- rer i ånde- drettsorgan.	Influensa.	Lunge- betendelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutt diaré (kolerine).	Skjørhuk.
1	4	1	19	2	57	354-1	136	9-2	10	9	-	290-4	-
.	2	5	18	1	15	416-2	123	94-12	17	11	-	269-11	-
.	6	.	31	.	93	202-1	37	13-1	7	5	-	119-3	-
2	4	.	40	4	163-2	644-5	115	64-3	12	17	-	455-18	-
.	6	1	5	.	25-1	384	435-1	13-2	15	6	-	152-4	-
.	1	4	.	.	2	225	87	40-6	4	4	-	227-6	-
.	3	1	13	.	40	1088-10	175	21-3	12-1	7	-	377-12	-
.	2	1	10	1	12	375-3	41	30-12	8	8	-	19	-
.	4	.	5	.	2	269-3	74-1	6-1	11	6	-	31	-
.	6-1	.	29	.	42-1	334-3	23	5-7	4	3	-	52-1	-
.	4	.	4	.	131-2	221-7	.	12-4	5	4-1	-	37	-
.	.	.	5	.	15-1	231-2	41	14-2	2	2	-	29	-
.	6	.	7	.	75	329-4	78	24-2	13	7-1	-	58-1	-
.	5	.	20	.	2	323-1	33	45-1	21	5	-	129	-
.	9	.	40	4	82	388	275	77-1	44	20	-	438-6	-
.	.	.	12	1	11	397	87-1	19-4	6	4	-	225-5	-
.	14-1	2	23	1	123-1	1115-2	180	23-4	20	13	-	529-11	1
-1	.	.	18	36	165-3	274	74	10-4	36	4	-	70	-
.	.	.	2	1	46	902	18	11-3	29-1	6	-	142-2	-
.	2-1	.	4	.	32	360-4	66	1-1	11	3	-	144-6	-
.	.	1	4	3	94-3	56-3	27	2	2	1	-	52-2	-
.	4-1	.	7	.	49-2	49-2	18	3	10	7-1	-	16	-
.	4	.	8	1	138	424	119	28-2	11	3	-	66	-
.	5	.	.	8	4	200-3	30	9-2	5-1	.	-	18	-
.	.	.	7	.	4	43-2	2	-1	3-1	.	-	4	-
1	.	.	.	.	.	16	13	3	1	.	-	4	-
4-1	91-4	16	331	63	1422-16	9619-58	2307-3	576-80	319-4	155-3	-	3952-92	1

antall dødsfall.

Om dødsfall på barselseng og fødselsoperasjoner utført av læger i 1925 henvises til hovedberetningen for riket.

Hygieniske forhold m. m. 1925 var i økonomisk henseende et nedgangsår innen fylket, og de fleste satt trangt i det, ikke alene de større jord- og skogeiere, men også småbrukere og arbeidere. Der var usedvanlig mange betalingsinnstillinger med tvangsauksjoner, moratorier, akkorder og konkurser. Prisene på landeiendommer dalte i den grad at mange blev utbudt til salgs for Hypotekbankens takstsum. Ved auksjoner blev hester og kuer solgt til priser som svarte til prisene i 1913.

Krisen hadde og vil selvfølgelig fremdeles få innflydelse på bevilgningen til medisinala foranstaltninger og på de hygieniske forhold overhodet.

Da hverken de offentlige institusjoner eller private hadde råd til å sette større arbeider i gang, var der fremdeles megen arbeidsløshet. Endel nødsarbeide blev ganske visst satt i gang, men det monnet ikke meget. Levemåten var derfor mange steder høist miserabel for de mindre bemidlede. Med den bedrede jernbanetransport var det lettere enn før å få fisk, dels fra Nordland, dels fra Møre, og der blev av flere firmaer etablert bilruter for salg av fisk rundt i bygdene, særlig omkring Hamar.

Boligbygning var det mindre av enn de foregående år. Fra flere distrikter nevnes som et beklagelig forhold at den dårlige økonomi gjør at eldre bebyggelse

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt						Dødsfall av lungetuberkulose.					
	1923		1924		1925		1923		1924		1925	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Hamar stadslægedistrikt	3	1	2	6	7	4	3	1	2	6	5	4
Ringsaker	5	11	13	7	9	7	5	9	8	6	6	6
Nes	3	-	1	4	2	3	2	-	1	3	1	3
Vang	6	9	8	6	10	16	4	7	6	5	7	14
Løten	5	1	8	10	3	3	3	1	4	10	2	2
Romedal	4	1	2	6	2	2	4	1	2	8	2	2
Stange	6	5	7	9	9	8	3	4	5	5	9	8
Sør-Odal	1	2	2	1	4	1	1	2	2	-	3	1
Nord-Odal	4	6	2	4	4	4	-	-	4	1	3	3
Vinger	5	5	10	4	4	6	5	4	9	3	3	4
Eidskog	1	3	6	8	1	5	1	3	3	6	1	4
Brandval	3	1	4	4	2	7	3	1	4	3	2	6
Grue	3	2	7	7	4	14	2	1	5	7	2	10
Hof	5	2	4	4	3	3	4	1	3	3	-	3
Åsnes	2	1	1	9	7	7	2	1	1	8	7	7
Våler	3	2	9	1	2	3	1	2	8	1	2	1
Elverum	9	13	18	18	9	14	8	12	14	13	8	11
Trysil	13	12	13	10	6	13	9	9	12	10	5	8
Åmot	4	2	8	10	6	9	4	2	6	9	6	6
Stor-Elvdal	3	-	7	3	5	-	2	-	5	2	1	-
Rendal	2	2	1	1	5	1	2	1	1	1	4	1
Alvdal	2	3	3	5	3	4	1	1	2	3	3	4
Tynset	6	3	1	2	1	4	5	2	2	2	1	4
Tolga	1	6	3	8	7	5	1	6	2	7	4	4
Engerdal	-	1	2	4	1	-	-	1	1	4	1	-
Kvikne	1	1	-	-	4	3	1	1	-	-	3	3
Tilsammen	100	95	142	151	120	146	76	77	107	128	91	120

Antall tilfelle av veneriske sykdommer.

Lægedistrikter.	Veneriske sår.					Lægedistrikter.	Veneriske sår.							
	Syfllis erhvervet.		Syfllis medfødt.		Gonorré og uretritt.		Syfllis erhvervet.		Syfllis medfødt.		Gonorré og uretritt.			
	1924	1925	1924	1925			1924	1925	1924	1925				
Hamar stadslægedist.	-	1	-	-	7	13	Hof	2	-	-	-	6	4	
Ringsaker	-	-	2	-	-	6	Åsnes	-	-	-	1	1	28	19
Nes	-	-	-	-	-	-	Våler	-	-	-	-	-	-	-
Vang	-	-	2	-	-	6	12	Elverum	-	2	-	-	6	1
Løten	-	-	-	-	-	2	5	Trysil	-	-	-	-	1	1
Romedal	-	-	-	-	-	-	-	Åmot	-	-	1	-	1	4
Stange	-	-	1	-	-	3	2	Stor-Elvdal	-	-	-	-	2	1
Sør-Odal	-	-	1	1	-	3	1	Rendal	-	-	-	-	-	2
Nord-Odal	-	-	-	-	-	1	-	Alvdal	-	-	-	-	1	-
Vinger	-	-	1	1	1	11	7	Tynset	-	-	-	-	-	1
Eidskog	-	-	-	-	-	4	7	Tolga	-	-	-	-	-	-
Brandval	-	-	-	-	-	1	-	Engerdal	-	-	-	-	-	1
Grue	-	-	-	1	-	1	-	Kvikne	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	2	1	10	3	6	1	82	88						

ikke blir vedlikeholdt, slik som den bør gjøres. Fra *Tolga* anføres at boligforholdene på mange steder er dårlige. Barfrøstuer, hvor soverommene tilføres varme og luft fra kjøkkenet, er ennå adskillig i bruk. Fra de fleste distrikter anføres at der ikke lenger er nogen egentlig bolignød.

Av hygieniske misligheter nevnes fra *Stange* at brønnene ofte er dårlig beskyttet mot tilsig fra gjødslet mark (*H. Thorshaug*), og fra *Rendal* anføres at alle skoler på to undtagelser nær lider av den store feil at vannforsyningen er slett. Vann hentes nemlig fra en bekk eller brønn i en bøtte som står til avbenyttelse for skolebarna. I *Ytre Rendal* søkte formannskapet ved forrige budgettforslag å avhjelpe denne mangel, idet der blev foreslått bevilget kr. 1 000 til drikkefontener ved skolene. Posten blev dessverre strøket. (*A. Smith.*) Som et hygienisk fremskritt nevnes fra *Hamar* at en ny og større vannledning er anlagt, hvorved også de omkring byen bebyggede strøk nu har fått god forsyning med vann. (*A. Lützwow.*)

V. Opland fylke.

Fylket er delt i 29 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde fremgår av nedenstående oversikt.

Lægedistrikter.	Flateinnh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. ¹ / ₁₂ 20.	Lægedistrikter.	Flateinnh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. ¹ / ₁₂ 20.
Lillehammer stadsdistr.	2.92	5 183	Østre Toten.....	414.40	9 191
Gjøvik — — —	2.07	4 827	Vestre Toten.....	396.82	9 336
Lesja.....	3 732.36	5 414	Lunner.....	290.75	4 337
Lom.....	4 103.05	4 723	Jevnaker.....	154.58	4 077
Vågå.....	1 299.39	3 154	Brandbu.....	476.40	5 340
Sel og Heidal.....	782.26	3 531	Gran.....	351.82	4 559
Nordre Fron.....	1 369.85	4 388	Søndre Land.....	775.62	5 758
Søndre Fron.....	540.04	3 012	Nordre Land.....	344.07	2 749
Ringebu.....	1 258.42	4 529	Torpa.....	535.95	2 356
Øyer.....	638.18	3 240	Sør-Aurdal.....	1 128.86	4 067
Gausdal.....	1 191.87	5 409	Nord-Aurdal.....	926.72	4 729
Fåberg.....	476.46	6 355	Etnedal.....	439.80	1 846
Biri.....	186.12	2 890	Nordre Valdres.....	2 073.82	4 132
Snertingdal.....	219.29	2 205	Øystre Slidre.....	869.50	2 488
Vardal.....	276.13	5 274			

Medisinalpersonalet var ifølge distriktslægenes opgaver ved utgangen av de siste 3 år:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek.	Eksaminert apotek-personale.
1923.....	47	23	62	10	26
1924.....	54	25	58	10	23
1925.....	56	29	58	10	27

Av lægene var 28 offentlig ansatt, nemlig 1 fylkeslæge, 2 stadslæger og 25 distriktslæger. Distriktslægestillingen i Brandbu og Øystre Slidre var ikke besatt ved utgangen av 1925. Fylkets forsyning med læger og jordmødre opplyses å være tilstrekkelig, men der hersker fremdeles mangel på tannlægehjelp. Angående fordelingen av læger, tannlæger, jordmødre og apotek på de enkelte lægedistrikter henvises til tabell 1 i hovedberetningen for riket.

Sykepleien i fylket er god. 67 sykepleiersker gjør tjeneste ute i distriktene, derav 62 i bygdene og 5 i byene. Av disse lønnes 11 helt av kommunekassen og 56 av foreninger. Adskillige av disse siste har dog kommunebidrag. Forsyningen av sykepleiersker er overalt tilstrekkelig undtagen i Gjøvik, hvor 1 sykepleierske er for lite.

Sykehus: I april 1925 åpnedes Gjøviks felles kommunale sykehus med 50 senger, herav 10 for tuberkuløse. Det eies og drives av Gjøvik, Vardal og Vestre Totens kommuner samt Raufoss Ammunisjonsfabrikk. Gjøvik disponerer over halvparten av sengeplassene og bærer halvdelen av drifts- og anleggskostningene. Sykehuset drives vesentlig som kirurgisk sykehus.

Fylket hadde ved utgangen av 1925 11 sykehus og tuberkulosehjem med plass for 287 indremedisinsk-kirurgiske og epidemiske syke og 121 tuberkuløse. Sykeplassene fordeler sig på følgende sykehus: Søndre Lands sykehus med plass for 30 almindelig syke og 16 tuberkuløse, Vestre Slidre sjukeheim (8 alm. syke og 6 tuberkuløse), Østre Toten sykehus (16 alm. syke og 14 tuberkuløse), Gjøvik felles kommunale sykehus (40 alm. syke og 10 tuberkuløse), Gjøvik epidemisyrkehus (10 senger), Opland fylkessykehus, Lillehammer (ca. 120 senger), Røde Kors' klinikk, Lillehammer (ca. 23 senger), Lillehammer epidemisyrkehus, Fåberg (40 senger). Hertil kommer følgende tuberkulosehjem:

Lillehammer sanitetsforenings tuberkulosehjem, Lillehammer, med plass for 28 pasienter, Øvre Toft kursted, Follebu (23) og Røde Kors' sykestue, Follebu (24).

Dessuten ligger i fylket to private tuberkulosesanatorier, Kornhaug og Granheim, begge i Follebu, med plass for henholdsvis 48 og 53 tuberkulosepasienter.

Spesifiserte oppgaver over antallet av behandlede syke på fylkets sykehus er meddelt i hovedberetningens tabell 2. Videre vil man i hovedberetningens tabell 3 finne oppgitt antallet av lungetuberkulosepasienter behandlet på de to sanatorier og på fylkets samtlige tuberkulosehjem (de 3 rene tuberkulosehjem og tuberkuloseavdelingene på de kombinerte sykehus).

I november 1925 åpnedes Skogsborg rekonvalesenthjem for brystsvake i Fåberg. Det har plass til 15 og er beregnet på rekonvalesenter som er utskrevet fra kurstedene, men tar også imot pasienter som venter på plass på kurstedene.

På Vestre Toten ligger fylkets sinnssykeasyl, Presteseter, med plass for 191 pasienter.

Ved Eina ligger en kuranstalt for mannlige alkoholikere drevet av Blå Kors.

Bad tilgjengelige for almenheten finnes i 7 distrikter. På Gjøvik er der et mindre bad. I Lillehammer er der et privat bad med damp-, kar- og dusjbad, hvor folkeskolens barn for kommunens regning kan få bade, hvilket de i stor utstrekning har benyttet sig av. På Lillehammer finnes også et privat kurbad. På landsbygden finnes bad i Gran, Brandbu, Øyer, Nord-Aurdal og Østre Slidre.

Vaksinasjon. Der blev i Opland fylke i alt vaksinert 1268 i 1925 mot 4052 i 1924. Noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen er ikke meldt.

Ifølge fødselsregistrene for Opland blev der i 1925 født 2878 levende barn og 85 dødfødte mot 3195 levende og 64 dødfødte i 1924. I jordmødrenes protokoller var i alt innført 2716 levende fødsler og 66 dødfødsler mot i 1924 hen-

holdsvis 2 922 og 53. I Opland fylke skulde der altså være blitt benyttet jordmørhjelp ved 91 pct. av fødslene i 1924 og 94 pct. i 1925.

Det registrerte antall dødsfall i Opland fylke var i 1925 1 455, 1 361 i landdistriktene og 94 i byene. I 1924 var de tilsvarende tall 1 342 i landdistriktene og 94 i byene, i alt 1 436. Dødeligheten pr. 1 000 av den hjemmehørende folkemengde var 10,6 både i 1924 og 1925. Distriktslægenes dødsårsakslistene for Opland fylke omfattet i disse to år følgende antall dødsfall:

	Bygder.	Byer.	Tilsammen.	Herav med kjent dødsårsak.		
				Bygder.	Byer.	Tilsammen.
1924.....	1 264	105	1 369	1 224	105	1 329
1925.....	1 327	107	1 434	1 292	107	1 399

Om dødsfallenes fordeling på de forskjellige årsaker henvises til tabell 4 i hovedberetningen for riket.

Sundhetstilstanden betegnes i alle beretninger som god undtagen for *Ringebu* og *Lom* distrikter. I *Ringebu* optrådte akutte katarrer i åndedretsorganene, kikhoste og akutt diarré med tallrike tilfelle. I *Lom* distrikt voldte en utbredt epidemi av dysenterilignende akutt diarré stor sykkelighet i 2net halvår.

Tyfoidfieber optrådte med i alt 3 tilfelle, alle i *Vestre Toten* distrikt. Tilfellene var uten innbyrdes forbindelse. 2 av dem var på *Raufoss*, hvor der for et par år siden var en liten tyfusepidemi. Smittekilden lot sig nu ikke påvise for nogen av tilfellene.

Av cerebros spinalmeningitt var der bare et tvilsomt tilfelle i *Gausdal*.

Akutt poliomyelitt forekom med i alt 15 tilfelle med 2 dødsfall, hvorav 7 i forskjellige distrikter i *Valdres*, 5 i *Land*, 1 i *Vestre Toten*, 1 i *Snertingdal* og 1 i *Lom*. Det var spredte tilfelle, så vidt vites uten innbyrdes forbindelse.

Skarlagensfeber forløp mildt og med spredte tilfelle, i alt 24 i fylket.

Akutt diarré optrådte med et usedvanlig stort antall tilfelle i alle årets måneder, de fleste fra juli til årets utgang. *Fylkeslægen* skriver: «Sykdommen var meget mer utbredt enn listene viser. Epidemien var både langvarig og ganske alvorlig. Sykdommen optrådte i flere distrikter nokså ondartet, med høi feber, brekninger og blodige uttømmelser; forløpet var til dels forholdsvis langvarig, med tilbøielighet til recidiv, i enkelte tilfelle etterfulgt av en langvarig tykk-tarmskatarr. Symptomene var ofte som ved dysenteri; i de til epidemilægen innsendte prøver av patientenes avføring fantes dog ingen for dysenteri spesifikke baciller undtagen i et tilfelle fra en tilreisende i *Gjøvik*. Distriktslæge *Kjos* i *Lom* har muntlig meddelt mig at flere hadde sterke revmatiske smerter i kropp og lemmer etter sykdommen. Fra *Gran* omtales at der var mange tilfelle om sommeren. Ellers synes sykdommen ikke å ha vært særlig utbredt i *Hadeland* og *Land*, heller ikke i *Valdres*, hvor der dog fra *N. Aurdal* og *Ø. Slidre* nevnes at der gjennom hele året forekom endel tilfelle av akutt blodig diarré. I *Ø. Toten* optrådte den spredt over hele bygden, i *V. Toten* hadde den til dels en meget alvorlig karakter og fortsatte fra året før gjennom hele året. I *Vardal* er meldt temmelig mange tilfelle nokså jevnt fordelt på alle månedene, likeså i *Gjøvik* og i *Lillehammer*, hvor dog de fleste er meldt mai—desember. I *Snertingdal* var der en mengde tilfelle fra forsommeren til like før jul; epidemien settes der i

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidefeber (paratyfus).	Cerebro- spinal- meningitt.	Akutt poliomyelitt.	Skarlagens- feber.	Meslinger.	Difteri (cropp).	Dysenteri.	Barsefeber.	Septiko- pyæmi.
Lillehammer stadsl.distr.	.	.	.	2	.	.	.	.	.
Gjøvik — — — — —	.	.	.	.	9	.	1-1	1-1	.
Lesja	.	.	.	.	.	.	.	2-2	.
Lom	.	.	1	.	.	1	43-13	.	-1
Vågå	.	.	.	.	.	.	.	2-1	.
Sell og Heidal	.	.	.	1	.	.	.	.	1
Nordre Fron	.	.	.	.	.	1-1	.	.	.
Søndre Fron	.	.	.	.	.	2	.	.	2
Ringebu	.	.	.	5	.	.	.	.	-1
Øyer	.	.	.	3	3	.	.	.	.
Gausdal	.	1	.	1	.	.	.	.	.
Fåberg	.	.	.	2	.	2	.	.	-1
Biri	.	.	.	1	.	.	.	2	.
Snertingdal	.	.	1	.	2	3-1	.	.	.
Vardal	.	.	.	2	20	.	.	.	.
Østre Toten	.	.	.	2	2	5	.	.	1-3
Vestre Toten	3-1	.	1	4	83	1	.	1	2-3
Lunner	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Jevnaker	.	.	.	1	1	.	.	.	.
Brandbu	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Gran	.	.	.	.	.	.	.	-1	.
Søndre Land	.	.	3	.	9	1	.	.	1-2
Nordre Land	.	.	2	.	.	.	.	.	.
Torpa	.	.	.	.	21	.	.	.	-1
Sør-Aurdal	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nord-Aurdal	.	.	2-1	.	.	.	.	.	.
Etnedal	.	.	1-1	.	.	-1	.	.	.
Nordre Valdres	.	.	4	.	.	.	.	.	.
Øystre Slidre	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Tilsammen	3-1	1	15-2	24	150	16-3	44-14	8-5	7-12

*) Tallet foran streken eller uten strek betyr antall tilfelle og tallet etter streken

forbindelse med mangelfull drikkevannshygiene; i *Biri* omtales den som langvarig og godartet — i begge herreder er få tilfelle anmeldt. I *Fåberg* er meldt 375 tilfelle, vesentlig fra april til desember. I *Gausdal* og *Øyer* synes den ikke å ha vært av større betydning. I *Ringebu* gikk den som utbredt epidemi (juli—oktober), likeså i *N. Fron* i august—desember og i *Sel* og *Heidal* i juli—desember. Fra *Vågå* berettes at epidemien var ganske voldsom og utbredt fra juli til desember og voldte 6 dødsfall. Verst herjet den i *Lom* distrikt, særlig i *Lom* herred, hvor distriktslægen antar at minst 60 pct. av befolkningen var angrepet. Der inntraff 15 dødsfall i distriktet.

Påfallende er det at der i hele året ikke er meldt et eneste tilfelle av akutt diarré fra *Lesja* distrikt. *Dovre* og *Lesja* er renslige bygder, hvor også den huslige hygiene står høyt i det hele tatt — et tilfelle som i denne forbindelse i hvert fall ser ut som en tanke.

Distriktslægen i *Snertingdal* setter epidemien i forbindelse med dårlig drikkevann, distriktslægen i *Lom* med dårlige sanitære forhold i det hele tatt. Det samme kan i større eller mindre grad ha anvendelse i alle distrikter. Brønnene er gjennomgående dårlig innrettet utover bygdene, utsatt for tilsig fra overvann,

sykdommer *).

Pemfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Røde hundé.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte katar- rer i ånde- drettsorg.	Influenta.	Lunge- betendelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutt diarré (kolerne).	Skjørbuk.
.	5	.	30	.	.	666-1	157	3	9	3	.	289	.
.	4	7	10	2	12	1035	377	22-3	17	2	.	299-2	.
.	3	.	3	3	68	132-4	7	8	3	8	.	.	.
.	2	1	3	.	.	62	33	6-3	6	1	.	159	.
.	1-1	.	2	.	.	184	35	6-1	4	.	.	123-6	.
.	2	.	3	.	5	396-1	94	3	9	9-1	.	171	.
.	1	.	.	.	2	78-4	36	4	2	.	.	53-1	.
.	.	.	5	.	9	91	26	10-1	8	5	.	39-2	.
.	1	.	2	.	114-2	164-1	37	10-3	11	9	.	104-2	.
.	6	3	31	.	62-2	90-1	55	3	1	11	.	80	.
.	1	.	9	.	4	122	35	1-1	4	1	.	98	.
.	1	.	47	.	31-1	824-7	230-2	7-2	8-1	6	.	375-1	.
.	.	1	1	.	.	37-3	14	5-1	3-1	2	.	66	.
.	.	.	4	.	2	61-2	22	11	1	5	.	65-2	.
.	6	.	11	4	12	738-2	286-1	28-2	25	9	.	279-1	.
.	7	1	39	1	5	273-4	61	21-1	4	12	.	152-3	.
2	3	.	23	1	.	512-5	138-2	28-5	7	27	.	262-5	.
.	1	.	4	.	6	52-2	16	3-1	1	.	.	10	.
.	1	2	13	1	3	622	35	6	15-1	4	.	48	.
.	7	.	.	18	.	365-3	125	13	1-1	9	.	306-2	.
.	.	.	.	.	.	107-1	.	8-3	3	1	.	38	.
.	1	.	28	.	.	234-2	164	15-3	15	1	.	77-2	.
.	.	.	8	.	.	188-1	83	10-2	8	3	.	156	.
.	1	6	29	.	.	131-2	105-1	3	5	5	.	59	.
.	2	.	14	.	.	63-2	4	7-3	15	4	.	27	.
.	1	.	3	.	17	146-2	56-1	12-3	12	.	.	53	.
.	1-1	.	.	.	.	7	32	2	3	2	.	13	.
.	.	.	.	.	.	36-1	48-2	14-5	7-1	2-1	.	22	.
.	1	.	9	.	.	91	23	19-1	3	.	.	28-2	.
3	64-2	21	331	30	352-5	7507-51	2334-9	288-44	210-5	141-2	.	3451-31	.

antall dødsfall.

ofte fra gjødslet mark, ofte bare et «vasshull». Priveter mangler i enkelte distrikter oftere enn man skulde tro; det er sjelden å se et «fluetett» og ellers hygienisk forsvarlig innredet privet. Gjødtsel, skyllevann og avfall behandles gjennomgående skjødsløst, og fluene er i varme somrer en ren landeplage som fremdeles oftere bekjempes med fluepapir enn med renslighet. Når en sykdom som blodgang, hvis smittestoff er knyttet til menneskers avføring, kan spre sig som den gjorde, tyder det på at forholdene ikke er bra. Sykdommen voldte adskillige dødsfall, men næsten utelukkende blandt gamle og svakelige folk.

Endel av de nevnte tilfelle av akutt diarré i Lom, deriblandt de 15 dødsfall, er etter konferanse med statens epidemilæge opført på tabellen under dysenter i.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte distrikter vil ses av ovenstående tabell.

Tuberkulose. *Fylkeslægen* skriver: «Under en studiereise i de Forenede Stater for 2 år siden så jeg at der ved tuberkulosesanatoriene alltid fantes en «outdoor station» hvor hvemsomhelst for en billig betaling kunde bli undersøkt av sanatoriets læger. Denne stasjon var enten på sanatoriet eller i nærmeste by,

hadde stor søkning og blev satt stor pris på såvel av publikum som læger. Særlig ydet disse stasjoner en utmerket hjelp når det gjaldt å stille den vanskelige tidlige diagnose av lungetuberkulose, som er av så overordentlig stor betydning både for behandlingen av sykdommen og forebyggelsen av dens spredning til andre. Etter samråd med fylkessykehusets overlæge, Tandberg, fikk jeg da overlæge Holmboe ved Mesnalian kursted til å overta en sådan undersøkelsesstasjon på fylkessykehuset. Den har vært i gang siden 4 april 1925 og hatt jevn, god søkning; også her har stasjonen vist sin store nytte ved å fastslå diagnosen av adskillige begynnende tilfelle.

I erkjennelsen av at det er i hjemmene og skolen kampen mot tuberkulosen må koncentrerer har jeg også i 1925 fortsatt arbeidet med å oprette hjelpestasjoner og få i gang lægeundersøkelser av skolebarn. For det meste sammen med skoledirektøren har jeg holdt tallrike møter med læger, skolestyrer, helseråd, lærerpersonale og sykepleierforeninger omkring i bygdene. Møtene har også vært godt besøkt av foreldre og andre interesserte.

Hjelpestasjoner (tuberkulosenevnder) er nu organisert i *Vestre Slidre*, *Øystre Slidre* og *N. Toten* og *Ø. Toten*. I 14 herreder er komiteer nedsatt eller spørsmålet på annen måte tatt under overveielse. I de fleste distrikter har sykepleierforeninger, tuberkulose-, sanitets- og Røde Korsforeninger i flere år drevet tuberkulosearbeide, vesentlig gående ut på undersøkelse av tuberkulose, derimot mindre av det forebyggende arbeide. Disse foreninger har overalt stillet sig meget velvillig til alt arbeide for å forbedre folkehelsen og bl. a. stillet sine sykepleiersker til gratis disposisjon ved skolebarnsundersøkelsene.

Skolebarnsundersøkelser efter den av Nationalforeningen mot tuberkulosen opstillede plan er igangsatt eller besluttet i 12 kommuner og er under forberedelse i 16. Lægedistriktene er ikke større og fremkomsten til skolehusene ikke vanskeligere enn at disse undersøkelser må kunne foretas i alle distrikter her i fylket.»

Ifølge tuberkuloseprotokollene var der i Opland anmeldt 212 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 269 i 1924 og 226 i 1923.

Forholdet i de enkelte lægedistrikter i fylket vil ses av tabell 10 i hovedberetningen.

Følgende tabell viser antall dødsfall av tuberkulose i de enkelte lægedistrikter i 1923—1925: (Se tabellen s. 33.)

Veneriske sykdommer. Antallet av tilfelle meldt av lægene var i 1924 og 1925: (Se tabellen s. 34.)

Av skabb anmeldtes der i alt i fylket 189 tilfelle i 1925 mot 193 i 1924.

Om dødsfall på barselseng og fødselsoperasjoner utført av læger i 1925 henvises til kap. 15 i hovedberetningen for riket.

Hygieniske forhold m. m. I de fleste beretninger nevnes at den økonomiske situasjon er mindre god såvel for kommunene som private. Lave priser på skogens og jordens produkter, dalende lønninger og arbeidsledighet samt høie skatter karakteriserer året. Dette har på mange måter hindret også hygieniske fremskritt. Levemåten har av samme grunn mange steder vært mindre god. Men egentlig nød synes der ikke å ha vært.

Om boligforholdene lyder beretningene noget forskjellig. På *Lillehammer* er der ingen bolignød (*P. Konow*), på *Gjøvik* gjør den sig derimot fremdeles gjeldende. (*C. A. Bull.*)

Lom. Såvel våningshus som uthus rundt på gårdene har i sin tid ganske sikkert vært både rummelige og tidsmessige; men de har ikke holdt skritt med ut-

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt.						Dødsfall av lungetuberkulose.					
	1923		1924		1925		1923		1924		1925	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Lillehammer	4	-	3	8	8	5	3	-	2	7	4	4
Gjøvik	1	6	5	6	8	5	1	3	4	6	5	4
Lesja	3	3	2	2	2	6	2	2	1	2	2	3
Lom	2	2	3	3	3	5	1	2	3	3	1	4
Vågå	6	11	2	4	2	4	5	10	1	3	2	2
Sel og Heidal.....	2	1	2	7	2	3	-	-	2	5	1	3
Nordre Fron	4	2	4	1	2	3	4	2	3	1	2	2
Søndre Fron	4	1	1	3	3	5	3	1	1	3	3	3
Ringebu	1	4	3	2	4	2	1	4	2	1	3	1
Øyer	1	2	3	4	3	2	1	2	3	1	1	-
Gausdal	5	2	1	2	1	4	3	1	1	2	-	3
Fåberg	4	2	5	5	4	9	4	2	5	5	4	9
Biri	1	4	-	1	5	-	1	3	-	1	2	-
Snertingdal.....	1	1	1	-	1	3	1	1	-	-	1	2
Vardal	3	2	1	2	1	2	3	2	1	2	2	1
Østre Toten	5	1	2	11	4	8	2	1	-	10	-	4
Vestre Toten	13	7	7	8	6	7	8	5	6	7	3	6
Lunner	2	1	1	3	1	1	2	1	-	3	-	1
Jevnaker	-	3	5	2	4	2	-	2	4	2	3	1
Brandbu	2	1	3	5	3	3	2	1	3	4	3	2
Gran	3	2	-	2	3	1	2	2	-	2	3	1
Søndre Land.....	4	2	3	3	3	-	4	2	2	3	3	-
Nordre Land.....	5	3	3	1	1	1	5	3	2	1	1	1
Torpa	1	-	-	2	2	1	1	-	-	2	2	-
Sør-Aurdal.....	7	5	7	3	3	4	5	2	5	1	2	4
Nord-Aurdal	3	5	2	4	2	6	2	4	1	2	2	5
Etnedal, S. Valdres	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	2	1
Nordre Valdres ...	6	2	5	7	3	8	4	1	5	6	-	6
Øystre Slidre	-	5	2	7	1	1	-	5	1	7	1	1
Tilsammen	93	80	76	108	87	102	70	64	58	92	58	74

viklingen, så de nu er gammeldagse og tungvinte og gjennomgående dårlig vedlikeholdt. Våningshusene er ofte utette, har gamle, dårlige gulv og små vinduer. Peisen er i omtrent alle hus ombyttet med komfyren, og i gamle hus hvor det finnes peis er denne som oftest tettet til med en lem, så den er satt ut av funksjon.

Priveter hører snarere til undtagelsen enn regelen. Under den epidemi av akutt diarré som i år gikk i bygden blev i hvert fall til å begynne med de tynne uttømmelser fra de syke slengt bort på avfallsdyngene utenfor kjøkkendøren. Disse avfallsdynger, som er første klasses yngleplasser for fluer, blev derfor også det fornemste utgangssted for sykdomssmitten. Levemåten har fra gammel tid vært enkel og kraftig og bestående for en vesentlig del av de ting som frembringes på gården. Etterat osteproduksjonen begynte, er der dog blitt nogen forandring heri, idet man nu legger an på å produsere mest mulig melk for å få mest mulig ost. Følgen er at kjøttproduksjonen avtar og forbruket av kjøtt i husholdningen blir mindre. Forandringen her har dog ikke vært så stor som for melkens vedkommende. Med de høie ostepriser man har hatt i de senere år har alle søkt å produsere så meget ost som mulig, med den følge at forbruket av melk i husholdningen så å si er blitt lik null. Selv på de største gårder har man kjøpt hermetisk fløte til kaffen og margarin til brødet. Med de nu nedadgående priser ser det

Antall tilfelle av veneriske sykdommer.

Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonorré og uretritt.		Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonorré og uretritt.	
	1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925		1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925
	Lillehammer	.	1	.	1	.	.	3		3	Vestre Toten	.	.	.	2	.	.
Gjøvik	.	.	1	3	.	.	15	13	Lunner	.	.	.	.	.	.	12	2
Lesja	.	.	.	.	.	.	.	1	Jevnaker	.	.	.	.	.	.	2	.
Lom	.	.	.	.	.	.	.	.	Brandbu	.	.	4	.	.	.	.	.
Vågå	.	.	.	.	.	.	.	1	Gran	.	.	.	.	.	.	.	3
Sel og Heidal	.	.	.	.	.	.	3	1	Søndre Land	.	.	3	.	.	.	.	3
Nordre Fron	.	.	.	.	.	.	.	1	Nordre Land	.	.	.	.	.	.	1	.
Søndre Fron	.	.	.	.	.	.	.	.	Torpa	.	.	.	.	.	.	.	.
Ringebu	.	.	.	.	.	.	1	.	Sør-Aurdal	.	.	.	.	.	.	.	1
Øyer	.	.	.	.	.	.	.	.	Nord-Aurdal	.	.	.	.	.	2	.	.
Gausdal	.	.	.	.	.	.	.	4	Etnedal	.	.	2	.	.	.	.	1
Fåberg	.	.	.	.	.	.	2	.	Nordre Valdres	.	.	.	.	.	.	.	.
Biri	.	.	.	.	.	.	1	.	Øystre Slidre	.	.	.	.	.	.	.	.
Snertingdal	.	.	.	.	.	.	1	.	Tilsammen	1	7	13	.	.	47	40	
Vardal	.	.	3	.	.	.	5	4									
Østre Toten	.	.	.	1	.	.	6	1									

heldigvis ut til at dette forhold vil rette noget på sig, så melken atter kommer til å innta den plass i husholdningen som den bør ha. (*O. T. Kjos.*)

Vågå. De hygieniske forhold er ganske bra, skjønt der jo er endel usle boliger hvor selv en god vilje ikke kan make renholdet. Levemåten er bra, folk lever vesentlig på og av jorden. For endel småfolk har jeg inntrykk av at tidene er trykkende. (*P. Nordrum.*)

S. Fron. De hygieniske forhold må anses som nogenlunde gode. Her er dessverre ennå en hel del etter min mening altfor små beboelseshus, hvor altfor mange mennesker er sammenstuet i et eneste rum. Men i den siste tid er der gjort en hel del forbedringer. Flere nye hus er bygget, og gamle er rettet på. Folks trang til komfort synes altså å tiltagende. Mange lever ennå på sund gjengs bondemaner med grøt, sold (melk og flatbrød), ost og delvis natursmør. (*E. Chr. Grønning.*)

Snertingdal. Drikkevannshygiene i bygden er meget mangelfull, idet der på de færreste steder finnes ordentlige brønner; oftest tas drikkevannet fra en bekk eller et vasshull eller en gammel brønn som ligger helt å markens nivå, så overflatevann og søl fra vei og omgivende dyrket mark kan flyte nedi. De hygieniske forhold for øvrig er nogenlunde tilfredsstillende. Blandt de mindre beidende er der dog en hel del årlige boliger. (*A. B. Enger.*)

V. Toten. De hygieniske forhold er jevnt gode. Boligforholdene er tilfredsstillende. Også her har arbeidsløsheten gjort sig gjeldende, så vi i slutten av året hadde ca. 270 arbeidsledige, hvorav de 220 i V. Toten herred. Kommunene har så langt gjørlig skaffet arbeide til alle ved stenpukking og veibygning. Dessuten støtter fattigvesenet på forskjellig vis, så nogen egentlig nød forekommer ikke, om enn mange familier sitter trangt i det. Forholdene i butikker og offentlige lokaler er gode. (*E. Bjørn-Hansen.*)

Brandbu. Levemåten kunde, spesielt hos den arbeidende klasse, være betydelig bedre, kraftigere og billigere, når bare simple og mindre komplisert føde

blev benyttet. Sammalt mel, det gamle prim til grøt og velling, alle slags belgfrukter — spesielt erter — blir som oftest vraket og erstattet med hermetikk, smørbrød og svart kaffe av store og små. Følgen er naturligvis rikelig variasjon av de forskjellige mave- og tarmsykdommer og mangelfull utvikling av barn under opveksten. En gris eller to kunde godt opales uten savn i de fleste arbeiderhjem og vilde bli et betydelig og hensiktsmessig plus til den daglige ernæring. Arbeidsyderne lever oftest mange ganger simplere og samtidig langt kraftigere og bedre enn arbeiderne, der som oftest gjerne vraker gårdens produkter. Man kan trygt si at de siste lever dyrest og dårligst. (C. P. T. Støren.)

VI. Buskerud fylke.

Fylket er delt i 16 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde fremgår av nedenstående oversikt:

Lægedistrikter.	Flateinnh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. $\frac{1}{12}$ 20.	Lægedistrikter.	Flateinnh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. $\frac{1}{12}$ 20.
Drammen	7.01	26 204	Krødsherad.....	392.90	2 352
Kongsberg	64.14	7 232	Modum	515.39	11 535
Norderhov.....	1 087.08	17 309	Øvre Eiker	457.20	9 526
Ådal.....	645.64	3 255	Nedre Eiker.....	122.09	6 798
Nes.....	1 511.22	3 937	Drammen	600.37	22 650
Gøl.....	1 350.92	3 713	Sandsvær.....	674.22	6 108
Ål.....	2 657.00	5 911	Rollag	1 010.97	3 568
Sigdal.....	847.70	3 707	Nore og Opdal	2 864.91	3 444

Medisinalpersonalet var ifølge distriktslægenes opgaver ved utgangen av de 3 siste år:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek.	Eksaminert apotek-personale.
1923.....	55	34	60	15	34
1924.....	61	36	56	16	40
1925.....	58	35	57	16	37

Av lægene var 16 offentlig ansatt, nemlig 1 stadsfysikus, 1 stadslæge og 14 distriktslæger.

Angående fordelingen av læger, tannlæger, jordmødre og apotek på de forskjellige lægedistrikter henvises til tabell 1 i hovedberetningene for riket.

Sykepleien i fylket er god. I alle distrikter undtagen Nore og Opdal finnes utdannede sykepleiersker.

Sykehus. Fylket har i alt 7 sykehus for indremedisinske, kirurgiske og epidemiske pasienter med i alt 270 sykeplasser. Drammens sykehus med 150 senger gjør tjeneste som fylkessykehus. I Drammen ligger også St. Josefs hospital med 21 senger og Drammens epidemilasarett med 40 senger. På Hønefoss er der et lite lasarett med 10 senger. På Kongsberg finnes et almindelig sykehus med 13 senger og et epidemispykehus med 24 senger. Ved Nore anlegg er der en sykestue med 12 senger. På Helgelandsmoen og Hvalsmoen finnes dessuten militære sykehus som bare brukes under våbenøvelsene.

Buskerud fylke har 5 tuberkulosehjem hvor der ved utgangen av 1925 var plass for 152 pasienter. Lier tuberkulosehjem er utvidet i årets løp med 20 senger. Tuberkulosehjemmene var følgende: Lier tuberkulosehjem (43), Drammens tuberkulosehjem (24), Modum tuberkulosehjem (23), Trøgstad tuberkulosehjem i Norderhov (46), Kongsberg tuberkulosehjem (16). Det opplyses at disse tuberkulosehjem tilfredsstiller fylkets eget behov, og man har også på enkelte steder kunnet ta imot tuberkulosepasienter fra andre fylker.

Spesifiserte oppgaver over antallet av behandlede syke på fylkets sykehus er meddelt i hovedberetningens tabell 2. Videre vil man i hovedberetningens tabell 3 finne oppgave over antallet av lungetuberkulose pasienter behandlet på fylkets tuberkulosehjem.

I Drammens lægedistrikt ligger i alt 82 sinnssykekolonier. I disse blev der i 1925 forpleiet 631 pasienter. På Hokksund pleiehjem i Øvre Eiker er der plass for 32 sinnssyke. Det gjennomsnittlige belegg har her vært ca. 30 pasienter.

Skarud barnehjem for tuberkulosetruede barn, beliggende i Øvre Eiker, har stadig hatt fullt belegg og er meget skattet. Det har plass til 23 barn (om sommeren 45).

I de fleste av fylkets herreder finnes gamle hjem hvor der også delvis behandles syke. Det kan nevnes at i 1925 blev der åpnet et nytt gamlehjem i Lier med plass for 8 syke og 30 gamle.

Bad tilgjengelige for almenheten. I Drammen er der en offentlig badeanstalt som drives i forbindelse med vaskeri.

På Hønefoss er der et bad ved folkeskolen som er åpent for publikum 3 ganger i uken. På Kongsberg finnes et kommunalt bad hvor alle skolebarn får gratis bad en gang i uken.

På landsbygden finnes offentlig bad i følgende distrikter: Nedre Eiker, Rolag, Nes, Ål og Nore og Opdal. I Modum ligger «St. Olafs bad» og vannkuranstalten «Helseheim».

Vaksinasjon. Der blev i Buskerud i alt vaksinert 2 684 i 1925 mot 3 544 i 1924. Noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen er ikke nevnt.

Fødsler. Ifølge fødselsregistrene for Buskerud fylke blev der i 1925 født 2 805 levende barn og 77 dødfødte mot 3 048 levende og 83 dødfødte i 1924. I jordmødrenes protokoller var i 1925 innført i alt 2 651 levendefødsler og 58 dødfødsler mot henholdsvis 2 880 og 68 i 1924. I Buskerud fylke skulde der altså være benyttet jordmor ved ca. 94 pct. av samtlige fødsler i 1924 og 94 pct. av fødslene i 1925.

Det registrerte antall dødsfall i Buskerud var i 1925 1 456, 1 105 i bygdene og 351 i byene. I 1924 var de tilsvarende tall 1 117 i bygdene og 381 i byene, tilsammen 1 498. Dødeligheten pr. 1 000 av den hjemmehørende folkemengde var 11,4 i 1924 og 10,0 i 1925.

Distriktslægenes dødsårsakslistene for fylket omfatter i disse to år følgende antall dødsfall:

	Bygder.	Byer.	Tilsammen.	Herav med kjent dødsårsak.		
				Bygder.	Byer.	Tilsammen.
1924.....	1 085	387	1 472	1 066	386	1 452
1925.....	1 037	338	1 375	1 018	338	1 356

For dødsfallenes fordeling på de forskjellige årsaker henvises til tabell 4 i hovedberetningen for riket.

Sundhetstilstanden angis i beretningene å ha vært god eller meget god i alle distrikter undtagen *Nes*, hvor den betegnes som nogenlunde god, idet en utbredt kikhosteepidemi og mange influensatilfelle bevirket adskillig sykkelighet i dette distrikt.

Om de epidemiske sykdommer i almindelighet henvises til tabellen på side 38 og 39.

Tyfoidefeber optrådte med i alt 12 tilfelle med 2 dødsfall. 10 av tilfellene var i Nore i Opdal, og 9 av de angrepne bodde i samme hus. Smittekilden blev ikke fastslått, men det blev antatt at smitten skrev sig fra forurenset drikkevann som blev hentet fra et vannhull med rikelig tilsig av overflatevann. Epidemien viste nødvendigheten av å få nye helserådsforskrifter. «De nuværende forskrifter passer ikke på et sted hvor der er større anlegg, og forslag til nye vil bli forelagt av mig på et av de første møter.» (*S. Kornfeldt.*)

Av cerebros spinalmeningitt var der 2 tilfelle med 1 dødsfall i *Norderhov*. I samme distrikt også 2 tilfelle av akutt poliomyelitt. Om mulig smittekilde er intet oplyst. Disse sykdommer viste sig ikke i andre distrikter i fylket.

Skarlagensfeber forekom med i alt 53 tilfelle, hvorav 1 dødsfall. Tilfellene var spredt over en rekke distrikter. Ingen epidemi.

Av difteri var der bare 2 tilfelle i *Drammen* og 2 i *Modum* distrikt. Intet dødsfall.

Kikhoste optrådte epidemisk i *Ål* og *Nes*, hvor den gikk over størstedelen av distriktet som en utbredt epidemi, men med forholdsvis mildt forløp. Den medførte bare 1 dødsfall.

Om struma skrives fra *Sandsvør* distrikt: Bemerkelsesverdig er den tiltagende forekomst av struma i de 30 år jeg har praktisert i distriktet, og dette må vel i alle fall for en del tilskrives den omstendighet at det grove spanske sjøsalt, som for 30 år siden var det almindelig brukte salt både i kjøkken og fjøs, nu er gått helt ut av bruk og erstattet av det helt jodfri bergsalt. Efter initiativ av prof. dr. med. Joh. Nicolaysen blev der i høst foretatt undersøkelse av distriktets samtlige skolebarn, og det viste sig at 50—60 pct. av skolebarna frembyr fra spor til betydelig forstørrelse av skjoldkjertelen. Der blir nu i disse dager påbegynt en systematisk jodbehandling av samtlige skolebarn. De får 1 gang ukentlig i 40 uker pr. år på skolen utlevert en chokoladetablett som inneholder jod.kal. 0.001, chokolade 0.50 og er velsmakende. Det er hensikten å fortsette med årlige undersøkelser og målinger av skolebarnas skjoldkjertel. (*I. Eriksen.*)

Tuberkulose. Gjennomførelsen av skolelægesaken og helserådsstresaken har vakt stor interesse. Den er optatt i flere bygder (*Nore* og *Ål*), og en mindre bevilgning er avsatt til virkeliggjørelse av disse gode formål. (*Fylkeslægen.*)

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidfeber (paratyfus).	Cerebro- spinal- meningitt.	Akutt poliomyelitt.	Skarlagens- feber.	Meslinger.	Difteri (croup).	Dysenteri.	Barsel-feber.	Septiko- pyæmi.
Drammen	1	-	-	21-1	1	2	-	2	3-4
Kongsberg	-	-	-	6	1	-	-	-	-
Norderhov	-	2-1	2	1	1	-	-	-	-2
Ådal	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nes	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Gol	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Ål	-	-	-	-	9	-	-	1	1-1
Sigdal	-	-	-	3	-	-	-	-	2-1
Krødsherad	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Modum	-	-	-	-	6	2	-	1	-1
Øvre Eiker	-	-	-	1	2	-	-	1	1-1
Nedre Eiker	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drammen	1	-	-	14	2	-	-	2-1	-4
Sandsvør	-	-	-	6	19	-	-	-	1-1
Rollag	-	-	-	-	3	-	-	1	-
Nore og Opdal	10-1	-	-	-	1	-	-	1	-
Tilsammen	12-1	2-1	2	53-1	45	4	-	10-1	9-15

*) Tallene foran streken eller uten strek betyr antall angrepne og tallene efter

Ifølge tuberkuloseprotokollene var der i Buskerud fylke i 1925 anmeldt 337 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 295 i 1924 og 234 i 1923. Angående forholdet i de enkelte distrikter se tabell 10 i hovedberetningen.

Antall dødsfall av tuberkulose er — absolutt og relativt — gått noget tilbake. I 1924 viste tallene stor stigning.

Tabellen nedenfor viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter i de siste 3 år.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt						Dødsfall av lungetuber- kulose					
	1923		1924		1925		1923		1924		1925	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Drammen stadsfysikas	15	38	32	30	20	23	12	29	21	27	15	18
Kongsberg	7	3	6	7	2	7	3	1	3	6	2	5
Norderhov	10	23	11	10	6	7	7	21	7	8	5	5
Ådal	5	1	1	3	4	3	5	1	-	3	4	2
Nes	2	4	6	3	6	3	2	3	4	2	3	3
Gol	1	-	3	4	3	4	1	-	2	2	1	3
Ål	3	5	5	5	3	6	3	4	3	4	3	5
Sigdal	4	6	4	7	4	6	4	6	3	7	3	5
Krødsherad	2	1	1	-	-	1	2	1	1	1	-	1
Modum	7	10	8	16	12	10	5	7	8	12	9	5
Øvre Eiker	3	3	10	7	8	4	1	2	8	4	8	4
Nedre Eiker	-	7	5	8	4	7	-	6	5	5	2	5
Drammen distrikt	22	21	12	16	10	10	18	12	8	13	10	10
Sandsvør	1	12	6	7	4	3	1	8	6	6	4	2
Rollag	1	1	1	1	-	2	1	-	1	1	-	-
Nore og Opdal	2	1	-	4	5	7	1	1	-	4	3	7
Tilsammen	85	136	111	128	91	103	66	102	80	104	72	80

sykdommer *).

Pemfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Røde hunde.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte katar- rer i ånde- drettsorgan.	Influensa.	Lunge- betendelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutt diarré (kolerine).	Skjorbuk.
2	41	5	173	3	27	4069-10	904	97-3	70	60	-	807-5	-
1	11	-	35	1	21-1	1013	148	11-4	13	9	-	301	-
1	12	-	19	1	6	2142-2	666	132-9	59	16	-	691-8	-
-	-	-	1	-	-	73-1	2	3-1	-	3	-	16-1	-
-	-	1	4	-	23-1	83-2	53	12-1	7	5	-	17	-
-	4	-	3	3	9	140-4	21	1	7	5	-	12	-
-	1	-	1	10	168-2	10	1	6-2	12	7	-	25	-
-	3	-	3	-	1	183-2	90	3	9	6	-	84	-
-	4	-	-	-	2	619-2	18	10	17	3	-	29	-
-	9-1	6	76	2	23	1430-3	287	74-4	65	24	-	314-3	-
-	10	-	8	-	11-1	859-5	112-1	51-8	38	15	-	169-2	-
-	16	-	9	1	80	1343	25	111-14	28	30	-	172-1	-
-	12	-	26	2	76	2782-7	134	108-11	49-2	55-1	1	256	-
-	1	-	6	1	38	384-1	70	13-1	5	4	-	53-1	-
-	3	-	6	1	44-2	186-1	92	17-2	3	2	-	29-2	-
-	4	1	3	-	17-1	146-1	33	8-1	14	6	-	39	-
3	131-1	13	373	25	546-8	15462-41	2656-1	657-61	396-2	250-1	1	3014-23	-

streken antall dødsfall.

Veneriske sykdommer. Antallet av tilfelle meldt av lægene i de enkelte distrikter var i 1924 og 1925:

Lægedistrikter.	Veneriske sår.				Syfils erhvervet.		Syfils medfødt.		Gonorré og uretritt.		Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfils erhvervet.		Syfils medfødt.		Gonorré og uretritt.			
	1924		1925		1924		1925		1924			1925		1924		1925		1924		1925	
	1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925		1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925
Drammenstadsfysikat	6	10	15	50	-	-	133	113	-	-	Krødsherad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Kongsberg	-	-	-	-	-	-	17	12	-	-	Modum	-	-	-	1	-	-	6	7	-	
Norderhov	1	-	1	-	-	-	9	12	-	-	Øvre Eiker	-	-	-	-	-	-	5	3	-	
Ådal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Nedre Eiker	-	-	-	-	-	-	1	3	-	
Nes	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	Drammen	2	-	1	1	-	-	7	10	-	
Gol	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	Sandsvær	-	-	-	-	-	-	1	4	-	
Ål	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Rollag	-	-	1	-	-	-	4	-	-	
Sigdal	-	-	-	-	-	-	1	5	-	-	Nore og Opdal	-	-	1	2	-	-	6	5	-	
											Tilsammen	9	10	20	55	-	-	191	175	-	

Av skabb anmeldtes der i alt 313 tilfelle i 1925 mot 435 tilfelle i 1924.

Om dødsfall på barselseng og antallet av fødselsoperasjoner utført av læger i 1925 henvises til kap. 15 i hovedberetningen for riket.

Hygieniske forhold m. m. Om boligforholdene skrives fra Drammen at de fremdeles er mindre gode. Fra Ådal anføres at arbeiderbefolkningens boliger ofte er altfor små og overbefolket, til dels er de også dårlige. (O. C. Røsseng.)

Gol. De hygieniske forhold må sies å være i jevn bedring. Spytting i lokalene og hjemmene avtar stadig mere og mere. Flere butikker er upåklaglige. Den personlige renslighet hos den yngre slekt bedres. Uaktet boligene er gode, benyttes de ikke — især om vinteren — i den utstrekning de kunde. Ved sykdom er det ofte vanskelig å gjennomføre isolasjon. Arbeidsforholdene har ikke vært så gode som de foregående år, især om høsten, da der var liten skogtrafikk. (*J. Thoner.*)

Sigdal. De hygieniske forhold var i det store og hele gode. Rensligheten i sin almindelighet var god. Da skogdriften lå nede, var der adskillig arbeidsløshet. Boligforholdene var med en del undtagelser gode. Levemåten var tilstrekkelig. Dog var kostholdet noget ensidig, vesentlig kaffe, brød, salt kjøtt og flek. Ferskt kjøtt blev brukt næsten bare i slaktetiden om høsten. Av fersk fisk blev der også brukt lite, dog visstnok noget mere enn årene før. På grunn av den lange transport kommer fisken ofte frem i mindre god og appetittlig tilstand. Av grønnsaker og frukt blev der brukt ikke så lite. (*P. Runde.*)

N. Eiker. Bolignøden må nu i det vesentlige anses for å være avhjulpet. Levemåten synes stadig å bedres. Den tidligere overdrevne kjøttspisning er nu for en stor del avløst av bruken av fisk. Hårdt brød er det dog vanskelig å få innført. Distriktet er utelukkende et arbeiderdistrikt, som har sin vesentlige næring i forbindelse med papir-, cellulosefabrikker samt spinnerier og kalkfabrikker. De fleste arbeidere bor rummelig og godt. Renslighetssansen kan der ikke klages over, særlig nu da et utmerket vannverk forsyner over halvparten av kommunen. (*Chr. B. Nygaard.*)

Nore. De hygieniske forhold i distriktet lar adskillig tilbake å ønske, og især er boligforholdene på grunn av den store arbeidsstokk lite tilfredsstillende både hvad plass og husenes beskaffenhet angår, og anleggsarbeidernes familier må ta tiltakke med hvad de kan få, idet det ikke har vært mulig å bygge barakker til alle, og de som forefinnes er ikke av de beste som vinterhus. Levemåten er gjennomgående god, og leveveien er jordbruk og skogdrift samt anleggsarbeide ved Numedalsbanen og Nore kraftanlegg. (*S. Kornfeldt.*)

VII. Vestfold fylke.

Fylket var i 1925 delt i 16 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde fremgår av nedenstående oversikt:

Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. $\frac{1}{12}$ 20.	Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. $\frac{1}{12}$ 20.
Horten stadslægedistrikt	3.87	10 675	Ramnes	224.20	5 713
Tønsberg — — —	4.47	12 568	Borre	64.45	3 780
Sandefjord — — —	1.23	5 651	Stokke	121.06	5 111
Larvik — — —	2.59	11 362	Sem	286.99	9 842
Holmestrand — — —	0.42	2 204	Nøtterøy	94.97	9 326
Svelvik	235.08	7 094	Sandeherad	120.07	10 783
Skoger	107.03	7 499	Brunlanes	261.46	9 899
Hof	247.64	5 018	Hedrum	564.27	7 535

Fra 1 januar 1925 blev Andebu lægedistrikt ophevet og Andebu herred lagt først til Stokke og senere i året til Sem lægedistrikt.

Medisinalpersonalet i Vestfold var ifølge distriktslægenes opgaver:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek.	Eksaminert apotek-personale.
1923.....	45	24	48	13	35
1924.....	47	27	51	13	37
1925.....	53	32	52	13	35

Av lægene var 5 stadslæger og 10 distriktslæger. Distriktslægestillingen i Hedrum var ikke besatt ved utgangen av 1925. Distriktslægen i Sem fungerer som fylkeslæge. Angående medisinalpersonalets fordeling på de enkelte lægedistrikter henvises til tabell 1 i hovedberetningen for riket.

Sykehuse. Fylkeshuset er beliggende i Tønsberg. Det har en kirurgisk og en indremedisinsk avdeling på tilsammen 132 senger og en epidemiavdeling på ca. 60 senger, altså i alt 192 sykeplasser.

I Holmestrand finnes et kommunalt sykehus med 15 senger. På Horten har man Marinens sykehus med 86 senger og Overlæge Mantheys klinikk på 12 senger. I Sandefjord har man et kommunalt sykehus på 9 senger og i Larvik et kommunalt sykehus på 24 senger. På disse 6 sykehus disponerer man altså i alt over 338 sykeplasser for kirurgiske, indremedisinske og epidemiske syke.

Dessuten finnes i fylket en epidemibarakke på Horten, et lite epidemisykehus ved Berger fabrikk i Svelvik distrikt, et gammelt epidemisykehus i Larvik og endelig i Fredriksvern et isolasjonslokale som gjør tjeneste som epidemisykehus.

I Stokke finnes et militært sykehus i Melsomvik, men det har ikke vært i bruk på flere år. Spesifiserte opgaver over antallet av de behandlede syke på fylkets sykehus er meddelt i hovedberetningens tabell 2, hvortil henvises.

Tuberkulosehjem. Vestfold fylke har 4 tuberkulosehjem: Larvik tuberkulosehjem med 21 plasser, Granli tuberkulosehjem, Sem, med 26 plasser, Apenes tuberkulosehjem, Horten, med 14 plasser og endelig Rove tuberkulosehjem ved Holmestrand med 30 plasser. Det siste blev tatt i bruk 1 oktober 1925. Ved atgangen av 1925 disponerte man over i alt 91 tuberkuloseplasser.

Antallet av behandlede lungetuberkulose på fylkets 4 tuberkulosehjem vil ses av tabell 3 i hovedberetningen for riket.

I Brunlanes distrikt ligger Fredriksvern kysthospital, tilhørende staten og med plass for 130 pasienter.

Sinnssykepleiehjem. De to hjelpefengsler i Sande og Sem blir drevet som pleiehjem for sinnssyke — i Sande for menn og i Sem for kvinner.

Fødehjem. I Tønsberg ligger Vestfold fylkes mødre- og fødehjem. Her blev i 1925 behandlet 133 kvinner, 115 gifte og 18 ugifte. Hjemmet har 12 senger samt et føderum.

Badeinnretninger. I alle byer er der varme karbad og dusjbad tilgjengelige for almenheten, dessuten dampbad i Tønsberg, Larvik og på Horten (ved Marinens sykehus kar- og dampbad, åpent 2—3 dager ukentlig, Hortens kommunale bad (gytje- og furunålsbad) og Hortens kommunale sjøbadehus). I Sandefjord og Larvik har de 2 store kurbad vært i drift i 3 sommermåneder; i begge disse byer er der dessuten kommunale bad. Åsgårdstrand har varme og kolde sjøbade for sommergjester. På Husøy (Sem) finnes gytje- og furunålsbad, åpent

3 sommer måneder, i Fredriksvern kommunalt bad ved isolasjonssykehuset, bad ved sjømannshjemmet og et sjøbadehus.

Vaksinasjon. I fylket er i alt vaksinert 2 166 personer i 1925 og 3 038 i 1924. Vaksinasjonen er i sin helhet foregått uten komplikasjoner.

Fødsler. Ifølge fødselsregistrene for Vestfold fylke blev der i 1925 født 2 432 levende barn og 75 dødfødte og i 1924 2 611 levende og 61 dødfødte. I jordmødrenes protokoller var i alt innført 2 369 levendefødte barn og 65 dødfødte i 1925 mot i 1924 henholdsvis 2 535 og 54. I Vestfold skulde der altså være benyttet jordmor ved ca. 97 pct. av fødslene i disse 2 år.

Dødsfall. Det registrerte antall dødsfall i Vestfold var 1 408 i 1925, 893 i landdistriktene og 515 i byene. I 1924 var det samlede antall dødsfall 1 453, 937 i landdistriktene og 516 i byene. Pr. 1 000 av den hjemmehørende folkemengde var dødeligheten i fylket 11,4 i 1924 og 10,9 i 1925.

Distriktslægenes dødsårsakslistene for disse to år omfatter følgende antall dødsfall:

	Bygder.	Byer.	Tilsammen.	Herav med kjent dødsårsak.		
				Bygder.	Byer.	Tilsammen.
1924.....	902	480	1 382	882	479	1 361
1925.....	866	482	1 348	852	481	1 333

Angående dødsfallenes fordeling på de enkelte årsaker henvises til tabell 4 i hovedberetningen for riket.

Sundhetstilstanden karakteriseres som meget god i alle distrikter. Epidemier av større omfang er ikke forekommet.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen nedenfor.

Epidemiske

Lægedistrikter	Tyfoidefeber (paratyfus).	Cerebro- spinal- meningitt.	Akutt poliomyelitt.	Skarlagens- feber.	Meslinger.	Difteri (group).	Dysenteri.
Horten stadslægedistrikt..	1	.	.	.	.	2	.
Tønsberg — — ..	1-1	.	1	10	3	4	.
Sandefjord — — ..	.	.	.	.	1	.	.
Larvik — — ..	1	.	.	.	1	6	.
Holmestrand — — ..	.	.	.	2	.	1	.
Svelvik	1	.	.	5	.	11	.
Skoger	1	.	1	15	.	.	.
Hof	.	.	.	1	1	3	.
Ramnes	.	.	.	.	.	.	.
Borre	.	.	.	2	.	.	.
Stokke	1	.	.	.	.	.	.
Sem	.	.	1	6	1	.	.
Nøtterøy	.	.	.	3	3	4	.
Sandeherad	.	.	2	1	1	.	.
Brunlanes	3-1	.	1	21	.	2	.
Hedrum	.	.	.	.	.	.	.
Tilsammen	8-3	.	6	66	11	33	.

*) Tallene foran streken eller uten strek betyr antall tilfelle og tallet etter streken

Tyfoidfeber optrådte med i alt 8 tilfelle, hvorav 3 dødsfall. Tilfellene var spredt over forskjellige distrikter. Bare i *Brunlanes* distrikt var der forbindelse mellom 2 av tilfellene, som var på samme gård. Fra *Tønsberg* opplyses, at sykdommen optrådte hos en kvinne som kom syk hjem fra et besøk i Oslo, og fra *Stokke* nevnes at den syke var en misjonær som kom syk hjem fra Madagaskar. For de øvrige tilfelles vedkommende opplyses intet om smittekilden.

Akutt poliomyelitt viste sig med i alt 6 tilfelle, hvorav 2 i *Sandeherad*.

Skarlagensfeber var meldt med i alt 66 tilfelle spredt over de fleste distrikter i fylket. Av tilfellene var 15 i *Skoger* og 21 i *Brunlanes*. Sykdommen forløp lett, der intraff intet dødsfall.

Difteri forekom med i alt 33 tilfelle, hvorav intet dødsfall. I *Svelvik*, hvor der i alt var 11 tilfelle, optrådte de 8 i en og samme familie, hos sveiseren på en større gård. Smitten blev ikke overført til nogen utenfor sveiserens familie. Smittekilde blev ikke påvist.

Tuberkulose. I årets løp er ifølge tuberkuloseprotokollene meldt 256 nye tilfelle av åpen smittende tuberkulose, derav 252 i lungene og 4 i andre organer mot 233 i 1924 og 208 i 1923. Av plevritt er i 1925 meldt 196 tilfelle. Fylkets tuberkulosehjem har gått med gjennomsnittlig fullt belegg. Fylkeslægen skriver: «Den på fylkestinget i 1923 valgte permanente tuberkulosekomité, hvis formann undertegnede er, har drøftet spørsmålet om opprettelse av friluftsskoler eller skolehjem for tuberkulosetruede barn samt innførelse av ordnet lægeundersøkelse av skolebarn og ansettelse av hygieniske (sociale) søstre rundt om, og vi er enige om at alt dette vilde være utmerket og har bestemt oss til å ta arbeidet op for disse mere tuberkuloseforebyggende (profylaktiske) foretagender. Men vi er forberedt på at det vil gå trått og smått i disse pengeknappe tider, dog forhåpentlig «langsomt og sikkert».

sykdommer *).

Barsel-feber.	Septiko-pyræmi.	Pemfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Røde hunde.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte katarer i åndere- og dretsorgan.	Influenza.	Lungebetendelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutt diarré (kolerine).	Skjærbuk.
1	1	.	7	4	5	3	64	1103	92	14-5	7	1	.	106 2	.
.	.	.	9	5	29	.	24	469-2	71-1	29-5	22	13	.	143-2	.
.	1	.	5	5	53	4	177	898-1	272	36-2	25	14	.	177-3	.
.	1	.	13	1	42	3	70	493-7	144	23-10	19	13-1	.	167-1	.
.	1-1	.	4	1	1	.	.	279	111-2	14-1	10	1	.	55	.
.	.	-1	5	.	3	.	3	366-2	42	18-1	7	3	.	76	.
.	.	.	9	.	6	.	.	676-9	74	33-1	10	8	.	98	.
2-1	-1	.	1	4	10	.	54-2	238	56	10-3	11	3	.	43-1	.
.	.	.	1	.	.	.	.	14-4	5	3-1	.	.	.	4	.
.	.	.	.	.	.	.	1	163-1	20	10-8	2	.	.	46	.
.	.	.	5	.	2	.	36	147-2	15	18-4	9	.	.	50-1	.
.	.	2-1	1	.	1	.	23-1	118-4	14	12-2	10-1	4	.	78-2	.
.	2-1	.	2	4	3	.	9	358-7	4	15-1	12-1	6	.	93-2	.
4	6-3	1	9	4	60	6	258-1	858-2	267	69-5	39	17	.	164-3	.
1	-1	.	9-1	.	13	.	33	170-1	31-1	19-8	9	4	.	19	.
.	-1	.	3	1	4	.	17	123-1	17	13-7	2	8	.	20	.
8-1	12-9	3-1	83-1	24	232	16	769	46473-43	1235-4	336-64	194-2	95-1	.	1339-17	.

antall dødsfall.

Tabellen nedenfor viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter i de siste 3 år.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt						Dødsfall av lungetuberkulose					
	1923		1924		1925		1923		1924		1925	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Horten stadslægedistrikt ...	7	4	5	2	6	7	6	2	3	1	4	5
Tønsberg —«—	6	14	13	11	13	6	6	11	9	9	11	6
Sandefjord —«—	3	2	4	7	5	5	2	1	3	6	3	5
Larvik —«—	4	11	13	9	10	9	3	8	9	8	10	9
Holmestrand —«—	1	1	2	1	4	1	1	·	2	·	4	·
Svelvik distrikt	6	12	3	6	6	3	3	10	1	5	5	2
Skoger	8	5	4	5	9	3	6	4	3	2	6	2
Hof	10	12	6	3	3	3	8	9	4	3	2	2
Ramnes	7	4	4	4	5	1	5	4	3	2	5	1
Borre	2	1	3	3	1	2	2	1	3	2	1	2
Andebu	·	1	·	1	1 ¹⁾	·	·	·	1	1	1 ¹⁾	·
Stokke	2	7	7	5	4	5	2	7	5	5	3	5
Sem	6	7	4	6	12	9	6	4	4	6	11	8
Netterøy	2	7	8	9	5	5	6	6	7	6	4	5
Sandeherad	9	8	12	5	8	12	8	5	9	5	4	11
Brunlanes	8	10	5	3	5	8	6	6	·	·	·	5
Hedrum			4	4	·				3	4	4	·
Tilsammen	87	106	97	84	96	82	70	79	71	65	73	71

Veneriske sykdommer meldt av lægene forekom som nedenstående tabell viser:

Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonorré og uretritt.		Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonorré og uretritt.	
	1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925		1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925
Horten stadsl. distrikt	·	4	3	2	·	·	18	15	Borre	·	·	·	·	·	·	·	·
Tønsberg —«—	·	·	11	9	·	·	46	44	Stokke	·	·	·	·	·	·	·	2
Sandefjord —«—	3	3	·	1	·	·	33	34	Sem	·	·	·	1	·	·	·	3
Larvik —«—	3	3	·	6	·	·	28	38	Netterøy	·	·	·	·	·	·	·	4
Holmestrand —«—	·	·	3	1	·	·	1	·	Sandeherad	·	1	4	2	·	1	30	24
Svelvik	·	·	·	·	·	·	1	4	Brunlanes	·	·	·	·	1	·	11	4
Skoger	·	·	1	1	·	·	1	5	Hedrum	·	·	·	1	·	·	3	1
Hof	·	·	·	3	·	·	·	3									
Ramnes	·	·	·	·	·	·	·	·	I alt	6	11	22	29	2	3	180	181

Av skabb anmeldtes i 1925 144 tilfelle mot 222 i 1924.

Om dødsfall på barselseng og fødselsoperasjoner utført av læger i 1925 henvises til kap. 15 i hovedberetningen for riket for dette år.

Hygieniske forhold m. m. Den almindelige hygiene i fylket synes etter lægenes beretninger i det store og hele å være god.

Fra de enkelte distrikter skrives:

Horten. Ingen boligmangel, dog ofte vanskelig for familier med mange barn å få hus. (*Thv. Meyer.*)

¹⁾ Fra 1925 er Andebu lagt under Sem lægedistrikt.

Tønsberg. Bolignøden må sies å være over. Men husleien er meget for høi i forhold til folks inntekter. (*G. Onsum.*)

Larvik. Levestandarden er hevet adskillig i de senere år, både hvad levemåte og beklædning angår. I samklang hermed stilles derfor også større fordringer til boligforholdene. Dessverre har folk med flere værelser ikke forståelsen av å utnytte disse på rette vis, men lar en stue stå på stas og stuer sig sammen i kjøkkenet eller et bakværelse. Her har vært liten eller ingen nybygging, og følgen er blitt at her er meget trangt om leiligheter. Helserådet står nokså makteløst. Selv om en leilighet blir kondemnert og forholdet meldt til politiet, blir beboerne fremdeles boende der, da det er umulig å anvise dem nogen annen bolig. (*K. Lundevall.*)

Holmestrand. Boligforholdene er fremdeles dårlige. Ca. 20 pct. av byens befolkning bor i rum med luftkubus under det normale. Her er få som bor alene i eget hus. Boligmangelen skyldes vesentlig mangel på byggetomter. (*F. G. Hansen.*)

Svelvik. De hygieniske forhold i distriktet er gjennomgående gode. Der er jevn velstand blandt befolkningen. Av virkelig fattige finnes der meget få, og de som er får rikelig understøttelse. I alle 3 kommuner finnes gamlehjem hvor gamle fattige får godt underhold og god pleie. (*E. Mo.*)

Skoger. De hygieniske forhold er jevnt gode i distriktet. Omkring glassverket og til dels også i nærheten av de andre store bedrifter bor en del av arbeiderne i barakker, men i de senere år er en rekke nybygninger opført i spredt bebyggelse, vesentlig for og av arbeiderne selv. Særlig er dette tilfelle for jernbaneverkstedsarbeidernes vedkommende. Nedgangsperioden, som nu gjør sig gjeldende med øket styrke, har visstnok svekket økonomien i ikke liten grad også for arbeidernes vedkommende. (*Schwartz.*)

Sem. De hygieniske forhold er ikke så verst. Men i de mere tett bebyggede strøk av Sem og Slagen lar kloakk- og renovasjonsforholdene på mange steder meget tilbake å ønske. Her trenges ofte både anlegg av kloakker, avfallsplasser, søppelkasser og sist, men ikke minst, hygienisk forsvarlige renvannsbrønner. Særlig i dette tilfelle i det bymessig bebyggede strøk ved Sem jernbanestasjon, som burde gå over til egen bygningskommune og komme inn under den almindelige bygningslov. Da vilde man vel lettere kunne få ordnet kloakk- og vannspørsmålet derborte på en mere hygienisk forsvarlig måte enn nu er tilfellet. I begynnelsen av juli måned avholdtes et møte av huseiere i Sem, hvor også overingeniøren for fylkets veivesen var tilstede og fremla overslag over en hovedkloakkledning derborte til optagelse av de private kloakk- og kjelleravløp, som nu, komplett i strid med veiloven, slippes ut i de offentlige veigrøfter. Overingeniøren gjorde opmerksom på at veivesenet når som helst kunde proppe igjen disse private kloakkavløp, men at man vilde være så lempelig som mulig i påvente av at huseierne slog sig sammen om å få anlagt en hovedkloakkledning, hvori da alle disse private kloakker kunde ledes ut. Der blev så nedsatt en komité til å arbeide med saken. Der er i det hele ca. 40 huseiere som vilde bli interessert i dette kloakkspørsmål.

Så er der et annet og mindre kloakkspørsmål derborte hvor kun 6 huseiere er interessert foruten selve Statsbanene. Det er en ca. 90 m. lang trerenne eller grøft foret med bord som delvis var råtne, og hvori kloakk- og kjelleravløp fra 6 huseiere rant ut. Helserådet tok her affære og påla Statsbanene å anlegge en lukket kloakkledning med 12" kloakkrør istedenfor denne åpentstående renne samt påla huseierne å lede sitt kloakk- og kjelleravløp i lukkede ledninger ut i denne store kloakkledning så snart den var ferdig. Statsbanene har utført på-

legget, og 5 av de 6 huseiere fikk like etter ordnet sine kloakkledninger i overensstemmelse med helserådsbeslutningen, mens den 6te huseier intet foretok sig, idet han mente at jernbanen skulde forlenge hans kloakkledning ned i jernbanens hovedkloakkledning. Og det besynderlige var at denne huseier selv var medlem av helserådet og hadde vært med på å gi både jernbanen og huseierne (inklusive sig selv altså) det ovenfor refererte pålegg. (*Hj. Ottesen.*)

Hedrum. På Nanset i Hedrum har det vært trangt om husrum; dog har der foregått en del nybygging. Nanset får sin vannforsyning fra Laubotjernet, men har vannledning som består av trerør av en egen konstruksjon. Disse er ofte sprunget lekk, likesom der også har vært klaget over at vannet ikke har vært videre godt. Forhåpentlig vil dette bli bedre i tidens løp, når gjæringsprosessen i de deler av tjernet som blev satt under vann ved opdemningen er tilendebragt. Der har enn videre vært klage over utilstrekkelig avløp for kloakkvann, hvorfor der har vært igangsatt gravningsarbeide for å rette på dette forhold. (*Lundevall.*)

VIII. Telemark fylke.

Fylket er delt i 21 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde fremgår av nedenstående oversikt.

Lægedistrikter.	Flateinnhold i km. ²	Hjemmehørende folkem. pr. ¹ / ₁₂ 20.	Lægedistrikter.	Flateinnhold i km. ²	Hjemmehørende folkem. pr. ¹ / ₁₂ 20
Notodden stadsl.distr..	6.70	6 533	Holla	1 141.82	13 615
Kragerø — —	1.13	4 661	Heddal	400.78	3 417
Langesund — —	1.31	1 885	Tinn	2 076.82	12 202
Skien stadsfysikat....	6.65	16 525	Hjartdal.....	1 308.60	3 471
Porsgrund stadsl.distr.	3.60	8 520	Seljord.....	665.83	2 790
Drangedal	1 054.85	4 210	Kviteseid.....	712.08	3 255
Skåtøy	309.01	6 364	Nissedal.....	878.16	1 842
Bamble	292.68	4 813	Fyresdal.....	1 253.19	1 800
Eidanger	138.24	6 769	Lårdal	982.25	3 031
Gjerpen og Siljan....	589.65	9 250	Vinje	3 046.27	2 765
Solum.....	312.26	7 527			

Medisinalpersonalet var ifølge distriktslægenes opgaver:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek.	Eksaminert apotekpersonale.
1923.....	54	26	72	13	36
1924.....	52	27	71	13	37
1925.....	55	24	73	13	35

Av lægene var 1 stadsfysikus, 4 stadslæger og 16 distriktslæger. Fylkeslægestillingen for Telemark blev opprettet i 1925, og distriktslægen i Gjerpen og Siljan konstituertes i stillingen fra 1 oktober 1925.

Angående fordelingen av medisinalpersonalet på de forskjellige lægedistrikter henvises til tabell 1 i hovedberetningen for riket.

Sykehus. I fylket er der i alt 10 sykehus for indremedisinske, kirurgiske og epidemiske patienter med tilsammen 376 plasser. Telemark fylkessykehus ligger i Solum og har 120 sykeplasser. I Skien har man et epidemilasarett på 40 senger. I Porsgrund er der et kommunalt sykehus på ca. 20 senger og et katolsk St. Josefs hospital på 18 senger. Videre har man Brevik sykehus med 22 sykeplasser, Kragerø sykehus med 20 plasser, Langesund sykehus med 5 plasser, Rjukan sykehus med 60 plasser, Notodden kommunale sykehus med 31 plasser og Notodden epidemilasarett med 40 plasser. Dette siste har stadig stått ubenyttet i 1925, hvorfor man har fått departementets samtykke til å innlegge der endel tuberkuløse i henhold til tuberkuloselovens § 6.

Der finnes 6 tuberkulosehjem i fylket, som tilsammen rår over 109 plasser. Det er Høgås tuberkulosehjem i Gjerpen (24), Furulund tuberkulosehjem i Skåtøy (20), Solbakken i Heddal (21), Granlien i Kviteseid (16), Tinn helseheim (20) og dessuten 8 plasser på det kommunale pleiehjem på Dagrød i Holla.

Spesifiserte oppgaver over antallet av behandlede syke på fylkets samtlige sykehus er meddelt i hovedberetningens tabell 2. Videre vil man i hovedberetningens tabell 3 finne oppgave over antallet av lungetuberkulosepatienter behandlet på tuberkulosehjemmene.

Notodden tuberkuloseforenings barnehjem for tuberkulose-truede barn hadde ved utgangen av 1925 36 barn, hvorav 10 spebarn. Der er plass til 40 barn.

Sinnsykeasylet for fylket ligger på Faret i Solum og har plass for 177 patienter. Asylet har i 1925 bedre enn i tidligere år kunnet tilfredsstille kravene om plass for nye tilfelle, men det er dog alltid overfylt, og ofte må der ventes kortere eller lengere tid før plass kan skaffes. (*Fylkeslægen.*)

Bad: Offentlig bad finnes i Skien, Porsgrund, Kragerø, Notodden og Rjukan. I Notodden kommunale bad finnes svømmebasseng. Folkeskolens elever får her fritt bad med svømmeundervisning. I Bø i Holla distrikt blev der i slutten av året åpnet et folkebad med karbad, dampbad, dusj og medisinske bad. Dette har god og økende søkning. I Fyresdal er der en badstue som er åpen hver lørdag, og som blir ganske flittig benyttet. I Tinn er der opprettet flere folkebad.

Endelig kan nevnes at ved en rekke fabrikker i fylket er innrettet bad for arbeiderne og deres familier.

Vaksinasjon: Der blev i Telemark fylke i alt vaksinert 2 268 i 1925 mot 2 479 i 1924. Der berettes om til dels heftige anslag ved vaksinasjonen i Langesund, Notodden og Nissedal, men noget alvorlig sykdomstilfelle i tilslutning til denne er ikke iaktatt.

Fødsler. Ifølge fødselsregistrene for Telemark fylke blev der i 1925 født 2 426 levende barn og 62 dødfødte mot 2 679 levende og 68 dødfødte i 1924. I jordmødrenes protokoller var i 1925 i alt innført 2 239 levendefødsler og 53 dødfødsler og i 1924 henholdsvis 2 403 og 46. I Telemark skulde der altså være blitt benyttet jordmor ved ca. 89 pct. av samtlige fødsler i 1924 og ved ca. 92 pct. av fødslene i 1925.

Det registrerte antall dødsfall i Telemark var i 1925 1 328, 935 i landdistriktene og 393 i byene. I 1924 var de tilsvarende tall 884 i landdistriktene og 436 i byene, tilsammen 1 320. Dødeligheten pr. 1 000 av den hjemmehørende folkemengde var både i 1924 og 1925 10,2.

Distriktslægenes dødsårsakslistene for fylket omfattet i disse to år følgende antall dødsfall:

	Bygder.	Byer.	Tilsammen.	Herav med kjent dødsårsak.		
				Bygder.	Byer.	Tilsammen.
1924.....	933	381	1314	913	377	1290
1925.....	976	366	1342	967	363	1330

For dødsfallenes fordeling på de forskjellige årsaker henvises til tabell 4 i hovedberetningen for riket.

Sundhetstilstanden betegnes i lægenes beretninger som gjennomgående meget god. Nogen stor sykkelighet har der ikke vært nogensteds.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen nedenfor.

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidfeber (paratyfus).	Cerebro- spinal- meningitt.	Akutt poliomyelitt.	Skarlagens- feber.	Meslinger.	Difteri (croup).	Dysenteri.
Notodden stadslægedistrikt.....	.	1-1	.	9	.	6	.
Kragerø — « —	.	.	.	1	.	.	.
Langesund — « —	.	.	.	4	.	.	.
Skien stadsfysikat.....	.	.	.	5	3	2	2
Porsgrund stadslægedistrikt....	.	.	.	8	.	.	.
Drangedal.....	.	.	.	2	.	.	.
Skåtøy.....	.	.	.	4	.	1	.
Bamble.....	.	.	.	.	.	5	.
Eidanger.....	.	.	.	5	.	.	.
Gjerpen og Siljan.....	2	.	2	1	.	1	.
Solum.....	.	.	.	17	.	1	.
Holla.....	.	.	.	5-1	1	2	.
Heddal.....	.	.	.	.	.	1	.
Tinn.....	.	.	.	.	2	.	.
Hjørdal.....	.	.	.	.	.	.	.
Seljord.....	.	.	1	.	.	.	.
Kviteseid.....	.	.	.	2	.	.	.
Nissedal.....	.	.	4-2	1	.	.	.
Fyresdal.....	.	.	.	.	.	.	.
Lårdal.....	.	.	.	.	.	.	.
Vinje.....	.	.	.	.	.	2	.
Tilsammen	2	1-1	7-2	63-1	6	19-2	2

*) Tallet foran streken eller uten strek betyr antall tilfelle, og tallet etter streken betyr

Tyfoidfeber optrådte i *Gjerpen* med 2 tilfelle uten innbyrdes forbindelse. Smittekilden blev ikke påvist. Fra de øvrige distrikter er ikke meldt noget tilfelle av denne sykdom.

Av cerebros spinalmeningitt var der bare 1 tilfelle, nemlig i *Notodden*, hos en lærerskoleelev som kom fra Trøndelagen.

Encephalitis lethargica viste sig med 1 tilfelle i *Langesund*, hos en sjømann som blev syk på reisen hjem fra England. Stadslægen anfører at patienten efter flere måneders sykdom kom sig, men som et i såvel psykisk som somatisk henseende defekt individ.

Akutt poliomyelitt optrådte med i alt 7 tilfelle i fylket, hvorav 2 tilfelle i *Siljan* omtrent samtidig, men uten innbyrdes forbindelse, og uten at nogen smitteutbredelse fulgte, og 4 tilfelle i *Nissedal* (Treungen) i juli—august med 2 dødsfall. Smitten blev her innført fra Tyssedal med en 12 år gammel pike som blev syk og døde under et besøk i Treungen. 2 lekekamerater og søskenbarn blev smittet. I *Seljord* inntraff et tilfelle i november.

Av skarlagensfeber blev i alt meldt 63 tilfelle, hvorav 1 dødsfall. Flest tilfelle var der i *Solum* (17), *Porsgrund* (8) og *Notodden* (9). Distriktslægen i Solum skildrer sykdommen som mild. Den var en fortsettelse av epidemien i 1924. Mange barn var ikke engang sengeliggende. Barna blev sett på skolen plukkende skinnfiller av hendene sine.

Difteri viste sig med i alt 19 tilfelle, hvorav 2 dødsfall. Den optrådte spredt med enkelte tilfelle i en rekke distrikter.

sykdommer.*)

Barsel-feber.	Septiko-pyæmi.	Pemfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Røde hunde.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte katarer i åndedretsorgan.	Influenta.	Lungebetendelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutt diarré (kolerine).	Skjærbuk.
3	6	.	9	1	63	5	21	412-1	56	30-2	22	5	.	223-2	.
.	.	.	2	2	3	.	9	240	10	10-4	5	2	.	37-1	.
.	.	.	1	1	2	.	8	107	14	4-1	5	.	.	34	.
.	1	.	18	64	63	.	319-1	1955-4	422	36-1	54-1	37	.	325-1	.
.	2-2	.	28	25	68	3	220-1	1087-4	277	19-1	42	21	.	179-2	.
.	.	.	.	.	3	.	1	25	9	2	2	4	.	26	.
.	.	.	1	.	3	.	61	200	2	16-6	5	2	.	21	.
.	.	.	3	1	1	.	93-3	172-4	32	11-4	7	8	.	36-1	.
2-1	.	.	4	4	12	2	69	218-4	21	10	21	5	-1	73-2	.
.	.	.	4-1	1	6	.	46-2	319-4	55	17-2	10	5	.	48-1	.
.	-5	.	4	57	29	.	17-4	345-2	101	3-4	9-1	3	.	45-2	.
1	.	.	9	15	20	1	110	807-7	267-2	32-8	17	14	.	150	.
.	.	.	1	.	2	.	18	167-2	9	14-2	8	4	.	40-1	.
1-1	1-2	.	4	42	5	.	159	1546-3	195	28-3	42	18	.	277	.
.	.	.	4	.	2	.	33-1	50-2	6	5-4	5	2	.	6	.
.	.	.	.	.	.	.	.	98	54	8-3	31	2	.	20	.
.	-2	.	.	.	.	.	1	319	83	10-2	15	3	.	12-1	.
.	.	.	.	.	2	.	7	94-1	115	5-1	3	7	.	28	6
.	.	.	2	2	1	.	3	33	15	1	5	2	.	3	.
.	-1	.	.	.	7	.	.	93	45	7	9	3	.	6	.
.	.	.	2	.	.	.	.	43	.	4-1	6	3	.	14	.
7-2	10-12	.	96-1	215	292	11	1195-12	8330-38	1788-2	272-49	323-2	150	-1	1603-14	6

antall dødsfall.

Akutt diarré (kolerine) optrådte på *Notodden* som en ganske heftig epidemi, uten at man kunde påvise nogen årsaksforbindelse med byens slette drikkevann (stadslægen). Også fra *Langesund*, *Skien*, *Skåtøy*, *Bamble*, *Tinn* og *Nissedal* meldes om epidemier av akutt diarré som til dels bredte sig temmelig voldsomt over distriktene og angrep både voksne og barn. Tilfelle av denne sykdom er meldt hele året igjennem, men synes mest utbredt i høstmånedene. Av de angrepne var det bare et fåtall som søkte læge, de fleste kom sig hurtig.

Fra *Fyresdal* og *Nissedal* berettes om en meget utbredt og heftig smittsom konjunktivitt med til dels blodig sekret. Sykdommen angrep for-

trinsvis barn, men også en hel del voksne, og endte som regel med full helbredelse efter ca. 8 dagers tid.

Tuberkulose. Fra *Skien* anføres at sykdommen ikke synes å være avtatt, fra *Nissedal* skrives at den stadig griper og sig. I beretningen fra *Bamble* nevnes at den synes i tilbakegang, i årets løp er bare meldt 2 nye tilfelle. Fra *Drangedal* skrives at der siden 1901 ikke har vært så få innskrevne smitteførende tuberkulose som nu. For de fleste distrikters vedkommende kan der ikke påpekes nogen bestemt tiltagen eller avtagen av tuberkulose i de senere år. «Til tross for at der i fylket ikke er få pleiehjem for tuberkulose — i alt 6 — med til sammen 109 plasser, er disse stadig overbelagt, så det ofte er vanskelig å få plass for pleiepatienter. Ennu vanskeligere er det å få sanatorieplasser.» (*Fylkeslægen.*)

Ifølge tuberkuloseprotokollene var der i Telemark i 1925 i alt anmeldt 244 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 309 i 1924 og 306 i 1923. Forholdet i de enkelte distrikter i fylket vil ses av hovedberetningens tabell 10.

Tabellen nedenfor viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter i 1923—1925.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt						Dødsfall av lunge-tuberkulose					
	1923		1924		1925		1923		1924		1925	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Notodden stadslægedistrikt	7	4	3	7	3	8	6	2	1	5	3	8
Kragerø —«—	9	3	4	3	5	3	4	3	4	3	4	3
Langesund —«—	1	1	3	-	-	3	1	-	3	-	-	3
Skien stadsfysikat	19	20	8	17	14	7	11	15	6	13	11	5
Porsgrund stadslægedistrikt	13	5	2	5	8	10	12	3	2	4	3	6
Drangedal	3	4	1	5	3	6	3	3	1	4	2	5
Skåtøy	12	5	5	7	2	10	10	5	5	5	1	10
Bamble	1	7	4	5	2	3	-	7	4	7	1	2
Eidanger	8	8	6	6	5	8	6	7	5	3	4	6
Gjerpen og Siljan	7	9	3	13	5	4	4	8	2	10	3	3
Solum	12	9	16	13	10	9	6	5	13	12	9	7
Holla	11	15	13	11	8	8	10	9	9	7	6	6
Heddal	3	8	4	3	4	3	2	5	1	3	2	3
Tinn	13	12	11	7	9	7	3	3	7	7	9	7
Hjartdal	3	6	3	5	-	3	3	3	3	3	-	2
Seljord	3	1	2	5	1	6	1	1	2	5	1	4
Kviteseid	6	5	7	1	4	7	5	5	7	1	3	6
Nissedal	3	1	5	-	4	4	1	1	4	-	4	2
Fyresdal	1	1	5	1	2	3	1	-	3	1	1	3
Lårdal	6	6	6	5	7	8	5	5	3	3	5	7
Vinje	1	2	2	-	4	1	1	2	2	-	3	1
Tilsammen	142	132	113	119	100	121	95	92	87	96	75	99

Veneriske sykdommer. Antallet av tilfelle meldt av lægene i de enkelte distrikter var i 1924 og 1925: (Se tabellen s. 51.)

Av skabb anmeldtes der 166 tilfelle i 1925 og 220 tilfelle i 1924.

Om dødsfall på barselseng og antallet av fødselsoperasjoner utført av læger i 1925 henvises til kap. 15 i hovedberetningen for samme år.

Hygieniske forhold m. m. Fra de enkelte lægedistrikter anføres:

Notodden. I det store og hele har befolkningen i byen gode kår, lever godt, kanskje for godt, har store fordringer fra de gode år. Den overveiende del av befolkningen er fabrikkarbeidere, som gjennomgående har gode boliger. Såvel

Antall tilfelle av veneriske sykdommer.

Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfils erhvervet.		Syfils medfødt.		Gonorré og uretritt.		Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfils erhvervet.		Syfils medfødt.		Gonorré og uretritt.	
	1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925		1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925
	Notodden stadsl.distr.	-	-	-	1	-	-	1		3	Holla	1	1	-	-	-	-
Kragerø — « —	1	-	-	-	-	-	2	1	Heddal	-	-	4	-	-	2	-	-
Langesund — « —	-	-	1	-	1	4	-	-	Tinn	1	-	-	-	-	-	9	10
Skien stadsfysikat....	-	-	4	3	-	-	26	31	Hjartdal	-	-	-	-	-	-	-	1
Porsgrund stadsl.distr.	-	-	4	3	1	24	11	-	Seljord	-	-	-	-	-	-	-	-
Drangedal	-	-	-	-	-	-	-	-	Kviteseid	-	-	-	-	-	-	1	1
Skåtøy	-	-	2	-	-	-	-	1	Nissedal	-	-	-	-	-	-	-	-
Bamble	1	-	1	2	-	-	-	1	Fyresdal	-	-	-	-	-	-	-	-
Eidanger	1	1	2	-	-	4	3	-	Lårdal	-	-	-	-	-	-	-	2
Gjerpen og Siljan....	-	-	-	-	-	4	1	-	Vinje	-	-	-	-	-	2	2	-
Solum	-	-	-	-	-	5	3	-									
									Tilsammen	5	2	18	9	-	2	91	79

salpeterfabrikkene som Tinnfoss papirfabrikk har bygget endel meget gode boliger for arbeiderne. Men selvfølgelig er også her i byen boligforholdene mangelfulle, idet flere må bo i kolde hus uten kjellere, mann og kone med over et halvt dusin barn i en «bekvemmelighet» på kjøkken og ett rum. (*A. D. Horn.*)

Skien. Byen har utmerket drikkevann i rikelig mengde fra 3 forskjellige vannverk som kommer fra skogvann uten bebyggelse omkring. Det ene eies av en privatmann. Kloakksystemet er godt, som regel med meget godt fall til Skienselven eller en bielv, Falkumelven. Vannklosettenes antall stiger for hvert år, og de fleste sådanne tillates uten septiktank. Renholdsvesenet drives av kommunen med egne folk, hester og redskap. Det eier en større jordeiendom og en stor torvmyr i nærheten av byen. (*J. Backer.*)

Skåtøy. De hygieniske forhold i distriktet synes å bedres litt etter hvert både hvad boligene og levemåten angår og er jevnt over meget gode; dog har jeg ikke i mine tidligere distrikter sett maken til hvad jeg i år kom over: en familie bestående av mann, kone og to voksne sønner bodde i et hus som innvendig var den rene angiasstall. Der var visstnok ikke brukt kost eller klut i de siste 9 år, og dertil hadde de et utall av katter som visstnok yderst sjelden var utenfor døren. Kjøkkenet (det skulde ialfall bety kjøkken) var så opfylt av alskens skrap og halvfylte hermetikkbokser at man neppe kunde finne plass for sine ben. (*E. Eriksen.*)

Bamble. Befolkningen i Bamble lever for det meste av jordbruk og skogbruk. Gårdene er som regel små eller av middels størrelse. Sauavl drives i mindre målestokk. Skogdriften var i 1925 nokså livlig. Prisene på trelast er dog nu gått ned til omtrent halvparten av hvad de var i 1920. En ikke ubetydelig del av befolkningen langs kysten lever enten utelukkende av fiskeri, eller de har et lite gårdsbruk ved siden av. De innen Bamble værende industrielle bedrifter beskjeftiger forholdsvis mange mennesker. Arbeidsledigheten, som har vært truende, er særlig avhjulpet ved veiarbeider. (*O. Utsond.*)

Solum. Boligforholdene i distriktene er gjennomgående upåklagelige. Der er bygget og bygges fremdeles ikke så lite. Rensligheten i hjemmene er i almindelighet bra. (*E. M. Erichsen.*)

Holla. De hygieniske forhold er ganske gode. Boligforholdene er i det store og hele tilfredsstillende. Levemåten synes å være bra. Dog tyder tenneses elendige tilstand, selv hos småbarn, på at der er feil som bør rettes. En tilbakevenden til grovere melsorter vilde i denne henseende sikkert ha stor betydning. (*E. B. Kinck.*)

Kviteseid. De hygieniske forhold er gjennomgående bra. Kostholdet er i almindelighet kraftig, men noget ensformig. Salt kjøtt og stekt flek brukes gjerne daglig. Fiskeforsyningen er nu noget bedre også her oppe, og bruken av fiskemat synes å tilta. Blev ferskfiskforsendelsen bedre ordnet, vilde det bli til stor fordel for mange som ofte forgjeves søker å veksle kostholdet og føre en mere økonomisk husholdning. Distriktet er et utpreget skogdistrikt. Det hovedsakelige arbeide blir derfor ved siden av gårdsbruk skogarbeide. Også i dette år har her vært endel arbeidsledighet. Nødsarbeide har vært igangsatt, særlig som veiarbeide og vedhugst. Av gamle hus, især på husmannsplassene, er der nok ennu mange som ikke fyller kravene til hygieniske beboelsesrum, men ved nybygninger legges nu mere an på å få tette, varme og mere praktisk innrettede hus. De tømres nu i almindelighet og bygges med 2 eller 3 rum som kan brukes også om vinteren. Der isoleres bedre fra grunnen med tette grunnmurer og dessuten med kjellere under hele huset. (*J. Nybø.*)

Nissedal. Boligene er, ialfall for gårdbrukernes vedkommende, gjennomgående rummelige og gode; mange av småkårsfolkene — især husmennene — har det dog trangt og dårlig. Tomtene er ofte dårlig valgt og dårlig drenerte, likesom husenes vedlikehold kunde være meget bedre. De gode tider i krigsårene og efter disse bragte en hel del småbrukerbanklånhus frem. Disse er store og gode i planleggelsen, men i de følgende dårlige tider maktedes ikke gjennomførelsen. Regelen er at øverste etasje står uinnredet og familien klumper sig sammen i et til dels lite kjøkken om dagen med et lite «kammers» som soverum, mens ett eller flere store værelser står på stas, ofte ikke engang møblert. Flere har også vært nødt til å gå fra sine hus igjen. (*E. Bryn.*)

Fyresdal. Boligforholdene er ganske gode, men her hersker den uskikk at kjøkkenet sågodt som er eneste brukte rum, også som soveværelse, de øvrige, oftest 2, står på stas. (*G. T. Limseth.*)

IX. Aust-Agder.

Fylket er delt i 14 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde fremgår av følgende oversikt:

Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. ¹ / ₁₂ 20.	Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. ¹ / ₁₂ 20.
Risør stadslægedistr....	1.51	3 167	Tromøy	134.51	8 080
Arendal — « — ...	12.55	10 269	Vestre Nedenes.....	284.95	10 009
Holt	526.50	6 628	Lillesand	420.41	7 079
Søndeled	501.26	5 530	Vegusdal	633.43	1 608
Dyvåg	70.02	3 956	Evje	805.85	3 700
Åmli	1 181.93	2 700	Bygland	1 356.90	2 321
Froland	568.91	7 339	Valle	2 849.85	2 314

Birkenes lægedistrikt er blitt ophevet og Birkenes herred lagt til Lillesand distrikt og Tveit herred til Oddernes distrikt i Vest-Agder fylke.

Medisinalpersonalets størrelse var ifølge distriktslægenes oppgaver:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek.	Eksaminert apotek-personale.
1923	31	13	55	8	15
1924	29	15	50	8	16
1925	30	17	52	8	16

Av lægene var 2 stadslæger og 11 distriktslæger. I Søndeled var distriktslægestillingen ikke besatt ved utgangen av 1925. Angående fordelingen av medisinalpersonalet og apotek på de forskjellige distrikter i 1925 henvises til tabell 1 i hovedberetningen for riket.

Sykehus. Ved utgangen av 1925 var der i fylket følgende sykehus for kirurgiske, indremedisinske og epidemiske patienter: Aust-Agder og Arendals sykehus med 100 sykeplasser, St. Franciscus hospital, Arendal, med 30 sykeplasser, Høgedal epidemilasarrett ved Arendal med 20 plasser, Risør sykehus (22), Tvedestrand sykehus (11) og Grimstad kommunale sykehus (27). Tilsammen rår man altså over 210 sykeplasser på almindelige sykehus.

Tuberkulosehjem. Ved Arendal ligger Furukollen tuberkulosehjem med plass for 30 patienter og ved Grimstad Egra tuberkulosehjem med plass for 24, tilsammen 54 tuberkuloseplasser.

For tuberkulosetruede barn har man De norske livsforsikringssekskapers barnehjem Bellevue, Arendal, med plass til 35 barn, både spebarn og eldre. Barnehjemmet drives av Arendals sanitetsforening.

I Bygland ligger Landeskogen tuberkulosesanatorium med plass for 134 patienter.

Spesifiserte oppgaver over antall behandlede syke på de enkelte sykehus i fylket er meddelt i hovedberetningens tabell 2. Videre vil man i hovedberetningens tabell 3 finne oppgave over antallet av lungetuberkuløse behandlet på tuberkulosehjemmene og på Landeskogen sanatorium.

Av bad tilgjengelige for almenheten har man i fylket Arendals badeanstalt med badstuebad, karbad, dusjbad og sjøbad. I Arendal har man dessuten «Kurbadet», vannkur- og lysbadanstalt. I Grimstad er der et varmbad som drives med kommunalt tilskudd og benyttes meget. Av badstuer nevnes 1 i Landvik, 1 i Fjære og 1 i Åmli kirkebygd. Disse blir dog ikke større benyttet.

Vaksinasjon. Der blev i Aust-Agder vaksinert 776 personer i 1925 mot 1370 i 1924. Fra Bygland distrikt omtales et par tilfelle med temmelig voldsomt anslag, men for øvrig er der ikke meldt noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen.

Fødsler. Ifølge fødselsregistrene blev der i Aust-Agder i 1925 født 1342 levende barn og 34 dødfødte mot 1399 levende og 30 dødfødte i 1924. I jordmødrenes protokoller var i 1925 innført 1206 levende fødsler og 27 dødfødsler mot i 1924 henholdsvis 1230 og 22. I Aust-Agder skulde der altså være blitt benyttet jordmor ved ca. 88 pct. av samtlige fødsler i 1924 og ca. 90 pct. av fødslene i 1925.

Det registrerte antall dødsfall i Aust-Agder var i 1925 999, 729 i landdistriktene og 270 i byene. I 1924 var de tilsvarende tall 685 i landdistriktene

og 228 i byene, tilsammen 913. Dødeligheten pr. 1 000 av den hjemmehørende folkemengde var 12,4 i 1924 og 13,5 i 1925.

Lægenes dødsårsakslistene for fylket omfatter i disse to år følgende antall dødsfall:

	Bygder.	Byer.	Tilsammen.	Herav med kjent dødsårsak.		
				Bygder.	Byer.	Tilsammen.
1924.....	687	227	914	673	227	900
1925.....	721	264	985	711	264	975

Angående dødsfallenes fordeling på de forskjellige dødsårsaker henvises til tabell 4 i hovedberetningene for riket for disse år.

Sundhetstilstanden har vært god eller meget god i alle distrikter undtagen i *Søndeled*, hvor den i årets første halvdel angis å ha vært mindre god på grunn av hyppig forekomst av influensa, bronkitt og meslinger, og i *Bygland*, hvor meslinger og kikhoste fra mai måned gikk over distriktet og angrep små og store.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte distrikter vil ses av tabellen nedenfor.

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidfieber (paratyfus).	Cerebro- spinal- meningitt.	Akutt poliomyelitt.	Skarlagens- feber.	Meslinger.	Difteri (croup).	Dysenteri.	Barsel-feber.	Septiko- pyæmi.
Risør stadslægedistrikt	1	.	.	.	22	1	.	.	.
Arendal — — —	1	.	1-1	9	.	.	.	1	1-2
Holt	.	.	.	3	76	.	.	.	-1
Søndeled.....	.	.	.	.	86	2	.	1	-1
Dyvåg.....	.	.	.	2	.	.	.	2	.
Åmli	.	.	.	.	.	.	.	.	1
Froland	.	.	.	.	.	.	.	1	.
Tromøy.....	.	.	1	7	1	.	.	1	2-1
Vestre Nedenes	.	.	.	.	.	.	.	.	6-1
Lillesand	.	.	.	1	.	.	.	.	.
Vegusdal	.	.	.	.	2	.	.	.	.
Evje	.	.	.	.	26	1	.	2	.
Bygland.....	.	.	.	.	55	.	.	.	.
Valle	.	.	.	.	19-1	.	.	.	.
Tilsammen	2	.	2-1	22	287-1	4	.	8	10-6

*) Tallet foran streken eller uten strek betyr antall tilfelle, og tallet etter streken

Tyfoidfieber har bare optrådt med 2 tilfelle, 1 i *Risør* og 1 i *Arendal*. Smittekilde ukjent.

Akutt poliomyelitt viste sig med 1 tilfelle med dødelig utgang i *Arendal* hos et 3 år gammelt barn som kom fra *Haugesund* og var syk ved ankomsten, og 1 tilfelle i *Tromøy*.

Av skarlagensfeber er i alt meldt 22 tilfelle spredt over forskjellige distrikter. Sykdommen har ifølge lægenes beretninger forløpet meget mildt. Inntet dødsfall.

Meslinger optrådte som forholdsvis utbredte epidemier i *Holt, Søndeled, Bygland* og *Valle*. Sykdommen grep ganske sterkt om sig og angrep mange voksne, da meslinger ikke hadde vist sig på mange år i flere isolert beliggende herreder i nevnte lægedistrikter.

Akutt diarré viste sig i *Vestre Nedenes* med mange tilfelle i sommermånedene. Distriktslægen anfører at sykdommen i *Grimstad* muligens skyldes at nedre basseng av *Grimstad vannverk* var forurenset ved tilsig fra Statens havebruksskole. På foranledning av helserådet blev derfor bassenget avstengt.

Epidemisk icterus omtales fra *Evje* som sterkt utbredt, særlig på eftersommeren. «Sykdommen ytret sig med feber, trykkfornemmelse i epigastriet med kvalme og opkastning og smerter i ekstremitetene. Efter et par dagers forløp viste sig sterkere eller svakere grad av icterus, som også i flere tilfelle manglet helt. Som regel var sykdommen ledsaget av obstipasjon, i enkelte tilfelle var diarré forløperen. Leverforstørrelse, ofte i stor grad, var almindelig. Sykdommen kunde angripe hele familien, men ofte bare enkelte medlemmer.

I samme forbindelse kan nevnes at der under og efter icterusepidemien i kort tid optrådte 4 tilfelle av diabetes mellitus (3 i alderen 12—18 og 1 i 75-års alderen). I 2 av tilfellene var icterus gjennomgått umiddelbart forut, i de 2 andre tilfelle usikkert. Når der i de 2 foregående år ikke er behandlet noget tilfelle av diabetes i distriktet, synes det påfallende at der plutselig dukker op 4 til-

sykdommer. *)

Pemfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Røde huude.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte katar- rer i ånde- drettsorg.	Influenta.	Lunge- betendelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutt diarré (kolerine).	Sljørbuk.
-	3	-	21	-	14-1	185-1	22	2 2	4	2	-	19	-
-	13-2	1	48	7	168-2	690-4	130-2	18-6	24	7	-	110-1	-
1	13-1	-	13	-	48	487-4	116	27-3	13	11	-	68	-
-	3	-	4	-	36	107-4	53	12-5	3	3	-	10	-
-	2	-	3	-	17	125-1	12-1	6-1	2-1	2	-	25	-
1	2	4	3	-	7	182-1	27	5-1	9	2	-	18	-
-	3	1	-	-	6	185-4	8	12-6	8	5	-	19	-
-	5	-	5	1	9-1	312-3	59	13-2	12-1	7	-	44	-
-	10	1	18	-	1	373-5	91-1	9-8	8	11-2	-	90	-
-	4	-	3	-	36-1	94	99	16-8	2	3	-	29-1	-
-	1	-	-	-	2	49-1	6	1	-	-	-	3	-
2	3	-	5	4	74	87-6	57	19	4-1	2	-	26	-
-	-	-	1	-	81-3	108-2	14	6	2	-	-	12-1	-
-	-	-	1	-	21-4	37-1	57	3-1	-	-	-	7	-
4	62-3	7	125	12	520-12	3021-37	751-4	149-43	91-3	55-2	-	480-3	-

antall dødsfall.

felle. Jeg holder det ikke for umulig at der kan være nogen forbindelse mellem den epidemiske icterus og disse tilfelle av diabetes.» (*N. I. Kile.*)

Tuberkulose. Fra *Froland* distrikt meldes at tilfelle av tuberkulose fremdeles viser sig å øke. «Antall dødsfall av denne sykdom var i årets løp 17 mot 16 i 1924 og 6 i 1923. I årets løp er i distriktet meldt 23 nye tilfelle, hvorav 13 i *Froland* og 10 i *Øyestad*. Det samlede antall meldte tuberkulose-tilfelle utgjør nu 76. Vanskeligheten ved å få plass på sanatorier o. lign. medfører at den alt overveiende del (f. t. 70) forpleies privat i hjemmene. Det hygieniske

Av skabb blev der anmeldt 97 tilfelle i 1925 mot 94 tilfelle i 1924.

Om dødsfall på barselseng og antall fødselsoperasjoner utført av læger i fylket i 1925 henvises til kap. 15 i hovedberetningen.

Hygieniske forhold m. m. Fra de enkelte lægedistrikter skrives:

Arendal. I byen hersker fremdeles nogen bolignød, og husleieprisene er uforandret høie. 3 familier vites å bo under rent mislige forhold, som man forsøker å forbedre, hvilket viser sig å være vanskelig. I året 1925 har kommunen lagt 113 m. vannledning, men ingen kloakk. Kloakken burde legges samtidig. Det er selvsagt at vannforbruket stiger når der kommer springvann i huset. Derved økes spillvannets mengde, og finnes ingen kloakk, blir der i det skrånende tereng ulemper for naboene, særlig for deres brønner, men også ved stank i tørre somrer og ufyselig ismasse om vinteren. (*K. Egeberg.*)

Holt. Tvedestrands helseråd har bl. a. fremlagt en plan for bystyret om ny kloakk for byen, bygget med det for øie å kunne motta vannklosett uten mellemliggende septikktank. De tre kommuner som distriktet omfatter har hver sitt særpreg. Tvedestrand — ladestedet — er som distriktet i det hele gått jevnt tilbake i folkemengde i disse år. De slette kommunikasjoner og sjøfartsbedriftens tilbakegang er her hovedårsaken, utvandringen til andre byer og til Amerika har vært stor. Men om byen har tapt i folketall, er den gått frem i middel velstand, og den lille by er godt styret og har — sett fra en læges standpunkt — sørget godt for sine innvånere. Herom vidner dens humane fattigpleie, dens interesse for sitt sykehus og sitt bad. Sjøppelspørsmålet, som kan volde så meget besvær, er forlengst løst ved at all søppel bortskaffes for kommunens regning. Renovasjonen vil med et kasse- eller bingesystem alltid forvolde nogen vanskelighet, men der er utsikt til at også her kan komme en løsning ved det projekterte nye kloakksystem. I de senere år har byen sørget for å forbedre sin vannforsyning, så fra den side sett er saken løst. Landdistriktenes befolkning er i høi grad vinnskibelig og arbeidsom. De senere år har øket velstanden og dermed levestandarden. Overalt er der husrum nok, og husene er solid bygget. (*Stian Erichsen.*)

Dyvåg. De hygieniske forhold og boligforholdene er gode, på nogen få undtagelser nær. Størstedelen av befolkningen er sjøfolk og fiskere. En hel del har sine forsørgere i Amerika. Jordbruk er der lite av, større gårdsbruk er her ikke, et par kuer er det almindelige. Enkelte steder, som f. eks. på Østre Sandøy, brukes sågodtsom bare preservert melk. Fisk er et av hovednæringsmidlene. De økonomiske forhold er jevnt gode, av fattigdom og elendighet er det lite å se. (*H. Gärtner.*)

Bygland. Boligforholdene er bedret i det siste, men der er ennu adskillige både små, dårlige og trekkfulle hus. Når jeg nevner boligforholdene, vil jeg også bemerke at småskolen på Bygland fremdeles holder til i et kjøkken i bedehuset her. Tross gjentatte krav er der ikke blitt nogen forandring, og det er mig meddelt at først om ca. 2 år kan der bli tale om nybygging. Ellers er skolene i distriktet gjennomgående gode. (*Chr. Voss.*)

X. Vest-Agder.

Fylket er delt i 16 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde fremgår av nedenstående oversikt.

Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. $\frac{1}{12}$ 20.	Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. $\frac{1}{12}$ 20.
Kristiansand stadsfysik.	16.04	18 769	Audnedal	430.86	5 918
Mandal stadslægedistrikt	2.24	3 662	Lista	138.81	5 718
Oddernes.....	366.98	7 073	Farsund.....	129.78	3 235
Vennesla	309.26	4 145	Lynsdal.....	380.24	4 221
Søgne.....	239.83	3 678	Hægebostad	461.59	1 799
Halse	217.66	4 160	Kvinesdal	895.42	3 971
Laudal.....	365.64	2 471	Flekkefjord.....	725.78	9 508
Bjelland	1 163.78	2 795	Sirdal.....	1 410.10	1 584

Av forandringer som har funnet sted i 1925 kan nevnes at Tveit herred, som tidligere hørte til Birkenes lægedistrikt i Aust-Agder, er blitt lagt til Oddernes distrikt.

Medisinalpersonalets størrelse var ifølge distriktslægenes oppgaver:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek.	Eksaminert apotek- personale.
1923.....	34	21	56	6	16
1924.....	33	21	59	6	15
1925.....	32	21	60	6	15

Av lægene var der 1 stadsfysikus, 1 stadslæge og 14 distriktslæger. Distriktslægen i Oddernes fungerer som fylkeslæge. Angående fordelingen av medisinalpersonalet og apotek på de forskjellige lægedistrikter henvises til tabell 1 i hovedberetningen for riket.

Det fremgår av beretningene at sykepleien er vel organisert, og at der i de fleste distrikter finnes fast ansatte sykepleiersker.

Sykehus. Vest-Agder fylkessykehus ligger i Flekkefjord og har 26 sykeplasser. I Kristiansand har man Kristiansands kommunale sykehus med plass til 106 pasienter og St. Josefs hospital med plass til 90. På Odderøy ligger et militært sykehus med 16 senger. Det benyttes dog bare under de militære øvelser om sommeren. I Mandal er der et kommunalt sykehus på 20 senger. For indremedisinske, kirurgiske og epidemiske syke rår man altså i fylket normalt over 242 sykeplasser.

Av tuberkulosehjem finnes der i fylket 2, Kongsgård ved Kristiansand med 31 plasser og Solhøgda ved Mandal med 27 plasser. Dessuten har man Solvang lysinstitutt i Kristiansand med 36 plasser, vesentlig for pasienter med kirurgisk tuberkulose, hudtuberkulose og andre sykdommer som egner sig for lysbehandling.

Spesifiserte oppgaver over antallet av behandlede syke på de enkelte sykehus i fylket er meddelt i hovedberetningens tabell 2. Videre vil man i tabell 3 sammesteds finne oppgave over antall lungetuberkulosestilfelle behandlet på de to tuberkulosehjem.

Sinnssykeasyl. I Kristiansand ligger statens sinnssykeasyl Eg med plass for 284 pasienter og Kristiansand kommunale asyl, som er autorisert for 32 pasienter. Her kan dog kun mottas rolige sinnssyke, så asylet må mere betraktes som pleieanstalt.

Fødehem. I Kristiansand driver Røde Kors et barselhem med plass for 6 fødende.

Bad. I Kristiansand, Mandal og Flekkefjord finnes badeanstalt med dampbad og karbad. Fra Vennesla nevnes at der er opprettet dampbad og karbad ved Vikelands bruk for funksjonærer og arbeidere ved bruket og deres familie. Likeledes omtales et mindre karbadanlegg ved Hunsfoss fabrikker.

Vaksinasjon. Der blev i Vest-Agder i alt vaksinert 865 i 1925 mot 1281 i 1924. Noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen er ikke meldt. Fra enkelte distrikter nevnes dog at der er adskillig motvilje mot vaksinasjonen.

Fødsler. Ifølge fødselsregistrene blev der i Vest-Agder i 1925 født 1466 levende barn og 24 dødfødte mot 1502 levende og 37 dødfødte i 1924. I jordmødrenes bøker var i 1925 innført 1451 levende fødsler og 20 dødfødsler og i 1924 henholdsvis 1424 og 36. I Vest-Agder skulde der være benyttet jordmor ved omkr. 95 pct. av samtlige fødsler i 1924 og 98 pct. av fødslene i 1925.

Det registrerte antall dødsfall i fylket var i 1925 1052, 741 i landdistriktene og 311 i byene. I 1924 var de tilsvarende tall 676 i landdistriktene og 313 i byene, tilsammen 989. Dødeligheten pr. 1000 av den hjemmehørende folkemengde var 12,3 i 1924 og 13,1 i 1925.

Lægenes dødsårsakslisters for Vest-Agder fylke omfattet i disse to år følgende antall dødsfall:

	Bygder.	Byer.	Tilsammen.	Herav med kjent dødsårsak.		
				Bygder.	Byer.	Tilsammen.
1924.....	629	328	957	587	322	909
1925.....	730	311	1041	695	305	1000

Angående dødsfallenes fordeling på de forskjellige dødsårsaker henvises til tabell 4 i hovedberetningen for riket.

Sundhetstilstanden oppgis som mindre god i *Lista* og nogenlunde god i *Bjelland*, *Farsund*, *Lyngdal*, *Flekkfjord* og *Sirdal*. Det er særlig meslinger og kikhoste som har bredt sig epidemisk over disse distrikter og satt sitt preg på den almindelige sundhetstilstand. I de øvrige distrikter har sundhetstilstanden vært god eller meget god, i *Laudal* endog usedvanlig god.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen side 60 og 61.

Tyfoidfeber optrådte med i alt 15 tilfelle, hvorav 9 i *Kristiansand* i august—september måned. Av disse var 8 i alderen 6—13 år, som alle hadde badet og lekt på en strandbredd sammen med barn som i 1919 hadde vært behandlet for samme sykdom. Hos én av disse påvist tyfusbaciller i fæces. Strandbredden hadde barna brukt som W. C. Der inntraff intet dødsfall efter at sykdommen var konstatert, men efter all sannsynlighet skyldes døden hos en 4 år gammel pike, søster til en av de pasienter hvor tyfus først blev konstatert, samme sykdom. Hun døde i slutten av juli under tyfuslignende symptomer, uten at sykdommens natur blev erkjent. (*O. Langfeldt.*)

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoideber (paratyfus).	Cerebro- spinal- meningitt.	Akutt poliomyelitt.	Skarlagens- feber.	Meslinger.	Difteri (group).	Dysenteri.
Kristiansand stadsfysikat	9	.	.	40	498-3	3-1	.
Mandal stadslægedistrikt	.	.	.	1	63-1	.	.
Oddernes	.	.	.	4	48	.	.
Vennesla	1	.	2	7	58	.	.
Søgne	.	.	.	4	30	2	.
Halse	2	.	.	.	46	.	.
Laudal	.	.	.	.	.	.	.
Bjelland	.	.	.	.	17-1	.	.
Audnedal	1	.	1	.	11	.	.
Lista	.	.	.	.	167	.	.
Farsund	.	.	.	.	86-1	.	.
Lyngdal	1-1	.	1	.	110	.	.
Hægebostad	.	.	.	.	67	.	.
Kvinesdal	.	.	.	.	1	.	.
Flekkefjord	1-1	.	.	11	260-2	12	.
Sirdal	.	.	.	.	120	.	4
Tilsammen	15-2	.	4	67	1582-8	17-1	4

*) Tallet foran streken eller uten strek betyr antall tilfelle og tallet etter streken antall

De andre tilfelle av tyfoidefeber i fylket optrådte spredt i forskjellige distrikter. I *Halse* var der 2 tilfelle på en isolert beliggende gård, antagelig smittet gjennom drikkevann fra en vannkulp. I beretningene fra de øvrige distrikter er intet anført om smittekilde.

Akutt poliomyelitt viste sig med i alt 4 tilfelle, 2 i *Vennesla*, 1 i *Audnedal* og 1 i *Lyngdal*. Der er intet opplyst om mulig smittekilde.

Meslinger optrådte epidemisk i en rekke distrikter. Sykdommen begynte i *Lista* som en fortsettelse av epidemien høsten 1924, bredte sig til nabolagene østover og vestover med flere og færre tilfelle i omtrent alle lægedistrikter i hele fylket. I flere beretninger anføres at den optrådte temmelig hårdt og medførte mange komplikasjoner. I alt er meldt 1582 tilfelle, hvorav 8 dødelig forløpende. Men tilfellenes antall angis å ha vært adskillig større, da mange ikke søkte læge. Fra *Sirdal* anføres som forklaring til at mange voksne blev angrepet, at det var 17—18 år siden siste større epidemi.

Kikhoste bredte sig også epidemisk over omtrent hele fylket og var en medvirkende årsak til at sundhetstilstanden i flere distrikter var mindre god. I alt blev meldt 1140 tilfelle med 16 dødsfall.

Akutt diarré optrådte epidemisk i *Lyngdal* i juli og august. Sykdommen lignet meget dysenteri med blodige, slimete uttømmelser og meget smertefulle tenesmer. Den varte gjerne 1 à 1½ uke og medførte sterk avmagring. Dysenteribaciller lot sig ikke påvise. Intet dødsfall.

Tuberkulose. I flere beretninger nevnes at tuberkulose er en meget hyppig sykdom, og at sanatorieplass ofte er vanskelig å skaffe, så patientene må vente lenge på plass. Om tuberkulosearbeidet skriver distriktlægen i *Hægebostad*: «Arbeidet til bekjempelse av denne sykdom har, synes det mig, funnet liten forståelse, og de forordninger som blir gitt følges kanskje til en begynnelse, for så etterhånden å slappes og gå i glemmeboken; dårlig økonomi bidrar også sitt hertil.»

sykdommer *).

Barsel-feber.	Septiko-pyæmi.	Pemfigus (hos nyfødte)	Rosen.	Røde hunde.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte karar- rer i ånde- drettsorgan.	Influenta.	Lunge- betendelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutte diarré (kolerine).	Skjorubuk.
.	41-2	2	20-1	12	21	17	534-6	1981-6	138-1	41-12	81	28-1	1	380-1	.
.	.	.	3	.	2	.	45	129	28	8-1	4-1	1	.	39-1	.
.	.	.	2	.	3	1	39-4	92-8	22	12-8	10	4	.	20	.
1	.	.	3	.	7	4	56	323-1	41	3	9	6	.	42-1	.
.	.	.	4	1	3	16	19	116	32-1	10-5	1	2	.	2-2	.
1-1	.	.	.	.	.	6	22-1	112-2	14	6-3	2	1	1	22	.
.	.	.	2	.	7	13	22	33-1	21	6	8	1	.	17	.
.	.	.	.	.	.	3	32	12	7	.	3	.	.	.	.
.	-1	.	1	.	1	6	4	13-2	8	3-1	4	.	.	.	.
.	.	.	4	1	.	.	159-2	366-1	58-1	22-4	13-1	1	.	30	.
.	1	.	.	2	1	1	28-1	69-3	.	13-4	2	1-1	.	13	.
.	1	1	3-1	.	.	.	44	92-1	8	19-5	1	.	.	35-1	.
.	.	.	2	.	.	.	.	59	5	4-4	5	1	.	1	.
.	.	.	.	.	.	.	37	91	34	13-3	1	1	.	18	.
.	1-1	.	.	.	11	.	99-2	406	110	22-12	22-1	7	.	102	.
.	.	.	.	.	.	.	.	21-1	4-1	3	.	.	.	7	.
2-1	44-4	3	44-2	16	56	67	1140-16	3915-26	530-4	185-62	166-3	54-2	2	728-6	.

dødsfall.

Ifølge de innkomne utdrag av tuberkuloseprotokollene var der i Vest-Agder i 1925 anmeldt 266 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 252 i 1924 og 221 i 1923. Forholdet i de enkelte distrikter vil ses av hovedberetningens tabell 10.

Følgende tabell viser antall dødsfall av tuberkulose i de enkelte lægedistrikter i 1923—1925:

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt						Dødsfall av lungetuber- kulose					
	1923		1924		1925		1923		1924		1925	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Kristiansand stadsfysikat	12	11	17	20	24	12	10	9	12	18	19	7
Mandal stadslægedistrikt	2	2	3	7	1	3	2	2	3	6	1	3
Oddernes	.	5	4	1	3	8	.	4	2	1	2	8
Vennesla	3	3	5	9	4	8	3	2	5	7	4	7
Søgne	2	3	1	2	1	2	2	3	1	2	.	2
Halse	3	4	5	2	3	11	2	4	3	2	3	10
Laudal	4	1	.	3	2	4	3	1	.	2	2	3
Bjelland	3	5	3	2	3	7	3	4	2	2	2	5
Audnedal	8	11	5	7	14	6	6	9	4	5	12	5
Lista	4	2	2	5	6	7	4	2	2	4	5	5
Farsund	2	3	3	1	1	7	1	3	3	1	.	6
Lyngdal	4	1	3	2	1	6	3	1	3	2	1	5
Hægebostad	.	1	2	.	2	1	.	1	1	.	2	1
Kvinesdal	5	6	4	4	4	8	5	4	4	4	2	8
Flekkefjord	17	13	5	11	6	8	12	12	4	8	5	8
Sirdal	1	2	2	2	1	1	1	2	1	2	1	1
Tilsammen	70	73	64	78	76	99	57	63	50	66	61	84

Veneriske sykdommer. Antall tilfelle av veneriske sykdommer meldt av lægene i de enkelte distrikter var i 1924 og 1925:

Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syflis erhvervet.		Syflis medfødt.		Gonorré og uretritt.		Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syflis erhvervet.		Syflis medfødt.		Gonorré og uretritt.		
	1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925		1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925	
	Kr.sand stadsfysikat	13	2	14	11	-	-	82		100	Lista	-	-	-	-	-	-	-
Mandal stadsdistrikt	-	-	-	2	-	-	-	1	3	Farsund	-	-	-	-	-	-	-	-
Oddernes	-	-	-	-	-	-	-	1	-	Lyngdal	-	-	-	-	-	-	1	4
Vennesla	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Hægebostad	-	-	-	-	-	-	-	-
Søgne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Kvinesdal	-	-	-	-	-	-	1	1
Håse	-	-	-	1	-	-	-	-	-	Flekkefjord	-	-	-	-	-	-	9	14
Laudal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Sirdal	-	-	-	-	-	-	-	-
Bjelland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Tilsammen	13	2	14	14	-	1	96	122
Audnedal	-	-	-	-	-	1	-	-	-									

Av skabb blev der meldt 78 tilfelle i 1925 mot 108 tilfelle i 1924.

Om dødsfall på barselseng og antall fødselsoperasjoner utført av læger i 1925 henvises til kap. 15 i hovedberetningen.

Hygieniske forhold m. m. *Kristiansand*. Bolignøden er fremdeles stor; det går især ut over familier med mange barn som det oftere er umulig å skaffe tilstrekkelig husrum for. Mange familier med flere barn har ofte bare 1 værelse å holde sig i. Byggevirksomheten har vært yderst ringe. Der er ingen forandring til det bedre av større betydning inntrådt i renovasjonsforholdene. Bingene påses tørt minst 1 gang om året og til så liten gene som mulig. Siden det kommunale gårdsbruk overtok regelmessig tømning av binger, og spesielt siden søppelkasser og beholdere for skyller er blitt påbudt, må man si at renovasjonsforholdet er blitt bedre; dertil kommer at i sågodt som alle nybygg innredes vannklosett med septiktanks, likesom man også i eldre bygninger mere og mere går over til sådanne anlegg. Gaterenholdet er også blitt bedre, men fullt tilfredsstillende blir det ikke før kommunen overtar renholdet, men det er der av lett forståelige grunner ikke tale om på lang tid. I den for et par år siden innlemmede nye bydel er vann- og kloakkforholdene fremdeles på langt nær ikke tilfredsstillende. Kommunen søker jo imidlertid, så langt midler hertil kan avses, å bedre forholdene, så om ikke rett lenge er det å håpe at en meget god bedring i nevnte forhold kan opnås. (*O. Langfeldt.*)

Vennesla. Levemåten i Vennesla må betegnes som gjennomgående meget god; det samme gjelder boligforholdene, idet de store bruk har bygget mange gode arbeiderboliger. For Venneslas vedkommende lever de fleste innvånere av industrien. I Hægeland spiller jordbruket den alt overveiende rolle. (*A. Lange.*)

Søgne. Rensligheten må sies å være upåklagelig, såvel den personlige som rensheten i hjemmene. Spesielt kan nevnes at bøndene på disse kanter holder god orden og godt renhold rundt sine hus. Kostholdet er det vanlige på kysten. Kaffe brukes meget. En annen ting som bør bemerkes er at «kjøpebrød» i stor utstrekning har fortrengt det hjemmebakke brød. Her er en overveldende mengde fester av alle slags. Lørdager og helligdager er der året rundt misjonsfester, ungdomsfester og basarer til inntekt for allehånde formål. Rent bortsett fra at alle disse tilstillinger trekker en mengde penger fra folk, er de i hygienisk henseende mindre heldige, da de visstnok er en av de viktigste årsaker til spredning av smitte. (*I. Torp.*)

Bjelland. De hygieniske forhold bedres så smått, hvilket for en stor del må tilskrives at der nu virker utdannede sykepleiersker i alle 3 distrikter, en i hvert av herredene Åseral, Bjelland og Grindheim. Med hensyn til levemåten må det sies at den er temmelig ensformig, dessverre for megen kaffedriking. Kaffe og smørbrød både 2 og 3 mål om dagen er temmelig almindelig, og middagsmaten byr sørgelig liten avveksling, idet kjøtt og fisk kun sjelden brukes. Revne poteter som med mel bakes til boller, hvori et stykke talg eller flesk, kokes og spises med separert melk til og er en stående rett til middag. Ved høitidelige anledninger brukes «kalvesus», d. v. s. finmalt kalvekjøtt som kokes til det danner en geléaktig masse og anbringes på lefse med smør til. Natursmørret selges til handelsmannen, og margarin, kaffe, sukker og tobakk tas i bytte. (*J. O. Mortensen.*)

Farsund. De hygieniske forhold i byen er særdeles bra både innendørs og utendørs. Bedriftslivet ligger nede, ungdommen drar til sjøs eller til Amerika. Også i landdistriktet er de hygieniske forhold som regel bra. De små gårdsbruk kan ikke skaffe tilstrekkelig lønnende arbeide for ungdommen, så denne for det meste tyr til utvandring. (*O. Moy.*)

Lyngdal. For ungdommen er det meget vanskelig å finne beskjeftigelse hjemme, hvorfor mange søker til Amerika, hvor de sliter, sparer og sender penger hjem. Det er sjelden at «amerikanerne» blir borte for godt. Dertil er de for «hjemmekjære». De reiser heller «over» både 2, 3 og 4 ganger, hvis den økonomiske stilling krever det. Man kan si at amerikapengene er en livsbetingelse for befolkningen, men denne evindelige flakken frem og tilbake skaper ofte en rotløshet og en uro i sinnene som ikke er av det gode. Folk blir misfornøid. Er de i Amerika, så mistrives de i de uvante store, urolige forhold og lengter hjem. Er de hjemme, så ser de sig lei på skjevhetene og skavankene i vore små hjemlige forhold. Derved blir der ofte noget vel negativt over dem, en befolkning med våken og skarp kritikk, men uten den lyse freidighet og tro som preger folk med handlekraft og initiativ. (*R. Grønm.*)

XI. Rogaland fylke.

Fylket er delt i 18 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde fremgår av nedenstående oversikt.

Lægedistrikter.	Flateinnhold i km ²	Hjemme-hørende folkem. pr. $\frac{1}{12}$ 20.	Lægedistrikter.	Flateinnhold i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. $\frac{1}{12}$ 20.
Stavanger stadsfysikat.	7.41	43 778	Høgsfjord	1 448.74	6 030
Egersund stadsl.distr...	0.32	3 429	Finnøy	120.68	3 504
Haugesund stadsfysikat	3.53	16 565	Nedstrand	412.81	3 404
Sokndal	292.26	2 816	Hjelmeland	1 082.87	3 583
Lund	498.95	2 629	Sand	2 204.71	7 122
Eigersund	1 151.69	6 823	Kopervik	378.45	12 183
Time	446.67	11 941	Skudenes ..	68.77	4 444
Sandnes	389.48	11 908	Skåre	101.61	6 272
Hetland	227.01	16 908	Skjold	299.07	3 084

Medisinalpersonalets størrelse var ifølge distriktslægenes opgave:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmodre.	Apotek.	Eksaminert apotek-personale.
1923.....	57	27	99	15	47
1924.....	59	29	98	15	49
1925.....	63	29	97	15	49

Av lægene var 2 stadsfysikus og 1 stadslæge og 15 distriktslæger. Distriktslægen i Hetland fungerer som fylkeslæge. Angående fordelingen av medisinalpersonale og apotek på de enkelte distrikter henvises til tabell 1 i hovedberetningene for disse år.

Sykehus. I fylket var der følgende sykehus for indremedisinske, kirurgiske og epidemiske syke: Egersund kommunale sykehus på 18 senger, Sandnes kommunale sykehus med 23 senger, Rogalands fylkes sykehus i Stavanger med 50 senger, Stavanger kommunale sykehus med 197 senger, hvorav 105 på epidemiavdelingen, St. Franciskus hospital, Stavanger, med 30 senger, Stavanger Sanitetsforenings klinikk med 30 senger, Sauda sykehus med 20 senger, Haugesunds kommunale sykehus med 82 senger, hvorav 32 på epidemiavdelingen, og Kopervik sykehus med 12 senger, hvorav 5 for tuberkuløse, tilsammen 462 sykeplasser. Dessuten har man Vårsildfondets sykehus på Skudenes med 14 senger, som bare benyttes under fisket.

I fylket var der ved utgangen av 1925 3 tuberkulosehjem i drift, nemlig Førre tuberkulosehjem ved Haugesund med plass til 18 pasienter og Nedstrand tuberkulosehjem med plass til 17 pasienter og Stavanger Sanitetsforenings tuberkulosehjem, Ramsvik, med plass til 50 pasienter.

I juli 1925 åpnet Stavanger krets av Røde Kors et tuberkulosesanatorium på Hinnsmoen i Sand i Ryfylke med plass for 23 pasienter. På Lindum i Suldal har Stavanger tuberkuloseforening et helsehjem for tuberlosetruede gutter, likeså har Haugesunds sanitetsforening et barnehjem for tuberkulose-truede barn med plass til 30 barn, både spebarn og eldre.

Spesifiserte oppgaver over antallet av pasienter behandlet på de enkelte sykehus i fylket er meddelt i tabell 2 i hovedberetningen. Likeledes vil man i hovedberetningens tabell 3 finne oppgave over antall lungetuberkuløse behandlet på tuberkulosehjemmene og på Røde Kors' sanatorium.

Sinnssyke asyl. I Hetland ligger Rogalands fylkes kommunes og Stavanger bys asyl Dale. I de siste måneder av året blev tatt i bruk den nye kvinneavdeling ved asylet. Etter denne utvidelse hadde asylet plass for 237 pasienter, 107 menn og 130 kvinner.

Bad. Av bad tilgjengelige for almenheten er der i *Stavanger* folkebad ved Våland og Storhaug skoler, likeledes er det store svømmebad ved St. Svithun skole åpent for publikum. I *Egersund* er der et utmerket kar- og dusjbad ved Egersund Fajansefabrikk, som brukes meget av byens befolkning. I *Haugesund* er der en privat badeanstalt drevet i forbindelse med dampvaskeri. Den er imidlertid liten og ikke tidmessig. Likeledes er der bad ved Breidablik og Lille-sund folkeskoler. Ved den sistnevnte skole er også anlagt svømmebasseng, men dette er ennå ikke tatt i bruk på grunn av den kostbare drift. I *Kopervik* er der anledning for publikum mot betaling å få karbad på sykehuset. I *Sandnes* er der et kommunalt kar- og dusjbad og på skolen dusjbad for elevene. Ved *Figgen* og *Ålgård* fabrikker er der bad for arbeidere og funksjonærer. På *Sand*

driver sanitetsforeningen et kar- og dusjbad. I *Sauda* er der dusjbad ved fabrikkens, på *Saudeøyra* et lite privat kar- og dusjbad; likeledes på *Suldalsosen*. På *Finnøy* meieri er der et karbad med dusj, tilgjengelig for almenheten, og som benyttes en del.

Vaksinasjon. Vaksinasjonen har foregått regelmessig, dels hvert år, dels hvert annet år, på de steder hvor der er få barn. Fra forskjellige kanter klages der over motstand mot vaksinasjonen; forskjellige «naturlæger» har agitert mot den og vunnet mange tilhengere på denne kant av landet. Det er en feil at der ifølge den nuværende lov ikke er nogen virkelig vaksinasjonstvang; kun overfor elever på middelskoler og andre høiere skoler kan der øves virkelig kontroll. (*Fylkeslægen.*)

I Rogaland blev der i 1925 vaksinert 1 862 mot 1 675 i 1924. Noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen i disse to år er ikke meldt.

Fødsler. Ifølge fødselsregistrene blev der i Rogaland i 1925 født 3 423 levende barn og 74 dødfødte mot 3 663 levende og 97 dødfødte i 1924.

I jordmødrenes bøger var der i 1925 innført 3 213 levende fødsler og 67 dødfødsler og i 1924 henholdsvis 3 382 og 87.

I Rogaland skulde der altså være blitt benyttet jordmor ved ca. 92 pct. av fødslene i 1924 og 94 pct. av fødslene i 1925.

Det registrerte antall dødsfall i fylket var i 1925 i alt 1 990, 1 161 i landdistriktene og 829 i byene. I 1924 var det tilsvarende antall 1 114 i landdistriktene og 819 i byene, i alt 1 933. Dødeligheten pr. 1 000 av den hjemmehørende folkemengde utgjorde 11,3 i 1924 og 11,5 i 1925.

Lægenes dødsårsakslistene omfatter i disse to år for Rogaland fylke følgende antall dødsfall:

	Bygder.	Byer.	Tilsammen.	Herav med kjent dødsårsak.		
				Bygder.	Byer.	Tilsammen.
1924.....	1 077	777	1 854	1 018	774	1 792
1925.....	1 183	791	1 924	1 084	790	1 874

Angående dødsfallenes fordeling på de forskjellige årsaker henvises til tabell 4 i hovedberetningen for riket.

Sundhetstilstanden opgis fra alle distrikter å ha vært god eller meget god. Der har i årets løp ikke opptrådt større eller ondartede epidemier.

De epidemiske sykdommers opptreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen side 66 og 67.

Tyfoidfieber opptrådte med i alt 30 tilfelle, hvorav 5 dødsfall i fylket. Fra *Stavanger* er meldt 3 tilfelle, intet er oplyst om smitekilden. I *Haugesund* kom der i oktober plutselig en paratyfusedepidemi, idet 5 tilfelle blev meldt omtrent samtidig. Smittekilden lykkedes det ikke å påvise. Melken fra det meieri hvorfra de syke hadde fått sin melk blev straks beordret pasteurisert, og epidemien fikk ingen yderligere utbredelse. Uten sammenheng med denne epidemi meldtes senere 2 isolerte tilfelle av paratyfus. Fra *Finnøy* meldtes i september 1 tilfelle av tyfus; det var en ung mann som var blitt syk mens han lå i *Bergen* med en skøite. I februar blev der meldt 4 tilfelle av paratyfus i *Skudenes*; de opptrådte i samme hus og foranlediget ikke videre smitteutbredelse. Senere på året forekom et isolert tilfelle av paratyfus i *Skudeneshavn*. I *Kopervik* har der i august—oktober opptrådt 3 tilfelle av tyfus i samme familie, 2 tilfelle i

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidefeber (paratyfus).	Cerebro- spinal- meningitt.	Akutt poliomyelitt.	Skarlagens- feber.	Meslinger.	Difteri (croup).	Dysenteri.
Stavanger stadsfysikat.....	3-1	-	1	57	46	36-1	6
Egersund stadslægedistrikt.....	-	-	1	-	172	2	-
Haugesund stadsfysikat.....	7-1	-	22	9	92-2	11-1	4
Sokndal.....	-	-	-	-	49	-	-
Lund.....	-	-	-	-	17	-	-
Eigersund.....	-	-	1	-	57	1-1	-
Time.....	-	-	6	5	95	4-2	-
Sandnes.....	-	1-1	5	2	245	24-3	-
Hetland.....	-	-	-	2-1	18	2	-
Høgsfjord.....	-	-	-	-	-	-	-
Finnøy.....	1	-	-	2	26	-	31
Nedstrand.....	-	-	-	-	-	-	-
Hjelmeland.....	-	-	-	-	9	1	-
Sand.....	-	-	1	-	47	-	-
Kopervik.....	11-3	-	1	-	197	1	-
Skudenes.....	5	-	-	1	28-3	-	-
Skåre.....	3	-	7-1	7	38-1	1	1
Skjold.....	-	-	-1	-	20	-	-
Tilsammen	30-5	1-1	45-2	85-1	1156-6	83-8	42

*) Tallet foran streken eller uten strek betyr antall tilfelle, og tallet etter streken betyr

Åkra i samme familie samt 1 tilfelle i Åkrahavn, som var smittet i Skudenes, dessuten 2 tilfelle av paratyfus i Åkra. «I de senere år har der gjentatte ganger optrådt tyfustilfelle på Karmøy, både i Skudenes og Kopervik lægedistrikt, så der må utvilsomt være endel bacillbærere på den kant. Enkelte bacillbærere er påvist og uskadeliggjort, men der må sikkert ennå være endel igjen som man ikke kjenner til.» (Fylkeslægen.) Endelig har der i Skåre lægedistrikt vært anmeldt 2 tilfelle av tyfus i september og 1 i desember. Derimot har Time lægedistrikt vært fullstendig fri for tyfus i 1925, mens der tidligere pleiet å forekomme endel tilfelle der hvert år. Distriktslægen mener at dette beror på at Time meieri har innført langtidspasteurisering av melken.

Av cerebrospinalmeningitt blev der anmeldt et enkelt tilfelle i Sandnes lægedistrikt i januar. Det var hos en pike, som døde. I 1924 hadde der også vært et enkelt tilfelle i samme lægedistrikt.

Akutt poliomyelitt hadde ikke vist sig i fylket i 1923 og 1924. Men i 1925 dukket sykdommen plutselig op på forskjellige steder, særlig i de nordligste lægedistrikter på grensen mot Hordaland fylke, som i 1924 var hjem søkt av sykdommen. I alt blev meldt 45 tilfelle med 2 dødsfall. Flest tilfelle var der i Haugesund, hvor der i månedene april—august meldtes 22 som på en undtagelse nær blev innlagt på epidemilasettet. Der inntraff intet dødsfall. De øvrige tilfelle av denne sykdom optrådte spredt over en rekke lægedistrikter.

Av skarlagensfeber er i alt meldt 85 tilfelle med 1 dødsfall, hvorav 57 tilfelle i Stavanger under en for øvrig godartet forløpende epidemi utover høsten. De øvrige tilfelle forekom spredt innen forskjellige distrikter.

Difteri optrådte noget hyppigere enn det foregående år. I alt blev meldt 83 tilfelle med 8 dødsfall. Foruten i Stavanger forekom de fleste tilfelle i Sandnes, hvor der anmeldtes 24 tilfelle med 3 dødsfall. En epidemi i årets siste må-

sykdommer*).

Barseifeber.	Septikopyæmi.	Pemfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Røde hund.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte katarer i åndedrettsorgan.	Influensa.	Lungebetendelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutt diarré (kolerine).	Skjærbuk.
1-1	2-2	.	92-3	5	179	8	477-3	3944-26	734	191-36	214 1	71	4	946-6	.
.	.	.	8	2	11	.	58	279-6	30	23-4	16	3	.	66-2	.
1.	3-5	.	15	4	47	12	274-2	886-4	207	60-15	55	25-1	1	319-2	.
.	.	.	1	.	.	.	31	206-1	11	4-2	12	.	.	19	.
.	.	.	1	1	.	.	1	108-2	27	2-1	4	2	.	4	.
.	.	.	.	.	2	.	76-3	132-1	28	18-2	19-1	4-1	1	50	.
.	.	.	9	8	12	5	113-6	295-2	6	17-6	25	2	.	54-2	.
.	.	.	13	2	9	3	175-2	649-4	189	87-3	93-1	25	.	198-2	.
-1	-2	1	1	1	3	.	4	45-5	5	11-5	2	1	.	20-2	.
.	.	.	2	1	1	6	1	16-2	8	2-5	3	-1	.	12	.
.	.	.	.	5	12	.	9	58-1	.	8	3	1	.	9-1	.
1	.	.	2	.	.	.	28-1	21-1	10	14-6	7-1	.	.	8	.
1	.	.	1	.	.	.	4	20-1	44	9-3	8	2	.	6	.
1	1-1	.	2	.	3	.	45-3	240-10	10	56-10	9	7	.	40	.
.	-2	.	5-2	.	27	.	93-4	241-21	36	31-6	7	5	1	45	.
.	-1	.	.	.	3	3	40-2	107	.	44-3	4	1	.	26	.
.	1-1	.	3	2	10	1	46-4	126-2	41	28-2	10	4-1	.	83	.
1	.	.	.	.	.	.	9-1	36-2	.	5-2	7-2	1	.	.	.
6-2	7-14	1	155-5	30	319	38	1484-31	7409-91	1386	610-111	498-6	154-4	7	1905-17	.

antall døde.

neder holdt sig i en og samme skolekrets i et tettbygget arbeiderstrøk. «Der var ikke adgang til sykehusinnleggelse, ikke interneringslokale, og det var vanskelig å gjennomføre effektiv isolasjon i de overbefolkede arbeiderboliger. Skolen blev stengt, og epidemien var praktisk talt ophørt ved årets slutning.» (*Distriktslægen.*)

Meslinger og kikhoste optrådte epidemisk over næsten hele fylket. Meslingeepidemien var en fortsettelse av epidemien i 1924. Sykdommen hadde i det hele en mild karakter, men fra enkelte distrikter meldes dog om mange komplikasjoner og en del dødsfall.

Dysenteri meldtes i august med 31 tilfelle i *Finnøy*. «Lettere grader av dysenteri er ikke så rent sjeldne på denne kant av landet, men de blir visst i reglen betraktet som ordinær diarré.» (*Fylkeslægen.*)

Epidemisk optreden av ikterus omtales i beretninger fra flere lægedistrikter. Sykdommen forløp som en akutt infeksjonssykdom med til dels høi feber. Fra *Nedstrand* meldes 1 dødsfall av ikterus.

Epidemisk konjunktivitt optrådte i oktober—desember i *Sand* lægedistrikt. Den begynte i *Sauda* herred, men bredte sig senere til *Sand* herred. Som sykdomsårsak påvist pneumokokker.

Av spedalskhet var der fra før 3 tilfelle innen fylket, nemlig en gammel mann i *Hetland* og en mann og en kvinne i *Skåre*. Dessuten blev der i oktober konstateret et nytt tilfelle av knutet form hos en 67 år gammel mann i *Skåre*. Han blev innlagt på Pleiestiftelsen i Bergen. Som sannsynlig smittekilde opgis at han har vært opfostret hos sin morfar, som var spedalsk.

Tuberkulose. Fylkeslægen skriver: «Denne sykdom er fremdeles meget utbredt i fylket. Innen de enkelte lægedistrikter kan antallet av nye tilfelle og antall dødsfall av tuberkulose svinge temmelig sterkt, uten at man derav kan

slutte noget sikkert om sykdommens fremgang eller tilbakegang. Disse svingninger beror visstnok på tilfeldigheter. Det samlede antall nye tilfelle holder sig forholdsvis uforandret fra år til år. Men slett ikke alle nye tilfelle blir anmeldt. Antall dødsfall av tuberkulose ifølge dødsårsakslistene har til bedømmelsen av sykdommens hyppighet en ganske annen verdi, da man her får med alle eller omtrent alle tilfelle. Antall dødsfall er i hvert fall mindre enn i 1916—17, og alt i alt kan man vel derfor si at tuberkulose er i nogen tilbakegang i fylket, men den nedadgående bevegelse er dessverre langsom.»

Ifølge tuberkuloseprotokollene blev der i 1925 anmeldt 553 tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 556 i 1924 og 521 i 1923. Forholdet i de enkelte distrikter vil ses av hovedberetningens tabell 10.

Antall dødsfall av tuberkulose i de enkelte distrikter i 1923—1925 vil ses av følgende tabell:

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt						Dødsfall av lunge-tuberkulose					
	1923		1924		1925		1923		1924		1925	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Stavanger stadsfysikat.....	49	60	38	59	41	49	41	51	27	51	30	42
Egersund stadslægedistrikt.....	-	-	2	1	-	1	-	-	1	1	-	1
Haugesund stadsfysikat.....	16	15	12	15	8	20	11	12	10	11	4	14
Sokndal.....	2	3	1	1	2	3	2	2	1	1	1	3
Lund.....	2	1	3	-	4	1	2	1	2	-	3	1
Eigersund.....	6	3	5	6	4	5	4	2	5	6	4	3
Time.....	7	11	8	11	11	11	6	11	5	7	8	10
Sandnes.....	10	15	19	12	13	19	6	7	12	6	7	14
Hetland.....	15	7	12	11	11	12	11	6	7	7	10	8
Høgsfjord.....	7	4	7	15	8	8	5	4	5	13	4	7
Finøy.....	2	5	3	5	6	3	2	3	3	5	5	2
Nedstrand.....	2	4	3	3	3	7	2	4	3	2	2	5
Hjelmeland.....	2	6	2	10	8	6	2	5	2	9	8	5
Sand.....	6	5	15	12	6	7	4	4	9	9	4	4
Kopervik.....	5	7	13	10	11	12	5	7	13	9	9	8
Skudenes.....	10	4	1	3	6	5	6	4	1	3	5	4
Skåre.....	10	5	5	9	6	10	7	4	3	7	6	7
Skjold.....	5	5	1	2	-	5	4	3	-	2	-	4
Tilsammen	156	160	150	185	148	184	120	130	109	149	110	142

Veneriske sykdommer. Antall tilfelle meldt av læger i de enkelte distrikter i 1924 og 1925 var følgende: (Se tabell s. 69.)

Av skabb er der i 1925 meldt 60 tilfelle mot 244 tilfelle i 1924.

Om dødsfall på barselseng og antall obstetriske operasjoner utført av læger i fylket er meddelt i kap. 15 i hovedberetningen for riket.

Hygieniske forhold m. m. De hygieniske forhold beskrives på de fleste steder som ganske gode. Fra *Høgsfjord*, *Sand* og til dels *Kopervik* klages dog over tilstanden.

Stavanger. Boligforholdene har bedret sig jevnt, så husrum nu er å få uten særlige vanskeligheter for ordentlige folk som har evne til å betale. Leieprisene er dog fremdeles høie. Renovasjonsforholdene er bedret ved at vannklosetter jevnt og sikkert år for år avløser bingene i de eldre hus og i nybygninger anbringes overalt hvor der er adgang dertil, d. v. s. hvor der kan opnåes forbindelse med offentlig kloakk. Forholdet med bortskaffelse av boss og avfall er

Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonoré og uretritt.		Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonoré og uretritt.		
	1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925		1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925	
	Stavanger stadsfys.	36	21	92	109	2	3	440		454	Finnøy	-	-	-	-	-	-	-
Egersund stadsl. dist.	-	-	2	2	-	-	1	3	Nedstrand	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Haugesund stadsl. dist.	7	3	21	27	1	2	134	131	Hjelmeland	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Sokndal	-	-	-	-	-	-	-	-	Sand	-	-	-	-	-	-	-	5	1
Lund	-	-	-	-	-	-	4	2	Kopervik	-	4	2	1	-	-	-	4	6
Eigersund	-	-	-	1	-	-	2	1	Skudenes	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Time	2	-	-	1	-	-	4	5	Skåre	-	2	-	-	-	-	-	3	2
Sandnes	-	1	-	2	-	-	12	12	Skjold	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hetland	-	-	3	1	1	1	5	2	Tilsammen	45	29	120	144	4	5	616	621	
Høgsfjord	-	-	-	-	-	-	-	-										

mindre tilfredsstillende. Den hittil brukte fremgangsmåte, d. v. s. at huseierne ved egen foranstaltning lar avfallet kjøre til en fylling ved Hillevågsvannet, må nu opphøre, da yderligere utfylling i vannet ikke tillates. Der må derfor i nær fremtid søkes en løsning for behandlingen av disse store masser av avfall, og byens myndigheter står her likeoverfor en meget vanskelig saks ordning.

Forholdet med drikkevann er som før, dog med den forandring at et nytt kloakkanlegg langs Mosvannets vestsiden er under utførelse. Dette anlegg, som koster ca. 100 000 kr., vil befri vannet for tilsig fra hus og gårdsbruk på vestsiden. Arbeidet vil nu bli optatt for å få en bevilgning til et anlegg på sydsiden. Nogen epidemi som kan antas å være forårsaket av infeksjon fra vannet har i årets løp ikke vært iaktatt. (R. Myhre.)

Egersund. Egersund er en meget tett bebygget by, med lite sol i leilighetene, særlig i byens centrum. På Damsgård, hvor arbeiderne for en stor del har sine hjem, er forholdene best. (E. Øxnevad.)

Haugesund. Med hensyn til boligforholdene kan bemerkes at her ikke synes å være særlig mangel på større leiligheter, mens det derimot er vanskelig å skaffe sig små leiligheter. Og da der praktisk talt ikke foregår nybygning for tiden, er der dessverre liten utsikt til nogen snarlig endring i dette forhold. Et hus er av helserådet erklært utjenlig som menneskebolig i den tilstand det befant sig. (C. M. Rønnevig.)

Sokndal. De hygieniske forhold er gjennomgående gode i distriktet. Der er bygget meget i de siste år, og husene er nu rummelige og lyse. De økonomiske forhold er gode. Befolkningen lever vesentlig av jordbruk og fiskeri. Gårdene er små, men velstelte. Der er endel bedrifter i gang i bygden, hvor bygdens folk har arbeide. Kostholdet er gjennomgående godt — vekslende kost. (E. Bugge.)

Høgsfjord. De hygieniske forhold er dårlige. Følgene herav ses altfor tydelig på barna. De i år påbegynte skolebarnsundersøkelser i Forsand herred viser at ca. 60 pct. av de undersøkte er undermåls, undervektige, blodfattige, ca. 75 pct. skrofuløse i mere og mindre grad. (2 av de best situerte skolekretser er undersøkt.) (Trude Johnsen.)

Finnøy. De hygieniske forhold er gjennomgående gode. Folk er i det store og hele bra renselige. Her er jevnt gode økonomiske kår. Folk lever av jordbruk og fiske. Fjærfeavl utgjør en ikke ringe biinntekt. (O. Strømme.)

Hjelmeland. Man kunde tro at rensligheten ikke stod høit i distriktet, aa tuberkulosen var så utbredt, men det er ikke tilfelle, det er i grunnen en for-nøielse å komme inn i de fleste hus og se hvilken interesse man har for å holde huset rent og i orden. (*B. Ottesen.*)

Sand. Den personlige hygiene står i enkelte deler av distriktet ikke høit. Boligforholdene også mindre tilfredsstillende. (*L. B. Smith.*)

Kopervik. De hygieniske forhold bedrer sig stadig. Dog er det endnu al-mindelig å klumpe sig sammen, mange mennesker i et lite kammers, mens store stuer står tomme. Frykten for frisk luft er også fremdeles tilstede, og denne gir sig utslag i klædedrakten, som er for tykk og usund. Allerede fra barneårene vennet barna til å ligge fullt påklædt under svære tunge dyner. (*J. Thorhildsen.*)

Skjold. I distriktet er ansatt 2 menighetssøstre som under sitt arbeide om-kring i hjemmene sikkert virker ansporende på renslighetssansen. På grunn av de bedrede kommunikasjoner er by og land kommet hverandre nærmere, og dette øver igjen sin innflydelse på levemåte og livssyn i det hele tatt. (*S. Throndsen.*)

XII Hordaland fylke.

Fylket er delt i 25 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde vil sees av nedenstående oversikt:

Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. ¹ / ₁₂ 20.	Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. ¹ / ₁₂ 20.
Jondal	233.07	2 022	Askey	340.56	20 168
Strandebarm	190.46	2 485	Haus	365.58	10 263
Kvinnherad	790.25	5 272	Bruvik	392.26	4 095
Skånevik	663.46	4 817	Hosanger	804.09	3 334
Ølen	433.01	3 833	Manger	231.39	9 805
Sveio	273.04	4 170	Lindås	819.58	9 299
Finnås	230.17	5 944	Røldal	670.85	803
Stord	318.65	6 626	Ullensvang	1 601.82	3 661
Tysnes	252.36	4 416	Odda	908.10	6 223
Fusa	648.00	6 563	Ulvik	2 110.62	2 757
Fana	218.03	11 639	Kvam	453.82	3 993
Os	129.41	3 713	Voss	2 262.56	13 042
Sund-Austevoll	176.87	5 491			

Der er i 1925 opprettet et nytt lægedistrikt, idet Jondal herred blev utskilt fra Strandebarm som eget distrikt.

Medisinalpersonalet: Ifølge distriktslægenes opgaver utgjorde personalet:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek.	Eksaminert apotek- personale.
1923	39	4	112	6	9
1924	37	5	116	7	10
1925	37	8	114	7	10

Av lægene var i 1925 25 distriktslæger. Distriktslægen i Stord fungerer som fylkeslæge.

Angående medisinalpersonalets og apotekenes fordeling på de enkelte lægedistrikter i fylket henvises til hovedberetningens tabell 1.

Sykepleien. Der er som regel stor interesse for sykepleien rundt om i distriktene, og de fleste steder er der ansatt en eller flere sykepleiersker.

Sykehus: Der er mangel på sykehus både for epidemiske og andre sykdommer. Som regel har man dog kunnet få innlagt både epidemiske og kirurgiske syke på Bergens kommunale sykehus eller på de private klinikker i Bergen. Beliggende i fylket har man Odda kommunale sykehus, som er forsynt med fullt moderne kirurgisk utstyr og har plass til 28 pasienter. I Odda finnes også et kommunalt epidemilasarrett på 16 senger. På Voss har man Voss private sykehus med 25 senger og Voss kommunale epidemilasarrett med 12 senger, dessuten en sykeavdeling på gamlehjemmet på 8 senger.

Ved Ålvik og Tyssedal fabrikkkanlegg er der noen små sykestuer. Ved Stord kisgruber er der et lite sykehus. I Ytre Arne er der videre et lite sykehus og på fabrikkstedet Dale et lite kommunalt sykehus der benyttes som isolasjonslokale.

Der er i fylket 3 tuberkulosehjem: Ekely i Fjelberg med 26 plasser, Fagerlid i Fana med 14 plasser og Bjørkely på Voss med 25 plasser.

Spesifiserte opgaver over antall behandlede syke på fylkets sykehus er meddelt i hovedberetningens tabell 2, og i tabell 3 sammesteds vil man finne opgave over antall lungetuberkulose behandlet på de 3 tuberkulosehjem i fylket.

I Os distrikt ligger Hagavik kysthospital med plass for ca. 100 pasienter.

I Skånevik distrikt ligger Hordalands fylkeskommunes sinnssykeasyll Valen. Det er autorisert for 239 pasienter, men hadde i hele 1925 stadig overbelegg.

Bad. I Ullensvang er der små badeinnretninger på Lofthus og Njå. Likeledes er der bad ved Øystese og Ulvik meierier, samt ved Arne fabrikker i Haus, Vaksdals mølle og Dale fabrikker i Bruvik distrikt og Bjellands hermetikkfabrikk i Skånevik. På Os er der et utmerket innrettet kar-, dusj- og badstuebad åpent 3 ganger i uken. Søkningen er dog liten. I Stord ligger Furuly helseheim med kar- og dampbad, som også er tilgjengelig for andre enn kurgjestene. Ved Stord kisgruber er der et moderne bad, damp-, dusj- og karbad, men søkningen er dårlig. Ved Stord lærerskole finnes bad både ved gymnastikklokalet og ved internatet.

Vaksinasjon. Der drives fremdeles sterk agitasjon mot vaksinasjonen, og den møtes derfor med uvilje, og det hender ikke så sjelden at ingen møter frem til de berammede vaksinasjonsmøter. I Hordaland blev der i 1925 vaksinert i alt 1 377 mot 2 048 i 1924. Noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen er ikke meldt.

Fødsler. Ifølge fødselsregistrene for Hordaland blev der i 1925 født 3 403 levende barn og 75 dødfødte mot 3 651 levende og 72 dødfødte i 1924.

I jordmødrenes bøker var der i 1925 innført 3 150 levende fødsler og 61 dødsfødsler og i 1924 henholdsvis 3 183 og 60.

I Hordaland skulde der altså være blitt benyttet jordmor ved ca. 87 pct. av samtlige fødsler i 1924 og 92 pct. av fødslene i 1925.

Dødsfall. De registrerte antall dødsfall i fylket var i 1925 1 777 og i 1924 1 833. Dødeligheten pr. 1 000 av den hjemmehørende folkemengde var 11,4 i 1924 og 10,9 i 1925.

Lægenes dødsårsakslistene omfattet i 1924 1 779, hvorav 1 730 med kjent dødsårsak og i 1925 1 720, hvorav 1 669 med kjent årsak.

Angående dødsfallenes fordeling på de forskjellige årsaker henvises til tabell 4 i hovedberetningen for riket.

Sundhetstilstanden har efter distriktslægenes opgaver vært mindre god i *Kvinnherad*, *Sveio*, *Sund—Austevoll*, *Askøy* og *Haus*. Det er særlig op-treden av tyfoidfieber og akutt poliomyelitt som har satt sitt preg på sundhets-tilstanden i de nevnte distrikter. For øvrig karakteriseres den som særdeles god for *Ulvik*, meget god for *Odda* og *Ullensvang* og middels god for de andre distrik-ter vedkommende.

De epidemiske sykdommers opreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen nedenfor.

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidfieber (paratyfus).	Cerebro- spinal- meningitt.	Akutt poliomyelitt.	Skarlagens- feber.	Meslinger.	Difteri (croup).	Dysenteri.	Barselseber.	Septiko- pyæmi.
Jondal	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Strandebarm	-	-	-	3	1	-	-	-	-
Kvinnherad	-	-	6	-	-	-	2	1	-
Skånevik	17-1	-	8-1	-	20	-	-	-	-
Ølen	-1	-	1-1	-	-	-	-	1	-
Sveio	-	-	18-2	1	47-1	-	-	-	1
Finnås	3	-	6-2	-	-	-	-	-	-
Stord	8	-	2	4	3	-	-	2	-1
Tysnes	-	1-1	4	6	-	1-1	7	-	-
Fusa	-	1	1	1	2	11-4	5	1	2
Fana	5-1	2-1	3	3	4	5	-	-	-1
Os	-	-	-	-	16	3	-	1	-
Sund—Austevoll	12	-	2	-	17	10	2	2	-1
Askøy	35-3	-	3	1	3	1	72	-	-2
Haus	16-2	1	-	4	5	4-1	-	-	1
Bruvik	-	-	-	-	36	-	-	-	-
Hosanger	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Manger	12	-	-1	2	-	1	-4	1-1	1-2
Lindås	8	-	2	-	-	1	-	1	-1
Røldal	-	-	-1	-	-	-	88	-	-
Ullensvang	1	-	2	1	-	-	-	-	-
Odda	-	-	4-2	6	1	-	-	-	1-1
Ulvik	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Kvam	3	-	2	1	10	-	-	-	-
Voss	4	-	1	-	6	4	-	2	-
Tilsammen	125-8	5-2	67-10	33	171-1	41-6	176-4	12-1	6-9

*) Tallet foran streken eller uten strek betyr antall tilfelle og tallet efter streken

Tyfoidfieber optrådte med i alt 125 tilfelle og 8 dødsfall. Sykdommen holdt sig jevnt utbredt i fylket den største del av året og kulminerte i august måned med 36 tilfelle. I flere kystdistrikter, særlig i *Askøy* lægedistrikt, har den forekommet til stadighet. Sykdommen har efter beretningen som regel forløpet lett og har gitt anledning til at flere friske basillbærere blev påvist. En stor del av de angrepne har vært innlagt i Bergens kommunale sykehus. I *Haus* var der en større epidemi av paratyfus fra august til henimot jul. De første tilfelle antokes smittet fra Bergen. Senere grep sykdommen hurtig om sig efter et begravelsegilde, hvorefter en større del av gjestene blev angrepet. Det viste sig at kokkepiken ved gildet var basillbærer, uten at hun visste av nogensinne å ha hatt sykdommen. Distriktslægen blev også smittet under denne epidemi. I *Skånevik* optrådte efter et kristelig årsmøte en paratyfusepidemi med 16 angrepne og et dødsfall. På en fiskeskøyte fra *Austevoll* som hadde vært innom *Skånevik*

blev notbasen angrepet av paratyfus og la sig inn på Bergens kommunale sykehus. Skøiten blev oplagt, og mannskapene, som tillikemed skøiten blev desinfisert, blev avmønstreret og bragte smitten med sig til 3 steder i *Fitjar* og flere steder i *Austevoll*. I august måned var der en utbredt paratyfusedemi i *Askøy* lægedistrikt med 18 angrepne.

Av cerebros spinalmeningitt er meldt 5 spredte tilfelle med 2 dødsfall.

Akutt poliomyelitt har hatt forholdsvis stor utbredelse og var spredt sykdommer.*)

Pemfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Røde hunde.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte ka- tarrer i ånde- drettsorg.	Influenta.	Lunge- betendelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutt diarree (kolerine).	Skjorbuk.
-	-	-	-	-	-1	5	-	-1	1	-	-	-	-
-	-	-	1	-	13	68	3	2-1	3	2	-	22-1	-
-	3	-	-	-	9	64-2	11	15-1	6	3	-	23	-
-	4	-	4	-	22-1	20	90	30	15	2	-	121-1	-
-	-	-	-	-	10	53-1	19	9-2	7	4	-	15	-
-	-	-	-	-	13	8	5	16-4	14	-	-	7	-
-	-	-	1	-	1	19-3	3	8-2	3	2	-	15	-
-	2	-	2	-	9	118	6	26-4	9	5	-	54	-
-	1	-	-	-	20-1	31	13	15-2	6	3	-	4	-
-	6	-	11	-	-	169	15	23	47	3	-	65	-
-	9	2	16	3	57	552-3	20	26-2	26	17	-	207-5	-
-	1	-	3	-	15	143-6	7	23-3	9	4	-	31	-
1	2-1	-	1	-	7	56	12	8-2	9	5	-	31-1	-
-	6	3	23	-	33	280-6	37	38-6	34	13	-	73-2	-
1	8	-	7	1	23	358	1	23-10	10	12	-	133	-
-	-	-	1	-	19	173-1	10	6-3	3	2	-	39	-
-	2	-	-	-	7-1	15	23	4-3	10	6-1	-	5	-
-	4	1	7	-	12	258-5	1	54-8	13	9	-	87	-
-	3	-	-	-	49	293-7	47	38-5	16	28	-	73-1	-
-	-	-	-	-	-	30	-	2-1	-	-	-	-	-
-	1	-	4	-	5	35	16-1	5	11	5	-	17	-
-	3	22	9	-	-	796-2	30	5	8	11	-	141-1	-
-	-	-	2	-	-	58	2	2-1	1	1	-	58-2	-
-	-	-	1	-	-	91-3	-	13	24	10	-	19	-
-	3-1	-	9	-	12	425-6	-	17-7	31	7	-	112-2	-
2	58-2	28	102	4	336-4	4118-45	371-1	408-68	316	154-1	-	1352-16	-

betyr antall dødsfall.

over de fleste distrikter. I alt er meldt 67 tilfelle med 10 dødsfall, og en stor del av de øvrige patienter blev på grunn av lammelse invalider i større eller mindre grad. Efter beretningene synes sykdommen å ha vært meget smittsom og langt mere utbredt enn det fremgår av de anmeldte tilfelle. En hel del tilfelle har visstnok vært så lette at de ikke har kunnet diagnostiseres sikkert eller vært gjenstand for lægebehandling. I enkelte tilfelle blev flere barn i samme familie syke, men det forekom også hyppig at bare ett medlem av familien blev angrepet. Sykdommen holdt sig fortrinsvis til barn, men heller ikke de voksne gikk fri. Verst raste den i *Sveio* lægedistrikt, hvor der blev anmeldt 18 tilfelle og 2 dødsfall. «Tilfellene her må ses i sammenheng med epidemien i Haugesund og omegn, som nådde sitt høidepunkt i juni og juli. De første tilfelle i Sveio var 2 barn fra Haugesund som kom fra infiserte familier i byen til ferieophold der. Også andre landliggere fra Haugesund førte sikkerlig smitte med sig. Forment-

lig har de mange abortive tilfelle som ikke kom under lægebehandling, da der bare var en mindre «svakhet i benene», bidratt til å spre smitte.» (C. Caspersen.)

Skarlagensfeber, difteri og kikhoste forekom sjeldnere enn i de nærmest foregående år, mens meslinger var en del utbredt i begynnelsen av året.

Dysenteri synes å ha vært nokså utbredt i flere distrikter, og da særlig i Røldal, Askøy, Manger og Tysnes. I januar måned var der en større epidemi med 4 dødsfall på Herdla i Manger lægedistrikt. I Røldal var der en temmelig utbredt epidemi, dog uten dødsfall, fra august til årets utgang. Sykdommen syntes innført med turister til Breifonn hotell.

Influenza forekom til dels nokså ondartet i Skånevik, men synes for øvrig å ha vært lite utbredt.

Icterus katarrhalis har optrådt epidemisk innen en rekke lægedistrikter i fylket.

Tuberkulosen har vært meget utbredt i fylket, men synes etter fylkeslægens opfatning nu å ha kulminert. Den har vært mest utbredt i den nordre del av fylket, og verst stillet var Lindås, hvor der inntraff 24 dødsfall av tuberkulose og anmeldtes 52 nye tilfelle. Årsaken angis å være dårlig levemåte og dårlige boliger, samt at det har vært så vanskelig å få plass til de syke i tuberkulosehjem eller sanatorier. Fylket har i den anledning besluttet opført et tuberkulosehjem på 30 senger i Lindås, og man er allerede gått i gang med bygningen. Der klages også fra de fleste andre steder over plassmangel i tuberkulosehjem og tuberkulosesanatorier, så det er vanskelig å få isolert patientene eller få dem under hensiktsmessig behandling i rette tid.

Ifølge tuberkuloseprotokollene blev der i 1925 anmeldt 399 tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 465 i 1924 og 390 i 1923. Forholdet i de enkelte distrikter vil ses av hovedberetningens tabell 10.

Antall dødsfall av tuberkulose i de enkelte distrikter i fylket i 1923—25 fremgår av tabellen på side 75.

Av veneriske sykdommer blev der meldt følgende antall tilfelle i 1924 og 1925:

Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonorré og uretritt.	Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonorré og uretritt.	
	1924	1925	1924	1925	1924	1925			1924	1925	1924	1925	1924	1925		1924
Jondal.....								Askøy.....								
Strandebarm.....								Haus.....								
Kvinnherad.....				3				Bruvik.....								
Skånevik.....								Hosanger.....								
Ølen.....							1	Manger.....								
Sveio.....							1	Lindås.....						1		
Finnås.....								Røldal.....								
Stord.....							6	Ullensvang.....								
Tysnes.....							1	Odda.....		1				3	5	
Fusa.....		1						Ulvik.....								
Fana.....								Kvam.....			2					
Os.....							1	Voss.....						14	4	
Sund—Austevoll.....			1				1									
								Tilsammen	-	2	3	3	-	28	11	

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt.						Dødsfall av lungetuberkulose.					
	1923		1924		1925		1923		1924		1925	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Jondal.....	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	2
Strandebarm.....	3	6	7	8	2	4	2	5	6	5	2	3
Kvinnherad.....	7	9	4	4	4	8	4	6	3	4	3	7
Skånevik.....	4	2	7	6	4	2	3	2	6	5	4	1
Ølen.....	9	5	3	6	1	3	5	4	2	5	1	3
Sveio.....	7	9	7	6	8	10	7	6	6	5	3	6
Finnås.....	5	5	6	7	6	5	4	4	6	6	6	3
Stord.....	6	3	3	6	2	2	5	2	3	6	1	1
Tysnes.....	2	3	3	3	6	7	2	3	1	3	4	4
Fusa.....	6	6	7	7	12	10	3	6	4	6	9	9
Fana.....	9	11	11	18	6	18	9	8	9	15	5	13
Os.....	-	3	2	3	4	-	-	1	2	2	1	-
Sund—Austevoll..	6	7	5	9	7	1	2	5	4	9	5	1
Askey.....	8	13	18	20	16	9	7	13	14	17	10	5
Haus.....	3	12	10	7	8	12	3	11	6	5	6	10
Bruvik.....	6	8	5	7	3	1	4	8	3	7	3	1
Hosanger.....	4	8	7	7	8	5	4	5	5	6	8	4
Manger.....	10	10	9	16	10	7	9	9	8	13	6	5
Lindås.....	11	11	9	10	11	13	6	9	6	7	8	9
Røldal.....	2	3	1	2	-	1	1	3	1	2	-	1
Ullensvang.....	} 10	} 9	2	2	4	3	} 8	} 8	2	2	4	1
Odda.....			2	5	4	5			-	2	2	4
Ulvik.....	-	1	1	-	6	1	-	1	-	-	1	1
Kvam.....	3	2	8	2	4	6	1	2	-	-	2	4
Voss.....	17	10	16	22	11	21	13	10	8	14	7	19
Tilsammen	138	156	153	183	148	156	102	131	105	146	102	117

Av skabb blev der anmeldt 78 tilfelle i 1925 mot 141 tilfelle i 1924.

Om dødsfall på barselseng og antall fødselsoperasjoner utført av læger i fylket i 1925 henvises til kap. 15 i hovedberetningen for riket.

Hygieniske forhold m. m. De økonomisk dårlige tider har virket uheldig på de hygieniske forhold, særlig blandt arbeiderklassen. Der har vært megen arbeidsledighet, og det har derfor vært vanskelig for arbeiderne å skaffe sig tilfredsstillende beklædning og levemåte. Omkring Bergen har der vært en del bolignød, men for øvrig synes der utover distriktene å ha vært tilstrekkelig husrom, om de enn ofte er dårlige, og da særlig i de ytre sjødistrikter. Forholdene ombord på fiskefartøiene karakteriseres fremdeles som i høi grad utilfredsstillende. Man ser ofte trange overfylte mannskapslugarer i skøitene med dårlig luft og stank av våte og urene klær, fiskelukt o. s. v. Under slike forhold og dertil et slitsomt arbeide er der god anledning til å undergrave fiskernes helse og gjøre dem mindre motstandsdyktige overfor tuberkulose og andre sykdommer. Distriktslægen i Sund—Austevoll anfører da også at han i flere år under sin virksomhet i distriktet har sett plevritt og tuberkulose utvikle sig under fisket.

XIII. Bergens by.

Bergens sundhetsvesen utgir hvert år en trykt årsberetning hvor man vil finne en utførlig fremstilling av sundhetstilstanden og de hygieniske forhold m. m. i byen. Idet man henviser til disse beretninger, skal man her bare peke på en del hovedtrekk ved sundhets- og medisinalforholdene i 1925.

Byens areal er 3 597 ha. og den beregnede hjemmehørende middelfolkemengde i 1925 96 600.

Medisinalpersonalet var ifølge stadsfysikus' oppgave:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek.	Eksaminert apotek-personale.
1923.....	80	44	30	10	44
1924.....	79	49	30	12	44
1925.....	79	49	32	12	44

Sykehus: Bergens kommunale sykehus hadde i 1925 459 sengeplasser; herav 90 for tuberkuløse (Lungegårdens sykehus). Av private sykehus har man Hospitalet Betanien med 70 senger, Røde Kors' klinikk med 30 senger, St. Franciskus hospital med 85 senger og Diakonisseanstaltens klinikk med 35 senger. Angående antall pasienter behandlet på disse sykehus i 1925 henvises til hovedberetningens tabell 2. I Bergen ligger 2 pleiestiftelser for spedalske: Pleiestiftelse nr. 1 med plass til 90 pasienter og St. Jørgens hospital med plass til 48. Antall spedalske forpleiet i disse anstalter vil ses av tabellen side 22* i hovedberetningen for riket.

Bergens kommune har to sinnssykeasyl: Neevengården asyl med 322 plasser og Rosenberg asyl med 120 plasser, det siste kun for menn. Dessuten har man Møllendal private asyl med 80 plasser.

Av fødselsklinikker har man Bergens fødselsstiftelse, som tilhører staten, og Det kommunale fødehjem. Til Bergens fødselsstiftelse er knyttet en jordmorskole, hvorfra der blev uteksaminert 20 jordmødre i 1925.

Sundhetsvesenet driver 2 poliklinikker for spebarnspleie, en for tuberkulose og en for hud- og veneriske sykdommer. Under administrasjon av stadsfysikus står Welanderhjemmet på Elsero i Sandviken for barn lidende av medfødt syfilis.

For barn fra tuberkuløse hjem har man Jacob R. Olsen og hustrus barnehjem med plass for 70 barn, både spebarn og eldre. Det drives av Bergens tuberkulosekomité. Samme komité driver også Skjørsand friluftsskole med plass for 42 eldre barn (om sommeren 60).

Bad: Der finnes 3 kommunale bad: Arbeids- og Pleiehjemmets bad, Dr. Wieseners Folkebad og Markens Folkebad.

Vaksinasjon: Der blev på sundhetsvesenets kontor vaksinert 178 i 1925 mot 305 i 1924. Av de private læger blev der ifølge deres protokoller vaksinert 10 i 1925 og 5 i 1924. Noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen er ikke nevnt. Under den offentlige vaksinasjon får jordmorelevne ved Bergens fødselsstiftelse undervisning i vaksinasjon av stadsfysikus.

Fødsler. Ifølge prestenes fødselsregistre for Bergen blev der i 1925 født 1 622 levende barn og 32 dødfødte. Av de levende fødte var 139 født utenfor ekteskap og av de dødfødte 6. I 1924 blev der født 1 644 levende barn, hvorav 102 utenfor ekteskap, og 42 dødfødte, hvorav 7 utenfor ekteskap.

På grunnlag av de innsendte fødselsanmeldelser fra læger og jordmødre samt oppgavene fra Bergens Fødselstiftelse og Det kommunale fødehjem blev der i 1925 ved sundhetsvesenets kontor registrert 1 651 levende fødte barn og 48 dødfødte og i 1924 henholdsvis 1 727 og 53.

I henhold til barnelovene av 10. april 1915 fikk i 1925 80 mødre med barn gjennom helserådet understøttelse i de siste uker før fødselen og fra 3—6 måneder etter denne. I 1924 var det 57 mødre som blev bevilget understøttelse.

Angående kommunens arbeide for barneforsorg for øvrig henvises til de trykte årsberetninger for Bergens sundhetsvesen.

Dødsfall. Ifølge prestenes opgaver døde der blandt Bergens hjemmehørende befolkning i 1925 1 142 personer og i 1924 1 100. Dødeligheten pr. 1 000 var 11,5 i 1924 og 11,9 i 1925.

I Helserådets opgave over dødsfall fordelt efter dødsårsak er tatt med de som er begravet eller brent i Bergen, uten hensyn til om de er hjemmehørende der. De av byens befolkning som er begravet utenfor sitt hjemsted er ikke tatt med.

Dødsårsakslisten for 1925 omfatter 1 125 dødsfall, hvorav 82 var utenbys hjemmehørende, og listen for 1924 1 111 dødsfall, hvorav 70 var utenbys hjemmehørende. Angående dødsfallenes fordeling på de forskjellige årsaker henvises til tabell 4 i hovedberetningen. I de foran nevnte årsberetninger fra Bergens sundhetsvesen er dessuten meddelt en spesifisert opgave over de enkelte dødsårsaker fordelt efter de avdødes kjønn og alder.

Sundhetstilstanden var i 1925 gjennomgående god. Det som karakteriserer året er gastrointestinale lidelser: bacillær dysenteri, icterus catarrhalis epidemicus og akutt gastroenteritt.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte måneder fremgår av tabellen side 78 og 79.

Tyfoidfieber er anmeldt med 79 tilfelle, hvorav 4 døde, mot i 1924 40 tilfelle med 3 dødsfall. Av de anmeldte hadde 12 typhus abdominalis og 67 paratyfus. Av typhus abdominalis døde 3, av paratyfus 1. I begynnelsen av mars måned optrådte paratyfus eksplosivt på Møhlenpris. Epidemien, som omfattet 30 tilfelle, optrådte i løpet av mars måned. Til en begynnelse så det ut som en melkeepidemi omkring Bergens melkeforsynings utsalg på Møhlenpris. Dette viste sig imidlertid meget snart ikke å være tilfelle. Derimot fremgikk det av undersøkelsen at samtlige angrepne — såvel de som bodde på Møhlenpris som andre steder i byen, ja et par utenbys syke — hadde kjøpt kjøttvarer i en kjøtt- og pølseforretning i samme bydel. Man festet sig særlig ved pølse fra Evanger. Bakteriologisk undersøkelse av denne pølse gav imidlertid negativt resultat. Av de øvrige var 7 smittet utenbys, 3 smittet på Bergens sykehus, 13 ved kontakt, for 26 var smitte-måten ukjent. Nogen sikker smitte gjennom melk blev ikke iaktatt. Da der i sommermånedene forekom adskillig tyfoidfieber på øene vest for Bergen, blev melken fra disse distrikter påbudt pasteurisert. Samtlige hovedmeierier i byen har nu moderne pasteuriseringsapparater, som ved given leilighet vil kunne klare å pasteurisere all meierimelk.

Skarlagensfeber forekom med 7 tilfelle, uten dødsfall.

Difteri anmeldtes med 222 tilfelle og 11 døde (5,9 pct.) mot i 1924 198 og 5 døde (2,5 pct.). Et større antall difterier optrådte omkring en upåaktet neresdifteri ved en av byens skoler.

Poliomyelitt anmeldtes med 13 tilfelle, hvorav 1 døde. 5 av de angrepne blev smittet under landophold i sommerferien. I de ytre distrikter, særlig syd for Bergen, forekom i sommermånedene ikke så lite poliomyelitt.

Epidemiske

Måned.	Tyfoifeber (paratyfus).	Cerebro- spinal- meningitt.	Akutt poliomyelitt.	Skarlagens- feber.	Meslinger.	Difteri (croup).	Dysenteri.
Januar	7	-	-	3	-	30	9
Februar	2	-	-	-	1	17	4
Mars	31	-	-	1	1	13	3
April	6	-	-	1	5	19	-
Mai	4	-	-	-	7	17	4
Juni	-	-	3	2	-	14	2
Juli	3	-	4	-	-	16	41
August	7	1	5	-	1	26	194
September	7	-	-	-	6	12	31
Oktober	6	-	1	-	5	8	4
November	5	-	-	-	5	32	4
Desember	1	-	-	-	1	18	9
I alt	79	1	13	7	32	222	305
Dødsfall	4	-	1	-	-	11	2

Av meslinger var der kun 32 tilfelle uten dødsfall mot i 1924 1 779 med 21 døde.

Av akutt diarré anmeldtes 2 239 tilfelle med 13 dødsfall mot ifjor 1 464 med 11 døde.

Tuberkulose. Der anmeldtes i 1925 193 tilfelle mot 207 i 1924 og 156 i 1923. Av disse var 92 menn og 101 kvinner. Av lungetuberkulose døde i 1925 84 menn og 87 kvinner, tilsammen 171 mot i 1924 174. Dødsfall av tuberkulose i andre organer var 40 mot i 1924 41. Ved sundhetsvesenets poliklinikk for lungesykdommer er undersøkt 139 nye patienter: 59 menn og 35 kvinner, dessuten 45 piker til Skjørsand feriekoloni. Det frivillige tuberkulosearbeide har vært utført uforandret. Av tuberkulosekomiteens midler anvendtes kr. 1 260 til husleie, kr. 2 903 til melk, kr. 1 740 som bidrag for tuberkulose som reiste til Lyster sanatorium, og kr. 1 335 til almindelig underhold for ubemidlede tuberkulose. Av helserådet blev anvendt kr. 5 200 som bidrag til husleien for tuberkulose familieforsørgere, 22 familier nød godt herav. Høsten 1925 kjøpte Norske Kvinners sanitetsforening eiendommen Olaviken på Askøy, hvor de akter å drive en årskoloni for 30 gutter fra hjem med tuberkulose. Ved utgangen av 1925 var i tuberkuloseprotokollen opført 444 menn og 444 kvinner, tilsammen 888. 22 menn og 30 kvinner døde i årets løp av lungetuberkulose uten å være anmeldt i levende live. Av disse er dog 2 menn og 3 kvinner utenbysboende, som er ført til Bergen for å begraves her. Dessuten døde på sykehus og sinnssykehus i Bergen av utenbys hjemmehørende 8 menn og 9 kvinner. I det hele opføres som død av lungetuberkulose i Bergen i 1925 84 menn og 87 kvinner, tilsammen 171 (1,77 pro mille). Sykehusforholdene for de tuberkulose er uforandret. Lungegårdens sykehus er for lite og dessuten uhensiktsmessig. (*Stadsfysikus.*)

Av spedalske døde på Pleiestiftelsen 3 menn og 5 kvinner. En av de 2 i byen boende spedalske døde under diagnosen paralysis cordis.

sykdommer.

Barsel-feber.	Septiko-pyæmi.	Pemfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Røde hunde.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte katar-rer i ånde-dretsorgan.	Influenza.	Lunge-betendelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutt diarré (kolerine).	Skjør-buk.
.	.	.	10	3	14	2	50	792							
1	1	.	8	13	16	.	67	728	52	28	31	25	.	134	.
.	.	.	9	5	13	1	73	725	64	21	27	26	.	129	.
.	1	.	10	12	28	3	111	587	64	21	34	36	.	117	.
1	.	.	15	4	41	.	122	587	47	27	36	28	.	81	.
.	.	1	13	4	44	2	90	381	37	27	34	34	.	116	.
.	.	.	3	.	11	1	31	262	17	12	20	13	.	123	.
.	.	1	4	.	10	1	37	239	6	9	20	10	.	323	.
2	1	3	9	9	19	2	69	465	7	9	18	11	.	515	.
.	1	1	17	8	35	.	52	546	22	10	25	16	1	368	.
.	.	1	3	4	56	.	43	725	15	12	20	21	.	140	.
.	4	.	10	5	84	6	53	852	34	25	27	19	.	84	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	73	53	28	21	.	109	.
4	8	7	111	67	371	18	798	6889	438	254	320	260	1	2239	.
2	10	.	.	.	.	.	.	32	1	38	4	3	.	13	.

Veneriske sykdommer. Nedenstående tabell viser de anmeldte tilfelle i 1924 og 1925 fordelt på de enkelte måneder:

Måned.	Veneriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonorré og uretritt.		Måned.	Veneriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonorré og uretritt.	
	1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925		1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925
	Januar.....	4	1	11	14	-	-	31		47	September.....	3	4	10	13	-	-
Februar.....	-	2	9	19	1	-	49	53	Oktober.....	4	3	10	10	1	-	69	50
Mars.....	1	5	11	14	-	-	49	41	November.....	8	1	10	6	-	-	51	38
April.....	4	3	5	14	-	-	52	48	Desember.....	3	3	14	9	-	-	60	47
Mai.....	4	3	17	7	-	1	41	44									
Juni.....	4	4	11	6	-	-	40	32	I alt	46	37	125	127	2	1	554	529
Juli.....	8	1	11	6	-	-	31	25	Herav: Menn.....	45	34	101	98	1	1	460	438
August.....	3	7	6	9	-	-	34	55	Kvinner...	1	3	24	29	1	-	94	91

I 1925 anmeldtes der 694 tilfelle mot 727 i 1924 og 832 i 1923. Tilfellene for-deler sig på de forskjellige veneriske sykdommer således: Bløt chanker 37 (34 menn og 3 kvinner), erhvervet syfilis 127 (98 menn og 29 kvinner), medfødt sy-filis 1 gutt, gonorré 529 (438 menn og 91 kvinner). Av veneriske syke blev i 1925 på sundhetsvesenets kontor undersøkt 85 menn og 18 kvinner, tilsammen 103. Dessuten undersøktes 38 med andre hudsykdommer. Av de med venerisk sykdom hadde 40 syfilis, 58 gonorré og 5 bløt chanker. 73 var sjømenn, 15 tjenestepiker, 7 anleggs- og løsarbeidere, 4 håndverkere, resten kontor-, butikk- og lagerarbei-dere. 43 bodde i Bergen, 57 i Norge for øvrig, 3 var utlendinger. 56 blev inn-lagt i sykehus, resten henvistes til poliklinisk behandling. Ved poliklinikken for hudsykdommer er i 1925 behandlet 171 menn og 84 kvinner, tilsammen 255. På Welanderhjemmet Elsero er behandlet 20 barn lidende av medfødt syfilis.

Skabb er i stadig tilbakegang. Der anmeldtes 84 tilfelle mot 144 i 1924 og 196 og 340 i de nærmest foregående år.

Angående dødsfall på barselseng og antall utførte fødselsoperasjoner i Bergen i 1925 henvises til kap. 15 i hovedberetningen for dette år.

Hygieniske forhold m. m. Boligforholdene er fremdeles mindre gode. Bolighygningen, som, forsåvidt angår de mindre leiligheter, i de siste 6—7 år i det vesentlige har vært overtatt av Bergens kommune, står nu foran sitt opphør eller i ethvert fall i en meget sterk innskrenkning. Til gjengjeld viser nybygg til forretningsbruk med butikker og kontorer en betydelig tilvekst, det er brandstrøkets gjenopbygning. Ved tellingen 1. februar 1925 var der i Bergen 23 231 leiligheter eller 369 flere enn året før. Det viser sig at leilighetene på 1 og 2 værelser fremdeles er den almindeligste type, idet 5 375 eller 22,71 pct. av samtlige leiligheter er på 1 værelse og 8 846 eller 38,08 pct. på 2 værelser. Til sammen er 14 121 eller 60,79 pct. på denne størrelse. Det samlede antall leiligheter på 3 værelser og derover utgjør 9 110 eller 39,21 pct. av samtlige leiligheter. Den tilsvarende procentsats for de nærmest foregående år var 38,44 og 37,70. Antallet av større leiligheter er således stadig både absolutt og relativt tiltagende.

XIV. Sogn og Fjordane fylke.

Fylket er delt i 24 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde fremgår av nedenstående oversikt.

Lægedistrikter.	Flateinnh. i km. ²	Hjemmehørende folkem. pr. $\frac{1}{12}$ 20.	Lægedistrikter.	Flateinnh. i km. ²	Hjemmehørende folkem. pr. $\frac{1}{12}$ 20.
Hafslo	1 134.20	3 814	Fjaler	505.36	3 721
Luster	1 537.63	2 845	Gaular	560.94	3 255
Lærdal	2 147.41	4 021	Førde	1 145.76	5 524
Sogndal	440.66	3 428	Gloppen	1 045.67	5 251
Aurland	1 455.95	2 203	Naustdal	519.96	3 528
Leikanger	465.13	2 473	Kinn	687.76	6 371
Balestrand	626.15	2 141	Bremanger	347.24	2 890
Vik	714.66	3 318	Selje	242.85	3 619
Kyrkjebø	667.00	2 565	Vågøy (ytre Nordfjord)	79.35	3 276
Lavik	685.98	4 255	Davik	640.69	3 397
Gulen	629.89	4 974	Nordfjordeid	252.40	3 196
Askvoll	178.27	2 978	Innvik	1 761.82	7 071

Medisinalpersonalet var ifølge distriktslægenes opgaver følgende:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek.	Eksaminert apotekpersonale.
1923	29	5	90	7	9
1924	29	7	87	7	7
1925	30	5	88	7	9

Av lægene var 24 distriktslæger. Distriktslægen i Sogndal fungerer som fylkeslæge.

Angående medisinalpersonlets og apotekenes fordeling på de enkelte lægedistrikter henvises til tabell 1 i hovedberetningen.

Sykepleien bedres efterhvert. Der er nu sykepleiersker i de aller fleste bygder i fylket.

Sykehus. På Florø har Røde Kors leiet og modernisert Vårsildfondets gamle sykehus. Man har der plass for 28 indremedisinske og kirurgiske patienter og 10 epidemiske. Forøvrig var sykehusforholdene i fylket de samme som i 1924, på Lærdals sykehjem 5 senger for almindelig syke og 9 for tuberkuløse, Lavik sykehjem med 3 senger for almindelig syke og 14 for tuberkuløse, Høyanger sykehus med 6 senger for almindelig syke. I Måløy i Sør-Vågsøy er der et sykehus med rum til 10—12 syke, som egentlig er beregnet som epidemilasarett, men benyttes nu for størstedelen for innleggelse av smittsomme tuberkuløse (3 senger for alm. syke og 9 for tuberkuløse). I Vik er der en liten sykestue med 5 senger. Dessuten har man Vårsildfondets sykehus på Kalvåg med 9 plasser. Dette sykehus har dog kun vært oppe i fisketiden.

Av tuberkulosehjem har man Askvoll med 13 plasser, Sandane i Gloppe med 14 plasser.

Der arbeides i fylket flere steder for opprettelse av mindre sykehus, således på Nordfjordeid og Balestrand, begge steder med støtte av Røde Kors, og i Førde er det meningen å bygge sykestue i forbindelse med det vordende gamlehjem.

I Luster lægedistrikt ligger Lyster Sanatorium for tuberkuløse, som kan motta ca. 120 patienter. Sanatoriet er opprettet av St. Jørgens hospital, Bergen, men driften bestrides i virkeligheten av staten med tilskudd pr. forpleiningsdag.

Spesifiserte oppgaver over antall patienter behandlet på de enkelte sykehus i fylket er meddelt i tabell 2 i hovedberetningen. Videre vil man i hovedberetningens tabell 3 finne oppgave over behandlede lungetuberkuløse på Lyster Sanatorium og samtlige tuberkulosehjem i fylket.

Bad. Av bad fantes følgende i 1925: I Førde et dusj- og karbad med bra søkning, i Sandane et badstuebad som blir ganske flittig benyttet av en fast liten stokk. I Stryn er der et bad, men det blir lite benyttet. I Måløy er der bad i skolehuset, i Fjaler, Vadheim og Høyanger er der fabrikkbad, og i Balestrand er der anledning til å bade på gamlehjemmet. I Aurland er en badstue i drift. I Nordfjordeid er der kar- og badstuebad, og på Florø er sykehusets bad åpent for publikum 2 ganger i uken. Vårsildfondets bad i Kalvåg er åpent i fisketiden, men blir lite benyttet.

Vaksinasjonen foregår de aller fleste steder regelmessig. I Kinn distrikt er der dog kun få som lar sine barn vaksinere på grunn av at stedets kvaksalver, klokker Andersen er en ivrig motstander av vaksinasjonen og motarbeider den i tale og skrift. Også i nabolikdistriktet *Naustdal* merkes økende uvilje mot vaksinasjonen.

Der blev i Sogn og Fjordane vaksinert i alt 1 074 personer i 1925 mot 1 753 i 1924. Der er ikke nogensteds iaktatt eftersykdom.

Fødsler. Ifølge fødselsregistre blev der i 1925 født 1 857 levende barn og 42 dødfødte mot 1 818 levende barn og 49 dødfødte i 1924. I jordmødrenes protokoller var der i 1925 innført 1 636 levendefødsler og 34 dødfødsler og i 1924 henholdsvis 1 618 og 45. Der skulde altså være blitt benyttet jordmor ved ca. 89 pct. av fødslene i 1924 og ved ca. 88 pct. av fødslene i 1925.

Dødsfall. Der blev i 1925 registrert 1 100 dødsfall og i 1924 1 087. Dødeligheten pr. 1 000 av den hjemmehørende befolkning var 11,9 i 1924 og 11,8 i 1925.

Distriktslægenes dødsårsakslister omfattet i disse to år følgende antall døde:

	Bygder.	Byer.	Tilsammen.	Herav med kjent dødsårsak.		
				Bygder.	Byer.	Tilsammen.
1924.....	1 031	8	1 039	992	8	1 000
1925.....	1 038	14	1 052	987	14	1 001

Dødsfallenes fordeling på de forskjellige årsaker er meddelt i hovedberetningens tabell 4.

Sundhetstilstanden opgives som mindre god i *Leikanger*, vesentlig på grunn av en utbredt kikhosteepidemi som angrep barn og voksne i stor utstrekning, nogenlunde god i *Aurland* og meget god i *Hafslo*, *Balestrand* og *Davik*. Fra alle de øvrige lægedistrikter angis den som god.

De epidemiske sykdommers opptreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen nedenfor.

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidfieber (paratyfus).	Cerebrospinalmeningitt.	Akutt poliomyelitt.	Skarlagensfeber.	Meslinger.	Difteri (group).	Dysenteri.	Barselieber.	Septikopyæmi.
Hafslo	.	.	.	.	1	.	.	.	.
Luster	.	.	.	.	2	.	.	1	.
Lærdal	.	.	.	.	1	2	.	.	3-1
Sogndal	.	.	.	13	24	.	.	.	.
Aurland	.	5-3	4	.	4	2	.	.	.
Leikanger	.	.	.	.	.	4	.	.	1-4
Balestrand	.	.	.	6	7	.	.	.	2
Vik	.	.	.	4	5	.	.	1	1
Kyrkjebø	.	.	1	.	.	5	.	1	.
Lavik	.	.	1	.	10-1	1	.	1	1
Gulen	1	.	1	2	25-1	1	.	.	1
Askvoll	.	.	3-1	.	2	.	.	.	.
Fjaler	.	.	1	.	.	.	.	.	-1
Gaular	2-2	.	1	.	.	.	.	.	-1
Førde	.	.	1	2	.	.	.	.	.
Gloppen	.	.	.	.	.	1	.	.	.
Naustdal	.	.	9-2	.	.	.	4	.	.
Kinn	17-1	.	16	.	.	13	11-1	.	.
Bremanger	.	.	.	.	.	.	7	2-1	.
Selje	.	.	6	.	17	.	1	.	.
Vågsøy	.	-1	5	.	8	.	.	.	.
Davik	.	.	3-1	.	15	.	1	.	1-1
Nordfjardeid	.	.	1	1	1	2	.	.	.
Innvik	.	.	1	.	2	.	.	.	2
Tilsammen	20-3	5-4	54-4	28	124-2	31	24-1	6-1	10-10

*) Tallet foran streken eller uten strek betyr antall tilfelle og tallet etter streken

Tyfoidfieber optrådte med i alt 20 tilfelle og 3 dødsfall. I *Kinn* forekom 17 tilfelle. Herav var 8 tyfus — en fortsettelse av epidemien i Eikefjord i 1924. Senere på året viste sig en paratyfusepidemi på 9 tilfelle i *Florø* by i samme lægedistrikt. I dette distrikt forekom samtidig usedvanlig mange til-

felle av akutt diarré. Flere av disse var suspekte på tyfoidfieber, og der blev i adskillige tilfelle tatt såvel blodprøver som urin- og avføringsprøver for undersøkelse herpå. Samtlige gav dog negativt resultat. I *Gaular* distrikt forekom 2 tilfelle av tyfus. Smittekilde ikke påvist. I *Bremanger* er der fremdeles 2 bacillbærersker, hvorav den ene underholdes av det offentlige.

Epidemisk cerebros spinalmeningitt angis årlig tilbakevendende i Underdal og Vassbygden i *Aurland*. Der er i årets løp meldt 5 tilfelle med 3 dødsfall.

Akutt poliomyelitt er optrådt med i alt 54 tilfelle med 4 dødsfall. Når undtas *Aurland*, hvor der i november og desember var 5 tilfelle, samt et tilfelle i *Innvik* i januar, har sykdommen holdt sig til de ytre distrikter, hvor den på flere steder optrådte epidemisk. Fra *Bremanger* er ikke meldt noget tilfelle, det eneste kystdistrikt hvor sykdommen ikke er optrådt. Samtlige tilfelle forekom i månedene august—november, i Fjaler dog i juli. Fra *Selje* meldes at der samtidig med poliomyelitten gikk en utbredt «influensa», såvel i de angrepne hus som ellers i distriktet. Fra *Kinn* anføres at der samtidig gikk

sykdommer.*)

Pemfigus (hos nyfødte)	Rosen.	Røde hunde.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte ka- tarrer i ånde- drettsorg.	Influenta.	Lunge- betendelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutt diarré (kolerie).	Skjørbruk.
.	1	1	.	.	.	39	9	8-1	5	6	.	1-1	.
.	.	.	6	.	.	8	5	4-3	1	6	.	11	.
.	3	.	3	.	.	106	2	19-1	3-1	3	.	31	.
.	1	.	.	.	2	101-1	.	2-3	9	11	.	36-1	.
1	.	.	44	4	.	216-2	71	12-1	4	2	.	89-1	.
.	1	.	4	.	16	83	.	10-1	5	2	.	13	.
.	1	.	.	.	.	13	7	2	4	.	.	25-1	.
.	5	.	.	.	5	59	16	3-3	11	9	.	40-1	.
.	.	.	.	.	72-2	62	5	3	6	.	.	29	.
.	.	.	4	1	6	26	8	5	10	3	.	25-1	.
.	2	.	.	.	11	86	7	6-2	6-1	5	.	23	.
.	1	.	.	2	6-1	30-1	15	5	2	1	.	31	.
.	.	.	1	.	.	44	30	4-1	5-1	2	.	33-3	.
.	3	.	.	.	19	46-4	22	8-1	1	2	.	15	1
.	4-1	.	1	.	.	33-1	9	13	7	1	.	20	.
.	.	.	.	.	3	52	3	4-1	2	4	.	17	.
.	.	.	2	.	.	71-1	13	.	1	3	.	9	.
1	3	1	2	.	38-1	456	44	13-3	18	9	.	86	.
3	.	.	.	.	.	117	10	10	10	3	.	4	.
.	4	.	.	17	2	239	26	5	22-1	2	.	22	.
1	2	.	2	.	.	97	32	3-1	7	2	.	18	.
1	3-1	.	2	2	14	16	2	5-1	14	1	.	17	.
.	4	2	.	5	2	171	10	11-3	7	3	.	38	.
.	7	.	.	.	20	115	22	10-2	4	1	.	42	.
7	45-2	4	71	31	216-4	2286-10	368	165-28	164-4	81	.	675-9	1

betyr antall dødsfall.

angina og diarré. Sannsynligvis har der under disse diagnoser skjult sig endel tilfelle av poliomyelitt. (*Fylkeslægen*.)

Skarlagensfeber er anmeldt med 28 tilfelle, intet dødsfall. De fleste tilfelle er meldt fra *Sogndal*. Sykdommen har vært ganske lett, adskillige lettere

enn meslingene. Der er etter lægens uttalelser utvilsomt en hel del tilfelle som ikke er kommet under behandling.

Difteri viste sig med i alt 31 tilfelle. I *Kinn* var der en epidemi på 13 tilfelle med 1 dødsfall, en voksen kvinne. Hun lå på klokker Andersens «helseheim» på Florø. Etter 10 dagers sykdom blev læge hentet, like før patientens død. Fra *Leikanger* er anmeldt 4, fra *Kyrkjebø* 5, de øvrige tilfelle var spredt over forskjellige distrikter.

Akutt diarré er opført med 675 tilfelle med 9 dødsfall. Sykdommen var nogenlunde jevnt fordelt på distriktene og månedene, dog med den vanlige stigning i juli—oktober. Som før nevnt blev adskillige tilfelle i *Kinn* og *Fjaler* undersøkt på tyfoidfieber med negativt resultat.

Ikterus optrådte i årets løp epidemisk i Vestlandets kyststrøk, fra Stavangerkanten og nordover. Der er i dette fylke anmeldt 29 tilfelle, hvorav de 23 faller på *Selje*. Sykdommen begynte som regel akutt med feber og diarré, forløp oftest nogenlunde lett, men kunde også vare op til 4—5 uker. I *Innvik* gikk juli—november en utbredt epidemi av gulsott, som ikke er anmeldt på månedslistene. Likeså i *Lavik*.

Av spedalske er der i *Kyrkjebø* 1, i *Lavik* 2, i *Gulen* 1 og i *Davik* 1, i alt 5, de 4 glatte, 1 knutet.

Tuberkulose. Mens der i de 3 foregående år, spesielt i 1924, var et ganske betydelig overskudd av nyanmeldte i forhold til avgangen, er dette misforhold i år blitt adskillig bedre. Hvis som i forrige beretning antydte den tidligere økning skulde skyldes det kolde, fuktige vær, passer dette godt, da været i 1925 var betydelig bedre enn de tidligere år, spesielt var sommeren god i hele fylket. Tilgangen av nye var i 1925: lungetuberkulose 214 (i 1924 264), annen tuberkulose 20 (14). Også dødsfallenes antall er gått noget ned, fra 148 til 134. For 1924 manglet opgave for Innvik, så forholdet er enda gunstigere enn tallene viser. I det hele har økningen i tuberkulosen i Sogn og Fjordane vesentlig gitt sig utslag i antall av under behandling værende syke, mens dødsfallenes antall år om annet har holdt sig nokså konstant. Det kan også nevnes at der i 1925 er utgått 42 lungetuberkuløse og 6 andre tuberkuløse av protokollene som helbredet, mens kun 17 er utgått som flyttet. Forholdene i vårt fylke synes således å være adskillig bedre enn i Hordaland, hvor der skal ha vært betydelig økning såvel av nyanmeldte som av dødsfall i de senere år. Hvad angår tilgangen av nye tilfelle er denne størst i kystdistriktene. Fra *Luster* meldes at tuberkulosen minker kjennelig, og at der blir flere helbredet. Fra *Nordfjordeid* anføres at tuberkulosen synes å være i tilbakegang. Men ellers er der til dels mistrøstige uttalelser f. eks. fra distriktslægen i *Innvik*, som klager over mangel på sykehusplasser for de tuberkuløse. Distriktslægen i *Selje* sier at tuberkulosen er meget utbredt. Der er ennu megen uvidenhet angående sykdommens vesen, men man begynner dog å komme sig. Især er forholdet ombord på motorbåtene i hygienisk henseende lite tilfredsstillende. Distriktslægen har under overveielse sammen med distriktslægen i *Vågsøy* å utarbeide tilleggsforskrifter til helsevedtektene angående motorbåter. På *Leikanger* begynte man i årets løp skolebarnsundersøkelser. Disse bevirket at der blev fart i arbeidet for å hjelpe de underernærte barn av arbeidsklassen. (*Fylkeslægen.*)

Tabellen side 85 viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter i de siste 3 år.

Av veneriske sykdommer blev meldt følgende antall tilfelle i 1924 og 1925: (Se tabell s. 85.)

Av skabb blev der meldt 94 tilfelle i 1925 mot 167 i 1924.

Om dødsfall på barselseng og antall obstetrisiske operasjoner utført av læger i fylket i 1925 henvises til kap. 15 i hovedberetningen for riket.

Hygieniske forhold m. m. I en rekke beretninger klages over ensformig kosthold. Saltet og røket mat samt kaffe og finmel er den hovedsakelige ernæring. Fersk mat og særlig grønnsaker brukes rent for lite. I kystdistriktene, hvor melken går til byene, og også ellers hvor der er meierier, brukes altfor lite melk hjemme. Tennenes tilstand er de fleste steder meget dårlig. Fra de fleste distrikter meldes at boligforholdene bedres jevnt og sikkert. Tross de dårlige tider har der flere steder vært adskillig nybygning og boligforbedring. Men fra de fleste hold klages over dårlig utnyttelse av rummene. Fra *Selje* nevnes at boligene gjennomgående er gode, men for en stor del overbefolkede. Om de hygieniske forhold skrives fra *Kinn*: Privetforholdene yderst primitive. På mange gårder finnes ikke priveter, man setter sig ute på marken et sted eller på kanten av gjødselbingen. Drikkevannsforholdene også mislig mange steder i landdistriktene. (*J. C. Egenæs.*)

Selje: De hygieniske forhold er som ellers på Vestlandet. Folk hører gjerne på en når man preker hygiene for dem, og gjerne vil de gjøre sitt beste, men gamle vaner er vonde å vende, spytingen f. eks. er det vanskelig å få bukt med. Renholdet av motorbåtenes lugarer under vinterfisket er lite tilfredsstillende. Når 4—5 mann skal spise, sove og opholde sig et par måneder i en trang lugar, skjønner man hvilke farer et manglende renhold kan medføre. Det er nok ikke bare én som er blitt smittet av tuberkulose under vinterfisket. (*H. Hognestad.*)

XV. Møre fylke.

Fylket er delt i 31 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde vil fremgå av følgende oversikt:

Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. ¹ / ₁₂ 20.	Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. ¹ / ₁₂ 20.
Ålesund stadsfysikat ...	2.14	16 412	Eid	554.07	3 864
Kristiansund stadsfysik.	8.80	15 198	Grytten	1 044.48	3 732
Vanylven	302.61	3 108	Nesset	936.91	3 249
Sande	166.27	3 179	Molde	271.83	7 628
Herøy	140.05	4 531	Bud	525.51	9 533
Ulstein	182.61	4 646	Kvernes	219.88	7 183
Volda	520.59	5 675	Gjemnes	470.27	5 235
Ørsta	365.01	4 042	Tingvoll	481.89	4 014
Hjørundfjord	479.11	1 960	Sunnal	1 637.90	2 787
Stranda	1 093.27	4 042	Surnadal	870.52	2 900
Norddal	947.67	2 494	Stangvik	510.99	2 168
Ørskog	461.90	4 366	Rindal	606.30	2 363
Skodje	258.33	3 310	Aure	505.49	3 199
Borgund	225.31	11 858	Halsa	590.28	4 939
Haram	106.36	4 607	Edøy	273.93	3 662
Vestnes	351.61	4 007			

Medisinalpersonalet var ifølge distriktslægenes opgave:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek.	Eksaminert apotek-personale.
1923.....	51	20	111	9	25
1924.....	52	20	118	9	26
1925.....	56	21	119	10	26

Av lægene var 2 stadsfysici og 28 distriktslæger. Distriktslægestillingen i Skodje var ikke besatt ved utgangen av 1925. Distriktslægen i Molde fungerer som fylkeslæge.

Angående medisinalpersonalets og apotekenes fordeling på de enkelte lægedistrikter henvises til tabell 1 i hovedberetningen.

Sykehus. Av sykehus hadde man ved utgangen av 1925: Ålesunds kommunale sykehus og epidemilasarett med 78 senger, Møre fylkessykehus, Molde, med 71 senger og Kristiansunds kommunale sykehus med 96 senger, hvorav 40 for epidemiske syke. I Molde finnes dessuten St. Sunniva katolske sykehus med plass til 10 à 12 patienter og på Setnesmoen i Grytten et militært sykehus, som dog bare brukes under våbenøvelsene.

Tuberkulosehjem. I fylket var der ved utgangen av 1925 5 tuberkulosehjem med tilsammen 131 plasser: Romsdals fogderis tuberkulosehjem i Vestnes (22), Vonheim i Tingvoll (42), Volda tuberkulosehjem (17), Haukås i Ørskog (30) og Kringsjå tuberkulosehjem, Ålesund (20).

Ved Molde ligger Reknes tuberkulosesanatorium og Reknes barnesanatorium med plass til vel 100 faste patienter foruten en del ambulerende. Disse siste tilbringer dagen på sanatoriet som regulære patienter, men sørger selv for natte-losji. Denne ordning benyttes vesentlig av patienter som har sitt hjem i Molde.

Spesifiserte oppgaver over antall patienter behandlet på fylkets sykehus er meddelt i tabell 2 i hovedberetningen for riket. Likeledes vil man i hovedberetningens tabell 3 finne oppgave over behandlede lungetuberkuløse på Reknes sanatorium og på tuberkulosehjemmene.

For tuberkulosetruede barn har man Bønørve barnehjem, Ålesund, med plass for 30 barn, både spebarn og andre. Hjemmet drives av Ålesunds tuberkuloseforening. I august 1925 blev barnehjemmet «Symra» i Molde åpnet for drift. Det har også plass for 30 barn, både spebarn og eldre.

I Kristiansund har Røde Kors opprettet et fødehjem på 6—8 senger. Det blev åpnet i november 1925.

I Bolsøy ligger Møre fylkes sinnssykeasyl Opdøl med plass til 110 patienter.

Bad. I Ålesund finnes 2 badstuebad og 1 karbad foruten dusjbad ved folkeskolen. I Kristiansund har man et kar-, dusj- og dampbad, og i Molde er folkeskolens bad også åpent for publikum. I Sjøvde er der et skolebad som også blir benyttet av andre enn elevene ved skolen, i Stranda et folkebad med god søkning, i Tresfjord i Vestnes er der kommet i stand et bad ved distriktslæge Rømckes legat, og i Volda er der en privat badeinnretning med 3 karbad og et lite dampbad. I Aure er der en badstue som drives av stedets ungdomslag, og i Grytten er der bad ved det militære sykehus på Setnesmoen.

Vaksinasjon. I Møre blev der i 1925 vaksinert 2 080 mot 3 827 i 1924.

Noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen er ikke meldt.

Fødsler. Ifølge fødselsregistrene for Møre fylke blev der i 1925 født 3 288 levende barn og 88 dødfødte mot 3 600 levende og 76 dødfødte i 1924.

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoideber (paratyfus).	Cerebro- spinal- meningitt.	Akutt poliomyelitt.	Skarlagens- feber.	Meslinger.	Difteri (croup).	Dysenteri.
Ålesund stadsfysikat	1	1	4	6	473.5	59.1	2
Kristiansund stadsfysikat	23-1	.	1-1	47	109	.	1
Vanylven.....	.	1	2	.	24	.	.
Sande.....	.	.	3	.	174	.	.
Herey.....	.	.	1	.	56	.	.
Ulstein.....	.	.	.	.	39	.	.
Volda.....	.	.	2-1	.	96.1	.	.
Ørsta.....	.	.	3	.	37	3	.
Hjørundfjord.....	.	2	.	.	1	.	.
Stranda.....	.	.	.	.	32	.	.
Norddal.....	.	.	.	.	1	.	.
Ørskog.....	.	.	.	.	12	1	.
Skodje.....	.	.	2-1	1	26	.	.
Borgund.....	2	.	.	8	36.1	1-1	.
Haram.....	2-1	.	.	.	71	1	.
Vestnes.....	.	.	1-1	.	28	.	.
Eid.....	.	.	1	.	.	.	.
Grytten.....	.	1	.	.	1	.	.
Nesset.....	.	.	.	1	44	.	.
Molde.....	.	1-1	3-1	1	38	8	.
Bud.....	.	.	.	3	5	1	.
Kvernes.....	16	.	2-1	53	60	5	.
Gjemnes.....	.	.	.	.	112	.	.
Tingvoll.....	.	.	3	.	.	.	.
Sunnal.....	.	.	.	.	.	.	.
Surnadal.....	.	.	.	.	.	.	.
Stangvik.....	.	.	.	.	.	.	.
Rindal.....	.	.	.	.	.	.	.
Aure.....	2	1-1	1-1	6	.	.	.
Halsa.....	1	1	.	4	37	.	.
Edey.....	.	.	.	2	2	.	.
Tilsammen	47.2	8.2	29.7	132	1514.7	79.2	3

*) Tallet foran streken eller uten strek betyr antall tilfelle og tallet efter streken antall

I jordmorprotokollene var der i 1925 innført 3 050 levende fødsler og 72 dødfødsler og i 1924 henholdsvis 3 402 og 68. Der skulde altså i Møre fylke gjennemsnittlig være benyttet jordmor ved 94 pct. av samtlige fødsler i 1924 og ved 92 pct. av fødslene i 1925.

Dødsfall. Der blev i 1925 registrert i alt 1 820 dødsfall, 1 446 i bygdene og 374 i byene. I 1924 var de tilsvarende tall 1 464 i fylkets bygder og 371 i fylkets byer, tilsammen 1 835. Dødeligheten pr. 1 000 av den hjemmehørende folke-mengde var 11,2 i 1924 og 11,0 i 1925.

Distriktslægenes dødsårsakslistene omfattet følgende antall dødsfall i disse to år:

	Bygder.	Byer.	I alt.	Herav med kjent årsak.		
				Bygder.	Byer.	I alt.
1924.....	1 439	375	1 814	1 376	370	1 746
1925.....	1 449	370	1 819	1 379	363	1 742

sykdommer. *)

Barsel-feber.	Septiko-pyæmi.	Pemfigus (hos nyfødte)	Rosen.	Røde hunde.	Variceller.	Krusma.	Kikhoste.	Akutte katarer i åndedretsorgan.	Influenza.	Lungebetendelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutt diarré (kolerine).	Skjærbuk.
3	2-2	-	20	2	64	114	7	501-5	145	152-11	63	26	-	182	-
2-1	-2	-1	17	-	19	6	173-5	941-3	406	33-3	53	24	-	145-4	-
1	-	1	1	-	-	2	-	17	51-1	9-4	9	3	-	8	-
-	2	-	3	-	4	11	-	115	24	1	10	2	-	8	-
2	-	-	2	-	4	23	-	98-3	30	15-5	33	4	-	20	-
1	-	-	-	-	-	13	-	122-1	14	4	21	3	-	25	-
-	-	-	10	-	5	22	-	246-5	83-1	5	27	6-1	-	61	-
-	-	-	3	-	43	2	71-1	8	5-1	35-1	7	1	-	14	-
-	-	-	1	-	3	1	13-2	13	6	4	1	-	-	2	-
-	-	-	2	-	1	1	7	69-3	71	38-9	18	17	-	16	-
-	-	-	-	-	-	4	4	61-2	14	18-2	1	1	-	7	-
-	-1	-	2-1	-	-	3	-	21	12	1-2	4	-	-	3	-
2-1	-1	-	-	-	1	4	-	24	13	5-2	16	1	-	7	-
2	-	-	1	4	-	11	5	104-6	5	18-5	29-1	8-1	-	7-1	-
-	-	-	4	-	15	18	-	60-1	10	28-2	19	4-1	-	38	-
2	-	-	1	-	1	1	3	106-1	19	9-1	24	1	-	29	-
-	1	-	1	-	3	1	-	34-2	9	3	18	6	-	5	-
-	1	-	3	1	5	5	1	74	8	10	19	1	-	18	-
-	-	-	-	-	-	5	-	63-1	8	2	6	2	-	23-2	-
1	2-2	-	1	-	2	1	25	198-1	102-2	9-1	25	13	-	53	-
1	-	-	2	-	3	1	-	145-8	10	23-1	15	2	-	20-1	-
3-2	1	-	2	-	-	14	18	183-2	60	10-2	43	10	-	2	-
-	1-1	-	-	-	-	-	18	5-3	155-1	-	17	5-1	-	-	-
-	-	-	4	-	15	5	-	105	32	2	7	11	-	13	-
-	-	-	-	6	-	-	-	33	9	1	-	2	-	15	-
2-1	-	1	-	-	-	2	-	27	35	2	5	1	-	22	-
1	-	1	-	-	1	-	-	48-3	11	3	6	1	-	18	-
2	1-1	-	3	-	2	2	-	55-1	19	4	4	1	-	10	-
1	-	1	-	-	2	-	4	119-1	33	2-2	7	3	-	13	-
-	1-1	-	-	-	7	-	8	199	43-1	11-5	11	-	-	16	-
-	-	-	-	-	2	3	-	77-1	28	11-1	12	2	-	28	-
24-5	12-11	4-1	83-1	13	159	315	276-5	3934-56	1480-6	440-59	561-2	168-4	-	828-8	-

dødsfall.

Angående dødsfallenes fordeling på de forskjellige årsaker henvises til tabell 4 i hovedberetningen for riket.

Sundhetstilstanden betegnes som god eller meget god i alle distrikter undtagen *Vanylven*, *Ørsta* og *Kvernes*, hvor den karakteriseres som mindre god.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen ovenfor.

Tyfoidfeber optrådte med i alt 47 tilfelle og 2 dødsfall. I *Kristiansund* var der 23 tilfelle, som på en undtagelse nær alle var paratyfus. I årets første måneder var der enkelte spredte tilfelle og i slutten av august en epidemi på 16 tilfelle. Undersøkelsen tydet bestemt på at smitten skrev sig fra *Ørlands* meieri. På *Ørlandet* hadde der like i forveien forekommet paratyfus, og det viste sig at nevnte meieri i den nærmeste tid før epidemiens utbrudd i byen hadde sendt upasteurisert fløte dit i 14 dager. All tilførsel fra meieriet blev først stanset, men senere tillatt, efterat meieriet hadde lovet å påse nøiaktig pasteurisering. Der optrådte ingen tilfelle senere. I *Kristiansund* forekom dessuten et tilfelle av tyfus med dødelig utgang hos en sjømann som var smittet utenbys og kom syk

til byen. I *Kvernes* distrikt optrådte 16 tilfelle av paratyfus uten dødsfall. Tilfellene var spredt innen distriktet, men var i hvert fall for et tilfelles vedkommende innført ved en dame som kort tid før hun blev syk var kommet fra Trondhjem. «I Bondalen i *Hjørundfjord* gikk om høsten en epidemi som sannsynligvis tilhørte paratyfusgruppen, og som optrådte etter at en rekonvalesent var kommet dit fra Volda. Av de angrepne var 2 meget dårlige, og i 2 tilfelle var der kortvarige meningittiske symptomer (cerebrospinalmeningitt?).» (*Distriktslægen.*)

Fra *Borgund* er meldt 2 tilfelle av tyfus uten innbyrdes forbindelse. Det ene var hos en gutt som gikk på skole i Ålesund, det annet inntraff på *Sula*, hvor der for 6 år siden var et dødsfall av tyfus i samme hus.

Cerebrospinalmeningitt forekom med i alt 8 tilfelle spredt over en rekke distrikter. I *Molde* og *Aure* var der på hvert sted et tilfelle med dødelig utgang. I *Halsa* distrikt viste sig et tilfelle på Hokset i Valsøyfjord. Her har der i en rekke år optrådt spredte tilfelle av denne sykdom, uten at man nogen gang har kunnet påvise smitekilden.

Akutt poliomyelitt optrådte med 29 tilfelle og 7 dødsfall fordelt på en rekke distrikter. Sykdommen begynte i *Skodje* i januar og fortsatte til og med september i distriktene *Vanylven*, *Ørsta*, *Herøy*, *Vestnes*, *Eid*, *Molde*, *Tingvoll*, *Sande*, *Kvernes*, *Aure* og *Ålesund*. I de fleste distrikter var der bare et par tilfelle. Smittemåte eller smitteveier har ikke latt sig påvise og synes dunkelt. Som et eksempel blandt flere kan anføres at distriktslægen i Herøy meddeler at der i distriktet optrådte et sikkert tilfelle av poliomyelitt hos en 14 år gammel pike. Hun var den eldste av 7 søsken, og tross den groveste uaktsomhet blev ingen av de andre barn smittet.

Skarlagensfeber forekom i *Kristiansund* med 47 tilfelle spredt over alle årets måneder og med gjennomgående ganske lett forløp. I *Kvernes* var der 53 tilfelle. Sykdommen begynte i den nærmest Kristiansund liggende del og bredte sig herfra over en stor del av distriktet. Forløpet var til dels så lett at læge i mange tilfelle ikke blev hentet. Epidemien medførte dog flere forholdsvis langvarige nefrittilfelle. Intet dødsfall. I forskjellige andre distrikter forekom sykdommen med spredte tilfelle.

Difteri viste sig i årets løp bare med få og spredte tilfelle i landdistriktene. I *Ålesund* var der 59 tilfelle med 1 dødsfall, derav 13 tilfelle i juli måned på tuberkuloseforeningens barnekoloni, hvor kokkepiken var smitekilden.

Meslinger optrådte som utbredt epidemi i de fleste lægedistrikter og var til dels ondartet med mange komplikasjoner. I en isolert beliggende grend Kvalsviken i *Herøy*, i Slettebygden i *Skodje* og i Vartdal i *Ørsta* hadde sykdommen ikke vært tilstede på over 20 år, hvorfor, særlig på de 2 førstnevnte steder, så godt som alle under 25 år blev angrepet.

Tuberkulose. Fra mange distrikter meldes at tuberkulose er i tiltagen, således i *Vanylven*, *Sande*, *Ørsta*, *Hjørundfjord*, *Ørskog*, *Grytten*, *Kvernes*, *Stangvik*, *Surnadal* og *Rindal*. I beretningene fra *Vanylven* og *Ørsta* anføres at der ofte såes erythema nodosum i tuberkulosens begynnelsesstadium. Om årsaken til tuberkulosens tiltagen skriver distriktslæge G. Ottesen i *Vanylven*: «Det var i 90-årene at meieribedriften tok sitt største opsving, og siden den tid har bøndene brukt mere og mere margarin i husholdningen. I krigsårene måtte befolkningen undvære det tidligere brukte grovmalte rugmel og istedenfor dette gå over til hvetemel. Bruken av dette har tiltatt år for år og fortrenget havremelet.»

Ifølge tuberkuloseprotokollene blev der i Møre i 1925 anmeldt 609 tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 556 tilfelle i 1924 og 560 tilfelle i 1923. Forholdet i de enkelte distrikter vil ses av tabell 10 i hovedberetningen for riket.

Følgende oversikt viser antall dødsfall av tuberkulose i de enkelte lægedistrikter i 1923—1925:

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt						Dødsfall av lungetuberkulose					
	1923		1924		1925		1923		1924		1925	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Ålesund stadsfysikat	15	19	13	18	15	12	13	11	8	16	11	8
Kristiansund stadsfysikat	22	31	17	14	12	13	15	27	15	8	8	7
Vanylven	4	-	3	3	3	3	8	-	3	3	2	6
Sande	3	5	2	2	6	6	2	4	2	2	6	5
Herøy	7	5	2	2	8	6	4	5	2	2	5	2
Ulstein	3	2	5	3	1	2	1	2	3	2	1	-
Volda	11	7	4	8	6	5	6	5	3	7	5	5
Ørsta	3	2	6	-	7	7	2	-	4	-	-	4
Hjørundfjord	2	2	2	1	3	5	1	2	2	-	2	4
Stranda	4	4	5	6	2	6	2	2	5	6	1	4
Norddal	2	2	3	-	3	-	2	2	3	-	2	-
Ørskog	4	12	3	5	7	5	3	9	3	4	6	4
Skodje	-	-	6	3	2	8	-	-	4	2	-	5
Borgund	8	7	7	11	10	10	5	4	3	7	6	6
Haram	3	2	-	3	2	1	3	2	-	2	2	1
Vestnes	11	7	5	8	12	7	7	6	5	5	10	5
Eid	5	6	6	6	10	5	2	3	6	6	9	4
Grytten	1	3	1	1	3	6	1	1	1	1	3	4
Nesset	4	5	2	2	2	5	4	2	2	2	1	4
Molde	5	8	6	6	6	6	4	6	4	5	6	3
Bud	11	10	11	11	6	11	6	6	8	10	6	10
Kvernes	15	17	5	9	11	13	12	13	3	7	10	11
Gjemnes	5	13	6	8	3	10	5	10	5	5	2	9
Tingvoll	6	7	4	10	3	4	6	7	4	10	3	3
Sunnadal	-	-	2	4	-	2	-	-	1	4	-	1
Surnadal	6	3	3	-	3	5	2	3	2	-	3	2
Stangvik	2	2	3	4	3	3	2	-	3	4	2	1
Rindal	2	3	2	-	3	4	2	3	2	-	-	2
Aure	8	4	4	4	3	2	6	3	3	4	2	2
Halsa	6	13	12	11	8	8	3	11	11	10	7	6
Edøy	11	3	4	5	3	3	8	3	3	3	-	3
Tilsammen	189	204	154	168	166	188	132	152	123	137	121	131

Av veneriske sykdommer blev der meldt følgende antall tilfelle i 1924 og 1925: (Se tabellen s. 92.)

Av skabb blev der i 1925 meldt 92 tilfelle mot 96 tilfelle i 1924.

Om dødsfall på barselseng og antall obstetrisiske operasjoner utført av læger i 1925 henvises til kap. 15 i hovedberetningen for riket.

Hygieniske forhold m. m. *Sande*: Folks tenner er i en uhyggelig forfatning, og prinsippet er beklagelig nok det å få tennene ut til fordel for gebiss. Tannbørste er visstnok en kjent tingest, men sjelden i bruk. Plombering av tenner har folk mistet troen på, da de mener at når man engang har kostet på sine tenner og plomben efter nogen års forløp faller ut, vil det i lengden falle for kostbart, og det er bedre økonomi å betale uttrekning og få innsatte tenner. Hvad levemåten angår setter folket her uhyre små krav til livet. De lever av sin fisk og sild, for det meste av året saltet eller tørret. Kaffe drikkes det meget av, særlig de billige kaffesorter. Folk flest har en liten jordflekk med en ku eller to, høns og gris. De holder sig således med den melk, poteter,

Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonorré og uretritt.		Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonorré og uretritt.		
	1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925		1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925	
Ålesund stadsfysikat	7	13	33	60	3	2	126	145	Grytten	-	-	-	-	-	-	-	1	2
Kr.sund stadsfysikat	-	-	19	16	-	-	61	73	Neset	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Vanylven	-	-	-	-	-	-	1	1	Molde	-	-	-	-	-	-	-	7	3
Sande	-	-	-	-	-	-	2	2	Bud	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Herøy	-	1	-	2	-	-	2	3	Kvernes	1	-	1	3	2	-	-	7	-
Ulstein	-	-	1	2	-	-	4	3	Gjemnes	-	-	1	-	-	-	-	5	4
Volda	-	-	1	-	-	-	4	5	Tingvoll	-	-	-	-	-	-	-	2	1
Ørsta	-	-	1	1	-	-	1	-	Sunnal	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjørundfjord	-	-	-	-	-	-	-	-	Surnadal	-	-	-	-	-	-	-	8	1
Stranda	-	-	-	-	-	-	-	-	Stangvik	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Norddal	1	-	-	-	-	-	-	-	Rindal	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ørskog	-	-	-	-	-	-	-	-	Aure	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skodje	-	-	-	-	-	-	-	-	Halsa	-	-	3	-	-	-	-	-	2
Borgund	-	-	-	-	-	-	9	3	Edøy	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Haram	-	-	1	-	-	-	-	-	Tilsammen	10	14	62	84	6	2	246	251	-
Vestnes	1	-	1	-	1	-	1	3										
Eid	-	-	-	-	-	-	-	-										

det kjøtt og egg de trenger. Hønsehølden har tatt sig meget op i de siste år. Her finnes således hønserier på 3—400 høns. (*O. Silseth.*)

Herøy. De hygieniske forhold bedres. Efter krigsårenes gode fortjeneste er levestandarden hevet betydelig, kanskje nu for høi i forhold til nedgangstidernes minskede fortjeneste. Boligene er gjennomgående gode. De gamle lavloftede stuer forsvinner mere og mere, og nye 1½-etasjes hus med større lyse værelser bygges. (*T. Gangnæs.*)

Grytten. Der har heldigvis ikke vært stor arbeidsløshet. Der drives en utstrakt hjemmeindustri — opsyning av konfeksjon og skotøi — som skaffer beskjeftigelse for mange hundrede hjemmearbeidere. Levemåten er gjennomgående god. De hygieniske forhold må betegnes som relativt gode. Bad brukes dog sjelden. På Åndalsnes er skoleforholdene vedvarende forvilet, idet lokalene er for små i forhold til barneantallet. Kloakkforholdene på Åndalsnes er likeledes høist mislige; før stedet blir utskilt fra Grytten herred som egen kommune, er der lite håb om bedring heri. Edrueligheten er bedret i det siste år. (*A. J. Søyland.*)

Neset. Der finnes nogen ganske få overfylte og slette boliger; i almindelighet er husene gode og store nok, men dårlig utnyttet. Folk bruker oftest ikke annet av et stort hus enn kjøkkenet og ett eller to små kamers i nærheten av dette (*F. G. Dahl.*)

Halsa. Boligene er i det store og hele tatt tilstrekkelig store, om der enn finnes både overbefolkede og i hygienisk henseende meget slette boliger. Den verste feil er imidlertid at folkene lar sine beste værelser stå på stas, bruker f. eks. til soveværelse for en stor del av familien et lite fuktig kammer mot nord. Gårdbrukerne anvender for lite av sine gårdsprodukter i husholdningen. Fiskerbefolkningen synes å sette brød, margarin og svart kaffe høiere enn fersk fisk. Fordøielsesbesværigheter og anæmi er hyppig forekommende hos denne befolkning. De mest anvendte nydelsesmidler er skråtobakk og cigaretter. (*J. F. Øvrevik.*)

XVI. Sør-Trøndelag fylke.

Fylket var ved utgangen av 1925 delt i 21 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde fremgår av nedenstående oversikt.

Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. $\frac{1}{12}$ 20.	Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. $\frac{1}{12}$ 20.
Trondhjems stadsfysikat	35.34	55 030	Opdal	2 399.32	4 251
Bjørner	750.05	3 797	Røros	2 672.46	7 591
Åfjord	1 029.33	3 955	Singsås	1 608.86	3 222
Bjugn	539.55	6 735	Støren	1 162.88	7 385
Rissa	639.30	6 054	Melhus	239.89	3 556
Ørland	246.61	4 631	Børsa	302.03	5 097
Frøja	243.77	6 441	Leinstrand	247.67	3 915
Hitra	678.07	5 039	Strinda	143.62	11 683
Hemne	1 094.01	5 118	Malvik	186.10	3 277
Orkdal	1 223.82	12 469	Selbu	2 561.72	5 026
Rennebu	736.00	2 525			

Medisinalpersonalet i fylket var ifølge distriktslægens opgaver:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek.	Eksaminert apotek- personale.
1923	74	23	87	13	44
1924	76	25	87	13	43
1925	81	27	95	13	34

Av lægene var 1 stadsfysikus og 20 distriktslæger. Distriktslægen i Strinda fungerte som fylkeslæge. 49 av fylkets læger var bosatt i Trondhjem. Av disse var 4 fast ansatte fattiglæger. Ved alle offentlige skoler i Trondhjem var der faste skolelæger med regelmessige kontordager på skolene. Angående medisinalpersonalets fordeling på de enkelte lægedistrikter for øvrig henvises til tabell 1 i hovedberetningen for riket.

Sykepleien i fylket er tilfredsstillende ordnet. I Trondhjem by er der 90 utdannede sykepleiersker i arbeide i og utenfor sykehusene, og fra de fleste landdistrikter opplyses at der finnes fast ansatte sykepleiersker.

Sykehus: Sør-Trøndelag fylke har ikke eget sykehus, men fylket disponerer over 116 plasser på Trondhjems sykehus. Dette hadde ved utgangen av 1925 370 sykeplasser, hvorav 110 for epidemisk syke. I Trondhjem har man også Tilfredshets sykehus med plass for 33 pasienter, St. Elisabeths hospital med 96 plasser og Kalvskindet sykehus med 110 plasser.

I landdistriktene finnes følgende sykehus: Orkedals sykehjem med 52 senger, hvorav 32 for tuberkuløse, Meldal sykehjem med 32, hvorav 23 for tuberkuløse, Selbu sykehjem med 32 senger, hvorav 28 for tuberkuløse, og Opdal sykehjem med 20 senger, hvorav 12 for tuberkuløse. Foruten disse kombinerte sykehus og tuberkulosehjem har man et lite sykehus, Løkkens Verk, på 7 senger for almindelig syke og et lite sykehus på Røros på 10 senger.

Av rene tuberkulosehjem finnes ett i Melhus på 18 senger og ett i Hemne på 21 senger foruten et privat tuberkulosehjem i Ålen på 10 senger.

Foruten de 609 sykeplasser på sykehusene i Trondhjem rådet man altså i Sør-Trøndelag ved utgangen av 1925 over 58 senger for almindelig syke og 144 senger for tuberkuløse.

Spesifiserte oppgaver over antall pasienter behandlet på de enkelte sykehus i fylket er meddelt i tabell 2 i hovedberetningen for riket.

I hovedberetningens tabell 3 er meddelt oppgave over behandlede tuberkuløse på tuberkulosehjemmene i fylket.

Trondhjems lægeforening har et skrofulosehjem for barn på 24 senger på Saltburå i Stjørdal. På Kleivan i Stjørdal har samme forening siden 1920 drevet et skrofulosehjem for barn på 40 senger og siden 1915 et tuberkulosehjem for barn «Nylønne» på 19 senger, likeledes i Stjørdal. For lungetuberkuløse og skrofuløse barn rådet Trondhjem i 1925 over ca. 80 senger.

Dessuten kan nevnes at Trondhjems sanitetsforening driver på Saltøy i Åsenfjord en friluftsskole for piker i skolealderen, og «Trondhjems forening til tuberkulosens bekjempelse» rekonvalesenthjemmet Valheim med plass for 20 kvinnelige tuberkuløse rekonvalesenter.

I Trondhjem har man Marinevold pleiehjem for barn med medfødt syfilis med 10 plasser.

I Trondhjem er videre beliggende E. C. Dahls fødselsstiftelse med plass for 27 fødende og Trondhjems kommunale moderhjem med 15 plasser.

Sinnssyke asyl. I Strinda ligger Østmarken asyl, tilhørende Trondhjem by og de to Trøndelagsfylker. Det har 230 plasser, halvdelen for hvert kjønn. I samme distrikt ligger også Rotvold statsasyl med 275 plasser, 145 for menn og 130 for kvinner, og Reitgjerdet statsasyl med 135 plasser for vanskelige og kriminelle mannlige sinnssyke. I Trondhjem har man kriminalasylet, som kan motta ca. 35 pasienter, utelukkende menn.

Bad: Trondhjem har 2 gode badstuebad og 1 badeinnretning med romerbad, dampbad og karbad. For øvrig er der i lægenes beretninger opplyst om bad på følgende steder: I Strinda er der bad ved enkelte fabrikker, ved blindeskolen og gamlehjemmet. Ved Agdenes befestninger et mindre bad som er stillet til disposisjon for den civile befolkning 1 gang i uken. I Hommelvik er der 2 ganske bra badstuer, i Tydal er der et badstuebad, på Røros et lite bad, i Singsås et dusjbad ved Bogen skole, og i Orkdal et bad ved Orkla gruber.

Vaksinasjon. I Sør-Trøndelag blev der i 1925 i alt vaksinert 2 460 mot 3 317 i 1924. Der er ikke meldt nogen sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen.

Fødsler. Ifølge fødselsregistrene blev der i Sør-Trøndelag i 1925 født 3 403 levende barn og 77 dødfødte mot 3 770 levende barn og 77 dødfødte i 1924.

I jordmødrenes bøker var der i 1925 innført 3 297 levendefødsler og 78 dødfødsler og i 1924 henholdsvis 3 627 og 74. Der skulde altså være blitt anvendt jordmor ved ca. 96 pct. av samtlige fødsler i 1924 og ved 97 pct. av fødslene i 1925.

Dødsfall. Der blev i 1925 registrert 1 938 dødsfall, herav 1 296 i bygdene og 642 i Trondhjem. I 1924 var de tilsvarende tall 1 487 i bygdene og 626 i Trondhjem by, tilsammen 2 113. Dødeligheten pr. 1 000 av den hjemmehørende folkemengde var 12,2 i 1924 (12,7 i landdistriktene og 11,1 i Trondhjem) og 11,1 i 1925 (11,0 i landdistriktene og 11,5 i Trondhjem).

Lægenes dødsårsakslistene omfattet i disse år følgende antall dødsfall:

	Bygder.	Byer.	Tilsammen.	Herav med kjent dødsårsak.		
				Bygder.	Byer.	Tilsammen.
1924.....	1 498	631	2 129	1 471	623	2 094
1925.....	1 308	651	1 959	1 283	641	1 924

Angående dødsfallenes fordeling på de forskjellige dødsårsaker henvises til tabell 4 i hovedberetningene for riket.

Sundhetstilstanden karakteriseres som usædvanlig god for *Singsås*, meget god for *Åfjord* og middels god for alle de øvrige distrikters vedkommende.

De epidemiske sykdommers opptreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen side 96 og 97.

Tyfooidfeber forekom i fylket med i alt 305 tilfelle og 7 dødsfall. I *Trondhjem* optrådte en større epidemi av paratyfus. Den begynte plutselig i slutten av mai og angrep i løpet av et kort tidsrum 198 personer, hvorav 3 døde. Det blev temmelig hurtig konstatert at smitten skrev sig fra et bygdemeieri i *Gaudal* som har utsalg i byen og dessuten hadde solgt melk til en annen melkeforretning som igjen hadde fordelt den til flere utsalg i byen. I nevnte bygd var der noen måneder i forveien optrådt paratyfus. Epidemien efterlot i *Trondhjem* 2 bacillutskillere som foreløbig står under helserådets kontroll. Paratyfus forekom dessuten i en rekke landdistrikter, dels som enkeltstående tilfelle og dels som epidemier, samtidig med og visstnok også med utspring fra den store epidemi i *Trondhjem*. Fra *Strinda* blev således meldt 40 tilfelle. Sykdommen foranlediget her ekstraordinære forholdsregler med opprettelse av et provisorisk sykehus med egen læge m. m. I *Ørland* optrådte i september måned paratyfus med 21 tilfelle spredt over hele herredet. Epidemien optrådte plutselig, forløp lett og var over på ganske kort tid. Årsaken var returnmelk fra meieriet, som undlot å pasteurisere sin melk noen dager på grunn av vannmangel. Samme utgangspunkt hadde visstnok også en epidemi på 10 tilfelle i *Rissa* distrikt innen garnisonen på *Agdenes* festning, som også hadde fått melk fra *Ørland* meieri. Fra *Ålen* herred i *Røros* lægedistrikt, hvor der gjennom mange år stadig er optrådt tyfus, er meldt 8 tilfelle. To av de sykes søsken hadde tyfus året i forveien. Masseundersøkelse for om mulig å konstatere bacillbærere gav negativt resultat.

Flekkfeber optrådte i desember måned i *Trondhjem* med et isolert tilfelle uten kjent smittetilstand.

Epidemisk cerebros spinalmeningitt forekom med i alt 4 tilfelle og 2 dødsfall i fylket med 1 tilfelle i hvert av 4 forskjellige lægedistrikter uten påviselig smittetilstand.

Akutt poliomyelitt er meldt med i alt 66 tilfelle og 9 dødsfall fordelt på en rekke distrikter. Flest tilfelle var der i *Orkdal* (22), *Bjugn* (8), *Hitra* (8), *Hemne* (8), *Trondhjem* (6) og *Strinda* (5). I beretningene nevnes at sykdommen optrådte med store sprang på steder med ofte milevis avstand uten noen som helst direkte eller indirekte forbindelse. Der er ikke i noget tilfelle anført noget om hvordan smitten kan tenkes å være overført. Distriktslæge *E. Støren* i *Orkdal* skriver: «Poliomyelitten falt i feriene, så man ikke kan skylde på smitteoverføring gjennom skolene. Der er intet sted påvist direkte overføring fra syk til syk. Der er heller ikke noget sted påvist overføring ved ett eller flere friske mellemlidende. I det eneste tilfelle hvor søsken er angrepet blev disse syke samtidig og altså også infisert samtidig av en ukjent kilde. Der er såvidt vites ikke

Epidemiske

Lægedistrikter.	Eksantematisk tyfus.	Tyfoidfieber (paratyfus).	Cerebrospinalmeningitt.	Akutt poliomyelitt.	Skarlagensfeber.	Meslinger.	Difteri (croup).	Dysenteri.	Barselfeber.	Septikopyæmi.	Pemfigus (hos nyfødte).
Trondhjems stadsfysikat..	1	210-4	1	6-2	5	1271-8	6-1	.	5-1	2-10	1
Bjørner	.	1	.	.	.	27	1-1	.	.	.	.
Åfjord	.	2	1 2	1	4	68	1	.	1	1	.
Bjugn	.	4	.	8-1	.	1	1	.	.	-1	.
Rissa	.	11	.	.	.	29	4	.	2	.	.
Ørland	.	21	1	.	10	59-2	1	.	1	.	.
Frøya	.	1	.	2	1	125-1	1	.	.	.	.
Hitra	.	.	.	8-3	31	64	.	.	4-1	.	.
Hemne	.	.	.	8	.	4	.	.	.	.	.
Orkdal	.	-1	.	22-2	.	1	.	.	2	-3	.
Rennebu	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Opdal	.	.	.	.	.	4	1	.	.	.	.
Røros	.	8	1	.	.	2	5-1	.	.	1-1	.
Singsås	.	.	.	1	.	9	.	.	1	.	.
Støren	.	.	.	1	.	28	.	.	.	.	.
Melhus	.	5	.	.	.	7	.	.	.	.	.
Børsa	.	.	.	4	.	.	.	.	1	3	.
Leinstrand	.	2	.	.	.	77	.	.	.	1	.
Strinda	.	40 2	.	5-1	4	90-1	5	.	-1	-2	.
Malvik	.	.	.	.	.	4	.	.	.	.	.
Selbu	.	.	.	.	1	56	2	.	.	.	.
Tilsammen	1	305-7	4-2	66-9	56	1926-12	28-3	.	17-3	8-17	1

*) Tallet foran streken eller uten strek betyr antall tilfelle, og tallet etter streken samtidig optrådt nogen annen epidemisk sykdom som kunde antas å være abortive former og formidle utbredelsen av den typiske poliomyelitt. Tilfellenes antall har etter lægenes beretninger sannsynligvis vært større enn de anmeldte, idet mange lettere angrepne ikke søkte læge.

Skarlagensfeber og difteri optrådte bare med få og spredte tilfelle i forskjellige distrikter.

Meslinger forekom som epidemier i flere distrikter, særlig de ytre, men optrådte også i *Leinstrand*, *Melhus*, *Støren* og *Opdal*. Flere steder gikk sykdommen over hele distriktet og var temmelig ondartet i sitt forløp. Fra fylket i sin helhet er meldt 1926 tilfelle med 12 dødsfall.

Akutt diarré var ikke særlig fremtredende, men optrådte mer enn vanlig i *Malvik*. Fra *Bjugn* meldes om en epidemisk optreden av sykdommen med til dels blodige uttømmelser. I *Hitra* optrådte i løpet av sommeren og høsten temmelig mange tilfelle av akutt gastro-enteritt, som antokes å skyldes dårlig drikkevann.

Epidemisk optreden av ikterus omtales fra flere distrikter, således fra *Malvik*, *Støren*, hvor den var nokså utbredt, og *Singsås*, hvor den medførte 1 dødsfall. I *Meldal* og i *Rissa*, hvor den optrådte med til dels heftige symptomer, var sykdommen også meget utbredt.

Encephalitis lethargica forekom med 1 tilfelle i *Melhus*. Den syke blev innlagt i Trondhjem sykehus og kom sig.

Spedalskhet nevnes ikke som forekommende i noget distrikt. Fylkeslægen anfører imidlertid at der i *Strinda* er et gammelt tilfelle av denne sykdom som har vært forpleiet i sitt hjem i mange år.

sykdommer.*)

Rosen.	Røde hunde.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte ka- tarrer i ånde- drettsorg.	Influenta.	Lunge- betendelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutt diaré (kolerie).	Sljørubuk.
73-3	15	164	153	91	5409-28	39	140-12	205 5	75	1	825-11	.
.	.	1	.	.	62-2	10	10-1	6	5	.	6	.
3	.	1	.	3	47	2	4-2	11	2-1	.	2	.
1	.	5	.	.	481	4	28 8	24	5	.	.	.
2	.	.	6	2	58-3	6	9	21-1	3	.	2	.
3	.	3	35	.	137-1	10	17-3	15	3	.	25	.
3	.	1	1	.	95-4	.	4	22	6	2	4	.
4	.	4	4	.	154-2	17	11	25	9	.	22-3	.
2	3	.	1	3	108-1	52	7-2	19	4-1	.	7	.
9-1	6	20	2	63	479-3	119	26-5	64-1	6-1	.	87	.
2	.	.	.	.	61	24	13-3	3	1	.	3	.
4	.	2	.	.	49	16	3	3	.	.	21	.
39-1	2	47	8	2	1076-2	158	11-5	32	17	.	150	.
1	.	.	2	.	109	18	5-1	1	4	.	16	.
4	.	4	8	12	175-1	.	14 3	15	4	.	21-1	.
1	.	.	2	2	96-1	11	11-2	4 1	1	.	13-1	.
7	.	.	1	28	69	34-1	8 3	4	4-1	.	.	.
2	.	20	5	24	181-1	59	10-3	4	3	.	10	.
4	1	15	25	1	399-5	8	12-5	21	8	.	63-3	.
4	.	.	14	.	269-2	9	4	5	1	.	41-1	.
.	22	55	24	161 4	109-5	51	20-1	13	9-1	.	48	.
168-5	49	342	291	392-4	9623-61	647-1	367-59	517-8	170-5	3	1366-20	.

betyr antall døde.

Tuberkulose nevnes i flere beretninger som den viktigste av alle smittsomme sykdommer, uten at der anføres noget om den i 1925 har vist fremgang, stillstand eller tilbakegang. Distriktslægen i *Frøya* skriver: «De syke og deres omgivelser følger sjelden de givne forskrifter med hensyn til isolasjon og desinfeksjon av ekspektoratet. De dårlige økonomiske kår gjør at tuberkuløse syke må søke arbeide for å opholde livet og bringer derved smitten videre.» Som en årsak til tuberkulosens store utbredelse anfører distriktslægen i *Hitra* den mangelfulle og u hensiktsmessige ernæring barna får, idet de fra 1-års alderen av og opover for det meste lever av kaffe og brød, og han tilføier om de lange og ofte næsten ufremkommelige veier som mange skolebarn må bruke: «Det er ingen sjeldenhet at 8 år gamle barn må gå hjemmefra kl. 7 om morgenen for å komme tidnok på skolen. De må i 2 timer vasse i sne og søle og sitter så våte på benene hele dagen for om aftenen å gå den samme vei tilbake, samtidig som de får lite og u hensiktsmessig mat.»

Ifølge tuberkuloseprotokollene blev der i Sør-Trøndelag i 1925 anmeldt 610 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 809 i 1924 og 663 i 1923. Forholdet i de enkelte distrikter vil ses av tabell 10 i hovedberetningen for riket.

Følgende oversikt viser antall dødsfall av tuberkulose i Sør-Trøndelag i 1923—1925: (Se side 98.)

Av veneriske sykdommer blev der meldt følgende antall tilfelle i 1924—1925: (Se side 98.)

Av skabb blev der meldt i alt 254 tilfelle i 1925 mot 333 tilfelle i 1924.

Angående antall dødsfall på barselseng og obstetrisiske operasjoner utført av læger i 1925 henvises til kap. 15 i hovedberetningen.

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt.						Dødsfall av lungetuberkulose.					
	1923		1924		1925		1923		1924		1925	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Trondhjems stadsfysik.	57	77	63	83	67	79	46	61	47	74	53	71
Bjørner	3	10	5	4	7	6	2	8	3	4	4	6
Åfjord	4	4	5	5	7	6	4	2	5	3	5	5
Bjugn	6	5	13	10	7	11	6	4	10	9	6	8
Agdenes ¹⁾	4	3	-	-	-	-	4	3	-	-	-	-
Rissa	10	4	10	10	6	6	7	4	8	10	3	5
Ørland	6	6	16	13	7	7	6	4	13	12	5	7
Frøya	13	11	9	16	9	16	8	8	7	13	7	14
Hitra	7	7	7	7	7	-	7	7	2	4	4	-
Hemne	4	8	10	5	10	7	2	6	9	5	7	7
Orkdal	18	23	22	35	13	18	13	19	18	31	9	11
Rennebu	3	6	1	6	3	9	3	4	-	5	2	7
Opdal	5	4	4	9	1	2	5	1	2	7	1	2
Røros	9	21	5	17	7	4	8	18	3	13	5	4
Singsås	6	8	6	9	5	3	6	7	4	8	5	1
Støren	18	23	13	17	15	14	17	20	9	14	11	12
Melhus	4	5	6	7	3	4	4	3	4	5	1	2
Børsa	6	6	2	5	6	9	5	5	2	5	3	6
Leinstrand	7	7	5	11	8	6	5	5	5	9	8	6
Strinda	16	15	14	6	17	24	10	13	14	5	15	23
Malvik	8	8	6	4	3	7	5	6	4	4	2	4
Selbu	6	5	4	8	9	7	6	5	3	8	6	7
Tilsammen	220	266	226	287	217	245	179	213	172	248	162	208

Antall tilfelle av veneriske sykdommer.

Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonorré og uretritt.		Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonorré og uretritt.		
	1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925		1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925	
	Trondhjems stadsfysik.	18	23	82	65	1	3	439		374	Røros	-	-	-	-	-	-	-
Bjørner	-	-	2	-	-	-	2	-	Singsås	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Åfjord	-	-	-	-	-	-	5	2	Støren	-	-	-	-	-	-	-	3	2
Bjugn	-	-	-	-	-	-	5	3	Melhus	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rissa	-	-	-	-	-	-	1	1	Børsa	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Ørland	-	-	-	-	-	-	2	6	Leinstrand	-	-	-	-	-	-	-	3	1
Frøya	-	-	2	-	-	-	4	3	Strinda	-	3	1	-	-	-	-	8	9
Hitra	1	-	4	-	-	-	8	6	Malvik	-	-	-	-	-	-	-	4	1
Hemne	-	-	-	-	-	-	4	3	Selbu	-	-	-	-	-	-	-	10	2
Orkdal	-	-	-	-	-	-	7	9	Tilsammen	19	23	89	70	1	3	516	430	
Rennebu	-	-	-	-	-	-	-	-										
Opdal	-	-	-	-	-	-	3	1										

¹⁾ Fra 1924 Agdenes lægedistrikt sammen med Ørland distrikt.

Hygieniske forhold m. m. Fra en rekke distrikter anføres at de hygieniske forhold er i jevn bedring, både den personlige og den offentlige. Sansen for bedre boliger og bedre drikkevann er stigende. Men ennå er der på mange områder meget å utsette på de hygieniske forhold. Særlig klages der over mangel på private og offentlige badeinretninger.

Trondhjem: Byen har siden 1919/20 hatt et godt ordnet renovasjonsvesen med renholdsverk, hvilket utvilsomt har hatt en meget god sanitær virkning. All søppel blir brent i renholdsverkets store forbrenningsovner. 50 pct. av alle priveter i Trondhjem er vannklosetter. I byen drives en systematisk krig mot veggelus. Resultatet herav er at et stort antall tidligere veggelusbefengte boliger er blitt rene og holdes rene, idet gamle møbler ikke blir flyttet inn før de er undersøkt og i tilfelle er rensset i cyanvannstoffgass. Det er ikke tvil om at befolkningen både i byen og dens omegn er blitt opmerksom på fordelene ved å få boligene rensset. (*H. Ouren.*)

Bjørnør: Boligforholdene er til dels nokså dårlige. Jeg har sett nye hus bli bygget på den måte at huset reises, og etterpå mures grunnmuren, som derved blir temmelig dårlig. De syke blir gjennomgående pleiet i overophetede rum, hvor de ligger i sengen med en mengde undertøi på. Det hører til dagens orden å bli smittet med lopper fra patientene, men bare en eneste gang har jeg sett lus på en syk. (*Palle Lie.*)

Bjugn: De hygieniske forhold er i jevn bedring, både den personlige og den huslige. Sansen for bedre boligforhold og bedre drikkevann er stigende. (*T. Næs.*)

Rissa: Boligforholdene er blandt husmennene og fiskerbefolkningen mindre gode. Husene er gjennomgående altfor små, ventilasjonen dårlig, og med rensligheten er det så som så. (*H. Kloumann.*)

Orkdal: Distriktets hygiene er god, og forholdene er hvad hushygiene angår uendelig meget bedre enn da jeg kom til distriktet. Men ungdommen røker for meget, klær sig for dårlig, især pikene, og ferdes for meget på fester med dans i lokaler med støvfyllt luft. Når så dansen er slutt, går man ut og avkjøler sig og — forkjøler sig. Jeg tror det er en medvirkende årsak til ungdomstuberkulosen. (*E. Støren.*)

Røros: De hygieniske forhold er stort sett bra. Husene er små, men gode. Renslighetssansen er god, især i Røros, men også i andre deler av distriktet upåklagelig. Levemåten i det hele bra, om enn de trange økonomiske forhold merkes rundt omkring. Klædedrakten synes mig mindre svarende til klimaet enn før, og der ofres utvilsomt mere på klærnes utseende enn nytte. (*L. Stengel.*)

Leinstrand: Lite nybygning i årets løp. Byggebeltet om Heimdal st. er nu undergitt bygningslovens bestemmelser, hvorved der vil bli satt en stopper for den tidligere, til dels meget dårlige byggemåte. For herredene Leinstrand og Tiller er enn videre sundhetsforskriftene forandret derhen at grunnmur for nye beboelseshus er påbudt, mens det før var tillatt å bygge på peler. Etter de nye regler kan helserådet bestemme at også eldre hus bygget på peler skal forsynes med undermur. Kloakknettet er betydelig utvidet, dels ved privat initiativ og dels ved kommunal foranstaltning, hvilket betyr en ganske betydelig forandring i sanitær henseende. (*H. Bryhmi.*)

XVII. Nord-Trøndelag fylke.

Fylket var ved utgangen av 1925 delt i 23 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde fremgår av nedenstående oversikt:

Lægedistrikter.	Flateinnhold i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. ¹ / ₁₂ 20.	Lægedistrikter.	Flateinnhold i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. ¹ / ₁₂ 20.
Meråker	1 229.22	2 552	Beitstad	1 093.18	4 321
Stjørdal	612.39	2 555	Grong	4 071.29	2 764
Hegra	331.13	6 772	Lierne	2 970.43	1 678
Leksvik	431.19	2 954	Overhalla	1 270.08	3 599
Frosta	75.41	2 763	Namsos	240.89	4 376
Skogn	480.57	5 527	Klinga	352.49	1 821
Levanger	168.72	5 145	Fosnes	860.82	2 648
Verdal	1 587.00	6 747	Flatanger	462.18	1 814
Verran	552.32	2 426	Vikna	317.27	3 557
Inderøy	432.04	7 412	Leka	301.15	1 999
Stod	1 108.88	8 170	Kolvereid	1 086.23	5 230
Snåsa	2 406.35	2 386			

Medisinalpersonalet var ifølge distriktslægenes oppgaver:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek.	Eksaminert apotek-personale.
1923	41	10	59	7	16
1924	37	8	63	7	15
1925	38	12	58	7	16

Av lægene var 23 distriktslæger. Angående fordelingen av medisinalpersonale og apotek på de enkelte lægedistrikter henvises til tabell 1 i hovedberetningen for riket.

Utdannede sykepleiersker finnes ifølge lægenes beretninger i et tilstrekkelig antall i de fleste distrikter.

Sykehus: I Nord-Trøndelag er der 2 fylkessykehus: Innherreds sykehus i Levanger med plass for 142 pasienter og Namdalens sykehus med plass for 80 pasienter.

I Meråker er der et sykehjem med 24 sykeplasser, hvorav 22 for tuberkuløse. I Lierne er der en sykestue med 10 senger, hvorav 6 for tuberkuløse. På Vernes i Stjørdal og på Steinkjersanden i Stod er der militære sykehus, som dog bare benyttes under våbenøvelsene. Steinkjer sanitetsforening driver et sykehjem vesentlig for innleggelse av gamle og kroniske syke, men også til forpleining av barselskvinner. I Snåsa er en sykestue på 6 plasser ved Sunnan—Grongbanen.

Man har i fylket 5 tuberkulosehjem, nemlig: Hegra tuberkulosehjem med 14 plasser, Verdal tuberkulosehjem med 18 plasser, Steinkjer tuberkulosehjem med 18 plasser, Namsos tuberkulosehjem med 10 plasser, Trondhjems lægeforenings tuberkulosehjem for barn, Nylände i Stjørdal med 19 plasser. I Stjørdal ligger også Trondhjems lægeforenings skrofulosehjem Kleiven og Saltburå med plass for 64 pasienter.

Spesifiserte oppgaver over antall behandlede syke på fylkets sykehus er meddelt i tabell 2 i hovedberetningen for riket. Det bemerkes at av fylkessykehuset i Namsos har det heller ikke i 1925 vært mulig å erholde sykehusliste. Likeledes

vil man i hovedberetningens tabell 3 finne opgave over antall lungetuberkuløse pasienter behandlet på samtlige tuberkulosehjem i fylket.

Bad. I beretningene nevnes bad tilgjengelige for almenheten på følgende steder: Driften av Meråker folkebad blev gjenoptatt i mars 1925, etterat det hadde vært lukket i flere år. I Stjørdal var der et kar- og badstuebad, i Levanger karbad og badstuebad i Innherreds sykehus samt karbad på folkeskolen. Ingen av disse bad er dog i tilfredsstillende stand. Ved de fleste meierier i Inderøy er der tilbygget et rum for karbad og styrt. På Steinkjer og Namsos finnes folkebad, det siste bare åpent 2 ganger i uken, og søkningen er liten på grunn av de stive priser. I Grong distrikt er et godt kar- og dusjbad, som dessverre ikke har den søkning det fortjener. I Overhalla er et par badstuebad, men de brukes lite. I Kolvereid er der i årets løp åpnet et bad på Salsbruket.

Vaksinasjon. Der blev i 1925 i fylket vaksinert 1443 personer mot 2168 i 1924. Noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen i disse to år er ikke nevnt.

Fødsler. Ifølge fødselsregistrene blev der i 1925 i Nord-Trøndelag fylke født 2046 levende barn og 46 dødfødte mot 2138 levende og 51 dødfødte i 1924.

I jordmorprotokollene var der i 1925 innført 1916 levende fødsler og 44 dødfødsler og i 1924 henholdsvis 2003 og 46. Der blev altså i Nord-Trøndelag benyttet jordmor ved ca. 94 pct. av samtlige fødsler i 1924 og ved ca. 94 pct. av fødslene i 1925.

Dødsfall. Der blev i 1925 i fylket registrert 1066 dødsfall, 964 i bygdene og 102 i byene. I 1924 var de tilsvarende tall 1124 i bygdene og 82 i byene, tilsammen 1206. Dødeligheten i fylket pr. 1000 av den hjemmehørende befolkning utgjorde 13,0 i 1924 og 11,4 i 1925.

Lægenes dødsårsakslistene omfattet i disse to år følgende antall dødsfall:

	Bygder.	Byer.	Tilsammen.	Herav med kjent dødsårsak:		
				Bygder.	Byer.	Tilsammen.
1924....	1079	88	1167	1052	87	1139
1925....	930	109	1039	910	105	1015

Angående dødsfallenes fordeling på de forskjellige årsaker henvises til tabell 4 i hovedberetningen for riket.

Sundhetstilstanden angis å ha vært meget god eller god for alle distrikter undtagen for Grong, hvor der i vintermånedene var forholdsvis stor sykkelighet, uten at nogen spesiell sykdom var særlig fremtredende.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen side 102 og 103.

Tyfoidfeber optrådte med i alt 14 tilfelle og 2 dødsfall i fylket. Sykdommen var spredt over en rekke distrikter og førte ikke noget sted til større epidemier. Alle tilfelle angis å ha vært paratyfus. Om smitekilden anføres intet av betydning.

Akutt poliomyelitt forekom i de fleste distrikter. I alt er meldt 73 tilfelle med 10 dødsfall. Foruten de meldte tilfelle omtales i flere beretninger at der var ikke få abortive tilfelle og lettere tilfelle som ikke kom under lægebehandling, men tilfeldig kom til lægens kunnskap på et senere tidspunkt. I de fleste beretninger nevnes at sykdomstilfellene innen distriktet forekom spredt på steder uten påviselig samkvem. Der foreligger ingen opplysning om mulig smitte-

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidefeber (paratyfus).	Cerebro- spinal- meningitt.	Akutt poliomyelitt.	Skarlagens- feber.	Meslinger.	Difteri (croup).	Dysenteri.
Meråker.....	2	.	4	.	10	.	.
Stjørdal.....	2	.	.	1	27	.	.
Hegra.....	.	.	.	3	3	.	.
Leksvik.....	.	.1	.	.	3	.	.
Frosta.....	1	.	3	1	.	.	.
Skogn.....	1	.	3-1	.	.	.	.
Levanger.....	.	.	1	3	.	.	.
Verdal.....	.1	.	3	.	.	.	.
Verran.....	1	.	2-2	1	.	9	.
Inderøy.....	1	.	2	1	.	8	.
Stod.....	3	.	.	.	.	4	.
Snåsa.....	.	.	6-2	1	1	.	.
Beitstad.....	.	.	.	.	.	.	.
Grong.....	.	.	.	.	.	.	.
Lierne.....	.	.	.	.	.	.	.
Overhalla.....	3-1	.	3-1	.	2	5	.
Namsos.....	.	.	2	8	21	6-1	.
Klinga.....	.	.	.	.	.	.	.
Fosnes.....	.	.	3	.	.	1	.
Flatanger.....	.	.	.	.	7	.	.
Vikna.....	.	.	8	.	1	.	1
Leka.....	.	.	.	7	2	.	.
Kolvereid.....	.	.	33-4	11	.	.	.
Tilsammen	14-2	.1	73-10	37	77	33-1	1

*) Tallet foran streken eller uten strek betyr antall tilfelle, og tallet efter streken betyr overføring. Mest utbredt var sykdommen i *Kolvereid distrikt*, hvor der er meldt 33 tilfelle med 4 dødsfall.

Skarlagensfeber og difteri er meldt med forholdsvis få og spredte tilfelle i forskjellige distrikter. I *Kolvereid* var der dog i årets begynnelse en mindre epidemi av skarlagensfeber med 10 tilfelle.

Miltbrand omtales fra *Skogn* med 1 tilfelle hos en mann som hadde slådd en hest som var død plutselig, og hvor der senere blev påvist miltbrand. Mannen kom sig.

Epidemisk optreden av ikterus omtales fra *Stjørdal*, *Verdal* og *Beitstad* distrikt. Fra *Verdal* anføres at der var mange sykdomstilfelle, de fleste med langvarig forløp, et par av dem med alvorlig sykdomsbillede, men intet dødsfall. Fra *Beitstad* nevnes at sykdommen tydeligvis var smittsom.

Spedalskhet blev anmeldt fra *Frosta* med et nytt tilfelle hos en gammel kvinne som i flere år hadde holdt sykdommen skjult, inntil den i år rent tilfeldig blev opdaget. Patienten forpleies i hjemmet. I *Levanger* distrikt diagnostiseres i mai måned sykdommen hos en 79 år gammel gift kvinne som for 3 år siden var kommet flyttende fra *Frosta*, hvor der i hennes nabolag var forekommet flere tilfelle av sykdommen, hvorav hun formenes å være smittet allerede i ungdomsårene. Hun led av den glatte form av sykdommen. Det blev tillatt henne å flytte tilbake til *Frosta*, hvor hun kunde få betryggende pleie og isolasjon.

sykdommer. *)

Barsel-feber.	Septiko-pyæmi.	Pemfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Røde hunde.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte katar- rer i ånde- dretsorgan.	Influenta.	Lunge- betendelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutt diarré (kolerine).	Skjørbuk.
.	.	.	.	2	1	.	.	208-2	.	3	6	2	.	.	.
3	.	.	6	.	11	17	64-2	201	42-1	24-2	26	5	.	44	.
.	1-1	.	.	.	.	.	4	125-8	5	2	4	.	.	12	.
.	2	.	.	.	.	.	.	8-1	.	.	.	1	.	2	.
1	.	.	1	.	1	.	.	78-2	4	3	7-1	1	.	18	.
.	.	.	3	.	2	15	3	261-2	37	11-1	19	5	.	29	.
.	4	2	4	.	17	12	.	210-2	29	11-3	17-1	13-1	.	25-1	1
1	1	.	6-1	.	4	40	3	158-1	37	16-4	7	7	.	22	.
.	.	.	.	.	1	5	.	39	13	3-2	.	1-1	.	6	.
.	-1	.	4	.	5	28	.	435-1	37	11-5	12	9	.	54	.
.	.	.	9-1	.	18	16	1	1448-3	198-1	12-8	17	22-1	.	162	7
.	.	.	1	.	.	8	.	141	3	2	6	2	.	35-1	.
1	1	.	2	.	3	.	.	71	1	2-1	14	1	.	27-1	.
.	.	.	3-1	1	.	9	1	111	2	1	4	1	.	10	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	3	.	9	.	.	228-1	.	1	13	3	.	23	.
.	.	.	.	.	1	.	.	208-1	38	10-1	23	1	.	30	.
1	8	.	3	.	12	8	11	154	6	37	71	16	.	65	.
1-1	-1	.	.	.	.	.	.	83	7	1-1	5	3	.	14	.
.	1	.	.	.	1	.	.	230	.	3-1	5	.	.	18	.
.	-1	.	.	.	3	.	.	75-4	12	5	10	4	.	19	.
.	.	.	.	.	.	.	.	16	11	-1	7	.	.	9	.
.	-1	.	1	.	.	.	.	74	19	2	9	4	.	7	.
8-1	16-6	2	46-3	3	89	164	93-2	4562-28	501-2	160-30	282-2	101-3	.	631-10	1

antall dødsfall.

Tuberkulose spiller i de fleste distrikter en fremtredende rolle som dødsårsak og synes ikke å være i tilbakegang. Bare fra *Levanger* anføres at sykdommen i 1925 har vist tegn til tilbakegang, idet der i hvert fall her er et betydelig mindre antall nye tilfelle notert i tuberkuloseprotokollene enn i de foregående år.

I tuberkuloseprotokollene blev der i 1925 innført 282 tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 291 i 1924 og 256 i 1923. Forholdet i de enkelte distrikter vil ses av hovedberetningens tabell 10.

Følgende tabell viser antall dødsfall av tuberkulose i de enkelte distrikter i 1923—1925: (Se tabell side 104.)

Av veneriske sykdommer blev der i 1924 og 1925 meldt følgende antall tilfelle: (Se tabell side 104.)

Av skabb blev der meldt 118 tilfelle i 1925 mot 112 tilfelle i 1924.

For' opgave over dødsfall på barselseng og foretatte obstetriske operasjoner i fylket i 1925 henvises til kapitel 15 i hovedberetningen for riket.

Hygieniske forhold m. m. I en flerhet av beretningene anføres at de hygieniske forhold viser en riktignok langsom, men dog jevn og sikker fremgang. Skolebarnundersøkelse i overensstemmelse med Nationalforeningens forslag er besluttet igangsatt i Meråker, og arbeidet er påbegynt.

Hegra: Boligforholdene må især nede i hovedbygden sies å være usedvanlig gode. Også på mer avsidesliggende steder kan der som regel skaffes en syk et eget værelse. (*H. H. T. Dedichen.*)

Skogn: Distriktet er et utpreget jordbruksdistrikt med en smule fiskeri og fabrikkdrift som biinntekt. Den personlige renslighet står ikke svært høit. Husene er gjerne velbyggede og store, ofte kanskje litt for store med et imponerende ydre «skall» og kun et fåtall rum som er ordentlig innredet. Og selv om familien ofte har plass nok, er den tilbøielig til å bruke færrest antall rum. (*A. B. Nilssen.*)

Levanger: De hygieniske forhold såvel blandt by- som landbefolkningen må i det hele sies å være bra. Levemåten er som regel god både i byen og på landet. Det bør dog bemerkes at bondebefolkningen bruker for lite grønnsaker i husholdningen. Men utviklingen går i den riktige retning. I disse fruktbare distrikter er det jo ingen vanskelighet å dyrke omtrent alle slags av de almindelig benyttede grønnsaker, og dette gjøres da også i stigende utstrekning. Hvad boligforholdene angår er der bedring. Og den bebyggelse som er kommet op i de senere år i byen, vesentlig som villabebyggelse med 20—30 meters avstand mellom husene, både de nye murhus og trehusene i den østlige del av byen, er gjennomgående gode og hygienisk tilfredsstillende hus. Og en stor fordel er det at der nu som regel innlegges vannklosetter i de nye hus, så man kommer bort fra de gamle systemer med bøtter og binger. Med hensyn på den kommunale hygiene skal der gjøres opmerksom på at byen endelig efter 3—4 års strid har fått nytt slaktehus, som er bygget som murhus, og man har da endelig kunnet kassere den gamle råtne trekasse, som tidligere benyttedes som slaktehus for byen. (*E. Brun.*)

Verran: Tennene og tannpleien er det dårlig med. Det blir for tungvint og kostbart for befolkningen å reise til nabobyenes tannlæger, og for disse å holde kontordag herute blir reiseutgiftene for store. Mange småbrukere har små og trange hus, mørke og lavloftede, men ellers er det godt med hus. Det er således som oftest ikke vanskelig å skaffe den syke eget værelse. I Follafooss er arbeiderbarakkene delvis temmelig dårlige — lemmehus, mørke, kolde og fuktige. Beliggenheten er også flere steder uheldig. (*O. Bang.*)

Inderøy: Levemåte og boliger gjennomgående bra. De unge gårdmannsdøtre er meget ivrige for å komme på husmorskole, hvor de lærer å utnytte råstoffene, og den som kan erindre en menneskealder tilbake vil se en overordentlig fremgang i kostholdet. Distriktet er et meget bra jordbruksdistrikt. Det er en sjeldenhet at en gårdbruker ikke har gått landbruksskole, så driften er gjennomgående intensiv, og de følger godt med på det maskinelle område. Men nedgangstidene har bevirket lave priser på alt hvad bøndene produserer, så det blir et knipetak for mange å klare sig. Da distriktet er omgitt av fjorden, drives adskillig hjemmefiske. Flyndren herinne er navnsput og går under navn av «Strømmens flyndre», navnet efter strandstedet «Strømmen», og næsten årvisst har vi ut på sommeren innsig av sild, og i den tid dufter strandstedet «Strømmen» daglig av «pannesild». Husfliden står ikke særlig høit; dog vil der forhøpentlig snart merkes fremgang, da der i flere år har vært holdt vevekurser for jentene og snekkerskole for guttene. (*H. Angell.*)

Overhalla: Den nu pågående jernbanebygning har i flere retninger medført mindre tilfredsstillende forhold. Hvad anleggsarbeidernes boligforhold angår må disse anses tilfredsstillende for dem som bor i jernbanens barakker, derimot ikke for de mange gifte arbeidere med familie. Disse leier sig nemlig inn på gårdene omkring anlegget, og må ofte nøie sig med tarvelige, kolde og altfor små rum,

blottet for alt som kan kalles bekvemmeligheter, men må i regelen betale en ubru husleie. På grunn av innflytning av så mange familier med barn blir skolehusene mange steder for små. Ved Hildrum skolehus, hvor klasseværelsene er beregnet på maksimum 18—19 barn, er for tiden antallet ca. 30. (*O. Fladvad.*)

Vikna: Boligene er gjennomgående små og trange. Rensligheten i husene er ikke så verst, men spyttevanen er sterkt utbredt overalt. (*Ø. Wendelbo.*)

XVIII. Nordland fylke.

Fylket er delt i 45 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde fremgår av nedenstående oversikt.

Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. 1/12 20.	Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. 1/12 20.
Mosjøen stadsl.district .	0.83	1 788	Skjerstad	511.54	2 005
Bodø stadslægedistrikt .	1.03	4 698	Fauske	1 108.88	7 081
Narvik stadslægedistrikt	12.82	6 009	Saltdal	2 079.04	3 812
Svolvær stadsl.district .	3.30	2 429	Sørfold	1 745.46	3 697
Bindal	1 509.00	2 719	Nordfold	748.79	2 652
Vik	232.66	2 619	Steigen	252.21	2 124
Brønnøy	150.19	3 737	Hamarøy	1 208.06	3 212
Vega	147.27	2 386	Tysfjord	1 444.61	2 863
Velfjord	600.39	1 545	Ankenes	2 005.73	3 364
Tjøtta	866.80	3 384	Ofoten	741.64	5 593
Vefsn	3 405.95	5 083	Lødingen	1 269.80	4 568
Hattfjelldal	3 102.51	1 194	Vågan	282.87	4 195
Alstahaug	408.54	5 395	Gimsøy	185.34	1 582
Herøy	172.83	4 085	Borge	256.79	4 682
Nesne	668.00	4 849	Buksnes	169.01	5 460
Hemnes	1 690.20	4 936	Flakstad	298.98	2 973
Mo	3 964.92	5 628	Værøy	28.87	1 587
Lurøy	288.22	3 154	Hadsel	726.17	9 558
Rødøy	696.83	2 896	Bø	212.00	4 474
Meøy	872.26	4 405	Øksnes	362.61	3 381
Gildeskål	666.25	4 451	Sortland	409.93	4 704
Beiarn	1 226.75	2 025	Dverberg	674.52	5 100
Bodin	671.34	5 744			

Medisinalpersonalet var ifølge distriktslægenes oppgaver:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek.	Eksaminert apotek- personale.
1923	63	15	130	15	29
1924	62	15	123	15	28
1925	66	16	129	17	32

Av lægene var 1 fylkeslæge, 4 stadslæger og 41 distriktslæger. Angående medisinalpersonalets fordeling på de enkelte lægedistrikter henvises til tabell 1 i hovedberetningen for riket.

Sykepleien må overalt i fylket sies å være tilfredsstillende. De forskjellige sanitets- og tuberkuloseforeninger har arbeidet meget for å skaffe faste sykepleiersker i distriktene, og sådanne er nu ansatt sågodt som overalt.

Sykehus: Nordland har 4 fylkessykehus: Søvik i Alstahaug med 35 sykeplasser, Bodø sykehus med 36 plasser, Gravdal sykehus med 30 plasser og Stokmarknes sykehus med 55 plasser. I Mosjøen har man et sykehus med 14 senger som drives privat med bidrag av Mosjøen og Vefsn kommuner. I Narvik finnes et kommunalt sykehus på 32 senger, vesentlig for kirurgiske pasienter. I Svolvær finnes en sykestue med 18 senger, som blev utvidet og forbedret i 1925. I Bodø, Narvik og Svolvær finnes epidemilasarrett.

For øvrig finnes i fylket følgende sykehus og sykestuer: Sulitjelma har et mindre sykehus på 16 senger, Øksnes har i årets løp fått en sykestue på 12 senger opprettet efter initiativ av Øksnes og Langenes krets av Røde Kors. I Sortland og Andenes er der en sykestue hver på 9 senger. Likeledes finnes sykestue i Saltdal og på Vega. I Stamsund og på Værøy og Røst finnes sykestuer som bare er åpne under Lofotfisket.

Tuberkulosehjem: Ved utgangen av 1925 fantes der i fylket 13 tuberkulosehjem med tilsammen 241 plasser. 2 nye er åpnet i løpet av året, nemlig: Brønnøysund sanitetsforenings sykestue med 7 plasser og fru Sigrid Salomonsens pleiehjem i Hernes med 11 plasser. For øvrig fordelte sykeplassene sig således: Brønnøy (15), Vefsn (20), Mo (26), Meløy (14), Bodin (22), Røvik i Fauske (27), Narvik (27), Vågan (21), Ekren i Hadsel (19), Sortland (18), Fredly i Tysfjord (14).

I Saltdal ligger Vensmoen tuberkulosesanatorium, tilhørende staten, med plass for 116 pasienter.

Spesifiserte opgaver over antallet av pasienter behandlet på de enkelte sykehus i fylket er meddelt i hovedberetningens tabell 2. Likeledes vil man i tabell 3 sammesteds finne opgave over antall tuberkulosepasienter behandlet på samtlige tuberkulosehjem og på Vensmoens sanatorium.

I Bodø ligger Rønvik statsasyl med i alt 264 plasser.

Bad: I Mosjøen er der et mindre karbad. I Bodø er der et offentlig damp- og karbad. I Narvik er der i folkeskolen innredet skolebad med kar- og dampbad. Det holdes åpent for publikum 2 ganger i uken og har en utmerket søkning. I fylkets landdistrikter er der ifølge beretningen smått stell med bad. I Vefsn er der et badstuebad og i Saltdal et lite bad åpent 2 ganger i uken. I Vega og Andenes finnes bad i sykestuene. I den nye sykestue i Øksnes er der også innrettet et folkebad. Badet ved Stokmarknes sykehus er tilgjengelig for publikum og benyttes ganske flittig av yngre menn. Dessuten finnes bad i Sulitjelma, som også benyttes flittig.

Vaksinasjonen er som oftest blitt gjennomført. Dog klages der over at hjelpevaksinatøren er uvillig til å reise til de mere avsidesliggende steder for å vaksinere på grunn av de store skyssutgifter som vaksinatøren ikke får dekket.

I Nordland blev der i 1925 vaksinert 3 783 mot 3 754 i 1924. Noget sykdomstilfelle efter vaksinasjonen har ikke forekommet.

Fødsler. Ifølge fødselsregistrene blev der i Nordland i 1925 født 4 032 levende barn og 105 dødfødte mot 4 213 levende og 116 dødfødte i 1924. I jordmorprotokollene for 1925 var innført 3 184 levende fødsler og 84 dødfødte og i 1924 henholdsvis 3 141 og 91. Der er altså blitt benyttet jordmor ved ca. 75 pct. av samtlige fødsler i 1924 og ved ca. 79 pct. av fødslene i 1925.

Dødsfall. Der blev i 1925 registrert 1 962 dødsfall, 1 779 i fylkets byer og 183 i byene. I 1924 var de tilsvarende tall 1 887 i bygdene og 225 i byene,

tilsammen 2 112. Dødeligheten pr. 1 000 av den hjemmehørende befolkning var 11,6 i 1924 og 10,6 i 1925.

Distriktsløgenes dødsårsakslistene omfatter i disse to år følgende antall dødsfall:

	Bygder.	Byer.	Tilsammen.	Herav med kjent dødsårsak:		
				Bygder.	Byer.	Tilsammen.
1924.....	1 855	215	2 070	1 775	213	1 988
1925.....	1 764	183	1 947	1 690	181	1 871

Angående dødsfallenes fordeling på de enkelte dødsårsaker henvises til tabell 4 i hovedberetningen for disse år.

Sundhetstilstanden angis å ha vært meget god i alle distrikter undtagen i *Hemnes*, hvor den betegnes som middels god, i *Tjøtta*, hvor den har vært dårligere enn i tidligere år, og i *Lødingen*, hvor den var dårlig i siste kvartal.

De epidemiske sykdommers opptreden i de enkelte distrikter vil ses av tabellen side 110 og 111.

Kopper. I januar måned optrådte et tilfelle av kopper i *Narvik* innført med et malmskip og isolert på det derværende lasarett.

Flekkfeber. Av denne sykdom forekom et enkelt tilfelle i *Nordfold* distrikt.

Tyfoidfeber forekom der usedvanlig lite av; ingen epidemier av betydning; i alt anmeldt 14 tilfelle uten dødsfall. I *Hemnes* var der 7 tilfelle, hvorav 3 i april i samme familie. Smitteskilden kunde ikke påvises. I juni og juli 4 nye tilfelle; 1 pike i *Hemnesbergets* meieri gikk oppe under sin sykdom og stelte melken; merkelig nok blev bare én person infisert av melken. I *Bodø* var der 2 tilfelle i samme familie.

Cerebrospinalmeningitt er meldt med 2 tilfelle, hvorav 1 dødelig forløpende i *Svolvær* og 1 tilfelle i *Gildeskål*. Om smitteskilde er intet anført.

Av akutt poliomyelitt forekom der i årets løp usedvanlig mange tilfelle; i alt er meldt 224 tilfelle med 23 dødsfall. Sykdommen optrådte i årets siste halvdel. Flest tilfelle i august og september med 53 tilfelle i hver måned. Særlig i *Tysfjord*, *Narvik*, *Lødingen* og *Hadsel* var der mindre lokale epidemier — likeså i *Vefsn*. Der inntraff mange tilfelle og flere dødsfall — til dels av voksne. I *Hadsel* var der mange abortive tilfelle. I *Velfjord* 1 tilfelle av sykdommen. I *Tjøtta* 18 tilfelle med 3 dødsfall og 7 livsvarige invalider. Sykdommen begynte i juli med ett isolert tilfelle, flere suspekter tilfelle i september. Skolene blev nu lukket en måned. Der var nu stans i sykdommen inntil 22 november, da der kom først 4, og noget senere 3 tilfelle. Der var dessuten visstnok flere abortive tilfelle. I *Alstahaug* optrådte sykdommen med nogen få spredte tilfelle, hvorefter flere blev invalider. Distriktets læge omtaler sykdommen som lite smittsom, da der i samtlige iaktatte tilfelle var meget god anledning til sykdommens utbredelse, hvilket helt uteblev. I *Vefsn* optrådte der i juli og august plutselig en del tilfelle hos barn og unge mennesker av en influensalignende sykdom med til dels nakkestivhet. Sykdommen varte ca. 1 uke, og så var de friske igjen uten nogensomhelst lammelse; men i september kom der 3 tilfelle på samme dag med paralyser, og da var man klar over at der var poliomyelittepidemi i utbrudd. Helsesrådet foretok det fornødne. Alle skoler blev stengt. Alle møter og forsamlinger blev forbudt. I løpet av september var der 20 sikre tilfelle med 4 dødsfall i distriktet. Samtlige døde etter 3 à 4 dagers sykdom. I oktober var der 10 nye tilfelle med 1 dødsfall. Det siste tilfelle inn-

traff i november. Sykdommen hadde da praktisk talt vært over hele distriktet og utbredt sig til *Hattfjelldal*, hvor den holdt sig hele vinteren. I alt forekom der ca. 30 tilfelle foruten en stor mengde abortive tilfelle. En del fikk varig mén efter sykdommen, om enn de aller fleste kom sig helt. I *Hemnes* er iaktatt 3 spredte tilfelle av poliomyelitt, antagelig smittet fra *Mosjøen* og *Vefsn*. Der var mange barn i de sykes hjem — men allikevel blev ingen av disse smittet. I *Nesna* kun 2 tilfelle — ett i *Nesna* og ett i *Dønnes*. I *Lurøy* også 2 tilfelle med 1 dødsfall. I *Mosjøen* optrådte to tilfelle — der blev tatt energiske forholdsregler med stengning av skoler og kinematograf, og alle forsamlinger og møter blev forbudt. Efter poliomyelitt på meieriet blev det tilrådet å koke melken. Lasarettet blev oprettet, men der blev kun behandlet 1 patient. I *Saltdal* er iaktatt 4 tilfelle av poliomyelitt, hvorav 2 fikk mange lammelser. Dessuten flere febrile tilfelle som er opfattet som abortive tilfelle av poliomyelitt. I *Steigen* blev kun anmeldt 1 tilfelle av sykdommen med blivende pareser i en arm og 1 tilfelle som kom sig uten mén. I *Sørfold* 2 tilfelle av sykdommen samt flere abortive uten lammelser. I *Tysfjord* en epidemi med 17 tilfelle og 2 dødsfall — alt i alt må epidemien karakteriseres som lett; der blev kun iaktatt en blivende lammelse i et ben, de andre kom sig uten mén. 6 tilfelle av sykdommen i *Hamarøy* med 2 dødsfall. Her syntes heller ikke sykdommen å være særlig smittsom. I en familie av 7 søsken blev kun de 3 angrepet. Dessuten mener distriktslægen å ha observert flere abortive tilfelle. Kun 1 tilfelle i *Gimsøy*, hvor 2 andre søsken delte seng med patienten, inntil sykdommen blev konstateret, uten at disse fikk sykdommen. I *Narvik* 11 tilfelle — uten dødsfall. I *Flakstad* optrådte 8 tilfelle med 2 dødsfall. I *Ankenes* flere tilfelle av sykdommen — 1 dødsfall. Nogen større utbredelse fikk dog ikke sykdommen. Alle tilfelle optrådte i løpet av 3 uker. I *Svolvær* 3 tilfelle med 1 dødsfall. I *Borge* nogen spredte tilfelle; kun hos 2 tilfelle blev der parese i en arm. I *Lødingen* nogen spredte tilfelle av sykdommen, særlig i strøket *Rinøy—Lødingen*, og der kom ren panikkstemning på enkelte steder. Dette gav sig snart igjen. Der var således i *Lødingen* en kortere skolestreik. I *Øksnes* kun 1 tilfelle, som helbrededes helt.

Skarlagensfeber har i det hele gått forholdsvis mildt. Der er anmeldt 155 tilfelle og 2 dødsfall. Flest tilfelle i *Hadsel*, hvor der anmeldtes 51. 11 lette tilfelle i *Alstahaug*. I *Narvik* gikk en meget lett epidemi med 9 tilfelle i oktober, i de andre måneder kun 1 å 2 tilfelle. I *Bø* 17 tilfelle spredt i distriktet.

Meslinger har optrådt over hele fylket, og der er i alt anmeldt 1 179 tilfelle med 7 dødsfall. Fra *Vik* optrådte sykdommen på *Skogstrand*, og herfra bredte epidemien sig omtrent over hele distriktet; var ikke ondartet. I *Alstahaug* adskillige meslinger, men sykdommen forløp lett. I *Vefsn* fortsatte sykdommen fra 1924; mange voksne var angrepet, men stort sett forløp epidemien lett. En lett meslingepidemi i de ytre distrikter, i *Nesna* kun anmeldt 12 tilfelle. En lettere utbredt epidemi i *Sørfold*. De aller fleste barn i distriktet var angrepet — likeså adskillige voksne. Blandt eftersykdommer var otitis media ikke så sjelden. Fra *Sortland* anføres en epidemi på høstparten — smitte innført fra *Helgeland*. Sykdommen angrep både voksne og barn, men forløp lett.

Difteri har ikke optrådt epidemisk noget sted. Sykdommen har vært jevnt fordelt i alle årets måneder — der er anmeldt i alt 136 tilfelle med 10 dødsfall. Nogen egentlig epidemi i *Buksnes* var der ikke — dog var der et par tilfelle i omtrent alle årets måneder. To tilfelle av krup. I *Bodø* kun 4 tilfelle av difteri. I *Borge* nogen spredte tilfelle med 1 dødsfall. I *Bø* 10 til-

Epidemiske

Lægedistrikter.	Eksantematisk tyfus.	Tyfoidefeber (paratyfus).	Cerebro-spinal-meningitt.	Akutt poliomyelitt.	Barnekopper variola.	Skarlagensfeber.	Meslinger.	Difteri (croup).	Dysenteri.
Mosjøen stadslægedistrikt	-	·	-	7-1	-	-	37	-	-
Bødø stadslægedistrikt	-	2	-	3	-	1	39	4	-
Narvik stadslægedistrikt	-	2	-	11	1	19	2	4	-
Svolvær stadslægedistrikt	-	1	2	3	-	1	33-1	6-1	-
Bindal	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Vik	-	-	-	-	-	-	9	-	-
Brønnøy	-	-	-	1	-	6-1	49	-	-
Vega	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Velfjord	-	-	-	1	-	-	42	-	-
Tjøtta	-	-	-	18-3	-	-	21	4	-
Vefsn	-	-	-	23-4	-	-	98-2	-	-
Hattfjellidal	-	-	-	6-1	-	-	13	-	-
Alstahaug	-	-	-	3	-	11	85	-	-
Herøy	-	-	-	4-2	-	3	24	-	-
Nesna	-	-	-	2	-	-	12	1	-
Hemnes	-	7	-	3	-	-	89	-	-
Mo	-	-	-	-	-	-	20	-	-
Lurøy	-	-	-	2-1	-	2	9-1	2	-
Rødøy	-	-	-	-	-	-	21	-	-
Meløy	-	-	-	-	-	4	-	-	-
Gildeskål	-	-	1	-	-	6-1	13	5	-
Beiarn	-	-	-	-	-	4	2	-	-
Bodin	-	-	-	-	-	3	5-1	1	-
Skjerstad	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Fauske	-	-	-	3	-	3	50	-	-
Saltdal	-	-	-	4-1	-	1	8	-	-
Sørfald	-	-	-	2	-	-	16	-	-
Nordfold	1	-	-	-	-	-	-	4	-
Steigen	-	-	-	2	-	-	1	-	-
Hamarøy	-	-	-	6-2	-	-	-	1	-
Tysfjord	-	-	-	17-2	-	-	-	-	-
Ankenes	-	-	-	23-2	-	-	3	-	-
Ofoten	-	-	-	12	-	-	7-1	19	-
Lødingen	-	2	-	17-1	-	-	56	2	-
Vågan	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gimseøy	-	-	-	1	-	-	28	-	-
Borge	-	-	-	10	-	3	13	11-5	-
Buksnes	-	-	-	5-1	-	14	20-1	22-2	-
Flakstad	-	-	-	8-2	-	-	65	-	-
Værøy	-	-	-	1	-	-	1	-	-
Hadsel	-	-	-	26	-	51	258	12	-
Bø	-	-	-	-	-	17	-	10-1	-
Øksnes	-	-	-	1	-	-	9	-	-
Sortland	-	-	-	-	-	4	7	9-1	-
Dverberg	-	-	-1	-	-	1	13	18	-
Tilsammen	1	14	3-1	225-23	1	155-2	1179-7	136-10	-

*) Tallene foran streken eller uten strek betyr antall tilfelle, og tallene efter streken betyr felle med 1 dødsfall. På *Andenes* synes der til stadighet å være litt difteri; der går antagelig smittebærere omkring.

Encephalitis lethargica forekom med 2 tilfelle i *Saltdal*. Begge patienter var syke i 2 måneder, men kom sig uten varig mén.

Av lepra er der ikke anmeldt noget nytt tilfelle.

sykdommer *).

Barseifeber.	Septikopyæmi.	Pemfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Røde hunde.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte katarer i åndedretsorgan.	Influenta.	Lungebetændelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutte diarré (kolerine).	Skjørubuk.
.	1	.	1	.	.	.	40	95	44	1	6	1	.	14	.
1	.	2	10	.	17	3	3	314-3	39	16-2	42-1	11	.	66	.
2	.	.	4-1	.	48	.	3	1225-3	460	43-4	46	10	.	166-4	.
1	1-1	.	1	.	7	8	.	490-1	23	13	13	7	.	30-1	1
.	.	.	.	.	.	.	1	15	10	1	5	1	.	4	.
.	.	.	.	.	.	.	3	96-2	2	5	.	6-1	.	11	.
.	.	.	.	1	.	.	.	97-1	15	3-1	9	5-1	.	3	.
.	.	.	2	.	.	.	.	69	19	3-1	10	1	.	3	.
.	.	.	.	.	.	.	.	74	7	2	8	1	.	7	.
.	.	.	.	.	.	.	.	60	5	4-1	12	.	.	6	.
.	1	.	1	.	.	.	41-1	144-5	78-1	7	22	1	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	2 1	21	7	2	3	4	.	2	.
.	.	.	.	.	2	2	.	497-3	231	23-3	32	2	.	39	.
.	.	.	2	.	2	1	.	158	103	6-2	15	3	.	11	.
.	.	.	2	.	1	.	.	241-2	38	6	20	11	.	40	.
.	.	.	1	.	4	.	9	218	9	6-2	3	2	.	44	.
.	1-1	.	.	.	4	.	.	229	59	6-3	13	6-1	.	34-1	.
2	.	.	.	.	10	.	.	54-2	37	3-1	4	3-1	.	6	.
.	.	.	3	.	5	.	.	52-2	19	4	4	3	.	18	.
1	.	.	6	.	2	.	.	152-1	54	3	9	2	.	3	.
.	.	.	1	.	4	.	.	34	25	3-1	9	4	.	5	.
1	2-2	.	1	.	.	.	.	52-2	10	4	2	1	.	6	.
.	.	.	1	.	.	.	.	112-3	10	13-4	1	1	.	5	.
.	.	.	2	.	.	.	4	17	14	7-2	1-1	2	.	1	.
.	.	.	5	.	2	.	.	568-1	55	31-5	13	.	.	11	.
.	.	.	.	.	5	5	5	46-1	.	3	13	.	.	.	.
.	.	.	1	.	2	1	12	51	8	3	9	1	.	.	.
.	1	.	.	.	1	.	10	141	.	4	2	5	.	11	.
.	.	.	.	.	.	.	.	32-1	8	3	10	.	.	1	.
.	.	.	1	.	1	1	6	48	.	2-1	7	.	.	1-1	.
5	.	1	1	4	2	.	.	107-1	26	15-1	6	11	.	15	.
-1	2-1	.	3-1	.	5	.	-2	103-2	57	10-2	4	4	.	15-1	.
.	4	.	1	5	1	.	.	160-4	55	1-2	26	8-1	.	21-3	.
.	1	.	12	1	.	3	20	126	34	4-1	19	7-1	.	-1	.
.	.	.	.	.	.	5	.	31	3	-3	1	1	.	1	.
.	.	.	1	.	2	.	.	20	.	.	3	2	.	4	.
.	.	.	1	.	11	5	17	268-2	33	16-2	18	8	.	8-1	.
2-1	.	.	2	.	2	7	19	284-6	18	4-1	9	7	.	9-4	.
2	.	.	7	.	15	21	.	145	23	6	8	1	.	15	.
.	.	.	2	1	.	.	.	83-1	12	3	12	.	.	1	.
5-1	7	.	8	.	12	.	9	519-1	99	16-6	34	7	1	53	.
-1	-1	.	4	.	1	1	.	48-1	5	2-1	20-1	2	.	11	.
.	1-1	.	2	1	.	.	.	187	.	.	21	3	.	11-1	.
.	.	.	5	.	10	1	.	187	90	8-1	61	3	.	9	.
1	.	.	1	.	8	.	.	122-2	12	9-2	21	.	.	23	.
23-4	20-9	3	95-2	13	177	95	201-4	7792-53	1846-1	324-55	606-3	158-6	1	744-18	1

antall døde.

Tuberkulose. Tuberkulosen er fremdeles en meget dominerende sykdom i lægenes innberetninger, dog kan der alt i alt spores tilbakegang. I 1924 blev der således anmeldt 955 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose og i 1925 906. Men for enkelte distrikters vedkommende synes det å fremgå at der er en påtagelig økning av de nyanmeldte tilfelle. Denne økning er særlig stor i Bodø,

hvor antall nyanmeldte tilfelle av tuberkulose er steget fra 32 i 1924 til 112 i 1925, i *Borge*, hvor der i 1925 blev meldt 48 tilfelle mot 19 i 1924, og i *Sortland*, hvor der blev meldt 81 mot 33 i 1924. I *Velfjord* er tuberkulosen adskillig utbredt, og distriktslægen opgir som grunn herfor de dårlige økonomiske forhold — dårlige boliger og levemåte. Et energisk arbeide mot sykdommens utbredelse utføres av Indre Velfjord tuberkuloseforening. Sykdommen optrer spredt i distriktet — såvel på avsidesliggende fjellgårder som i de tettere bebyggede strøk. Direkte smitteoverføring er vanskelig å påvise. Dog er i en familie mor og 7 barn død av sykdommen. Der utføres et godt arbeide for å rette på forholdene med oplysende foredrag i profylaktisk øiemed eller direkte hjelp i hjemmene for å opelske renslighet. Der foretas den nødvendige desinfeksjon, men det har sine vanskeligheter å opnå de ønskede resultater, når man som motstander har den store fattigdom å kjempe mot. Tuberkulosen i *Vefsn* synes nærmest å være tiltatt noget; i ethvert tilfelle er dødsfallene gått op til 13. Der er anmeldt 20 nye. De dårlige tider angis som grunn for tuberkulosens utbredelse. Der drives et godt tuberkulosearbeide. Der er en menighetssøster som delvis lønnes av tuberkuloseforeningen. I *Hemnes* og *Korgen* er der megen tuberkulose. Hurtig til døden forløpende, især hos unge mennesker. Der er anmeldt 17 nye tilfelle. Sykdommen optrer ikke så ofte i arbeiderfamilier, men hyppigst hos velstående gårdbrukere. Hvor sykdommen en gang er kommet inn lar den sig vanskelig utrydde. Der anføres å være megen tuberkulose i *Fauske*, særlig i *Valnesfjord*, hvor husene er dårlige, og hvor folk er likegyldig med sig selv. I *Salttdal* synes der å være adskillig tuberkulose. Der er anmeldt 32 nye tilfelle. I *Steigen* er der ingen tilbakegang med tuberkulosen — til tross for at befolkningen sitter i nokså gode kår. Man klumper sig ofte sammen i et lite værelse om vinteren. Der arbeides dog meget i de 5 tuberkuloseforeninger mot sykdommen. Tuberkulosen i *Sørfold* er en hyppig sykdom i alle dens former. Den synes å bre sig. Som årsak angis den store fattigdom i distriktet, uhensiktsmessig og utilstrekkelig ernæring og dårlig bolighygiene. Tuberkulosen i *Tysfjord* er fremdeles den alt annet dominerende sykdom. Der er således 58 eldre og 33 nye tilfelle — tilsammen 91 tilfelle. Der døde 15, og 13 blev utskrevet symptomfri. I *Hamarøy* er innført 28 nye tilfelle. Nogen iøinefallende grunn til denne økning er ikke tilstede (6 flere enn det foregående år). Både levemåten og boligforholdene har vært uforandret. De fleste tuberkulosefund er gjort i mai og juni måned, i alt 13 tilfelle. I disse måneder er der en masse innmeldelser i kretssykekassen; en flerhet av disse patienter vilde neppe ha søkt læge før senere, når sykdommen er skredet lengere frem, hvis de selv skulde ha hatt utgifter til lægesøkning. Fra *Narvik* skrives: Den sykdom som setter preg på byens morbiditet er lungetuberkulosen. Antallet av nye tilfelle har i de senere år vært i uhyggelig rask stigning fra minimum på 1 i 1922 til 47 i 1924 — i 1925 heldigvis stopp i stigningen og en ikke så liten tilbakegang, idet der i det år blev anmeldt 32 tilfelle. Der er en del tuberkulose i *Moskenes*; på selve *Flakstad* er derimot sykdommen sjeldnere. Betydelig større antall av tuberkulose i *Svolvær* enn foregående år. Der innførtes 19 tilfelle. På *Svolvær* sykestue har man innredet et rum til tuberkulose, da tuberkulosehjemmene som regel er besatt. Man behandler patientene med høifjellssol. I *Borge* en rekke nye tilfelle, flere enn noget tidligere år, til tross for tuberkuloseforeningens energiske forebyggende arbeide og 3 faste desinfektører. I *Lødingen* er der likeledes sørgelig økning av tuberkulose tilfellene. Der er opført 25 nye tilfelle og 16 dødsfall i 1925. Der er en utbredt tuberkulosefrykt, så folk kommer i flokk og følge til brystundersøkelse. I *Sortland* inntar lungetuberkulosen den fornemste plass blandt sykdom-

mene. Dårlig kost, dårlig fortjeneste, i det hele tatt dårlige økonomiske tider må vel delvis være årsak til denne tuberkulose i 1925. Som foran nevnt er der i distriktets tuberkuloseprotokoll innført hele 81 nye tilfelle. I Øksnes er anmeldt 28 nye tilfelle av lungetuberkulose. (Fylkeslægen.)

For øvrig henvises til tabell 10 i hovedberetningen for riket.

Tabellen nedenfor viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter i de siste 3 år.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt.						Dødsfall av lungetuberkulose.					
	1923		1924		1925		1923		1924		1925	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Mosjøen stadslægedistrikt	5	-	2	2	3	2	4	-	1	3	2	2
Bodø stadslægedistrikt	9	9	6	9	9	7	7	7	4	6	7	7
Narvik stadslægedistrikt	6	7	10	7	6	5	3	7	7	4	4	4
Svolvær stadslægedistrikt	5	3	2	6	4	2	4	3	1	4	4	2
Bindal	1	2	3	3	4	5	1	2	2	3	4	4
Vik	3	3	1	1	5	6	3	2	-	1	5	6
Brønnøy	5	8	5	9	5	4	4	6	3	7	3	3
Vega	2	3	3	3	1	-	2	3	1	1	1	-
Velfjord	5	5	3	2	1	4	5	4	3	2	1	2
Tjøtta	3	3	3	6	1	2	2	2	2	5	1	1
Vefsn	5	8	9	3	8	5	5	8	6	3	7	4
Hattfjelldal	4	-	2	3	3	1	2	-	2	2	3	1
Alstahaug	3	4	6	2	5	5	1	4	3	1	3	4
Herøy	4	7	5	11	6	6	3	6	4	11	6	4
Nesna	6	9	2	7	7	6	3	7	2	6	7	5
Hemnes	2	7	8	5	7	10	2	6	5	5	5	9
Mo	5	9	11	9	7	8	5	7	9	7	5	8
Lurøy	4	4	5	2	6	4	-	4	4	2	6	3
Rødøy	4	1	4	6	3	3	3	-	4	6	3	3
Meløy	4	3	6	5	3	5	2	3	5	3	3	5
Gildeskål	7	4	3	2	8	1	5	3	3	1	4	-
Beiarn	1	2	4	1	4	2	-	-	2	1	3	1
Bodin	11	8	8	10	9	7	10	8	6	8	9	7
Skjerstad	3	1	3	5	1	2	3	1	2	4	1	1
Fauske	11	9	3	4	10	5	10	8	2	2	7	5
Saltdal	5	3	2	3	2	5	3	2	2	2	1	4
Sørfold	3	4	2	3	2	2	3	2	1	3	1	2
Nordfold	2	1	6	2	3	8	2	1	5	2	3	7
Steigen	2	1	3	7	3	6	2	1	-	5	3	5
Hamarøy	6	5	7	6	3	6	5	5	5	5	3	6
Tysfjord	9	6	8	5	7	8	8	3	7	4	4	8
Ankenes	2	4	5	7	4	6	2	2	3	6	3	5
Ofoten	3	4	3	7	13	7	3	4	3	4	9	6
Lødingen	3	5	3	5	12	4	3	5	3	4	6	3
Vågan	1	8	4	9	9	8	1	6	4	9	8	8
Gimsøy	2	2	2	3	2	3	-	2	2	3	1	3
Borge	19	8	6	5	7	14	15	7	3	4	7	13
Buksnes	7	3	7	9	12	3	4	2	4	7	7	3
Flakstad	1	1	1	-	2	3	-	-	1	-	2	2
Værøy	1	1	2	4	2	2	1	-	1	2	2	1
Hadsel	13	16	16	19	14	14	13	11	15	17	9	10
Bø	7	5	8	3	6	5	5	4	5	1	5	4
Øksnes	6	4	2	-	1	1	4	4	1	-	1	1
Sortland	5	10	9	15	6	11	4	7	7	11	4	8
Dverberg	4	4	8	6	5	5	2	1	4	5	4	4
Tilsammen	219	214	221	241	241	228	169	170	159	190	188	194

Antall tilfelle av veneriske sykdommer i de enkelte distrikter var i 1924 og 1925:

Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syflis erhvervet.		Syflis medfødt.		Gonorré og uretritt.		Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syflis erhvervet.		Syflis medfødt.		Gonorré og uretritt.	
	1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925		1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925
Mosjøen stadsldistr.	-	-	-	-	-	-	6	1	Fauske.....	-	-	-	-	-	-	3	7
Bodø stadsldistrikt..	-	-	3	1	-	-	38	28	Saltal.....	-	-	-	-	-	-	1	4
Narvik stadsldistrikt	6	2	16	13	2	2	96	90	Sørfold.....	-	-	-	-	-	-	-	-
Svolvær stadsldistr..	1	1	1	1	-	-	21	36	Nordfold.....	-	-	-	-	-	-	1	8
Bindal.....	-	-	-	-	-	-	-	-	Steigen.....	-	-	-	-	-	-	1	-
Vik.....	-	-	-	-	-	-	2	1	Hamarøy.....	-	-	-	-	-	-	-	-
Brønnøy.....	-	-	1	-	-	-	3	8	Tysfjord.....	-	-	-	-	-	5	2	-
Vega.....	-	1	-	-	-	-	6	-	Ankenes.....	-	1	1	-	1	7	8	-
Velfjord.....	-	-	-	-	2	4	2	4	Ofoten.....	-	-	-	-	-	3	1	-
Tjøtta.....	1	-	-	-	-	2	2	2	Lødingen.....	-	-	2	-	-	3	11	-
Vefsn.....	-	-	-	-	-	2	1	1	Vågan.....	-	-	-	-	-	-	-	6
Hattfjelldal.....	-	-	-	-	-	2	-	2	Gimsøy.....	-	-	-	-	-	1	3	-
Alstahaug.....	-	-	4	-	-	6	19	19	Borge.....	-	-	-	-	-	2	1	-
Herøy.....	-	-	-	-	-	8	11	11	Buksnes.....	-	-	-	-	-	7	20	-
Nesna.....	1	1	-	-	-	1	3	3	Flakstad.....	1	-	-	-	-	5	4	-
Hemnes.....	-	1	-	-	-	4	-	-	Værøy.....	-	-	-	-	-	2	5	-
Mo.....	-	-	-	-	-	2	2	2	Hadsel.....	1	3	1	-	-	34	45	-
Lurøy.....	-	-	-	-	-	1	1	1	Bø.....	-	-	-	-	-	1	7	-
Rødøy.....	-	-	-	-	-	2	1	1	Øksnes.....	-	-	2	-	1	-	2	-
Meløy.....	-	-	-	-	-	3	1	1	Sortland.....	-	1	3	-	-	8	28	-
Gildeskål.....	-	-	-	-	-	-	-	-	Dverberg.....	-	-	1	-	-	6	4	-
Beiarn.....	-	-	-	-	-	2	-	-									
Bodin.....	-	-	-	-	-	8	8	8									
Skjerstad.....	-	-	-	-	-	1	-	-									
									Tilsammen	9	8	26	29	2	6	302	388

Av skabb anmeldtes der 319 tilfelle i 1925 mot 414 tilfelle i 1924.

Angående dødsfall på barselseng og antall obstetrisiske operasjoner utført av læger i 1925 henvises til kap. 15 i hovedberetningen.

Hygieniske forhold m. m. Hvad levemåte og boliger angår er der siden ifjor ingen større forandring i Vik. Dog spores en tendens til bedre renhold i hjemmene. De økonomiske forhold er dårlige. Lægetilsynet med fattige og medisin likvideres i skatter og husleie for distriktslægens vedkommende. Kretssykekassen har i lengere tid ikke kunnet betale sine lægeregninger, da kommunen står i gjeld til kassen. I Velfjord er de rent ydre forhold hvorunder folket lever nokså gode, og klimaet og naturen i sig selv frembyr mange fordeler, men de hygieniske forhold har stått og står ennå langt tilbake for hvad de burde gjøre, særlig boligforholdene. Små skrøpelige hus, ofte overbefolket, hvor husmoren selv, om hun mangan gang vilde, alikevel ikke formår å holde alt rent og ordentlig. Når så hertil kommer at mannen lite eller ingenting tjener, blir levemåten tarvelig. Det opplyses om tilfelle hvor man har hatt kaffe og brød og salt sild gjennom måneder. Barna er ofte mangelfullt utstyrt med klær, så de må holde sig inne. Vinduene er undertiden ikke til å åpne. At barn som vokser op under slike forhold blir lett mottagelige for sykdom er jo innlysende, og at den, når den en gang har fått innpass, biter sig fast er jo forklarlig. Velfjord har i år fått nye helseforskrifter. De økonomiske forhold er små og vanskelige, hvorfor kommunen i mars måned blev satt under offentlig administrasjon. For å

hjelpe på situasjonen er der satt i gang et veianlegg som nødsarbeide; dog hersket der allikevel stor arbeidsledighet. I *Tjøtta* er de hygieniske forhold som tidligere. Boligene er bedre enn man skulde vente i dette skogfattige distrikt. Levemåten er ganske god. Boligforholdene på strandstedet *Sandnessjøen* er ikke tilfredsstillende; dog er drikkevannet utmerket. I *Vefsn* er de hygieniske forhold i det store og hele gode. Der er nogenlunde rummelige hus. Levemåten er også ganske god. Hovednæringen er jord- og skogarbeide. I *Mo* angis dårlige hygieniske forhold og levemåte på grunn av de dårlige tider med megen arbeidsløshet. Boligforholdene er dårlige. I *Hemnes* er de hygieniske forhold noget bedre, men på strandstedet *Hemnesberget* meget dårlige. Særlig generende er vannmangel og manglende kloakkledning, hvorfor der pågår en strid i den anledning mellom Hemnes og Hemnesbergets kommuner. I *Meløy* mindre gode hygieniske forhold på grunn av de dårlige økonomiske forhold. Glomfjordanlegget er fremdeles ikke i drift; en stor del av folket derinne er henvist til kommunens forsorg; rasjonene til skolebarn med lang vei til skolen er øket, der er utdelt tran, som det synes, med godt resultat. Der er blandt disse barn mindre forkjølelse enn det foregående år. Levemåten i *Nesna* omtrent som før, dog adskillig trangere enn tidligere for manges vedkommende. Egentlig mangel eller nød har distriktslægen ikke iaktatt. I *Lurøy* finnes, særlig på innlandet, mange dårlige boliger; man holder sig av økonomiske grunner svært meget i kjøkkenet om vinteren. Kosten er ensformig — vesentlig fisk og produkter fra de små gårdsbruk. I *Skjerstad* gjennengående gode hygieniske forhold. Kaffe drikkes til overmål; selv små barn får av denne nektar. De økonomiske forhold er vanskelige i *Mosjøen*, og boligforholdene er mange steder slette. I *Fauske* er de hygieniske forhold forholdsvis gode. Boligforholdene er ganske gode. I *Sulitjelma* har nu forholdene bedret sig ganske godt. Soveværelsene er i almindelighet de minste i huset. Kostholdet er jevnt godt. Der er et ordnet melkesalg fra meieri i Fauske. I *Saltdal* er der jevnt gode forhold, lite fattigdom. Man er meget beskjeftiget med båtbyggeri og annet trearbeide. Der er nokså gode boliger, men ofte dårlig utnyttet — å dele seng er nokså almindelig. Fra *Sørffjord* anføres at der stort sett er dårlige hygieniske forhold. I *Kjerringøy* er det derimot betydelig bedre. Befolkningens hovedbeskjeftigelse er landbruket, som ikke står så særlig høit. Boligforholdene er nokså forskjellige. I sin almindelighet er våningshusene påfallende store i sammenligning med de elendige uthus. Næringsmidlene er i almindelighet: salt fisk og sild; kjøtt brukes sjelden — alt sendes ut fra distriktet. Fra *Tysfjord* anføres at man i distriktet tidligere i stor utstrekning har vært henvist til fast arbeide ved cementfabrikken og i feltspatgrubene, og på grunn av dårlige tider har arbeidet delvis vært innstillet. Dette har skapt en økonomisk nedgang som er nokså følelig. Den øvrige del av befolkningen deltar i Lofotfisket og Finnmarksfisket, som synes å skaffe et rimelig utbytte. Jordbruket som drives er dårlig, hvilket som oftest er tilfelle der hvor jordbruket kommer i annen rekke. Hjemmeindustri av nogen betydning finnes ikke. Der spores en bedring av husene; særlig de senere byggede er ganske gode, men regelen er at der brukes altfor smekkert og utørret byggemateriale, hvorfor husene ofte er trekkfulle. Kosten er som i fiskedistrikter i almindelighet. Husstellet er enkelt og ofte ikke så særlig økonomisk. I *Hamarøy* er folket for det meste fiskere, og utbyttet av Lofotfisket var jevnt godt. Der er foretatt en undersøkelse av skolebarnene, hvis resultat bl. a. viste at 30 pct. hadde kjertelsyke og 10 pct. dårlig almentilstand og legemsbygning. I *Gimsøy* også godt utbytte av Lofotfisket, bedring av boligene spores. Kosten er ganske god, om enn tilberedningen er mindre god. De hygieniske forhold i *Buksnes* er som tidligere. Levemåten er

bra på nordsiden av Flakstad, hvor gårdsbrukene er bedre enn på sydsiden, som er meget berglendt. Der er vanskelighet for å skaffe melk. Boligene er dårlige, ofte rent skrøpelige. Rorbodene er heller ikke uklanderlige, og da folk ofte er fattigunderstøttet, er den økonomiske evne så dårlig at der vanskelig kan skje nogen forandring. I *Ankenes* bedres de hygieniske forhold litt etter litt. I husene har man gjennomgående én bra stue, men soveværelsene er i almindelighet meget forsumt. De nyere bygninger er dog bedre. De hygieniske forhold i *Svolvær* er uforandret. Der er av økonomiske grunner ikke lagt vannledning til øene. Fabrikkvirksomheten er innskrenket. Under fisket var der god anledning til vel avlønnet arbeide; senere var det vanskelig og gjennomgående stor arbeidsledighet med store fattigutgifter. I *Borge* er fiskeri og jordbruk den viktigste næringsgren; næringen er overveiende fisk i forskjellige former. Melken bringes til meieriet. Kjøttproduksjonen selges. Margarin og skummet melk brukes derfor overalt. Boligforholdene er gjennomgående dårlige. Den økonomiske evne har imidlertid bedret sig i de siste år på grunn av det gode fiske. Men der finnes dog adskillig fattigdom. I *Lødingen* er levemåten middels. Boligene er jevnt bra. I *Sortland* står hygienien forholdsvis høit. Boligene er gode. Rensligheten er bra. Derimot har levemåten på grunn av de økonomiske vanskeligheter vært mindre god. For *Bø's* vedkommende angis de økonomiske forhold forholdsvis gode på grunn av fisket, som slog til i en rekke år. I *Øksnes* synes befolkningens sans for renslighet stigende. Forholdene i rorbodene er det ikke lenger så meget å si på. De hygieniske forhold er i det hele i jevn bedring. Dog synes forholdene ved skoleinternatet ikke på langt nær å holde mål, såvel hvad rumforholdene som kosten angår. I *Øksnes* er fiskeri og ved siden herav jordbruk hovednæringsveien. Kosten er enkel, men ikke dårlig. Landbrukets avkastning brukes i husholdningen; dette ved siden av rogn, lever og fisk kan muligens forklare at rakitt er helt ukjent i distriktet. Fra *Dverberg* anføres at de hygieniske forhold er mindre bra.

XIX. Troms fylke.

Fylket er delt i 18 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde fremgår av nedenstående oversikt.

Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. ¹ / ₁₂ 20.	Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. ¹ / ₁₂ 20.
Tromsø stadslægedistr..	0.71	10 071	Berg	632.02	2 807
Harstad -- « ..	0.67	3 629	Lenvik	1 145.63	7 923
Kvæfjord	659.31	3 117	Målselv	4 454.94	4 097
Trondenes	548.63	9 608	Bardu	2 577.03	1 748
Bjarkøy	110.40	1 932	Balsfjord	1 667.44	5 467
Ibestad	807.58	5 749	Tromsøysund	1 449.89	6 355
Salangen	897.08	4 297	Lyngen	3 644.15	7 018
Tranøy	714.36	3 710	Karlsøy	1 417.91	3 730
Sørreisa	357.84	2 316	Skjervøy	5 904.27	7 176

Ifølge distriktlægenes opgaver utgjorde medisinalpersonalet i fylket:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek.	Eksaminert apotek-personale.
1923	25	7	77	5	15
1924	25	5	76	6	16
1925	25	7	77	6	15

Av lægene var 2 stadslæger og 16 distriktslæger. Distriktslægen i Tromsøysund har fungert som fylkeslæge. Angående medisinalpersonalets fordeling på de enkelte lægedistrikter i fylket henvises til tabell 1 i hovedberetningen for riket.

Sykepleien: Av fylkets 25 herreder har kun de 9 sykepleiersker, et forhold som er meget å beklage, ikke minst på grunn av den store nytte sykepleierskene gjør ved sitt arbeide for de tuberkuløse og derigjennem til tuberkuløsens bekjempelse. (*Fylkeslægen.*)

Sykehus: Der er ikke inntrådt nogen forandring i sykehusforholdene siden 1924. Fylkeslægen nevner spesielt at Troms fylke er dårlig rustet til å møte større epidemier. Til å motta farlige smittsomme sykdommer rår fylket bare over en ikke tidsmessig liten epidemiavdeling i tilslutning til Harstad sykehus samt 2 små værelser på Skjervøy sykehus. Dessuten har Tromsø by sitt gamle lite tidsmessige lasarett. Planen fra 1920 om omdannelse av det gamle fylkes-sykehus til felles lasarett for by og fylke må på grunn av de vanskelige økonomiske forhold anses helt opgitt.

I Troms fylke var der ved utgangen av 1925 følgende sykehus: Harstad sykehus vesentlig for indremedisinske og epidemiske sykdommer. Det har 25 sykeplasser. Dessuten har man Troms og Tromsø sykehus med 147 plasser. Foruten fylkessykehuset har man i Tromsø St. Eliabeths hospital med 52 senger og et epidemilasarett på 25 senger. På Skjervøy er der et lite sykehus på 14 senger. Herav er 10 beregnet på tuberkuløse og 4 på almindelige syke.

Troms har 6 tuberkulosehjem, Gulhaugen i Harstad med 24 plasser, Ibestad med 15 plasser, Salangen med 12 plasser, Målselv med 14 plasser, Tromsø med 41 plasser og Lyngen med 18 plasser, tilsammen 124 sykeplasser. Dette er etter fylkeslægens uttalelse altfor lite for fylkets behov.

Tromsø kysthospital for Troms fylke og Vest-Finnmark har plass til 90 pasienter, 30 voksne og 60 barn.

På Finsnes i Lenvik ligger barnehjemmet Fru Schibsteds Minne for tuberkulosestruede barn. Det kan ta imot 25 barn, ikke spebarn.

Spesifiserte opgaver over antall behandlede pasienter på de enkelte sykehus i fylket er meddelt i tabell 2 i hovedberetningen. Likeledes vil man i tabell 3 sammesteds finne opgaver over antallet av lungetuberkuløse behandlet på samtlige tuberkulosehjem i Troms.

Bad: Harstad har et dampbad med dusj- og karbad som er åpent 3 dager i uken. I Tromsø er der en badeanstalt som holdes oppe 2 dager i uken. I Skibotten i Lyngen har sanitetsforeningen opprettet en badstue som er åpen hver lørdag. Søkningen oppgis å være god.

Vaksinasjonen er gjennomført i fornøden utstrekning, og noget sykdomstilfelle i forbindelse med denne er ikke meldt. Der blev i 1925 vaksinert i alt 1726 mot 2988 i 1924.

Fødsler. Ifølge fødselsregistrene blev der i Troms fylke i 1925 født 2197 levende barn og 67 dødfødte mot 2197 levende og 54 dødfødte i 1924. I jord-

mødrenes bøker var der i 1925 innført 1 844 levende fødsler og 53 dødfødsler og i 1924 henholdsvis 1 797 og 47. Der skulde altså være blitt benyttet jordmor ved ca. 82 pct. av samtlige fødsler i 1924 og ved ca. 84 pct. av fødslene i 1925.

Dødsfall. Der blev i 1925 registrert 1 046 dødsfall, 908 i bygdene og 138 i byene. I 1924 var det tilsvarende antall 975 i bygdene og 163 i byene, tilsammen 1 138. Dødeligheten pr. 1 000 av den hjemmehørende befolkning i fylket var 11,9 i 1924 og 10,8 i 1925.

Distriktsløgernes dødsårsakslister i disse to år omfattet følgende antall dødsfall:

	Bygder.	Byer.	Tilsammen.	Herav med kjent dødsårsak:		
				Bygder.	Byer.	Tilsammen.
1924.....	965	161	1 126	843	158	1 001
1925.....	889	147	1 036	781	142	923

Hvorledes dødsfallene fordelte sig på de enkelte årsaker vil ses av tabell 4 i hovedberetningen.

Sundhetstilstanden karakteriseres som særdeles god i *Tromsø* og i *Balsfjord*, meget god i *Ibestad*, mindre god i *Karlsøy* og middels god i de øvrige distrikter. Epidemier av betydning er bare forekommet i *Karlsøy*, hvor difteri og meslinger var meget utbredt.

De epidemiske sykdommers opreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen nedenfor.

Epidemiske

Lægedistrikter.	Eksantematisk tyfus.	Tyfoideber (paratyfus).	Cerebro-spinalmeningitt.	Akutt poliomyelitt.	Skarlagensfeber.	Meslinger.	Difteri (croup).	Dysenteri.	Barselseber.	Septikopyæmi.	Penfigus (hos nyfødte).
Tromsø stadslægedistrikt	-	-	-	-	14	52	19-1	-	1	4-3	2
Harstad	-	4	-	-	-	16	3-1	-	-1	-	-
Kvæfjord	-	-	-	3-1	3	-	4	-	-	-	-
Trondenes	-	6	-	4-1	13	9	3	-	1	-1	-
Bjarkøy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ibestad	-	-	-	7	-	-	6-3	-	2	1-1	-
Salangen	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tranøy	-	-	-	-	10	5	4	-	1	4-1	-
Sørreisa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Berg	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lenvik	11	-	-	-	14	57	1	-	-	-	-
Målselv	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
Bardu	-	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-
Balsfjord	-	-	-	1	9	4	10	-	-	-	-
Tromsøysund	-	-	-	-	4	15-2	-	-	-	-	1
Lyngen	-	-	-	-	-	36	29	-	4-1	-1	-
Karlsøy	-	-	-	-	3	27-1	38-2	-	-	-	-
Skjervøy	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-
Tilsammen	11	10	-	18-2	74	221-3	119-7	-	11-2	9-7	3

*) Tallet foran streken eller uten strek betyr antall tilfelle og tallet efter streken

Fløkkfeber optrådte i slutten av året med 11 tilfelle i Katfjord i Hillesøy herred i *Levnik* distrikt. Sykdommen rammet en del av beboerne i 5 forskjellige hus. Intet dødsfall. Diagnosen blev stadfestet ved Weil-Felix reaksjon. Den oprinnelige smittekilde blev ikke påvist. Der blev foretatt grundig avlusning, til dels ved hjelp av en mannlig og kvinnelig sundhetsassistent fra Tromsø.

Tyfoidfieber er anmeldt med 4 tilfelle i *Harstad* og 6 tilfelle i *Trondenes*. I sistnevnte distrikt var det en husepidemi, idet de fleste medlemmer av en familie blev syke omtrent samtidig. Smitten antokes å skrive sig fra en bacillbærer, uten at det dog lykkedes å fastslå dette sikkert.

Akutt poliomyelitt forekom med i alt 18 tilfelle og 2 dødsfall. I *Ibestad* var der 7 tilfelle, i *Trondenes* 4 og i *Kvæfjord* 3, dessuten et enkelt tilfelle i fire andre distrikter.

Skarlagensfeber er bare forekommet med en mindre epidemi i *Levnik* og spredte tilfelle i forskjellige distrikter.

Av difteri var der 29 tilfelle i *Lyngen* og 38 med 2 dødsfall i *Karlsøy*; i begge distrikter var sykdommen en fortsettelse av epidemien i 1924. For øvrig var der spredte tilfelle av sykdommen i en rekke distrikter. I alt meldtes 119 tilfelle med 7 dødsfall.

Meslinger optrådte epidemisk i *Karlsøy*, *Lyngen* og *Tromsøysund* og med en del tilfelle i forskjellige andre distrikter. Der blev meldt i alt 221 tilfelle og 3 dødsfall av sykdommen.

Tuberkulose. Der kan ifølge lægenes beretninger ikke spores nogen merkbar tilbakegang av sykdommen. Fra alle kanter klages der fremdeles over vanskelighetene med å få de tuberkuløse forpleiet. Tuberkulosehjemmene går til

sykdommer.*)

Rosen.	Røde hunde.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte karrer i åndedrettsorg.	Influenza.	Lungebetendelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutt diarré (kolerine).	Skjørnbuk.
18	10	35	5	23	1129-3	54	10-9	38-1	19	-	50	-
5	2	13	-	-	385	36	4	29	8	-	16-1	-
3	-	1	-	-	116	-	15-2	4	3	-	-	-
7-1	-	6	-	21	285-4	18	10	16	10-1	-	11	-
1	1	2	-	-	58	26	-	3	2	-	5	-
-	-	-	-	-	215-1	22	4	13	4	-	-	-
1	-	1	-	-	35-2	2	3	5	-	-	1	-
-	-	-	-	-	93-5	-	9	6-1	12	-	7	-
2	-	-	-	-	41-2	-	9-1	7	4	-	-	-
-	-	2	-	13	188-3	14	14-1	26	8	-	12	-
-	-	-	-	-	94-5	1	4	10	7	1	12	-
-	-	-	-	-	27-2	-	4-1	13-1	-	-	1	-
-	-	4	-	-	96	11	3-1	20	-	-	-	-
-	-	-	-	-	66	10	2-2	11-1	5	-	-	-
1	3	-	1	6	109-3	7	6-1	3	5	-	3	-
5	1	1	-	22-1	198-3	11	12-4	23-1	7-1	-	8	-
2	-	7	1	3-1	138-2	-	3-2	27	5-1	-	2	-
-	-	-	-	-	107-7	46	6	16	7	-	-	-
45-1	17	72	7	88-2	3380-42	258	118-24	270-5	106-3	1	128-1	-

antall dødsfall.

stadighet med overbelegg, fordi det antall plasser man rår over er så altfor lite for behovet. En vesentlig bedring i dette forhold er der nu utsikt til i løpet av 1 års tid. Midtfylkets tuberkulosehjem vil formentlig til den tid kunne være under tak. Hjemmet vil bli lagt på Gibostad i Lenvik, hvor Troms fylkes landbruksskole gratis har stillet tomt til disposisjon. Gibostad er det centraleste sted for de i første hånd interesserte herreder og har utmerkede kommunikasjonsforhold.

Ifølge tuberkuloseprotokollene for Troms fylke blev der i 1925 anmeldt 325 tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 324 i 1924 og 339 i 1923. Hvorledes forholdet stillet sig i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabell 10 i hovedberetningen.

Følgende tabell viser antall dødsfall av tuberkulose i de enkelte distrikter i 1923—1925:

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt.						Død-fall av lungetuberkulose.					
	1923		1924		1925		1923		1924		1925	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Tromsø stadslægedistr.	8	13	8	22	8	14	7	10	3	15	8	13
Harstad — « —	3	6	-	3	1	5	3	6	-	3	1	5
Kvæfjord	5	5	4	-	1	3	4	4	3	-	-	2
Trondenes	11	23	15	11	16	16	11	17	10	10	12	13
Bjarkøy	1	2	4	5	-	-	1	2	1	5	-	-
Ibestad	9	3	9	7	12	14	7	2	9	7	7	12
Salangen	9	8	1	5	7	10	9	8	1	5	5	9
Tranøy	1	6	10	3	4	4	1	6	10	3	4	4
Sørreisa	7	5	5	8	3	3	5	4	3	7	3	3
Berg	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Lenvik	10	7	16	15	7	12	8	6	12	14	6	11
Målselv	4	5	8	5	4	3	4	5	7	4	2	3
Bardu	4	2	6	2	1	2	3	1	4	2	1	2
Balsfjord	7	6	10	10	3	5	5	5	9	8	3	3
Tromsøysund	6	8	8	6	9	8	4	3	8	6	8	5
Lyngen	6	9	9	13	11	10	5	8	7	5	6	6
Karlsøy	6	8	8	7	3	5	4	5	8	4	3	5
Skjervøy	6	4	16	6	13	7	2	2	9	4	10	6
Tilsammen	104	121	138	129	104	122	84	95	105	103	80	103

Veneriske sykdommer. Av lægene blev der meldt følgende antall i 1924 og 1925: (Se tabellen side 121.)

Av skabb blev der anmeldt 154 tilfelle i 1925 mot 147 i 1924.

Angående dødsfall på barselseng og antall obstetriske operasjoner utført av læger i 1925 henvises til kap. 15 i hovedberetningen for riket.

Hygieniske forhold m. m. 1925 var i økonomisk henseende ikke noget godt år for fylket. De store torskefiskerier gav ikke det samme gode utbytte som i 1924, og sildefiskeriene slog stort sett feil. Landbruket gav derimot et godt middelårs utbytte. De gjennemgående dårlige økonomiske forhold for kommuner og private har praktisk talt stoppet all bygge- og anleggsvirksomhet. Folk har mere enn nok med å klare det daglige, og det blir lite eller intet tilovers til bedring av bolighygiene, som ennå mange steder i fylket er dårlig. Kostholdet er ensidig og spartansk, spesielt i havdistriktene. Fisk, brød, poteter, margarin og kaffe er dagligkosten i de fleste hjem. På det skolebarnhygieniske område er der i Troms fylke ikke foretatt noget ekstra. Som forholdene ligger

Antall tilfelle av veneriske sykdommer.

Lægedistrikter.	Ve-eriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonorré og uretritt.		Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonorré og uretritt.		
	1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925		1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925	
	Tromsø stadsd. distr.	1	3	12	6	3	-	73		131	Lenvik	-	-	-	-	-	-	-
Harstad	2	1	2	-	-	-	37	30	Målselv	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Kvæfjord	-	-	-	1	-	-	4	5	Barbu	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Trondenes	-	-	3	-	-	-	11	12	Balsfjord	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Bjarkøy	2	-	-	-	-	-	-	-	Tromsøysund	-	1	-	-	-	-	-	-	3
Ibestad	-	-	-	-	-	-	2	3	Lyngen	-	-	-	-	-	-	-	3	15
Salangen	-	-	-	-	-	-	3	2	Karlsøy	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tranøy	-	-	-	-	-	-	2	1	Skjervøy	1	-	1	-	1	-	-	6	6
Sørreisa	-	-	-	-	-	-	-	-										
Berg	1	1	-	-	-	-	5	9	Tilsammen	7	6	18	7	4	-	154	225	

an, med lange avstander og små skolekretser, vil gjennomført skolebarnundersøkelse i fylket sikkert kreve så betydelige økonomiske ofre at det for tiden ikke kan ventes at fylket eller de enkelte herreder vil yde det. I Tromsø by undersøkes alle folkeskolebarn når de begynner skolen, men regelmessig etterundersøkelse foretas ikke.

Tromsø: De hygieniske forhold undergår sikkerlig en jevn forbedring. Boligtilveksten har imidlertid i de siste år, særlig i 1925, vært liten. Der er ennå mange overbefolkede leiligheter, likesom der finnes mange uhygieniske kjellerboliger. Vannklosettsystemet vinner terreng, til tross for at man er nødsaget til å anvende de kostbare septik-tanks. Helserådet har i to tilfelle tillatt å la utløpet fra klosettet gå like i sjøen, da der i Tromsøysundet er en sterk tidevannsstrøm som fjerner avfallet. Byens kloakker er mangelfulle. Man har ikke kunnet avse penger til nybygg av kloakker til alle nybebyggede strøk; følgen er at byens utkanter på mange steder mangler offentlig kloakk. Man har da måttet ty til synkebrønner og grøfter, som imidlertid ikke fungerer tilfredsstillende. Kloakkene led også av den mangel at de munnet ut øverst i fjæren. Ved lavvann fløt kloakkvannet fritt og avsatte slam og gav anledning til stank. I 1925 blev fjæren rensket og kloakkene ført utenfor lavvannslinjen. Rensligheten må antas å være i fremgang, uten dog ennå å stå på rimelig høide. (*Bjarne Dahl.*)

Harstad: Den offentlige og private byggevirksomhet er på det nærmeste helt stanset. Men bolignød er her allikevel ikke, da byen har mistet meget av den arbeidskraft som strømmet til i de gode tider, og som der nu ikke er bruk for. Befolkningens hovednæring er brød med margarin, fisk og poteter. De voksne bruker nok meget kaffe, men dette blir nu sjeldnere for barnas vedkommende. (*Chr. Hansen.*)

Bjarkøy: I de hygieniske forhold spores stadig liten fremgang. Når de nye helseforskrifter blir approbert og spredt utover distriktet, får en håpe at det vil vekke befolkningen. Boligene er gjennomgående små, lavloftete og overbefolkede. De trange tider umuliggjør nybygging. Befolkningen er meget nøisom og sparsommelig, men tross dette har der hersket megen nød. Svart kaffe og sort brød har ofte nok vært den eneste kost for så altfor mange. (*Boysen.*)

Ibestad: De hygieniske forhold synes å være i bedring, opplysningen stiger smått og sikkert og med den renslighet og orden, og det er som oftest kun de

eldre, av den gamle skole, som nu praktiserer spyttesvineriet rundt vegger og gulv. Sanitetsforeninger og lignende institusjoner bringer ikke liten velsignelse med sig i oppdragende retning. Men ennå er utøi, særlig hodelus, nokså meget utbredt. Bykulturen, med dårlige, tynne, moderne klær og tynt skotøi og undertøi, som fikk innpass også på landsbygden, særlig blandt de unge kvinner under de gode velstandsår som krigen bragte, henger dessverre ennå i, og det er nok mangen en ung landspike som kan takke den for forskjellige sykdommer, ikke minst brystsykdommer. Ernæringen er gjennomgående god, men på fiske brukes jo meget kaffe, og familiene som er hjemme lever meget på salt mat, salt torsk og sild og poteter, mens mennene er på fisket. Hovednæringsveien er fiskeri, men de fleste har også et mindre gårdsbruk ved siden av, som før fra 1 til 4—5 kuer og noget småfe. (*Johs. Borchgrevink.*)

Salangen: De hygieniske forhold står ikke høit, men de er da i stadig bedring. Boligene er gjennomgående kolde. Et par steder ser man ennå at 1ste etasje brukes til fjøs, mens folkene bor ovenpå. (*M. Akre.*)

Lenvik: Boligene er jevnt over dårlige; spesielt ofres grunnspørsmålet og grunnarbeidene for liten omtanke. Bortsett fra dette spørsmål, hvor jeg mener det er meget likegyldighet som spiller inn, er nok stort sett økonomien avgjørende for bolighygienens fremgang. (*S. Brochmann.*)

Karlsøy: De hygieniske forhold i distriktet er ikke gode, og nogen snarlig bedring er ikke å vente så lenge de økonomiske forhold er så trykkende som de nu har vært i flere år. Hovednæringsveien i distriktet er fiskeri; det daglige hjemmefiske holder liv i familier fra uke til uke, og Finnmarksfisket går til avdrag på gjeld på hus og båt, og den vanlige ytring er at når året er ute, «sitter vi like hårdt i det som før». Våningshusene er små og næsten alltid dårlig vedlikeholdt og endog uferdige. 1 værelse med kjøkken og lem over er det vanlige. Om nogen har større hus, har de om vinteren, for å spare på brensel, i bruk bare 1 à 2 av de minste rum. Husene er dårlig utstyrt med møbler; faste sengesteder savnes ofte for de yngre av familiens medlemmer, som om kvellen rer sin seng på flate gulvet. Sengklærne blir snart fulle av støv, til trivsel for lopper og annet utøi. Enkelte lærere mener at over 90 pct. av barna har hodelus, og selv om dette forhåpentlig er for høit regnet selv for de verste strøk i distriktet, så er det dog ikke sjelden å finne lus selv i familier som lever under bedre hygieniske forhold. Skabb er meget utbredt i et par grender i distriktet. Hårkammer er lite i bruk, og tannbørste brukes vel helst til søndags i de få hjem som har anskaffet sig sådanne. (*E. Haugen.*)

XX. Finnmark fylke.

Fylket er delt i 14 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde fremgår av oversikten på neste side.

Medisinalpersonalet var ifølge distriktslægenes oppgaver:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Apotek.	Eksaminert apotek-personale.
1923	18	3	36	5	11
1924	20	2	40	5	11
1925	18	3	40	5	12

Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. ¹ / ₁₂ 20.	Lægedistrikter.	Flate- innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. ¹ / ₁₂ 20.
Alta.....	10 738.17	3 805	Karasjok.....	5 261.06	959
Talvik.....	1 652.92	2 657	Lebesby.....	3 567.71	1 593
Loppa.....	1 266.24	2 980	Tana.....	3 726.16	2 024
Hammerfest.....	2 526.31	6 254	Gamvik.....	2 275.69	2 637
Måsøy.....	1 340.24	2 244	Vadsø.....	2 603.74	4 545
Kjelvik.....	661.18	3 132	Sør-Varanger.....	4 067.78	4 798
Kistrand.....	4 986.92	2 165	Vardø.....	2 023.74	4 397

Av lægene var 14 distriktslæger, herav 1 uten fast distrikt. Distriktslægestillingen i Lebesby var ikke besatt ved årets utgang. Distriktslægen i Sør-Varanger har fungert som fylkeslæge. Angående medisinalpersonalets og apotekenes fordeling på de enkelte distrikter henvises til tabell 1 i hovedberetningen for riket.

Sykehus. Man har 3 fylkessykehus i Finnmark, nemlig Hammerfest sykehus med 48 plasser, Vardø sykehus med 56 plasser og Vadsø sykehus med 26 plasser.

I Hammerfest har man St. Vincentz hospital med 25 sykeplasser og på Kirkenes A/S Sydvaranger sykehus med 15 sykeplasser. Dessuten finnes en mindre sykestue i Alta, tilhørende Alta tuberkuloseforening med 5 senger og en sykestue i Kjøllefjord. I april blev Røde Kors' sykestue i Mehavn åpnet for drift. Den har plass for 12 pasienter. 2 plasser er reservert tuberkuløse pleiepatienter. Endelig har hospitalskipet «Viking» virket i 1925 i Honningsvåg under vårfisken.

Av tuberkulosehjem har man 7 i Finnmark fylke: Kautokeino tuberkulosehjem med 7 senger, Talvik tuberkulosehjem med plass for 30 lungetuberkuløse, Kjelvik tuberkulosehjem med 18 senger, Karasjok tuberkulosehjem med 6 plasser, Tanagård tuberkulosehjem med 20 plasser, Vardø tuberkulosehjem med 12 plasser og Nesseby tuberkulosehjem, Nyborg med 12 plasser. Man rådet altså ved utgangen av 1925 over 105 sykeplasser for lungetuberkuløse.

Til Talvik tuberkulosehjem, som tilhører staten, er også knyttet en barnekoloni med plass for 30 skrofuløse barn og 12 spebarn fra tuberkuløse hjem. I Vadsø ligger statens kysthospital med 32 senger.

Spesifiserte opgaver over antall pasienter behandlet på fylkets sykehus er meddelt i tabell 2 i hovedberetningen, og i tabell 3 samme sted vil man finne antallet av lungetuberkuløse behandlet på fylkets tuberkulosehjem.

Bad. I lægenes beretninger er der nevnt følgende bad tilgjengelige for almenheten: Høsten 1925 blev der åpnet et privat damp- og karbad i Hammerfest. Badet er åpent 1—2 ganger i uken. I Kistrand er Lakselv badstue, tilhørende skoleinternatet, også tilgjengelig for almenheten. I Karasjok er der et badstuebad som er kombinert skole- og folkebad, opført med bidrag av dr. Rømekes legat. Det holdes åpent 2 ganger i uken, og søkningen har vært god. I sykestuen i Kjøllefjord er der karbad, åpent for publikum to ganger i uken. I Vardø er der 3 kvenbad og et kommunalt karbad. Fra Tana meddeles at der visstnok ikke er nogen offentlig badeinnretning, men mange private kvenbad i bruk. På Kirkenes er der et privat dampbad.

Vaksinasjon. Der blev i 1925 vaksinert i Finnmark 885 mot 1 666 i 1924. Noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen er ikke meddelt.

Fødsler. Ifølge fødselsregistrene blev der i Finnmark i 1925 født 1 329 levende barn og 38 dødfødte mot 1 366 levende og 46 dødfødte i 1924.

I jordmødrenes bøker var der i 1925 innført 893 levende fødsler og 31 dødfødsler og i 1924 henholdsvis 859 og 32.

Der skulde altså være anvendt jordmor ved ca. 63 pct. av samtlige fødsler i 1924 og ved ca. 68 pct. av fødslene i 1925.

Dødsfall. Der blev i 1925 registrert i alt 723 dødsfall, 607 i bygdene og 116 i byene. I 1924 var de tilsvarende tall 516 i bygdene og 142 i byene, tilsammen 658. Dødeligheten pr. 1 000 av den hjemmehørende folkemengde utgjorde 14,1 i 1924 og 15,1 i 1925.

Distriktslægenes dødsårsakslistene omfattet i disse år følgende antall dødsfall:

	Bygder.	Byer.	Tilsammen.	Herav med kjent dødsårsak:		
				Bygder.	Byer.	Tilsammen.
1924.....	520	150	670	444	144	588
1925.....	611	114	725	509	111	620

Dødsfallenes fordeling på de enkelte årsaker vil ses av tabell 4 i hovedberetningen for riket.

Sundhetstilstanden angis å ha vært mindre god i *Lebesby* og *Vadsø*, og i *Gamvik* var der nokså stor sykkelighet i årets første halvdel. For de øvrige distrikters vedkommende karakteriseres den som middels god.

De epidemiske sykdommers opptreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen nedenfor.

Epidemiske

Lægedistrikter.	Eksantematisk tyfus.	Tyfoidefeber (paratyfus).	Cerebrospinalmeningitt.	Akutt poliomyelitt.	Skarlagensfeber.	Meslinger.	Difteri (croup).	Dysenteri.	Barsel-feber.	Septikopyæmi.	Pemfigus (hos nyfødte).
Alta	-	-	-	-	-	69-1	-	-	2-1	-1	-
Talvik	-	-	-	-	-	18	-	-	-	-	-
Loppa	-	-	-	-	-	41-2	-	-	1	-	-
Hammerfest	-	10	-	-	61	31-3	-	-	1-1	2-1	-
Måsøy	-	2	-	-	-	15	9	-	-	-	-
Kjelvik	-	5	-	1	11	-	23-1	-	-	-	-
Kistrand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karasjok	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Lebesby	-	1-1	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Tana	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Gamvik	-	1	-	-	3	14	22-2	-	-	-	5
Vadsø	-	2	-	-	13	-	6-1	-	3-1	2-1	-
Sør-Varanger	-	-	-	-	7-1	-	12	3	1	-	-
Vardø	-	-	-	-	1	4	9	-	2	-	-
Tilsammen	-	21-1	-	1	96-1	192-6	83-4	5	11-3	4-3	5

*) Tallene foran streken eller uten strek betyr antall tilfelle, og tallene etter streken

Tyfoidefeber forekom med 21 tilfelle og 1 dødsfall. I *Hammerfest* var der 10 tilfelle; det første av disse blev konstateret i begynnelsen av september, og i slutten av samme måned kom ett nytt tilfelle i samme hus og 8 i to andre

familier som hadde vanket i huset hos den først angrepne før dennes innleggelse i sykehus. Smittekilde blev ikke påvist. I *Kjelvik* var der fra februar til april 5 tilfelle; om smitekilden er intet oplyst. De øvrige tilfelle av denne sykdom optrådte spredt innen forskjellige lægedistrikter.

Av akutt poliomyelitt er der bare meldt 1 tvilsomt tilfelle i *Kjelvik*.

Skarlagensfeber har ikke i noget distrikt optrådt som større epidemi, men med spredte tilfelle. Bare fra landdistriktene utenfor *Vadsø* og *Hammerfest* omtales den som epidemi.

Difteri er meldt med 83 tilfelle og 4 dødsfall. Flest tilfelle var der i *Kjelvik*, hvor sykdommen holdt sig hele første halvdel av året, i *Gamvik*, hvor der ved årsskiftet var en epidemi i Berlevåg, og for øvrig var der spredte tilfelle i distriktet hele året, og i *Måsøy*, hvor der i april kom 4 tilfelle i samme hus og senere på året 5 tilfelle uten forbindelse med de førstnevnte. I *Vardø* optrådte sykdommen med spredte tilfelle i årets fleste måneder.

Meslinger gikk som en heftig og utbredt epidemi i *Alta* i januar måned, en direkte fortsettelse av epidemien det foregående år. I *Loppa* og *Talvik* optrådte også sykdommen som epidemi.

Pemphigus neonatorum er meldt med 5 tilfelle fra *Gamvik* i en enkelt jordmors praksis, i hvilken samme sykdom også før har optrådt. Epidemien stanset straks jordmoren blev permittert.

Tuberkulose. I beretningene fra *Kjelvik* og *Gamvik* nevnes at der har vært færre nye tilfelle av tuberkulose, men fra *Talvik* at der var usedvanlig mange nye tilfelle. I forbindelse med tuberkulosen omtales fra *Gamvik* og *Måsøy*

sykdommer*).

Rosen.	Røde hunde.	Variceller.	Kusma.	Kikhoste.	Akutte ka- tarrer i ånde- drettsorg.	Influensa.	Lunge- betendelse.	Plevritt.	Giktfeber.	Malaria.	Akutt diarré (kolerine).	Skjærbuk.
1	.	3	.	8	87-3	4	16-1	7	3	.	15	.
.	.	.	1	.	57-4	1	1	11-1	-1	.	7	.
.	.	.	.	29-1	115-2	.	3	5	2	.	13-1	.
3	.	.	.	.	81-2	22	9-4	.	3	1	18	.
.	.	.	.	.	80	12	7-1	3	1	.	7-1	.
.	.	1	.	8	70	218-1	12-1	9-1	2	.	14	.
.	.	3	.	.	11	6	1	.	.	.	1	.
.	.	.	.	.	31	3	6	1	1	.	4	.
.	.	38	3	19-2	72	306-1	1	.	2	.	17	.
.	.	.	.	.	58-3	20	2-1	.	1	.	8	.
.	2	4	.	1	298	44	7-3	20	2	.	14	.
6	1	38	34	39	128-1	.	6	12	3	.	44	.
2	4	11	71	90-4	367-5	154	21-5	20	6	.	64-3	.
2	.	2	1	.	214-4	52	6-5	17	.	.	34-1	.
14	7	100	110	194-7	1669-24	842-2	98-21	105-2	26-1	1	260-6	.

betyr antall døde.

de mislige forhold med de såkalte «skoleinterningsrum», som kommunene holder for barn som under skolegangen ikke kan bo hjemme. I *Måsøy* måtte helserådet forby bruken av et slikt rum, «en gammel rorbod hvor op til 10—12 barn blev

anbragt i et lite loftsrum med skråtak, og hvor de sov, spiste og opholdt sig under lekselesning».

I *Hammerfest* har sanitetsforeningen åpnet en hjelpestasjon hvor 30 barn 2 ganger daglig får melk eller havresuppe og tran. Hjelpestasjonen er utstyrt med karbad, og alle stasjonens barn får et varmt bad om uken. De fleste av disse barn, som blir tatt ut av distriktslægen, som også fører tilsyn med stasjonen, var ved skoleårets begynnelse skrofuløse, bleke og dårlig ernært, men kom sig godt.

Ifølge tuberkuloseprotokollene blev der i 1925 anmeldt 274 tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 289 i 1924 og 249 i 1923. Forholdet i de enkelte distrikter vil ses av tabell 10 i hovedberetningene for riket for disse år.

Følgende oversikt viser antall dødsfall av tuberkulose distriktsvis i 1923—1925:

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose.						Dødsfall av lungetuberkulose.					
	1923		1924		1925		1923		1924		1925	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Alta	2	4	5	7	10	4	1	2	3	4	6	1
Talvik	6	7	9	2	4	6	6	6	2	2	2	4
Loppa	4	4	5	5	8	4	3	4	9	4	4	2
Hammerfest	12	18	7	6	10	17	6	16	7	6	5	13
Måsøy	4	6	6	2	2	4	3	4	4	2	1	4
Kjelvik	16	6	6	5	6	7	10	6	5	3	4	7
Kistrand	1	5	3	3	1	4	1	4	3	3	1	3
Karasjok	1	-	1	3	3	1	-	-	-	-	-	-
Lebesby	3	3	6	4	3	3	2	5	4	2	2	2
Tana	7	6	3	6	10	12	5	3	3	4	3	11
Gamvik	4	4	7	6	4	5	4	4	7	6	3	5
Vadsø	5	13	10	18	3	8	5	9	7	14	1	5
Sør-Varanger	5	14	5	8	7	6	3	11	2	5	2	3
Vardø	12	5	4	9	8	9	11	4	4	9	5	8
Tilsammen	82	95	77	84	79	90	60	78	60	66	44	68

Av veneriske sykdommer blev der av lægene anmeldt følgende antall tilfelle i 1924 og 1925:

Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonoré og uretritt.		Lægedistrikter.	Veneriske sår.		Syfilis erhvervet.		Syfilis medfødt.		Gonoré og uretritt.	
	1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925		1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925
Alta	-	-	-	-	1	-	9	6	Lebesby	-	-	-	-	-	-	-	3
Talvik	-	-	-	-	-	-	1	3	Tana	-	-	-	-	1	-	2	3
Loppa	-	-	-	-	-	-	6	3	Gamvik	1	1	-	-	-	-	7	14
Hammerfest	-	1	5	2	-	-	25	15	Vadsø	1	1	4	-	-	-	10	8
Måsøy	-	1	-	-	-	-	-	-	Sør-Varanger	3	1	3	2	-	-	28	18
Kjelvik	1	-	3	-	-	-	7	2	Vardø	-	2	-	1	-	-	9	18
Kistrand	-	-	-	-	-	-	-	1	Tilsammen	6	7	10	12	2	-	105	94
Karasjok	-	-	1	-	-	-	1	-									

Av skabb blev der meldt 126 tilfelle i 1925 mot 99 i 1924.

Angående dødsfall på barselseng og antall obstetrisiske operasjoner utført av læger i fylket henvises til kap. 15 i hovedberetningen for riket.

Hygieniske forhold m. m. Talvik: De hygieniske forhold må de fleste steder i distriktet betegnes som mislige. Sansen for personlig hygiene er enkelte steder meget mangelfull og urensligheten i hjemmene ofte fremtredende. Levestandarden er lav, levemåten også ensidig. Kaffe, som jo er vårt eneste lovlige nydelsesmiddel, blir nydt i fulle drag. (*T. Gjessing.*)

Hammerfest: Blandt nordmenn og kvener er rensligheten gjennomgående uklanderlig, derimot ikke hos den lappiske befolkning. Samene holder hverken sig selv eller sine boliger rene. Der finnes dog enkelte undtagelser, på hvem det foran anførte ikke passer. Utøi er almindelig, selv blandt den norske befolkning. Skabb er også meget utbredt, men opdages oftest ved undersøkelser foranlediget av andre sykdommer. Få søker læge for skabb. Boligforholdene er ikke gode, hverken i byen eller i landdistriktet, men de bedres litt efter hvert. I Hammerfest er en rekke dårlige kjellerleiligheter i bruk. Nogen av de verste har helserådet lukket, men husnøden er så stor at det ofte er vanskelig å gripe inn. Bekvemmelighetene er gjennomgående altfor små i forhold til familienes størrelse. Der gis ikke så få eksempler på at familier på 6 à 8 personer bor i et enkelt værelse. I landdistriktet finnes ikke få plankehus med bare innvendig paneling eller helt uten bordklødning. En del jordgammer, hvoriblandt en fellesgamme, er fremdeles i bruk. (*A. Kvarberg.*)

Kjelvik: Boligforholdene er som før. Dårlige og overbefolkede hus er almindelige. Mange hus er fuktige og mugne, uten grunnmur. Ofte koker og bor folk i samme rum. Barn ligger mange steder på gulvet. Renslighetssansen er dog stadig blitt bedre. Renholdet ombord i motorbåtene er slett. Der blir tørket litt av bord og gulv når det blir altfor griset. Luften er også meget ubehagelig, og som regel blir man kvalm og uvel hvis man ikke har vennet sig til den, og særlig da den sterkt stinkende pumpeluft. Spyttvineriet er sørgelig utbredt. Fiskeren spytter som regel på dekket; heller ikke i maskinrum eller i den trange lugar tar man det så nøie. På sjøen drikker man ofte av samme kopp uten at den blir skyllet. (*N. Lønningdahl.*)

Karasjok: Boligforholdene bedrer sig, idet der i de siste 6—8 år er bygget over 12 gode våningshus og flere er under opførelse. Fjellsamenes hovednæring er reinkjøtt. Undertiden hugges det frosne kjøtt op i løvtynne skiver og stekes i fett eller margarin med løk. Man spiser aldri poteter til kjøttet og sjelden brød, men ofte kokes gryn sammen med kjøttet, så man får en kraftig suppe. Av blodet, som opbevares i mavesekken, lages med melk og fett blodklubb og blodpølse. Om våren tørres kjøtt til sommerbruk, sider og steker. Disse skjæres op på en eiendommelig måte, så den danner et meterlangt, bredt, tynt kjøttstykke. Blodvommene opbevares også sommeren over. Kaffe drikkes der meget av til alle døgnets tider. Den saltes og kokes ikke sterk, men drikkes næsten alltid svart. Det er nemlig bare nogen få karasjoksamer som nu melker reinen. Reinost eller tørret reinmelk ser man derfor ikke. Om vinteren kjøpes ofte litt kumelk, som oftest i form av en isklump. Melken heldes i et fat, og der stikkes en liten kvist opi, og det hele stilles ut til frysning. Når melken er frosset, tas fatet inn, og klumpen løsner lett ved litt oppvarming av fatet. Man har da en melkeklump med hank som er lett å føre med sig og kan opbevares hele vinteren. De fastboendes matstell er også meget enkelt. (*A. H. Faye.*)

Gamvik. Vannforsyningen i Berlevåg er overmåte slett. Brønnene er få, og de som er må betegnes som sundhetsfarlige — på enkelte undtagelser nær. Brønnene er som regel ikke innebygget. De har ikke pumper, men hver kommer med sin bøtte. Dessuten er der tilsig av overflatevann. Om våren under fisket er situasjonen ofte prekær. Fiskerne tar for en stor del sitt drikkevann fra en liten elv som strømmer gjennom været, og som har tilløp av en rekke kloakker. (*C. H. Thomassen.*)

Vardø: Skjønt folkemengden i de senere år er gått tilbake, er der døg husnød i byen. (*Aage Næss.*)

- Nr. 16. Det civile veterinærvesen 1924. (*Service vétérinaire civil.*)
 — 17. Sinnssykeasylenes virksomhet 1925. (*Hospices d'aliénés.*)
 — 18. Skolevesenets tilstand 1924—25. (*Instruction publique.*)
 — 19. Norges jernbaner 1925—26. (*Chemins de fer norvégiens.*)
 — 20. De spedalske i Norge 1921—1925. (*Rapport sur les lépreux en Norvège pour les années 1921—1925.*)
 — 21. Forsikringsselskaper 1925. (*Sociétés d'assurances.*)
 — 22. Folkemengdens bevegelse 1924. (*Mouvement de la population.*)
 — 23. Sjømannsforsikringen 1924. Fiskerforsikringen 1924. (*Assurances contre les accidents des marins. Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.*)
 — 24. Norges industri 1925. (*Statistique industrielle de la Norvège.*)
 — 25. Fagskolestatistikk 1923/24—1925/26. (*Écoles professionnelles.*)
 — 26. Ulykkesforsikringen 1924. (*Assurances contre les accidents du travail.*)
 — 27. Norges postvesen 1926. (*Statistique postale.*)
 — 28. Landbruksareal og husdyrhold 1926. Representativ telling. (*Superficies agricoles et élevage du bétail de l'année 1926. Recensement représentatif.*)
 — 29. Sundhetstilstanden og medisinalforholdene 1924. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
 — 30. Norges skibsfart 1925. (*Navigation.*)
 — 31. Meieribruket i Norge i 1925. (*L'industrie laitière de la Norvège en 1925.*)
 — 32. Norges telegrafvesen 1925—1926. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)
 — 33. Arbeidslønnen i jordbruket. Driftsåret 1926—27. (*Salaires des ouvriers agricoles en 1926—27.*)
 — 34. Skogbrukstelling for Norge. (*Recensement de sylviculture.*)
 — 35. Norges bergverksdrift 1926. (*Mines et usines.*)
 — 36. Kriminalstatistikk 1923 og 1924. Med Hovedoversikt 1905—1924. (*Statistique de la criminalité pour les années 1923 et 1924. Aperçu général de la criminalité pendant les années 1905—1924.*)
 — 37. Norges fiskerier 1925. (*Grandes pêches maritimes.*)
 — 38. Meglingsinstitusjonens virksomhet. Tariffavtaler og arbeidskonflikter 1926. (*Entremise publique. Conventions collectives et conflits du travail en 1926.*)
 — 39. Landbruksareal og husdyrhold 1927. Representativ telling. (*Superficies agricoles et élevage du bétail de l'année 1927. Recensement représentatif.*)
 — 40. Norges skibsfart 1926. (*Navigation.*)
 — 41. Norges sparebanker 1926. (*Caisse d'épargne.*)
 — 42. Norges handel 1926. (*Commerce.*)
 — 43. Sykeforsikringen 1926. (*Assurance-maladie.*)
 — 44. Norges kommunale finanser 1924/25. (*Finances des communes.*)
 — 45. Private aktiebanker 1926. (*Banques privées par actions.*)
 — 46. Fengselsstyrelsens årbok 1924. (*Annuaire de l'Administration générale des prisons 1924.*)
 — 47. Folkemengdens bevegelse 1925. (*Mouvement de la population.*)

Trykt 1928:

- Nr. 48. Norges civile, geistlige, rettslige og militære inndeling 1 januar 1928. (*Les divisions civiles, ecclésiastiques, judiciaires et militaires du royaume de Norvège le 1er janvier 1928.*)
 — 49. Det civile veterinærvesen 1925. (*Service vétérinaire civil.*)
 — 50. Sinnssykeasylenes virksomhet 1926. (*Hospices d'aliénés.*)

- Nr. 51. Lønninger 1927. (*Gages et salaires.*)
 — 52. Den private forsikringsvirksomhet i Norge 1913—1925. (*Assurances privées en Norvège pendant les années 1913—1925.*)
 — 53. Forsikringsselskaper 1926. (*Sociétés d'assurances.*)
 — 54. Den Norske Statskasses Finanser 1913/14—1928/29. (*Finances de l'État.*)
 — 55. Norges jernbaner 1926—27. (*Chemins de fer norvégiens.*)
 — 56. Forømte barn 1925 og 1926. (*Traitement des enfants moralement abandonnés.*)
 — 57. Norges industri 1926. (*Statistique industrielle de la Norvège.*)
 — 58. Meieribruket i Norge i 1926. (*L'industrie laitière de la Norvège en 1926.*)
 — 59. Sundhetstilstanden og medisinalforholdene 1925. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)

Det Statistiske Centralbyrå har dessuten bl. a. utgitt følgende verker:

- Statistisk Årbok for kongeriket Norge. Senest utkommet: 46de årgang 1926 og 1927. Oslo 1927. (*Annuaire statistique de la Norvège.*)
 Statistiske Meddelelser. Senest utkommet: 45de bind 1927. Oslo 1927. (*Bulletin mensuel du Bureau Central de Statistique.*)
 Månedsoppgaver over vareomsættningen med utlandet 1927. Femtende bind. Oslo 1928. (*Bulletin mensuel du commerce extérieur en 1927. (Quinzième année.)*)
 Fortegnelse over Norges Offisielle Statistikk m. v. 1828—31 desember 1920. Kristiania 1889, 1913 og 1922. (*Catalogue de la Statistique officielle.*)
 Statistiske Oversigter 1914. Kristiania 1914. Statistiske Oversikter 1926. Oslo 1926. (*Résumé rétrospectif 1914 et 1926.*)

Samtlige verker er til salgs hos H. Aschehoug & Co., Oslo.

Av «Norges handel», årgangene 1911, 1912, 1913, 1915 og 1921, er Byråets beholdning meget knapp, hvorfor man vilde være takknemlig for å få overlatt eksemplarer av disse årganger.

31 mars 1928.